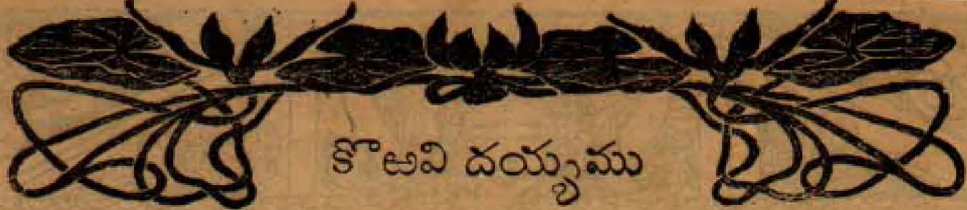
ఓ పరమేశ్వరా!

ఓలేటి వేంకటరామశాస్త్రిగారు

విశ్వంబునం దెల్ల విహరించెదవు గాని
కానఁగారావు నా కన్నుఁగవకు
తలఁపుచే సర్వంబు సలుపనేర్తువుగాని
కలుగఁజేయవు నాకు గాఢభక్తి
నిఖిలంబు నీలోన నిల్పుకొందువుగాని
చేరఁజోటీవు నాచిత్తమునకు
జ్ఞానమెల్లర కీవ కలిగించెదవుగాని
తెలుపవు నారూపు తెలుఁగు నాకు
పంతమా? కాదు, నీకు—నిష్పక్షపాత!
వైరమా? లేదు, నీకు—సర్వసమభావ!
కష్టమా? కాదు, నీకు—విస్పష్టశక్తి!
యన్నిటికిఁ గారణములు నాయెడ కలవు.

కొఱవి దయ్యము

రాయసము వేంకటశివుఁడు గారు. యమ్. ఏ., యల్. టి.

కృష్ణామండలమున నొకదానికొకటి దగ్గఱగనుండు గువ్వలూరు గువ్వపల్లె యను రెండుగ్రామములు గలవు. ఇవి పెద్దపట్టణములకేకాక, పెద్ద 'రస్తా'లకును జాలదూరమున నుండుటచేత, ఆపల్లెలకుఁ బోవుట సుకరము గాదు. నేల సారవంతమైనది కాకపోవుటచేత చిరకాలమునుండి యీగ్రామములు పరిపాలకుల యనాదరణమునకుఁ బాల్పడియున్నవి. ఇటీవల నా రెండుగ్రామములకును ఒక బాట వేయించవలయునని దొరతనమువారు ఆలోచించుచున్నారని తెలిసి, తమకు బాట లేవియు నవసరములేదని యీగ్రామవాస్తవ్యులు 'మహజరు' నంపుకొనిరి!

ఈరెండుగ్రామములకును నడుమ పుంత (డొంక) దారి కలదు. ఒకయూరినుండి రెండవదాని కొక క్రోసు దూరము. పుంతదారిలోఁ గొంతభాగము బాగుగనుండును. తక్కినభాగమందు నేల చదునుగలేక, మిట్టపల్లములుగ నుండును. వర్షాకాలమునం దచ్చటచ్చట నీరు నిలిచి, ఈబాటను బాహాటముగ నడచిపోవుట కష్టముగ నుండును. వట్టి చౌటినేల యగుటవలన నొకచెట్టైన నచటఁ బెఱుఁగదు. కావున నన్నికాలములందును, పగలుగాని,

నూఱుసంవత్సరముల క్రిందట నీరెండు గ్రామములకును గరణ మొక్కఁడే. అప్పటికరణమగు గువ్వలూరి రాజన్న గువ్వలూరిలో నివసించుచు, పనియున్నప్పుడు మధ్యాహ్నమున గువ్వపల్లెపోయి, రాత్రికిలు సేరుచుండెను. వేసవికాలములో నొకదినమున రాజన్న గువ్వపల్లెకువచ్చి, తన యుద్యోగపుఁబనులు చూచుకొని, యెండ తగ్గనందువలనను, తన కాదారి కొట్టినపిండియే యగుటచేతను, ఎప్పటికంటెఁ గొంచెమాలస్యముగ నింటికి బయలుదేరెను. చీఁకటిపడినను వేఁడిగాడుపులు తగ్గకుండెను. దారిలో సామాన్యముగ నాతనికెవరో సహవాసము దొరకుచునేయుందురు. ఆరాత్రిమాత్ర మెవరును తోడులేకుండిరి. అది పైగా సంజచీఁకటిరాత్రి. ఏఁబదియేండ్ల వయస్సుదాఁటినను, దేహపటుత్వము గలిగి, కాయకష్టమున కోర్చినవాఁడగుటచే రాజన్న కిట్టిపయన మొకలెక్కలోనిదిగాదు. కాని యెండతీవ్రత కాతని కీసాయంకాలము శరీరము బలహీనమగుచుండెను. అందుచేతనే యీ క్రోశముదూరము నామడవలె నతనికిఁ దోఁచెను.

పుంతదారిని గొంతనడచి, మిట్టపల్లపు

దారి నాలుగడుగులును దాఁటినయెడల నిఁకేమున్నది? అవల శ్మశానవాటిక, అది దాఁటిన పిమ్మట ఊరిచెరువు, దాని వెనువెంటనే గ్రామము," అని తలపోసి, అడుగులిడుచుండెను. ఈకొలఁది ప్రయాణము తన కిపుడింత భారముగనుండుట కాతఁ డాశ్చర్యపడి, కారణమేమియని తలపోయుచుండఁగనే, యాతనికిఁ గన్నులు బరువుగఁ దోఁచెను. పైకి వెచ్చనిగాలి వీచుచుండినను, వెన్నునుండి యతనికి సన్నని చలిబయలుదేఱెను. అపుడు ముఖమును చేతితో బట్టిచూచికొని "ఓహో! కొంచెము జ్వరము సోఁకినట్లున్నదే! ఐన నేమి? ఇంక కొంచెముదూరమే కదా నడువవలెను!" అని యాయన మూఁతలుపడుచున్న కన్నులు విప్పికొనుచు, తప్పటడుగు లిడుచుండెను.

నిజముగ నవి తప్పటడుగులే! కన్నులు గానఁబడక, ఒక గోతిలోనికిఁ గాలుజారి యతఁడు ముందుకు సాగిలపడెను. తోడనే మెలఁకువవచ్చి, స్వప్నావస్థలోనుంటినా యని యతఁడు విస్మయమందెను. అప్పు డతని కొక వెఱ్ఱిభయము కలిగెను. దీనిని బారఁదోలఁగల దివ్యౌషధ మాయనయొద్దనే కలదు. అప్పు డాంజనేయదండకమును ఆతఁడు బిగ్గరగఁ జదువ నారంభించెను. నిద్రమత్తుచేతను, జ్వరతీవ్రతచేతను నాతనికి నాలుక తడఁబడి, కొంతసేపటికి దండకపుఁ బదములుకూడ స్ఫురణకు రాకుండెను. చెప్పనలవిగాని భీతి యావహిల్లుటచేత దేహమునిండ రాజన్నకుఁ జెమ్మటలు పోసెను. అంతట కుప్పవలె నాబ్రాహ్మణుడు

యిలు చేరవ... చెను. ఐనను తా... యిపుడు బాటగఁ దెలియక... తయు మెరకపల్లములుగ నుండుట దెలియును. ఏమాత్రము జాగ్రతవీడినను, కాలో చేయియో విఱుగునని యెఱిఁగియుండుటచేత, ఆగాఢాంధకారమున నెటు కాలు వేయుటకును దోఁపక యాతఁడు నిశ్చేష్టుఁడై చెట్టువలె నిలువఁబడియుండెను.

ఇటు లేమిచేయుటకును దోఁపకున్న యాయన కన్నులకు, ఈదీనదశనుండి తన్నుఁ దొలఁగింపనే తెంచిన దివ్యవరమా యనునట్లుగ దూరమున నొకదీపము గానఁబడెను. ఇంక గట్టెక్కితినని రాజన్న ధైర్యము తెచ్చుకొని, "నేను వచ్చుచున్నాను. ఆగుఁడు!" అని యా దీపమువైపునకు కేకలు వేసి చప్పటులు గొట్టెను "రండిరండి!" యని దీపమునొద్దనుంచి ప్రత్యుత్తరము రాఁగా, ధైర్యము హెచ్చి యాతావున కతఁడు వడిగ నడువఁజొచ్చెను. దారి మంచిది కాకపోవుటచేత, పడుచును లేచుచును రాజన్న యెట్టకేల కాదీపమును సమీపించెను. అచట నొకదీపమే కాదు. అనేక కరదీపికలు (కాగడాలు) వెలుఁగుచుండెను. అది యొక పెండ్లివారిగుంపు. పాలకిలోఁ బెండ్లికూఁతురు పెండ్లికొడుకును గూరుచుండిరి. బోయలు పాలకిమోయుచు వేగముగఁ బరుగిడుచుండిరి. కూడఁ గొంతపరివారము నడచుచుండెను.

"ఇదిగో ...

... తనకుఁ ...ందఁగొని, కర ...డసాగెను. కాని వారలఁ ...ది నా బ్రాహ్మణుని కాశ్చర్యము ...ను. అచటి వారందఱును నల్లనికోఁతి ముఖములు గలిగియుండిరి. వారికన్నులు చింత నిప్పులవలె నెఱ్ఱఁగ వెలుఁగుచుండెను. కాళ్లు వెనుకకు వేయుచు వారు నడచుచుండిరి! ఇట్టి వైపరీత్యములు కనిపెట్టియు రాజన్న, "ఏ రీతు లున్న మనకేమి? పాదములు వెనుకకువేసి నడచుచున్నను, వానిని నెత్తిమీఁదఁ బెట్టు కొనియున్నను నాకొకటియే. నాకాలు ముం దుకు సాగుచున్నఁ జాలును. కన్నుకాలును గానఁబడనిచీఁకటిలోని పయనము తప్పి దీపపు వెలుతురున నడచుభాగ్యము నాకుఁ గలిగినది గదా!" యని మురియుచు వారితో సాగిపో యెను. వారందఱు నిపుడు లోకమంతయు మునిఁగిపోవుచున్నట్టుగ నతివేగమున నడుచు చుండఁగా, బరుగెత్తువలవాటు చిన్ననాఁటనే మఱచిన యాకరణ మిప్పుడు తానుగూడఁ బరుగిడసాగెను.

వారు నడచిననడకకు గువ్వలూరు అనతి కాలమునఁ గానఁబడవలసియున్నను, ఏగ్రామ మును గోచరింపలేదు! రాజన్న వేయుప్రశ్న ములకా పెండ్లివారిపుడు సమాధానము లిచ్చుట మానివేసి, కరణము నింకను వేగ ముగ నడువుఁడని సైగచేయుచు, తాము త్వరిత ముగ నడువసాగిరి. వెనుకఁబడుచున్న బ్రాహ్మ మునకుఁ దానువాళఁజాలనని యాతఁడు మొఱ పెట్టుకొన్నను, వానిమాట లెక్కగొనక వానిని దమతో వడివడిగఁ గొనిపోవుచుండిరి.

ఎంతకాలము, ఎంతదూరము, వారితో దానిట్లు తిరిగెనో రాజన్నకు జ్ఞప్తి లేదు. కాని వాయువేగమునఁబోవు నాఁటివారమున కపుడు ఉద్దండమైన స్తంభమొకటి యడ్డువచ్చెను. దానితాఁకుడుచేత కరణముకల పెద్దగంటవలె మ్రోఁగి, ఛిన్నభిన్నములై పాతాళమునఁ బడిపోవుచున్నట్లు తోఁచెను. తరువాత జరి గినసంగతులు రాజన్న మనఃఫలకమునుండి పూర్తిగఁ దుడిచివేయఁబడి నటులయ్యెను. పెండ్లివారేమైరో యాయనకుఁ దెలియదు.

మఱునాఁటిమధ్యాహ్నము మూఁడుఝా ములకు గువ్వలూరిగ్రామశ్మశానమునకు దూర మున నొకచెట్టు మొదటఁ బడిపోయియుండిన యొకమనుష్యునిజాడ, ఆచెంతనుబోవుచుండు నొకగొల్లది గనిపెట్టెను. అతని దేహము పూర్తిగఁ బలుచనిబురదతోఁ గూడియుండెను. ప్రాణము నిలిచియున్నా, స్పృహ యేమియు లేదు. ప్రొద్దుననుండియు వేసవియెండకు మాడి దేహము వివర్ణమైయుండెను. శోషపోయిపడి యున్న యామనుష్యుని ముఖము మీఁద నాగొల్లకాంత యంతఁ దనకుండలోని చల్లని నీరు చల్లఁగఁ గొంతసేపటి కతఁడు కదలసా గెను. ఆమె తనదగ్గఱనుండిన మజ్జిగబొట్లు నోటిలోఁబోయఁగా నతఁడు మెలఁగ గుటక వేసెను. శైత్యోపచారము లిట్లు చేయఁగఁ

గోపకాంత మజ్జిగను రాజన్న నోటఁ బోయుచున్నది

రాజన్న బంధువు లంత నచటికేతెంచి, పల్లకిలో వానినుంచి, గ్రామమునకుఁ దీసికొని పోయిరి. ఆఱునెలలకుఁగాని యతఁడు వెనుకటిశరీరస్థితి గాంచలేకుండెను!

ఆనాటిరాత్రి యాబ్రాహ్మణుఁడు కోట విదయ్యపుగుంపునఁ బడి దారితప్పి మోసపోయి ప్రాణావశిష్టుఁడయ్యెనని, యాగ్రామవాసులలో ననేకు లంత నిర్ధారణచేసిరి. అతనికన్నులకుఁ గానఁబడిన పెంక్లిపాలకి నిజమైన పాలకి కాదనియును, వానిమేననుంచిన చందనము పలుచని రేగటిమట్టియనియును, పెండ్లి పరివారమంతయును శ్మశానగణమేయనియును, కాళ్లు విఱిగిపోవునట్లు తెల్లవాఱువఱకుఁ దాను పెండ్లివారితో నడచుట నిశ్చయమని చెప్పుచుండెను. అదివఱకే జ్వరమంకురించిన రాజన్నకు, "ఊరువానికిఁ గాలిభయము. పొరుగూరువానికి నీటిభయము," అను న్యాయముచొప్పున నారాత్రి శ్మశానవాటిక సమీపించిన కొలఁది తాత్కాలిక మతిభ్రమణము గలిగి యాపరిసరములందుఁ బరిభ్రమింప సాగి, తుదకొకచెట్టుతగిలి పడిపోయి యుండు నని కొంతపెద్దలు బుద్ధిమంతు లూహించిరి. అతనికన్నులకు దయ్యములుగాఁ దోఁచినవి, అప్పుడప్పుడు చవిటి నేలలలోఁ బొడఁగట్టుచు నాఱిపోవుచుండు సామాన్యపు దీపకాంతులే యనియును, దీనికి రాజన్నచెప్పెడి వృత్తాంతమే నిదర్శనమనియును, వారి యభిప్రాయము. కాని వారి మాటలు పాటించువారు లేకుండిరి. కొన్నిదినములవఱకును రాజన్నకు రాత్రులందు జ్వరము తగులుచుండుటఁ గాంచి, యిది తప్పక భూతజ్వరమని నెంచి భూతవైద్యులతనికి విభూతిపెట్టి, మంత్రోదకములు త్రావించిరి. ఎన్నోజపములు చేయించిరి. దిగదుడుపులు పెట్టించిరి. ఎట్టకేలకు రాజన్న యారోగ్యవంతుఁడయ్యెను.

ఆబ్రాహ్మణుఁ డారాత్రి కాలుజాఱిపడిన ప్రదేశమిదియేయని యిప్పటికి నాయూరివారొకపెద్దపల్లపుఁ బ్రదేశమును జూపించుచుందురు. వానకాలమున నచట నీరెక్కువగ నిలిచి, దట్టముగ జమ్ము మొలచియుండును.

కానఁబడిన మిట్టనేల కిపుడు "దయ్యాలదిబ్బ" యనిపేరు. ఆచుట్టుపట్టుల గ్రామములలో నేఁటికిని, రాత్రులు మంకుపట్టుపట్టి యేడ్చు పిల్లలను తల్లులు, "దయ్యాలదిబ్బమీఁద దిగ విడిచెదము సుమీ!" అనియును, "బాపన బాడవలోఁ బడఁ ద్రోతుమ"నియును జడిపించి, నిద్ర పుచ్చుచున్నారు. ఆ గ్రామ శ్మశానవాటిక సమీపమున నుండు పల్లపు ప్రదేశమున రాత్రులం దట్టిమెఱపులు కానఁబడఁగనె కొఱవిదయ్యము ల ఊరేఁగుచున్నవనిమా గ్రా మమునందలి పామరజను లిప్పటికిని భీతిల్లు చున్నారు. సాయంకాలము మొదలుకొ మఱునాఁడు సూర్యదర్శనమగువఱకును ఆ డవవైపునకుఁ బోవుట కచట నెవరును సా సింపరు!

ఆహ్వానము

నిడుమోలు కనకసుందరం గారు బి. ఏ.

జీవపరమావధీ! మృత్యుదేవి! రమ్ము!
రమ్ము! మాతల్లి! నీరహస్యమ్ముఁ జెపుము!
దినదినము భవదీయదర్శనమె కోరి
యైహికానందదుఃఖము లనుభవింతు
నాదు సత్త్వము, నర్థంబు, నాదు నాశ
యంబు, ప్రేమయు సర్వంబు, నలినిగూఢ
వృత్తి నీసన్నిధికి ప్రవహించు నెపుడు
అంత్యమున నాపయి నీన్ని దృగంచలములు
పఱప, నాప్రాణ మిదె సమర్పణమొనర్తు
సలలిత ప్రసూనములు దామ సరణిఁగూర్చి
ప్రాణనాథునికొఱకు నేర్పఱపఁబడియె.
వధువు నుద్వాహమైన, నిల్వదలి తనదు

కున్నాను ఈ ఈజీఛేయిర్‌లో పడ్డాను. అంతలో ఒక కప్పులో "హాట్ టీ" తెచ్చియిచ్చింది మను. ఒక్క గుక్కన గొంతుకలో పోసుకున్నాను. అదికాస్తా కడుపులోకి పోవడంతోటే శరీరం చల్లపడ్డది. ఆయాసమంతా తీరిపోయింది. మను నావద్దనే యింకొక కుర్చీలో కూర్చున్నది. మామూలుప్రకారంగా నేను కబుర్లను ప్రారంభించినాను. చెప్ప మ ర చి నా ను. అప్పుడు మామూలుగానే మాకుర్చీలు ఆరుబయుల, పూలచెట్లవద్దను ఉన్నవి. అప్పుడే పూచిన పూలవాసన పిల్లగాలి తెచ్చి మామీద చల్లింది. మేం నాసువాసనను ఆమోదిస్తూ ఖులాసాగా ఉన్నాము. ఆమాటా యీమాటా చెప్పుతూ "మాసరస్వతి పిల్లవాడికి పుట్టినరోజు పండగట. విందుకు పిలిచివెళ్లింది" అన్నది మను.

"ఎవరిని?" అన్నాను నేను.

"నన్నే" అన్నది.

"ఎప్పుడు వచ్చింది?"

"ఇందాక!"

"విందెప్పుడు?"

"రే" పన్నది మను.

విందు పేరెత్తగానే, యిన్నాళ్లనుంచి లోలోపలనే అణిగివున్న నాకోర్కె తిరిగి మొలకెత్తింది. జొన్నరొట్టె జ్ఞాపకం వచ్చింది. అదీ యీసమయానికే! రేపాదివారం. సెలవు! అదీ నాఅదృష్టమే; అనుకొన్నాను. నాకొక ఆలోచన తోచింది. "నాకోర్కె తీరేరోజు వచ్చింది కాబట్టే అన్నీ కలిసి వచ్చినవి" అనుకొన్నాను. ఇవన్నీ ఒక్క నిమిషమే నామనసులో ఉన్నవి. ఈ నిమిష కాలం నేను పరధ్యానంతోటి—పరధ్యాన మేమిటి?—జొన్నరొట్టెమీద ధ్యానంతోటి—ఆలోచిస్తూన్నాను. జొన్నరొట్టెమీద కోర్కె. రేపుఆదివారం—కోర్టుకు సెలవు!—మనూకు విందు! నాకుమాత్ర మెందుకు విందు కాకూడదు? ఆలోచించాను. మను రేపు భోజనానికి పోయిన వెంటనే నాకోరికన్నీ—స్వయంగా కాల్చి—కడుపార—కోర్కెతీర—వేవిళ్లు తీరగా—కాల్చి తిందామనుకున్నాను.

ఈవిధంగా ఆలోచిస్తూన్నాను. నామొగంమీద

"ఎబ్బే! అదికాదు—"అని నేనంటూవుండగా నామాట కడ్డు తగిలి "నేను వండిపెట్టక పోతానననా అన్నది నవ్వుతూ.

"అబ్బే! అదీకాదు. దైవచిత్రాని కాశ్చర్య పేసింది. అన్నీ కలిసి వచ్చినందుకు—"

ఆశ్చర్య మెందుకు! దైవచిత్రమేమిటి? నాక్క కావడం లే" దన్నది మను.

"మన నాగేశంగారింట్లో ఏదో—ఏదో—చెప్పా సరిగా వినబడలేదు—ఏకోపండగట. భోజనానికి నన పిలిచాడు" అన్నాను నేను.

"మరి యిందులో చిత్రమేమిటి?" అన్నదిమారా

"కాదామరి! రేపటిరోజు నేనీనూ విందు—నాక విందు! ఆదివారం—సెలవు! చిత్రంకాదా?"

"అయితే, రేపు వండిపెట్టే బాధ నాకు తప్పి దన్నమాటే!" అన్నది మారాణి నవ్వుతూ.

నే 'నా' నన్నాను.

సరిపోయింది. అంతలో భోజనానికి లేయిం లేవండని సూచించడానికి కాబోలు, మాగడియార తొమ్మిది గంటలు కొట్టింది. మారాణి లెక్క పెట్టిం

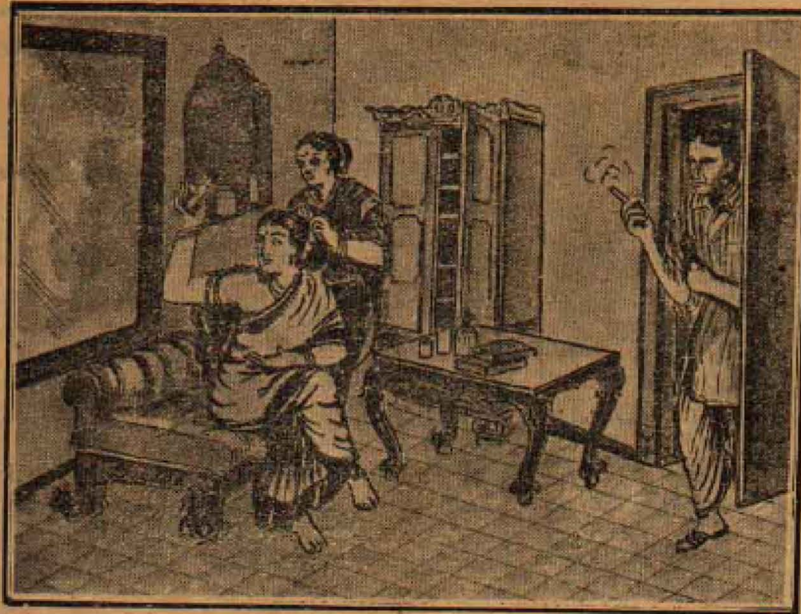
ఆరాత్రి గడిచింది!

ఆదివారం తెల్లవారింది. ఎప్పటికంటే కొంచె ముందుగానె "కాఫీ" సమారాధన అయింది; ఇం విందుకు వెళ్లే హడావిడి! అది కట్టుదునా—యిది క దునా— అది తొడుగుదునా—యిది తొడుగుదునా అయింది. సింగారించుకోవడంలో—జడ అల్లుక డంలో—కస్తూరిబొట్టు దిద్దుకోవడంలో—చీర కుచ్చి సర్దుకోవడంలో—పైట సవరించుకోవడంలో—ఉ తళుకు బెళుకులు కెంపూచేతులకూ—మెడకూ—వ ముకూ—కాళ్లకూ — తగిలించుకోవడంలో — అద్ద చూసి మురియడంలో—కులుకులో—ఇంకా అందుల —యిందులో—పదిగంట లైంది. ఇంతలో నా బం వచ్చి వాకిట నిలిచింది.

"మనోహరీ!" అని పిలుపు వినబడ్డది.

"ఆఁ. రా." అన్నది మనోహరి.

అదే — మామనూ మనోహర మూర్తి అద్దం యెదుట నిలిచింది. గది అంతా సువాసనతోటి ఘుమ, ఘుమా యిస్తుంది. మనూ చేతిలో 'ఓటోడిల్ చమక్' సీసా ఉంది. అందులో సెంటు రాచుకుంటూంది. చూచాను.

సరస్వతి లోపలికివచ్చింది. నేను……గదిలోకి సిగరెట్టుకాలుస్తూ వెళ్లాను

నాకు నవ్వువచ్చింది. నవ్వాను. ఎందు కింతసింగారం — ఇంత ఆడంబరం? ఎందుకో? స్త్రీజాతికదా! అని నామనసు జవాబిచ్చింది.

ఎట్లాగైతేనేం? ఒక్కసారే సింగారం అంతా ముగించుకొని బయట పడ్డది మనూ.

ముసిముసి నవ్వులతో నన్ను క్రీగంటచూసినది. ఆమాపున కర్థ మేమో? "నేనిప్పుడే లాగున్నాను" అనేనా? నేనూ తృప్తిగా ఉన్నదని చెప్పడానికి బదులుగా తల ఊచినాను. మరల నవ్వింది. దీనికి మాత్రం అర్థము నాకు తెలీలేదు. "పోయి వస్తునా? వెలవా?" అనే కాబోలును! నే నూరికే నవ్వాను. సరస్వతీ, మనోహరీ, బండి యెక్కారు. బండి కదిలింది. నేను తల వాకిలి దగ్గర నిలుచున్నాను. మనూ తిరిగి నవ్వింది. నేనూ నవ్వాను. బండి వెళ్లి పోయింది. కనబడినంత దూరమూ మే మొకరి నొకరము చూస్తూనే ఉన్నాము.

తలుపులు బిగాయించాను. గొళ్లెం పెట్టాను. ఎవరూ లోపలికి రాకుండా బందోబస్తు చేశాను. షర్టు తీశాను. దోవతి కొన నడుముకు దోపుకున్నాను. వంటయింట్లో ప్రవేశించాను.

జొన్న పిండికోసం వెతక ప్రారంభించాను. డొంతర లన్నీ దింపాను. పెట్టెల్లో — తపేల్లాల్లో — కుండల్లో — డబ్బాల్లో — డబ్బీల్లో — అందులో — యిందులో — అన్నిట్లో వెతికాను. అన్ని రకాలపిండి — సెనగపిండి — అప్పడాల పిండి — బియ్యప్పిండి — పెసరపిండి (ఎందుకో?) — అన్నీ వున్నవి — గోదుమపిండి పెద్ద బానెడుంది. కాని, జొన్నపిండి మాత్రం లేదు. ఆలోచించాను. జ్ఞాపకం వచ్చింది. జొన్నలే తేలేదు. పిండి యెక్కడిది? ఏమిచెయ్యాలి? కోర్కె బలమయింది — సందు చిక్కింది. ఇన్ని విధాల ప్రయత్నించాను. ఇక వెనక్కు తగ్గడమా! కాదు — ఈపూట జొన్న రొట్టె కాల్చవలసిందే! కడుపార తినవలసిందే! తప్పదు! అని నిశ్చయించుకున్నాను. షర్టు తగిలించుకొన్నాను. బాజారు తోవ పట్టాను. జొన్నలు కొన్నాను. ఎంతకు! రూపాయికా రెండు రూపాయీలకా? నావంటివాడు బాజారుకుపోయి — జొన్నలు కొనడం రూపాయకా? నామూషీకాదూ? అయిదు రూపాయీలకు కొన్నాను. కూలివాడిచేత పట్టించుకొని మహా ఆనందంతో ఇంటికి వచ్చాను. చాలాకాలంనుంచీ ఉన్న యీకోర్కె నేటికి తీరింది కదా, అనుకొని మహాఆనందములో నన్నే నేను మరచి పోయినాను! చూడండి — జొన్నలు తెచ్చి యేమి లాభం! పిండి విసర వద్దూ? ఇంట్లో విసిరే వారెవరు? అదీ నేనే చేయాలెనా?

వాళ్ల దగ్గిరకెళ్లాను. దగ్గరే కూర్చుండి పిండి విసరించుకొన్నాను. ఆఁ(గ)ం మరి! పిండి పట్టించుకొని యింటికి వచ్చాను.

తలుపులు బిగించాను. యథాప్రకారం వంట యింట్లో ప్రవేశించాను—ఏలాగనుకొన్నారు? బకు పక్షిని యింట్లో వలుపు లాగ—విరాట్రాజింట్లో భీముడు లాగ!

ఒక పెద్ద పళ్లెంలో పిండి పోశాను. ఇంక నీళ్లు పోయాలె. ఇక్కడ గొంతు పట్టుకుంది ఉడుకునీళ్లు పోయాలన్నా, చన్నీళ్లా? ఆలోచనలో దిగాను. ఏమీ తోచదు. గోధుమ పిండిలో ఉడుకు నీళ్లు కలుపుతారు—జొన్నపిండిలో కలిపే దేనీళ్లు? ఉడుకునీళ్లా, చన్నీళ్లా ఛీ ఛీ! ఈ ఆడు వారి కిదిరేమి ఖర్మో గాని వాళ్లు చేసే పనులు మనకు కొంచెం గూడ తెలియనీయరు. ఏదులో ఏదీ, ఎంత—కలపాలో—న్న, చెప్పరుకదా! వాళ్ల పుట్టి యేమి మునుగుతుందో! తెలిపితే మేము తీర్చుక పోతామనో—నేర్చుకుంటె తమతో మాకు అవసరముండదనో—ఏమోమరి! వాళ్ల పనులో మనము జోక్యం కలిగించుకోవడం వాళ్ల కేమాత్రం గిట్టదు—ఓర్వలేరు! ఆఁ, జోక్యం కలిగించుకోవడమంటే జ్ఞాపకం వచ్చింది. అందుకు రెండుమూడు నిదర్శనాలు నా స్వానుభవము నుమండీ—చెప్పి మరీ జొన్న పిండికి వస్తాను.

ఒకనాడు—ఆదివారమని జ్ఞాపకం—మను వంట చేస్తూంది. నేనింట్లోనే వున్నాను. పేపరు చదివి ముగించాను. ఏమీ తోచలేదు. సిగరెట్టు కాలుస్తూ, వంట యింట్లోకి వెళ్లాను. "వంట అయిందా" అన్నాను. అయిందనిమిషా"లాగాలె,"నన్నది మను; కూర్చున్నాను. ఆపక్కనే ఆలూదుంపలు—కత్తిపీట—ఉన్నవి. నా చేతు లూరుకోక, దుంపలు కూరకు తరుగు దామని కత్తిపీట మీద కూర్చున్నాను. నాలుగు గడ్డలు తరిగినాను. అంతవరకు మను నావైపు చూడలేదు. ఇప్పుడు చూచింది. చిరునవ్వుతో "మీను తరుక్కో లేరా యేమిటి? ఊరుకోలేరూ? పేపరు చదువుకో రాదా? ఆడవాళ్ల లాగ కూరలు తరగడం యేమిటి?" అని నన్నన్నది. నేను

"చేతకాని కానేనా—నీవుద్దేశం?" అన్నాను కోపంతో. "అన్నీ చేసే నలగుతాను ఇక నాలుగో అయిపోయున్నవి. అవీ తరిగినతరువాత మూసుకుపోతే నా చేతవునో కాదో!" అన్నాను.

తరుగుతూన్నాను. ఏమోగాని తక్కుంది—పట్టుక్కుంది—అందులో మగవ్యక్తుంది. వాకీలాటి ప్రణయ కలహమంటే—ప్రణయకోపమంటే—చాలా ప్రీతి—ఏదో ఒకటి చూసి దేవాణ్ణి—అందులో—నిజానికేమి గాని—మారాణి—మామనోహర—ముక్కోపి—మాటి మాటికీ అలిగేది. అలక తెప్పించడంలో—తీర్చడంలో—నాకూ తమాషాగా వేడుకుండేది పోనింకి—రెండుదుంపలు తరిగాను. మూడో గడ్డ ముక్కకు ఎర్రని రంగు కనబడ్డది. 'ఏమా?' అనిచూచాను. నావేలులోనుంచి నెత్తురు బొట బొటకారుతుంది. చూచింది మను! "అమ్మయ్యో, వేలు తరుక్కున్నారే!" అన్నది గాభరాతో. గడ్డపేలిక నీళ్లలో తడిపి వేలికి చుట్టింది. ఊరికే చుట్టిందా? "వద్దంటే విన్నారుకారు! ఆడంగులపనుల్లో రావడమెందుకు? కూర తరగడమెందుకు? కత్తిపీటతో పనికాదా! వేలు తరుక్కోవడమెందుకు?" అని మెల్లగ మందలించింది. నేను నీశాపమే యింత చేసిందన్నాను. "నేను శాపం పెట్టానా?" అన్నది. "గొణిగావే—ఏదో మంత్రించా" వన్నాను. వచ్చింది కోపం—తీర్చక పోతానా? తీర్చాను. సరిపోయింది.

మరోటి:—ఒకరోజున ఇంట్లో కూర్చుండి యేదో రాస్తున్నాను. తలపైకెత్తి ఆలోచిస్తున్నాను. పటాల వంక దృష్టి పోయింది. పటాలు మసకగా కనబడ్డవి. ఏమిటా అని చూశాను. దుమ్ము పడింది. రోజూ తుడిచే అలవాటు. ఈరోజున ఎందుకు తుడవలేదో—ఏమి పని మీద వున్నదో—తుడవలేదు. పోనీ—నేనే తుడుద్దామనుకొన్నాను. మను వంట చేస్తూంది. నేనే తుడుద్దామనుకొన్నాను బల్ల మీద ఎక్కి తుడిచాను. రెండు పటాలు తుడిచాను. మూడో పటం తుడుస్తూన్నాను. ఇంతలో యేమైందో, ఆపటం గోడమీదనుంచి జారి నేల మీద పడది. అద్దం పగిలి ముక్కలు ముక్కలైంది. చెయ్

వంటమాని వచ్చింది! నేను పగిలిన పెంకు లేరబోయి నాను. అంతలో "ఆఁ! చేతుల్లో గుచ్చుకుంటాయేమో! ఎందుకంత తొందర? ఇంట్లో వున్నారుకదా—త్వరగా వంటచేసి పెట్టి, మధ్యాన్నం నుంచి తుడుద్దా మనుకు న్నాను! మగాళ్ల పనులింతే! ఆడాళ్ల పనుల్లోకి రావడం నాకేమీ బాగుపడ లేదమ్మా!"—అని కసిరింది. ఆ కసురు లో కూడా ప్రేమామృతం చిలుకుతుంది!

ఇంకొకటి:— సెలవుదినము. శరీరమంతా చెమట పట్టింది. తొరగా స్నానం చేతామని నీళ్ల గదిలోకి వెళ్లాను. నీళ్లతొట్టి వుండలేదు. మను గోయి చెంత వున్నది. ఆరిపోకు లేటీసుండానే స్నానం చేసి, భోజనా నికి తీవ్రపెడదామనుకున్నాను—తమాషాకే! కాగులో నీసు మరుగుపోతుంది. నాలుగుచెంబులు తోడాను. చెంబు కాగులో దూర్చా. తీసేటప్పుడు చెంబు కొంచె మద్దు పడ్డది కాబోలు! రాలేదు పట్టిలాగాను. కాసు గడగడ వణికింది—వరిగింది—కింద బోర్లపడ్డది. మసిలే నీళ్లంతా నాకాళ్లమీదనే. బొబ్బలెక్కినవి. అంతలోనే ప్రత్యక్షం మామహారాణి! తటాలున లోనికికల్లింది. కొబ్బెరచమురు సీసాపట్టుకొనివచ్చి, నూనె నాకాళ్లకు రాచింది. డాక్టరుగారిని పిలిపించింది. మరేం. పదేసురోజులవరకు "లీవు ఆన్ మెడికల్ సర్టిఫికేట్" దొరికింది.

చెప్పవలెనంటే యీలాటి వింకా ఉన్నవి. ఇవ న్నీ ఎందుకు వచ్చినవో చెప్పమా! ఆఁ—మరిచాను. ఇంతకూ చెప్పవచ్చిం దేమిటంటే, ఆడవాళ్లకు వాళ్ల పనుల్లో మనము కలిగించుకోవడం గిట్టదు. ఇంట్లో పను లన్నీ వాళ్లకే "సర్వస్వామ్య సంకలితం" నిజమే! పురు షుల బతుకంతయు వాళ్ల చేతుల్లోనే ఉన్నది! కదా! ఆదేవారికి అహంభావం.

కాని, యిదెక్కడి న్యాయమో, వినండి—మాప నుల్లో—మావ్యవహారాల్లో—వారు వేలు పెట్టవచ్చు నట! ఇందు కొక్కటే నిదర్శన మిస్తాను.

నాకు కథలు వ్రాయడమంటే చాలా ప్రీతి. అప్పు డప్పుడూ తమాషాకథలు వ్రాసి మాసపత్రికల కంపేవాణ్ణి. ఒకప్పుడు ఒకకథ వ్రాస్తూన్నాను. అందులో భార్యా

మెదడుకు వేడెక్కింది. తలనొప్పింది. విసికినాను. రేపు వ్రాయవచ్చునని కాగితముక్క బల్లమీద పడేసి తోటలోకి చల్లగాలిలోకి వెళ్లాను. కాని, భర్తప్రశ్నకు జబాబు మనసులోనే వెదకుతున్నాను. సిగరెట్టుమీద సిగరెట్టు కాల్చినాను. పొగ సుడిగాలివలె మేఘమార్గంలో కలిసి పోయింది. జబాబు దొరక లేదు. ఈవిధంగా అయిదారు సిగరెట్లు కాల్చేటప్పటికి బ్రహ్మరసాభయింది. జబాబు దొరికింది. ఆలస్యం చేస్తే మళ్లీ పోతుం దేమో అనుకొని తొరతొరగా యింట్లోకివచ్చాను. బల్ల చెంతకువెళ్లాను. కలంచేతపట్టాను. వ్రాయబోయినాను. అదే—ఆశ్చర్యం అక్కడ జబాబున్నది." నాకు కోపంవచ్చింది! నేల తన్నాను. ఎవరు రాశారా అనుకొన్నాను. అక్షరాలు ముత్యాలవలె సుందరంగా, స్పష్టంగా ఉన్నవి—పోల్చు కున్నాను! ఈయధిక ప్రసంగ మెందుకు? మా వ్యవహారా ల్లో వేలు పెట్టడ మెందుకు? అయినా రేమి వ్రాసిందో చూదామని చదివాను. నాకోపమంతా మాయమై పోయింది! కౌతుకంపుట్టింది! నాభావంవేరే—ఇందులో ఉన్న భావంవేరే—అయినా యిదేబాగుంది! సంతో షించాను. ఆచిక్కు ప్రశ్నకు ఈచతురమైన జబాబుకూ సమ్మతి సరిపోయింది! అదే అంటారే! ఆడవారి మనసు ఆడవారికే తెలియాలెనని! నిజమే! ఇంతకూ ఆరాసిన వారెవరో చెప్పలేదని మీకు కోపంవస్తుందేమో! చెప్తాను సంశయం తీరుతుంది. మా మ—నో—హ—రి!

పోనీలెండి. పెడతోవను బడ్డాము. ఇంకనైనా మన జొన్నరొట్టెకు వద్దాము.

జొన్నపిండిలో వేడినీళ్లు పోయాల్నా—చన్నీళ్లు పోయాల్నా! ఆలోచించాను—ఆలోచించాను—ఇం కాఆలోచించాను. కడకేదో ఒకనీరు పోద్దామను కొని, చెంబెడు చన్నీళ్లు అందులో కుమ్మరించాను. పిండి కలిపాను. నాకు నవ్వువచ్చింది—కోపమూ వచ్చింది! పిండి పలచబడ్డది. జావయింది! ఏంచేయాలె? నా తెలివికి సంతోషించాల్నా; కాక, యీలాటిపనులు నాకునేర్ప నందుకు మాతలిదండ్రులపై కోప్పడాల్నా? పోయిన తలి దండ్రులమీద కోప్పడి రేమి లాభం? ఉన్న మనామై

పడ్డది. ఈవిధంగా గట్టిపోరినప్పుడు నీళ్లుపోయడమూ, పలచబారినప్పుడు పిండికలపడమూ! ఇందులో రెండు గంటలకాలం గడిపాను; విసుకుపుట్టింది. కడుపులో నా పొద్దుటినుంచీ, కాఫీకప్పు మరేమీ లేదు. ఆకలి చిచ్చు ముట్టుకుంది. ఇప్పటికి మూడుగంటలు కొట్టారు. ఒక్కకప్ 'టీ' అయినా తాగి వద్దామని మావీధిలో వున్న క్లబ్బుకు పోయినాను. టీ తాగాను. ఇంటికివచ్చి తిరిగి నాపనికి ప్రారంభించాను నీరుపోయడం—పిండి కలపడం సరిపోయింది! పెద్దగుమ్మడిపండంతే ముద్దఅయింది పిండి! ఇకపోయి రాజేసి, పిండి మర్దిద్దామని తలచాను. కట్టెలు పొయిలో పేర్చాను—కిరసనాయిల్ సీసాలోనుంచి కుమ్మరించాను. ముట్టించాను. పెద్దమంట అయింది—ఒక్కనిమిషమే! ఆరిపోయింది ఊదనుంచ పెట్టాను. మండదు. తడికర్ర. ఊదాను—ఊదాను—పొగ బారింది. ఇల్లంతా ముట్టుకుంది. నాముక్కులో, కన్నుల్లో, దూర బడ్డది. అప్పుడు నాకుకోపం రాలేదంటే యెవరైనా నమ్ముతారా! నవ్వుతారేమో! పొయిమీద—కర్రల మీద—పెనామీద—జొన్నరొట్టెమీద— నామీద— అన్నిటిమీదను— అందరిమీదనూ— విసుక్కున్నాను.

ఇంతలో సిగరెట్టుమీద బుద్ధిపుట్టింది. గోడకు తగిలించి వున్న షర్టుజేబులోనుంచి 'సిజర్స్' తీశాను. అట్లే నిలబడి,—గోడపైపుగానె—నిలబడి సిగరెట్ వెలిగిస్తున్నాను. అంతలోనె "ఇకూష్కీ—ఇకూష్కీ" అన్నట్టు వినబడ్డది. వెనక్కు తిరిగి చూచాను. అదుగో గడపలో నిలబడి నాచేష్టలన్నీ చూస్తూంది మారాణి! కుక్కపిల్ల పళ్లెంలో వున్న పిండి కతుకుతుంది. చూశాను—నోట్లో సిగరెట్—చేతిలో వెలిగించిన నిప్పుపుడక! నేను! తెల్లబోయినాను! ఈకుక్కపిల్ల లోనికెలా వొచ్చింది? ఈ మను ఆకాశంనుంచి లోనికిదూకిందా? ఏమీ తోచలేదు. క్లబ్బుకు పోయి తిరిగి యింటికి వచ్చినప్పుడు తలుపు మూయడం మరచినాను కాబోలును!

మను లోనికివచ్చి కుక్కపిల్లను వెళ్లగొట్టింది! నా మొగం చూచింది. న్యాబిక్కు మొఖం నాపాటులన్నీ చెప్పిందేమో! కాని, మను ఏమీ మాట్లాడకుండానే తిరిగి నిమిషం నాముఖం పరకాయించి చూచింది. ఏమిగ్రహించిందో— నాకన్నులగుండా, నోటిగుండా, ముక్కులగుండా, నీరు కారుతుంది. కన్నులెర్రబడి, వుబ్బినవి. ఏమిగ్రహించిందో—గ్రహించింది. నవ్వింది! ఆనవ్వులోను జాలీ—కోపం—దయా—ప్రేమా—ఆత్రం—అన్నీ కలిసినవి! "ఈలాకూర్చోండి!" అని గోడదగ్గర పీటవేసింది అరనిమిషంలో పొయి రాజేసింది! చూడండి—ఆపొయిచిన్న బిడ్డ తన తల్లినైతెగినట్లు—బాగామండింది. తోరలోనే అన్నం—పప్పు—పులుసు—వుండింది. కంచం నాముందుకువచ్చింది ఆకలిచిచ్చు చల్లార్చ ప్రారంభించాను. మెల్లగా పొద్దుటినుండీ—నేపడ్డపాట్లు అన్నీ చెప్పాను.

పళ్లెంలో అన్నంముగియగానె వేడివేడిగా ఒకరొట్టెవచ్చి పళ్లెంలోపడ్డది! అదే జొన్నరొట్టె! నేను పప్పు, పులుసుఅన్నం తినేలోపుగా పిండికలిపి, రొట్టెకాల్చింది. ఒకటి కాగానె యింకొకటి—దానివెంట యింకొకటి—అరడజను! కడుపు చల్లబడ్డది. పడ్డప్రయాసంతా ఫలించింది! చిరకాలంనుంచి వున్న యీకోర్కె యీనాడీలాగయీడేరింది! మనసు నిమ్మళించింది. నేను భోజనముచేస్తూవున్నంతసేపునూ మను— పెంకిమను—నన్ను చూసి— నాప్రజ్ఞకు సంతోషిస్తూ—నవ్వుతూనే—

శ్రీ శివశంకర శాస్త్రి (సాహితీ సమితి)

౧

ఎంతకాలము గడచిపోయెను!
దింతవఱకును బాహుబలమున
సంతరించుచునుంటి దీనికి
నంత మెన్నటికో!

౨

ఓపఁజాలని భానుమండల
తాపమున వసివాడె దేహము,
ఆపగాజల శైత్యభరమున
వేపథువు పుట్టెన్.

౩

అక్కటా! యేవైపు చూచిన
నెక్కనావయుఁ గానరాదే!
ఎక్కటిగ నావర్తమందునఁ
జిక్కిపోయితినే!

౪

చుఱ్ఱుమని వడి లాగుచున్నది
గిఱ్ఱుగిఱ్ఱునఁ ద్రిప్పుచున్నది
మొఱ్ఱ యిడగా బుద్ధి పుట్టదు!
వెఱ్ఱి నయిపోతిన్!

౫

కాలుసేతులు దుర్బలము లయి
డీలుపడఁ జొచ్చెన్

౬

అక్కటా! యిక నాదుజీవము
దక్కుటెట్టులొ తోచదాయెను!
పిక్కటిల్లుచు నున్న దాంధ్యము.
దిక్కు లెల్లెడలన్.

౭

కన్ను లున్నను ధరణి కనరా
కున్న, దెంతయుఁ జంచలించుచు
నున్న దయ్యయొ మనసు! కృష్ణా!
నన్నుఁ గావగదే!

౮

ఏటి కేవిభ్రాంతి యిద్యోడ?
నీటఁ జొచ్చితి స్వైరబుద్ధిని,
ఏటిలోపల నణగిపోయిన
లోటు కలదొక్కో?

౯

ఆడుదాని విధాన ననుఁ గా
పాడుమని యాదేవదేవుని

౧౦

ఆమహామహు కరుణ చెలగుట
కేమిసాధన మాచరించితి
నీమముగ నే నింతవఱకని
హ్రీ మెలంగుఁ గదా! —

౧౧

ఔర! యీ యావర్త మెంతయు
ఘోరతరముగ ఘూర్ణించుచు
దారుణం బగు మృత్యుదేవత
నోరువలెఁ దోచున్!

౧౨

భీతి యేటికి నాకు? పోయెద
వీతరాగ ద్వేషబుద్ధిని
ఈతనుత్యాగమ్ము కెవ్వరు
కాతరిల్లెదరు?

౧౩

అవయవమ్ములు క్లాంతి నొందగ
వివశ మగుచున్నది శరీరము
కవియుచుండిన బుద్ధిమాంద్యము
మిన్నుల హర్షింతున్.

౧౪

మాటిమాటికి మెలగుచున్నది
గాటముగ నామానసంబున
సాటి గానని నీదునామం
బేటికో కృష్ణా!

౧౫

యాదవేశ్వర! తావకామల
పాదసంగత పూతయమునా
హ్రదినీ జల మైనచో నిది
మోద మొందుదునే!

౧౬

శంక లన్నియు వీడిపోయిన,
వింక సంతరణంబు మానెద
పంకజాక్షుని దివ్యరూపం
బంకితం బగుటన్.

౧౭

కాలమేఘచ్ఛన్న నభమున
నీల జలముల నిఖిలదిక్కుల
నీ లలితరూపమ్మె కృష్ణా!
క్రాలుచున్న దహో!

౧౮

ఏమి నీనామమ్ము నాథా!
ఏమి నీరూపమ్ము దేవా!
ఏమి నీకరుణా కటాక్షము
స్వామి! ధన్యోఽహమ్!

౧౯

సదమలామృత ధామ మగు నీ
పదకుశేశయ యుగళిఁ జేరగ
ముదముతో నే నిందు మునుగుచు
నిదిగో యరుదెంతున్!

శ్రీ ౧౦౮ రాధావల్లభో విజయతే!

విషమ పరీక్ష

— పంచాగ్నుల వీరరాఘవయ్య గారు

శ్యామల చక్కనిచుక్క. విశాలనేత్రములు, సువర్ణముంబోలు మేనిచాయ, కుదురైన ఆకారము, నల్లని కురులు గలిగి దర్శనమాత్రముచే చూపరుల నేత్రసాఫల్య మొనరించు సహజసౌందర్యవతి. పైన నవయౌవన. కంఠమాధుర్యము, వచన సౌశీల్యము, శాంతస్వభావము నామెయందమునకు తోడై మరింత వన్నె దెచ్చుచుండెను. అట్టి సద్గుణరాశిపై సర్వస్వతంత్రముల కధికారియైన ప్రియభర్త మధుసూదనుని జూచి యెవ్వ రానందింపరు? కాని ఆధునిక ప్రజాసామాన్యమున కానందమునకుమారు అసూయయే మెండు.

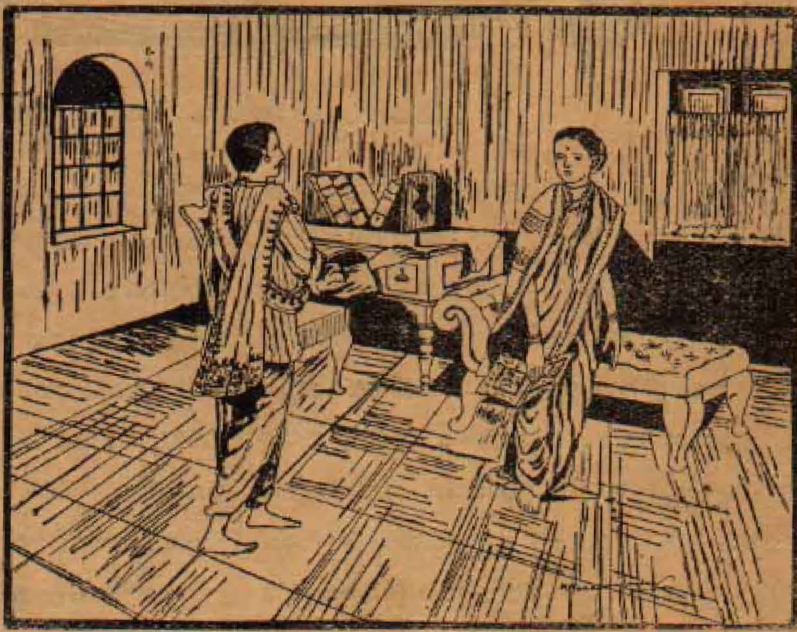
ఏది యెట్లున్నను భార్యాభర్తలిరువుర హృదయములు ప్రేమబంధముచే బంధింపబడెను. నూతనదంపతు లగుటచే సౌఖ్యమంత మెరుగకుండెను. మధుసూదనుడు విద్యావంతుడు; గుణవంతుడుకూడను. ధనలోపము గూడ లేమి నుద్యోగకాంక్షయాతని నంతగా బాధించలేదు. అధికారుల నాశ్రయించి వారి గృహద్వారముల గావలి కాయవలసినంత దుస్థితి కాతడు పాల్పడలేదు. దుష్టసహ

కాపుర మొనర్చుచు తండ్రి లేనిలోప మొక్కింత మరుగుపర్చుచుండెను. కాని మధుసూదనుడు శుద్ధశ్రోత్రియునివలెగాక నవనాగరికలక్షణముల గొన్నిటి ననుకరించుచుండెను. విలువగల వస్త్రముల ధరించుటయం దాతని కభిలాష మెండు. గృహాలంకారములయం దచ్చటచ్చట ఆంగ్లేయపద్ధతులు గూడ నవలంబించుచుండెను.

గోపాలరావు మన మధుసూదనుని చిన్ననాటిసహపాఠి ఇంచుమించుగ సమవయస్కుడు. వీడు మిక్కిలి ప్రియమిత్రుడు. వారిరువురకు హృదయభేద మావంతయునులేదు; సామాన్యస్థితిమంతుడు. ఆంగ్లపాఠశాలయం దుపాధ్యాయుడుగ నున్నాడు. స్నేహలతను ద్రుంపజాలక యెదుటిడాబాలో నివాస మేర్పరుచుకొనెను. అతని భార్యయు సుగుణవతి. పేదయింటిపడుచగుటచే శీల మామెను ప్రేమించెను. పార్వతీనామ మామెకు సార్థకనామధేయమే.

కాలము వక్రబుద్ధిగలది. శ్యామలామధుసూదనుల యనుకూలదాంపత్యము దేవునికి గూడ నసూయాకారణమయ్యెను. వెట్టివెట్టి

శోకపిచ్చియగూహ. మధుసూదనునకు తన లోచన గోచరయయిన ప్రతిసుందరివ ర్తన మును గూర్చి యనుమానపడ బొచ్చెను. కడకు ప్రియసతి, సద్గుణరాశి, శ్యామలగూడ సతినియను మాన మను భూతమున కాహుతిగావలసివచ్చెను. మధుసూదనుడు నిజసతి శీలమును పరీక్షింప నెంచె ను. నిశ్చయించెను. సక్ర మ ముగ మొదలిడెను. అహా! శ్యామలా! నీనిత్య సహజ సౌందర్యమే నీకు విరోధమయ్యెగా! నిజనా థుని విషమపరీక్ష కెట్లు నిల్చెదవో!

శ్యామలా గోపాలుల సంభాషణము

మధుసూదనుడుమిత్రు డగు గోపాలునిసహాయమపేక్షించెను. వెంటనే గోపాలునికొర కాతనిగృహమున కేగెను. మిత్రు లిరువురు కృత్రిమనాటకము మొదలిడిరి. శ్యామల నిట్టిపరీక్ష గావించుటకు గోపాలుని కిచ్చ జనింపకున్నను ప్రియమిత్రుని వాక్యము నతిక్ర మించజాలకుండెను. తాను మిత్రద్రోహిపాత్ర ధరించవలసివచ్చెను. మధుసూదనుడు ఒండొక కార్యనిర్వహణమునకై దూర ప్రయాణ మొ నర్చుచుంటిననియు నాల్గవదినమునకు మరల వత్తుననియు భార్య కెఱిగించి, తల్లియనుజ్ఞ గైకొని యిలువెడిలెను.

మరునాడు సెలవుదినమగుటచే గోపాలు శ్యామల మేడమీద గదిలో సోఫామీద ఆసీనయై యొక సచిత్రమాసపత్రికను చదు వుచుండెను. ఆమె గోపాలుని వీక్షించి లేచెను. భర్త యింటలేనపుడు తాను పరపురుషునిచెంత నిలుచుట తప్పని వెడల నుద్యమించెను. కాని గోపాలుడు తననాథుని కెక్కుడగు మిత్రుడు. భావమున ప్రియసోదరుని బోలినవాడు. చిరపరిచితుడు. అట్టివానికడ చాకేల? సోదరునితో సంభాషించిన పాపమా? కాదని మరల యాగెను. తన వికారచేష్ట కాతడేమనుకొనెనో యని పశ్చాత్తప్తురాలయ్యెను. కాని గోపాలుడు సర్వ్వచు నామెనుకూర్చుండ నియమించెను.

ఇరువురు ఆసీనులైనపిమ్మట గోపాలుడు సంభాషణ మొదలిడెను. తనమిత్రునిగూర్చి

గనుపరచుచున్న గోపాలుని శ్యామల శంకించు చుండెను. అతనివారింప వలనుకాదు; సంభాషణ క్రమముగ వికటముగ దోచెను మధుసూదనునిపై దోషారోపణము — కల్పనా కథలు—వింతవింత యుదాహరణములు—లెక్కకు మిక్కుటమగు నన్నివిషయములు! శ్యామల నిశ్చేష్టిత యయ్యెను. ఆమెహృదయ సముద్రమందు వివిధభావతరంగములు పొర్లి పోవుచుండెను. కొన్ని నిజమని నమ్మును. తనభావము నెల్లడించును. ఒకప్పుడు మరల శంకించును. వికలహృదయయగు నామెస్థితి వర్ణింప నలవికాదు. కడకు జేలయగుటచే, తననాథుని దుష్టమార్గమునుండి మరల్పుమని గోపాలుని కోరెను; బ్రతిమాలెను; వేడెను. గోపాలుడు నివ్వెరపడి నట్లునటించి 'ప్రయత్నించెదన'నికొంతనమ్మబలికి తాను శ్యామల కనుగ్రహపాత్రుడ నైతినని కొంత యూరట జెందెను. ఇక శ్యామల తనచేతిలోని కీలుబొమ్మ యని యుప్పొంగి తన గృహమునకు వెడలి పోయెను.

శ్యామల తనభర్తనుగూర్చి విచారపడ దొడంగెను. నిశ్చలభావముతో నాలోచించెను. తన నాథుడు సద్గుణరాశియని నమ్మకము కుదుర్చుకొనెను. వేరుతలంపులకు జోటు లేదనుకొనెను. నిర్మలవికాసము నొందెను. సంతోషము యథాస్థాన మలంకరించెను.

సంధ్యాసమయమున గోపాలుడు మరల దిగ్భ్రమజెందెను. కాని ధైర్యమవలంబించెను. వేరుత్రోవ లేదు. ఎట్లైనను పరీక్ష పూర్తిచేయ నిశ్చయించెను. సంభాషణ మరల మొదలిడెను. శ్యామల యెప్పటి యోపికతో నాలకించుచుండెను. గోపాలుడు మిక్కిలి దైన్యభావమును గనుపరచెను.

గోపా—శ్యామలా! నేను నిజముగ దిక్కుమాలినవాడ నైతిని.

శ్యామ—అదేమి, అట్లంటిరి?

గోపా—నిన్నొక్కసహాయ మపేక్షించుచున్నాడ; చేయగలవా?

శ్యామ—అదెట్టిదైనను యీసోదరి సిద్ధముగనున్నది.

గోపా—తప్పక యొనర్చెదవా?

శ్యామ—నా యందుగూడ ననుమానమా?

గోపా—తప్పగూడదుసుమా!

శ్యామ—ఏమివెట్టి?

గోపా—శ్యామలా! నిశ్చయముగ జెప్పుచున్నాను. నాప్రస్తుతావస్థ వర్ణింపజాలను. నన్ను నీవు దూరపలదు. నన్ను గటాక్షించి రక్షింపుము. అన్యుడనుగాను. ......అని తన మనోభిప్రాయమును దెలిపెను.

శ్యామల గుండె జల్లుమనెను. ఆమెకు మనలోకమే లేదు. శరీర మాపాదమస్తకము వణకదొడగెను. కొంచెము తెలివి తెచ్చికొనినపిదప గోపాలునివారించుటెట్లని విచారింప దొడగెను. అతని కెట్టిసీతి బోధించినను బధి

కేదియో యాలోచన తోఁచెను. 'సెబా'సని తలంచెను. వెంటనే యామె గోపాలునివైపు తిరిగి చిరునగవుతో 'తప్పక కొంచెమాఁగి విచ్చేయుము. నిన్ను సంతసపరచెదను. ఇకఁ జను'మని మేడ దిగిపోయెను.

గోపాలుఁడు లేచెను. సంతోషము వెల్లి విరియుచుండెను. తనమిత్రుని దలంచుకొనెను. ఏలకో మరల దుఃఖసాగరమున మునింగెను. ఒక్కింత నిశ్చలభావమున విచారించెను. స్త్రీలస్వభావమున కాశ్చర్యపడఁజొచ్చెను. శ్యామలవిషయము గూర్చి మరల నాలోచించెను. అంతయు బత్యక్షము. ఇంకను సందేహ మెందులకు? మధుసూదనుని కెఱింగించుటయా? మానుటయా? యని శంకించెను. ఎఱిగించినఁ పండువంటి కాపురము పాడైపోవును. మానిన నిజముగ మిత్రద్రోహమగును. ఎట్లుచేయుటకు దోఁచక స్తంభీభూతుఁడై నిలిచిపోయెను. ఎట్టకేలకు నిశ్చలహృదయుఁడయ్యెను. నిమిష మొక యుగముగ గడపుచు దనరాకకై యెదురుచూచుచు మధుసూదనుఁడున్న సంకేతస్థలమునకు వెంటనే వెడలిపోయెను. మిత్రునకు బూసగ్రుచ్చినట్లంతయు నివేదించెను. మధుసూదనునికి గోపాగ్ని ప్రజ్వరిల్లెను. మాఱుపలుకఁడయ్యెను. మరల శాంత మవలంబించి మిత్రుని వెంట వెడలెను.

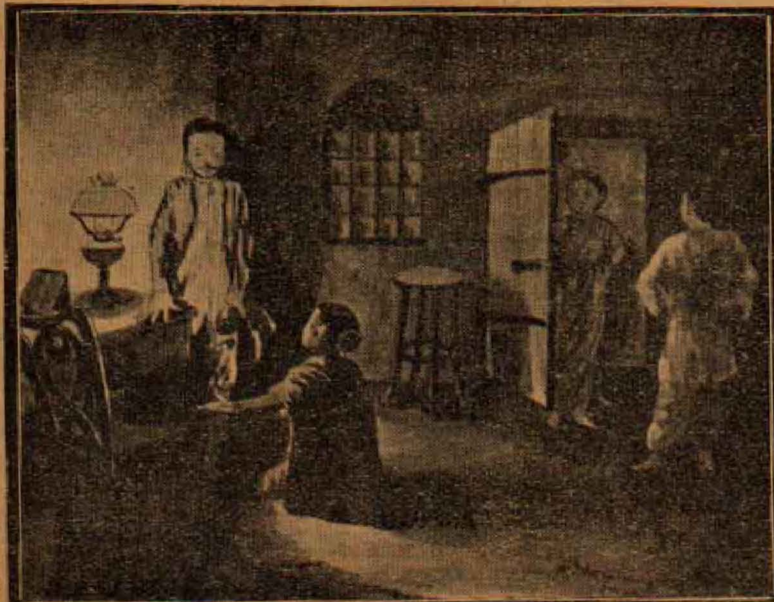
సూర్యుఁడస్తమించెను. మధుసూదనుని డెందమువలెనే జగమంధకార బంధుర నుఁడు లోని కేగుటెట్లు? పాపము! నిజకార్యసాధనకై మధుసూదనుఁడు తనగృహమును కృత్రిమోపాయమున బ్రవేశింపవలసినవాఁడయ్యెను. మిత్రులిరువు రెట్లో మేడపైకి జేరిరి. ప్రాణములేని బొందివలె మందిరము కళావిహీనమై యుండెను. యజమానుఁడగు మధుసూదనుఁడింట లేమినిగాబోలు దీపము ప్రకాశించుట లేదు. మధుసూదనుని యజ్ఞాతస్థితి కంధకార మెక్కుడు సహాయకారియగుట కాతఁడు సంతసించెను. తనగదిప్రక్క నొక మూల నొదిగియుండెను. గదివాకిలి మూయబడియుండెను. గోపాలుఁడు శ్యామలకు రానున్న యాపదను గూర్చి విచారపడుచు వికలమనస్కుఁడై యుండెను.

గోపాలుఁడు ద్వారమును సమీపించెను. గదిలోపల గుసగుసలు వినబడఁజొచ్చెను. గోపాలుని కేమియు నర్థమగుటలేదు. కంఠధ్వనులుగూడ స్పష్టముగ దెలియుట లేదు. 'శ్యామలా!' యని కొంచెము నెమ్మదిగ బిలిచెను. జవాబు లేదు. గుసగుస లాగినట్లుండెను. మరల 'శ్యామలా' యని పిలుచుచు గోపాలుఁడు తలుపు కొంచెము నెమ్మదిగ దట్టెను. 'ఇదే వచ్చితి' ననుచు శ్యామల తలుపు దెరచెను. గోపాలుని కింకెవ్వరగపడుటలేదు. అంత్యదశనున్న పాణివలె దీపము మినుకు మినుకుమనుచుండెను. అట్లే మన మధుసూదనుని డెందము కొట్టుకొనుచుండెను. శ్యామలకంఠధ్వని వినఁగనే కోప మాతని

శ్యామల 'దయచేయుఁడ'నుచు లోని కేగెను. గోపాలుఁ డామె ననుగమించెను. గదిలో మ్రానువలె నిలిచిపోయెను. శ్యామల 'మరలవత్తు'' ననుచు ప్రక్కనున్నగదిలోని కేగెను. మధుసూదనుఁడు కొంచెము ముందుకు జరిగి ద్వారముకడ నిలిచెను.

రెండునిముసము లట్లు గడచెను. ప్రక్క గదిలోనుండి యొక స్త్రీ తన కెదురుగ వచ్చుచున్నట్లు గోపాలుఁడు పొడగాంచెను. ఆమె మనశ్యామలయేనా? ఏమో? ఆమె యట్లేగుదెంచి గోపాలునిపాదములపై వ్రాలి 'ఆజ్ఞ లేకయే యిట్లొంటిమైనేగుదెంచిన మీచరణదాసి పార్వతి క్షమింపవేఁడుచున్నది. నాథా!' యనుచు నేమేమో చెప్పఁబోవుచు మాటరాక విలపించుచున్న పార్వతి ప్రత్యక్షమయ్యెను. గోపాలుని కంతయు నంధకారము. అంతయు స్వప్నావస్థగ దోఁచెను. అప్రయత్నముగ తల క్రిందికి వ్రాలెను. నేత్రములు జలప్రపూర్ణము లయ్యెను.

గోపాలుఁడు తన ప్రియసతియగు పార్వతిని జూడజాలక తనదృష్టిని బైకెత్తెను. తన యెట్టయెదుట గదిగుమ్మములో శ్యామల నిలిచియుండెను. సిగ్గుచే నాతఁడు తనదృష్టిని మిత్రుని వంకకుఁ ద్రిప్పెను. మధుసూదనుఁడు లేఁడు. కొంచె మావల నొదిగి శ్యామలను దదేక దృష్టితో జూచుచున్న మధుసూదనుని నాతఁడు వీక్షించెను. లేతచిఱునగ వొకటి శ్యామలపెదవులపై దాండవమాడుచుండెను. స్వచ్ఛమై, సహజమై, శాంతమై యొప్పు నాచిఱునగవు— హృదయమున నాటుకొన్న పవిత్రశీల మను వృక్షమునఁ బూచిన పుష్పమువోలెఁ బరిమళించు నా చిఱునగవు నిజమానరక్షణ కార్యక్రమమును దలపోయుచు నామె పొలయించిన యాచిఱునగవు — మధుసూదనుని స్తంభితుని జేసివైచినది. అతని నావరించిన కోపదేవత నోడించి పారదోలినది. ఇదియంతయు రెండు నిముసముల కాలము.

"...మీచరణదాసి పార్వతి క్షమింపవేడుచున్నది. నాథా!"

ఎట్టకేలకు గోపాలుఁడు పార్వతిని లేవ

నెత్తెను. మధుసూదనుని లోనికిఁ దెచ్చెను. శ్యామల నిజనాథుని గాంచినంతనే విస్మయమొందెను. పాపమామె కిదంతయు స్వప్నావస్థవలె దోఁచెను. పార్వతికి మనలోకమే లేదు. నెమ్మదిగ గదియంతయు నిశ్శబ్ద మావరించెను. అంతయు శాంతిమయము. ఒండొరుల క్షమాపణలతో రంగము ముగిసెను. గోపాలమధుసూదనులకు పరాభవబాణములచే దగిలినగాయములను కాలము క్రమముగా మాన్పజొచ్చెను.

సన్ధ్యోపాసన

సాహిత్యసరస్వతి సీరిపి ఆంజనేయులు గారు

“అహరహః స్సన్ధ్యా ముపాసీత”

I

౧. ఆచమన గీత—

దేవ! నీ వెప్పుడు నొసంగు దివ్యజలము
మామనోవాంఛితానందమార్గమునకు
నగునుగాత, తృప్త్యర్థంబు నగునుగాత,
యన్నికడల సువృష్టి మా కగునుగాత. ౧

౨. ఇంద్రియ స్పర్శ—

ఈశ్వరా! నీవు మాసమస్తేంద్రియముల
కధిపుఁడవగాన, వాని ధర్మానుకూల
గతిని నడుపుము బలసమజ్ఞల నొసంగి,
మముఁ దొలంచుము సర్వదుఃఖములనుండి

3. మార్జన గీత—

జనక! మానసకలాంగముల్ స్వచ్ఛములును
పావనంబులు నగుఁగాత, భద్రకర్మ
లందు నెపుడు నియుక్తంబు లగునుగాత,
కలుషకర్మచరితములె త్రొలుఁగాత! 3

౪. ప్రాణాయామ గీత—

నీవె ప్రాణస్వరూపుఁడ, వీవె సకల
ఖలవినాశకరుఁ డవు, సుఖప్రదుఁడవు,
ఘనుఁడ వీజగత్కర్తవు, శాంతిమయుఁడ
వీవె, సత్యకారణుఁడవు, నీవె దేవ! ౪

౫. అఘమర్షణ గీతలు—

సర్వమును నీవె సృష్టించి, సర్వగతుల
వ్యాపకుఁడవయి, యతిసూక్ష్మరూపమున నె
యఖిలజనములపాపపుణ్యములఁ గనుచు
నెల్లరకు యథావత్ఫలంబిడుదు వీశ! ౫
ఇది తెలిసి మేము భీతి నీయెడ వహించి,
మనసునను వాక్కునను కాయమునను పాప
కృత్యముల నొకప్పుడు సల్ప కెల్లయెడలఁ
దగ వెలింగి వర్తింపఁ దోడగుము మాకుఁ
దేవ! నీ వెప్పుడు.

కాశీనాథుని భైరవమూర్తి గారు

శ్లో. గళే రేఖా స్తిస్రో గతి గమక గీతైక నిపుణే,
వివాహా వ్యానద్ధ ప్రగుణ గుణసంఖ్యా ప్రతిభువః;
విరాజంతే నానావిధ మధుర రాగాకరభువాం,
త్రయాణాం గ్రామాణాం స్థితి నియమ సీమాన ఇవ తే.

గత సంచికయందు వ్రాయబడినరీతి భక్తియుతగానము ముఖ్యసాధనీయము. ఏ విద్యగాని మిగుల కష్టించి సాధించినదానికన్న, "ప్రభేదిరే ప్రాక్తన జన్మ విద్యా" అనునట్లు వారివారి పూర్వపుణ్య ఫలప్రాప్తములగుచో మిగుల శోభిల్లును. అందునను గానము, కవిత్వము మొదలగునవి, సాధించినవి సాధించినవిగనే గనుపెట్టునగును. కవిత్వమున, భమ్మెర పోతనగారి భాగవతము మొదలగునవియు, గానమున శ్రీ త్యాగరాజస్వామి, సదాశివబ్రహ్మము, శ్యామాశాస్త్రులు, సుబ్రహ్మణ్యకవి, మొదలగు వారి గేయములును, వారివారి సహజవిద్య నుద్బోధింపుచున్నవి. ఈ సందర్భమున శ్రీ త్యాగరాజస్వామివా రిట్లు నుడివి యున్నారు:

దేవగాంధారి - ఆది

ప. సీతావర! సంగీతజ్ఞానము
ధాత వ్రాయవలెరా, రామ

అ. గీతాద్యఖిలోపనిషత్సార
భూత, జీవన్ముక్తుడౌటకు. సీతా.

చ. ఆకాశశరీరము బ్రహ్మమనుచు
ఆత్మారామునితో సరి జూచుచు
లోకాదులు చిన్మయమని సుస్వర
లోలుడౌ త్యాగరాజసన్నుత. సీతా.

ఇట్టి సంగీతము శృంగారరసమున నది ధారాప్రతిమువంటి దనవలెను. వేదాంతము

రీతి నీతియు నవలంబించుటకు ముందు సగాథా
సక్తమును, సయ్యది బాటించిన మాత్రమున
ముక్తియు, లేనిచో పతనమును, గలిగించు
నని నొక్కను. ఫలసన, జనసామాన్యము
యీ రెంటియందును దురభ్యాసములంజే
పడిపోవుట గనుచున్నాముగాని సన్మార్గావ
లంబకులు, గాయకులంచు పరిశుద్ధ ప్రవర్తన
గల్గు వారివలెనే, మిగుల నరుదుగనున్నారు.
వారికి సహస్రాభివందనములు. కనుక నీ రెండును
మిగుల పోలియుండును. రెంటింటను అభేదము
పాటింపబడుటచే దురాచారపరులు కొంత
సులభసాధ్యము, సదాచారావలంబకులకు
దుస్తరము. భక్తిరసమున పతితులగుచో
మాత్రము తత్స్థానమున శృంగారమునను
పతితమార్గముండును; అనగా శ్రీకృష్ణావతా
రమునకు పూర్వము మహాత్ములు దేవత
లును శ్రీ మహావిష్ణువుతో గలసి మెలసి
యానందింప నిచ్ఛగించిరనియు, వారి
యభీష్టసిద్ధి శ్రీ కృష్ణావతారమున నెరవ
ేర్చబడినదనియు సప్తమహర్షులు భార్యలై
వారితో క్రీడించి యానందించిరనియు గలదు.
ఇదిగాక గోపికావస్త్రాపహరణమందు నను
గోపికలు సర్వమును పరిత్యజించి శ్రీ కృష్ణునే
శరణము వేడి సర్వసమర్పణము భగవంతునికి
జేయుట వారికి చెప్పినట్లులను గలదు.

ఇట్లులనే భక్తుడు దేహాభిమానపాపమున
సర్వభర్తయగుటచే భగవంతునియందు శృం
గారరసమునే భక్తి గానవచ్చును. దీనికి క్షేత్ర
జ్ఞులవారి పదములు మొదలగునవి దృష్టాంతర
ములు. ఇట్లు కాక పతనమునకే శృంగార
రసమున గలవనిచో సన్మార్గము దుర్మార్గ
మును కారణమగుననుట నిర్వివాదాంశము.
అధునికుల స్థితియు నిట్లే యున్నదని శ్రీ త్యాగ
రాజస్వామివారు నుడివియున్నారు.

ముఖారి - ఆది

ప. సరసీరుహానన, రామ
సమయము గ్రోవ, చిద్ఘన.
అ. పరభామల నాశించి, యున్నమిడి
పగలు రేయి నరసి, మావారి నోల్ల. సర.
చ. బ్రాహ్మణీకము బోయె, నీచుల
బ్రతుకాయె పదిగాక యీకలిలో
బ్రాహ్మణమైన మాటలు చెప్పికొని
భావించెరయ్యా, త్యాగరాజనుత. సర.

కాని యిట్టి శృంగారరసయుతములగు పదముల
రచించిన క్షేత్రజ్ఞులు వారిపదములయందు
తనను భార్యగను, శ్రీకృష్ణుని భర్తగను ఉంచి
కొని మహాప్రేమగు భక్తితో సర్వసమర్ప
ణము చేసి తన్మయత్వము నొందెననుటకు
దృష్టాంతరము చెప్పగావలెను.

యదుకులకాంభోజి - ఆది. (క్షేత్రయపదము)

ప. వేడుకతో వడుచుకొన్న విటరాయడు. దేవ
మహాపురములనుండి ఇందున్న కాశా
చేటు.
అ. కూడుకొని మువ్వగోపాలుడు కృష్ణనగ్నా
విభుడు.
చ. మధుర తిరుమలేంద్రుడు - మంచి బహు
మానములిచ్చి ఎదుట కూర్చుండుమని -
ఎన్నికలమ్మనసే- ఇదుగో తినుమ నేలపనము-
లెంచకొమ్మనగ - పదురుమీద నున్న
సామికి - సంతోషమిందలింతగాడే. వే.

2. హొళిమీరాణి తెంటాపూరి - యచ్యుత విజయ
రాఘవేంద్రుని పాలు మనుష్యుల వెంట
పడి - పరసపాదగాంచి చలువపన్నీరము
లో - చక్కగ వేయుపదములు పలుకరించ
గానే - బహుమాన మిప్పించెనావేళ. నే.
3. గోలకొండ పాదుషాహాకా. వేళనిలచి తా
నీశమూర్తివారుపిలచినవేళ వెలయుమువ్వ
గోపాలుడు వేయిన్నూరుపదములు-పలు
పది దినములలోగా పనుగలనివినుపించెనే.

శ్రీరాగము - త్రిపుట

ప. మనసు నిన్నుజేరాయెను, ప్రాణేశ! నా.
అ. మనసు నిన్నుజేరాసి, క్షణమైననోర్వదు
మనవినాలకించుమా, మువ్వగోపాలస్వామి.
చ. కస్తూరినైనలది, కడువేడ్కలలర, నన్నుగ
వీణమీటి, విస్తారముగరత్నసరము లోన
గుమ్ము, కుస్తరించిననాటి, కోలది దలచగనా.

దీనియందున మరియు శృంగారరసభూయి
ష్ఠములగు చరణము నుదాహృతములు కొన్ని
శృంగారాతీతములై యసభ్యములుగ గూడ
నిపుడు పరిగణింపబడునవిగలవు. కావున నిట్టి
అసిధారావ్రతముం బోలియుండెడు శృంగార
రసయుత గానమునకన్న భక్తియుతగానము
నుపాసించువారి జన్మమే జన్మమనియు నుడివి
యున్నారు.

ప. నామకుసుమముల పూజించే
నరజన్మమే జన్మము మనసా!
అ. శ్రీమన్మానస కనకపీఠమున
వెలగ జేసికొని వర శివరాము. నామ.
చ. నాద స్వరమనువర నవరత్నపు
వేదికపై సకలలీలా వి
నోదుని, పరమాత్ముని శ్రీరాముని
పాదములను, త్యాగరాజ హృద్భూషణు

నీశకి భక్తియుతగానమే ప్రధానము.
సత్పురుషులు భార్యలగుటయు నిరసించి
యున్నారు.

బిందుమాలిని - ఆది

ప. ఎంతముద్దు ఎంతసొగసు
ఎవరివల్ల వర్ణింపతరమే.
అ. ఎంతవారలైనా గాని కామ
చింతాక్రాంతులైనారు. ఎం.
చ. అత్తమీద కనులాసకు దాసులై
సత్తభాగవత వేషులైరి
దుత్త పాలరుచి దెలియుసామ్యమే
ధురీణుడౌ - త్యాగరాజనుతుడు. ఎం.

దీనిని గమనించి ఎల్లరును తన్మార్గావలంబ
కులై తరించుట పెద్దల యభిప్రాయము, గాని
ఎల్లప్పుడు గుహా, గహనాదికములందున నివ
సించి కాయుల నాకుల దినుచు ముక్కుమూసి
కొని కూర్చుండుమనియును గాదు.

శ్లో. గుహాయాం గేహే వా బహిరపి వనే వాఽ
ద్రిశిఖరే, జలే వా వహ్నౌ వా వసతు వస తేః
కిం వద ఫలమ్; సదా యస్యైవాంతః కరణ
మపి శంభో! తవపదే, స్థితం చేత్ యోగోఽ
సౌ స చ పరమయోగీ స చ సుఖీ.
(శివానందలహరి)

దీనికి నుదాహరణముగ

సావేరి - ఆది

ప. సంసారులైతే నేమయా-శిఖి
పింఛావతంసు నెదుట నుండగ.

౭. హింసాదు లెల్ల రోసి-హింసాదులగూడి ప్ర
శంస జేయుచునే ప్రొద్దుగడపేరని నమ్మువారు

౮. జ్ఞానవైరాగ్యములు హీనమైనట్టి భవ
కాననమున దిరుగు మానవులకు సదా
ధ్యానయోగయుతులై నీనామమున్ బల్కుచు
నానాకర్మఫలము దానము జేయువారు-సం.

౨. స్వార్థపు యోచనలు దూరుచేసి తన
దారపుత్రుల బరిచారకుల చేసి
సారరూపుని పాదసారసయుగముల
సారె సారెకు మనసార పూజించువారు. సం

౩. భాగవతులగూడి భోగము లెల్ల వారి
కేగావింపుచు వీణాగానములలో
నాగశయనుని శ్రీరాగమున బాడుచు
త్యాగరాజనుతుని బాగుగ నమ్మువారు. సం

ఈ రీతిని గానమున భగవన్నామ సంకీర్తనాదుల గావింపుచో పసిడికి బరిమళ మబ్బినట్లుండి భక్తిజననీసహాయమున తన్మయత్వముచే జన్మముక్తి బడయుచున్నారనియు గలదు.

శ్లో. ఆనందాశ్రుభి రాతనోతి పులకం నైర్మ
ల్యతశ్చాదనం, వాచాశంఖముఖే స్థితైశ్చ
జఠరాపూర్తిం చరిత్రామృతైః, రుద్రాక్షై
ర్భసితేన దేవవపుషో రక్షాం భవద్భావనా,
పర్యంకే వినివేశ్య భక్తిజననీ భక్తార్భకం
రక్షతి.

(శివానందలహరి)

దీనికి దార్కాణముగ శ్రీత్యాగరాజస్వామివారు భగవంతుని ప్రార్థింపుచు తమతాయన కొల్వుకూటమున నొక నాకరనిష్ఠింపు జరిగేవుకొని యుండుట వారి భక్తియుతగానమునకును తన్మయత్వమును కామాదినిరసనమును దెల్పుచున్నది.

కాంభోజము - ఆది

ప. బంటురీతి కొలువీయవయ్య రామ.

అ. తుంటవింటివాని-మొదలైన మదా
దులగొట్టి నేలగూలజేయునిజ. బం

చ. రోమాంచమను ఘన కంచుకము
రామభక్తుడను ముద్ర బిళ్ళయు
రామనామమను వరఖడ్గమిది
రాజిల్లునయ్య-త్యాగరాజునకు. బం.

ఇట్టి భక్తశయ్యను గర్వము నందరాదనియు నుడివి నిజముగ భక్తుని చారిత్రమును విమర్శించియున్నారు.

[illegible] - ఆది

ప. భక్తుని చారిత్రము వినవే
మనసా! సీతారామ.

అ. (అ)సక్తిలేక తాగోరుచు శివ
న్ముక్తుడై యానందమునొందు. భ.

చ. జపతపములు తాజేసితినన రాదు, అదిగాక
కపటాత్ముడు తానై పల్కరాదు [మతి
ఉపమలేనివారు లేక యుండవలెనని
యూహారను తిరుగరాదు
చపల చిత్తులైన యాలు సుతులపై
సారెకు భ్రమ కారాదనుమారి. భక్త.

౩. భవవిభవము నిజమని యెంచగరాదు,
అదిగాక మఱి, శివమాధవ భేదము
జేయగరాదు, భువనమందు బాసే యోగ్య
జనని, బాంక పొట్టనింపగరాదు, పవనా
త్మజ ధృత సీతాపతి పాదములను
యేమర రాదనుమారి. భక్త.

౩. రాజసభాసభ్యులుగా రాదు, అది గాకను, బ్రాహ్మణులను రాలేదనగ రాదు, రాజయోగమార్గము నీతిశాస్త్రము, రాజ్యాంగ విడువగరాదు, రాజశిఖామణియైన, త్యాగరాజస్వామిని మరువరాదనువారి. భక్తి.

ఇట్లఖండాద్వితీయా ద్వైతభాగవత శిఖామణియగు శ్రీ త్యాగరాజస్వామివారి గానము నవలోకించిన భక్తిరసయుతగానమే గానమున ముఖ్యముగ గమనింపదగినదని తెలుచున్నది. దీనికింకను ననేకములగు నుదాహరణాదికముల నెన్నియైనను వ్రాయనవసరమిట్టి వేరొక గ్రంథము కావలసియుండుటచే నింతటితో నిది విరమించి యిక గానశాస్త్రవిధుల నొక్కొక్కటిగ వివరింప నుపక్రమించెదను. ఇదివరలో నుదాహరింపబడినటుల గానశాస్త్రమున గల్గువిధులలో నిరువదిరెండు శ్రుతులేర్పడుచున్న వాటికి గ్రామములు మూడువిధములనియు చెప్పబడినది.

శ్లో. యథా కుటుంబినస్సర్వే
ఏకీభూతా భవన్తిహి;
తథా స్వరాణాం సందోహః
గ్రామ ఇత్యభిధీయతే.

(సంగీతరత్నాకరం)

అనగా కొన్ని వ్యక్తులుగలసి కుటుంబమును కొన్ని కుటుంబములుగలసి యొక గ్రామమును అగురీతి మూర్ఛనాభేద జాతములగు మేళములును తద్వ్యవయుక్తములగు స్వరసముదాయ పరంపరలు గ్రామమనబడును. దీని భేదములు షడ్జ, గాంధార, మధ్యమ గ్రామములని త్రివిధములు. (వీటి వివరములు రాబోవు సంచిక యందు దాహరింపబడును.)

సచ్చిదానందరూప!

నడకుదుటి వీరరాజు గారు

విభ్రాంతి గని నన్ను వ్యక్తిమాత్ర మెఱింగి, లోచనంబులు నిన్ను చూచుచుండె
ప్రాగణన్నది నన్ను మాటమాత్ర మెఱింగి, ధ్యానంబు నీపైన తవిలియుండె
గలతవాలిన దన్ను యలుకుమాత్ర మెఱింగి, చిత్తంబు నీయందె వ్రాత్తియుండె
బసియుండె ననిమోడి పలుకుమాత్ర మెఱింగి, తనువు నీయందున్న దొనసియుండె
గీ. ప్రేమనిధి! నీకె సర్వమర్పించుకొంటి, సఫలమును నాకు నీ వని యనుటకంటె
విన్నవింపంగ నాకేమియున్నదింక? పతితజనపాల! సచ్చిదానందరూప!

పార్లమెంటు స్త్రీసభ్యులు

ఆస్టరు ప్రభ్వి

ఈమె ఇంపీరియల్ పార్లమెంటులో ఈ [illegible] ప్రథమురాలు. ఈమె పేరు నాన్సీవిచ్చరు ఆస్టరు. ఈమె యూనియనిస్టు పార్టీలోని వారైన 1919 సంవత్సరమునుండి ప్లిమత్తు నియోజకవర్గములో ఎన్నుకొనబడెను. అమెరికాలో వర్జీనియాలో కాపురమున్న ఆర్. కే. లాంగ్‌హార్న్ గారి కుమార్తె. 1891 సంవత్సరములో ఈమె రాబర్టుగోల్డు షా అనువారిని పెండ్లాడి 1903 లో విడాకులు పొందెను. 1906 లో ప్రస్తుతభర్తయైన వైకౌంటు ఆస్టరును పెండ్లాడె. వారికి నలుగురు కుమారులు ఒక కుమార్తెయు గలరు.

వైకౌంటు ఆస్టరు "అబ్జర్వరు" పత్రికకు అధిపతి. ఈయన ఆస్టరు పేరు గలిగిన రెండవ వైకౌంటు. ప్లిమత్తు 1911-1919 వరకు పార్లమెంటు సభ్యులుగా నుండిరి. ఈయన యుద్ధకాలములో [illegible] ప్రభుత్వ [illegible] అనేక బహుమానములను పొందిరి. [illegible] సంబంధించిన కొన్ని సంఘములలో పనిచేసిరి.

లేడీ ఆస్టరు "నా రెండు జీవితములు" అను గ్రంథమును 1923 సంవత్సరములో ప్రచురించెను. ఈమె [illegible] కొన్ని సంవత్సరములు పని చేసెను.

అథోలు ప్రభ్వి

ఈమె పూర్తియైన పేరు కాథరీను మార్జోరీ. ఈమె డి. బి. ఇ., యల్. యల్. డి. అను బిరుదములను పొందగలిగెను. డి. బి. ఇ. అనగా బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు సంబంధించిన శ్రీ [illegible] కాదు. యల్. యల్. డి అనగా డాక్టరు ఆఫ్ లాస్ అనియును అర్థము. ఈమె సర్ జేమ్సు రామ్సే గారి కుమార్తె. 1899 సంవత్సరములో డ్యూక్ ఆఫ్ అథోలు అనువారిని వివాహమాడెను.

1708 సంవత్సరములో సృష్టింపబడిన [illegible] యైన ఆథోలు 8-వ వారసు. కే. టి., జీ. సి. వి. ఓ., సి. బి., డి. యస్. ఓ., యల్. యల్. డి., అను బిరుదములు ఈయనకు గలవు. ఈయన [illegible] 1910-17 సంవత్సరములలో పార్లమెంటు సభ్యుడుగా నుండెను. ఈయన యూనియనిస్టు పక్షము వారు. 1898 లో సైలండర్సు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పని చేసెను. 1899-1902 సంవత్సరములలో దక్షిణ ఆఫ్రికాలో పనిచేసెను. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ఉండెను. ఈయనకు 202,000 ఎకరముల భూమి కలదు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కలదు.

శ్రీమతి ఫిల్లిప్సన్ గారు

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] రత్నాలు. ఈమె పార్లమెంటు సభ్యురాలు. [illegible] పక్షమునకు చెందినది. 1923 నుండి [illegible] బెర్విక్కు ప్రతినిధిగా నుండెను. ఈమె 1887 సంవత్సర జనవరి 1 తేదీన జనన మొందెను. 1917 లో హిల్టను ఫిల్లిప్సన్ గారిని వివాహమాడెను. ఈమెకు ఇద్దరు కుమారులును ఒక కుమార్తెయు కలరు.

ఈమె భర్త 1892 సంవత్సరము నవంబరు 5 వ తేదీన [illegible] [illegible] జనన మొందెను. ఇతడు [illegible] [illegible] [illegible] పనిచేసిన [illegible] రోలండు ఫిల్లిప్సన్ గారి [illegible] పుత్రుడు. ఈయన యుద్ధములో [illegible]. 1914-19 లో [illegible] [illegible] [illegible] పని చేసెను. 1921 సంవత్సరములో [illegible] [illegible] బెర్విక్కు [illegible] అభ్యర్థిగా ఎన్నుకొనిరి. ఈయన [illegible] [illegible] [illegible] బెర్విక్కు [illegible] పార్లమెంటు సభ్యుడు. [illegible]

[illegible] పనిచేయుచున్నారు. గోల్ఫు టెన్నిసుల నాడగలరు. [illegible] ఇష్టము.

లారెన్సుకన్య గారు

ఈమెకు [illegible] అని పిలుతురు. ఈమెకు [illegible] కలదు. [illegible] అని యర్థము. 1920 సంవత్సరమునుండి [illegible] యున్న [illegible] యుండెను. 1905-20 సంవత్సరములలో విద్యాసంఘము లో ప్రసిద్ధి [illegible]. ఈమె 1864 ఏప్రిలు 16 తేదీన జన్మించెను. ఈమె 1884-69 సంవత్సరములలో [illegible] ప్రతినిధిగా [illegible] ప్రభుత్వసభా [illegible].

ఈమె [illegible] విద్య నభ్యసించి [illegible] లండను [illegible] సభ్యురాలుగా నుండెను. [illegible] 1900 సంవత్సరములో [illegible] సభ్యురాలుగా [illegible] బడెను. 1901 సంవత్సరము [illegible] సభ్యురాలుగా [illegible] బడెను. లండను [illegible] విద్యాసంఘములో 1904-5 లో సభ్యురాలుగా నుండెను. [illegible] సభ్యురాలు. [illegible] నాడగలరు.

శ్రీమతి వింట్రింగాము గారు

ఈమెపేరు మార్గరెటు వింట్రింగాము. ఈమె [illegible] యుండెను. పార్లమెంటు సభ్యురాలు. [illegible] చెందినది. 1921 నుండి [illegible] పార్లమెంటు సభ్యురాలు. [illegible] నివాసము. ఈమె 1903 సంవత్సరములో పార్లమెంటుసభ్యుడగు [illegible] వింట్రింగాముని వివాహమాడెను. అతడు 1921 లో చనిపోయెను.

టెరింగ్టన్ ప్రభ్వి

ఈమెపేరు [illegible]. ఈమె ప్రథమమున [illegible] వివాహమాడెను. [illegible] టెరింగ్టను గారిని 1918 లో వివాహమాడెను. 1918 సంవత్సరములో [illegible] నీయన [illegible]. [illegible] 1919 లో [illegible] పొందెను. [illegible]

[illegible] అని [illegible] యర్థము. [illegible] 1877 [illegible] 8 వ తేదీన [illegible]. 1921 లో [illegible]. 1918లో [illegible] వివాహ మాడెను. ఈయన [illegible] 1899 లో [illegible] బడెను.

1899-1902 సంవత్సరములలో [illegible] యుండెను. 1916 లో [illegible] 1917 మార్చి నెల నుండి [illegible] ప్రతినిధిగా నుండెను. [illegible] పనిచేసెను. [illegible] నిశ్చయము.

బొండుఫీల్డు కన్యగారు

ఈమెపేరు మార్గరెటు [illegible]. ఈమె [illegible] యుండెను. [illegible] 1898-1908 సంవత్సరములలో [illegible] పనిచేసెను. [illegible] 1918 సంవత్సరములో [illegible] జరిగిన [illegible] ప్రతినిధిగా [illegible]యుండెను. 1920 సంవత్సరములో [illegible] ప్రతినిధిగాపోయెను. 1919 సంవత్సరములో [illegible] జరిగిన [illegible], 1921 సంవత్సరములో [illegible] జరిగిన [illegible] నుండెను. స్త్రీలకు [illegible] ఏర్పడిన 'సెంట్రల్' కమిటీలో నీమె సభ్యురాలు. [illegible] (స్త్రీ [illegible]) [illegible] కార్యదర్శిని. 1920 లో [illegible] పార్లమెంటరీ సభ్యురాలు.

జ్యూసన్ కన్యగారు

ఈమె పార్లమెంటులో సభ్యురాలుగా [illegible] బడెను.

బ్రహ్మగీతము

శ్రీయుత సింహాచలం గారు

(గత సంచిక శేషము)

"బ్రహ్మవేత్త బ్రహ్మంబును బడయఁగలఁడు"
జనన మరణరూపమగు సంసారమునకు
బీజరూపమైనట్టి యవిద్య పోవ
కున్న నవిద్యాపాశము ముక్తి నొందలేడు
బ్రహ్మమనఁ గేమియది తెలుసుకొనవలయు మొదట
దీనిమార్గంబె గీతంబు తెలుపుచుండె
శ్రద్ధతోడ నాలింపు శిష్య! బ్రహ్మ
మనఁగ సత్యము జ్ఞానమనంత మనెడి
వాక్యముల్ చెప్పె శ్రుతిని బ్రహ్మవిదులు
కల్పితంబౌ వికారంబులన్న భిన్న
మైనదే సత్యమౌ, నటులైన వస్తు
వగుటచేత చిద్రూపు కాదనెడి శంక
గలుఁగుచున్నది బుద్ధికి గాన నిచట
జ్ఞానమని చెప్పఁబడుచుండె జ్ఞానమనఁగ
జ్ఞప్తియేకాని యది జ్ఞానకర్త కాదు
అంతమన సూక్ష్మదేశమునందునైన
సూక్ష్మకాలము నందైన సూక్ష్మవస్తు
వందునైన నిర్బంధింప నలవికాని
దగు, ననంత బుద్ధిగుహాంతరాళమందు
నిట్టి బ్రహ్మస్వరూపంబు నెఱుఁగు నతఁడె
బ్రహ్మవేత్త, యాత్మస్వరూపంబుతోడ
సర్వకామంబులను సుఖముగా ననుభ
వింపఁగలవాఁ డతఁడని తెలుపవలయు
...పంబు నుండియే పుట్టె మొదట

శబ్దగుణము గల్గిన యాకసంబు, దాని
వల్లనే స్పర్శగుణముతో వాయువయ్యె,
గాలికిన్ గారణమగు నాకాశగుణము
గూడ వాయువుతోడనే కూడియుండె.
వాయువందుండి యగ్ని రూపంబుతోడ
నుద్భవంబయ్యె, నగ్నియం దుండెఁ బవన
గుణము, లగ్నియందు రసనగుణముతోడ
జలము పుట్టెను, బుట్టిన జలమునుండి
భూమి గంధగుణముతోడఁ బుట్టె, నివియె
పంచభూతంబు లనుపేరఁ బలుఁగుచుండె
పంచభూతాత్మకంబౌ ప్రపంచమందు
నోషధులుపుట్టె, నన్నమా యోషధాళి
వలనఁ బుట్టె, నాయన్నంబు వలన ననఁగ
నన్నరసము తో రూపమై కరచర
ణాద్యవయవ విశిష్టుండు నగు పురుషుఁడు
పుట్టెనని గురువు వచింపఁ "బుట్టినట్టి
యాకసంబాదిగా సర్వలోకములను
బ్రహ్మనే చేయుచుండఁగాఁ బలుకనేల
పురుషుఁ డన్నమయుండని గురువరేణ్య!"
శిష్యుఁడిటుల బ్రశ్నింపఁ జెప్పె గురువు
సంశయముదీర్ప, సకలమౌ జంతుతతియు
నన్నమందుండియే పుట్టునైనఁ బురుషు
నందు నాత్మను దెలియు జ్ఞానాతిశయము
ప్రకటమగునందుఁ దక్కిన ప్రాణులందు

ఆకలింపఁబడ్డ దేహమందు వసించువలనఁ
బురుషుఁడే ప్రాణికోటిలోఁ బూజ్యుఁడౌను
నందు పురుషుఁడన్నమయుఁడై యుండు వేద
ము వచింపుచుండెనుగాన నిట్టివాఁడు
బ్రహ్మవిద్యాసహాయంబు వల్లను బర
మాత్మ నెఱుఁగుటకై యన్న మూపాసించి
యన్నమయకోశమే యాత్మయందుఁ దలఁచు
నట్టివాఁ డిరాలంబన మైనయాత్మ
రూప మతనిబుద్ధి కెట్లు రూపితమగును
జేయు శోధ శాఖా శశి న్యాయమువల
నూహకున్నఁ, గావున బుద్ధి యుతుఁడు శిరము
భుజములును దేహమధ్యము పుచ్ఛభాగ
మును గలిగి పక్షియుండుఁ గావున నటులనె
బ్రహ్మరూపసంభావనమా పక్షికొఱకు
పక్షిరూపముతోఁ దా నుపాసనమును
జేయు నన్నరసాత్మకు శిరము మనకుఁ
గానవచ్చెడి యీశిర మనునదియును
దక్షిణకరంబు దక్షిణపక్షమౌను
వామహస్తంబె యుత్తరపక్షమౌను
దేహమధ్యమె యాత్మగాఁ దేజరిల్లు
బాహ్యమునఁ గ్రిందిభాగంబె పుచ్ఛమగును
అనుచుఁ బక్షిరూపంబుగా నాత్మ దేహ
మును నుపాసింపవలయుఁ దా ముక్తికోరి
దేహమే బ్రహ్మమౌనని తెలియఁజేయు
దానికి భిన్నమగు సుతాద్యాప్త బంధు
వర్గమందుండునే బ్రహ్మభావమింక
సకలమైన యీస్థావర జంగమాత్మ
కంబగు ప్రజాసమూహ మన్నంబువలనఁ
బుట్టి యన్నంబువలననే పెరుఁగుచుండి
మరల నన్నె యన్నంబుగా మారుచుండె

నందుచే శ్రేష్ఠమైనట్టి యన్నమునకు
సౌషధంబని శాస్త్రంబులందుఁ గలదు
అన్నమును బ్రహ్మగా నెవ్వఁ డాత్మఁదలఁచు
నట్టివానికి సకలమౌ నన్న మబ్బు
నన్నమయకోశమే దేహ మని యెఱుంగు
మన్నరసమయదేహముకన్న భిన్న
మైన ప్రాణమయ మగు నభ్యంతరాత్మ
యట్టి ప్రాణమయంబైన యాత్మచేత
నన్నరస నికాయంబైన యాత్మపూర్ణ
మాయెను, గాలిచేతను పూర్ణమైన తిత్తి
వోలె నట్టి ప్రాణమయాత్మ పురుషుఁ డౌకద?
నాసికా ద్వారములగుండ నడచుచుండు
వాయురూపమౌ నది ప్రాణమౌను శిరము
వ్యానవాయువు దక్షిణ పక్షమౌను
బక్షి కుత్తర పక్ష మపానమౌను
మధ్యభాగంబునందు సమానవాయు
వాత్మ యీ పృథివీదేవతాధ్యాత్మ మగుచు
ప్రాణమయమైన యాత్మకుఁ బట్టుకొమ్మ
గాన స్థితిహేతువన్యాడి కారణమునఁ
బుచ్ఛమని చెప్పఁబడును పూజ్యులెపుడు
పితరులున్ ప్రాణి దేవతాదితతులెల్ల
ప్రాణనముగ ప్రాణముఁ బట్టి తమ త
దాత్మ కలిగి ప్రాణకర్మ నాచరింతుఁ
గాన సకలేంద్రియంబులు గదలుటకును
ప్రాణమే కారణంబౌను ప్రాణికోటి
కదలుచుండెను ప్రాణకర్మచేత
శిష్య! ప్రాణమెల్లను బరిచ్ఛిన్నమైన
యన్నరసమయాత్మవలన నాత్మవంతు
డౌటచేత, తదన్నమయాంతరంబు
నందుఁ గల ప్రాణమున మనుష్యాదులంద

రాత్మవంతుఁ గాటఁ దెలియునట్టి విద్య
మూలమున శోకములనేకములను బొంది
క్రొల్లగింప బోరలవలెఁ గూడుకొనుచు
నాత్మవంతులై జీవింతు రందువలన
ప్రాణమయమైన యాత్మ యుపాసనమును
జేయుచుండెడి వాఁడు నిశ్చింతతోడ
బ్రతుకఁగలఁడు దానూరు సంవత్సరములు.
అట్టి ప్రాణమయాత్మ కన్యంబయిన మ
నోమయాత్మగలండు మనోమయాత్మ
వలనఁ బ్రాణమయాత్మ దా నిలచియుండె
నామనోమయాత్మకు శిరం బగు యజుస్సు
ఋక్కునదె దక్షిణపుఁ గుడిరెక్కయగును
వామపక్షమాయాత్మకు సామమగును
ఆత్మయగు బ్రాహ్మణంబు, మహర్షియైన
యంగిరసుచేతఁ గల్పితంబైన మంత్ర
వాక్యసమితి పుచ్ఛంబగు నట్టికెట్టుల
మానసంబుం బెవఁడు పరమాత్మఁ దలఁచు
వానికెన్నఁడేనియు మృత్యుభయము లేదు
ప్రాణమయమైన యాత్మలోపలి మనోమ
యాత్మ విజ్ఞానమయమైన యాత్మచేత
పూర్ణమున్ జేయఁబడుచుండెఁ బూర్వమట్టుల
నట్టి విజ్ఞానమయమైన యాత్మకూన
పురుషునకు శ్రద్ధయే సుమ్ము శిరమనంగ
దక్షిణపు రెక్కయౌను ఋతమన, సత్య
మౌను వామపక్షంబు, సమాధి యాత్మ
యనఁగ యోగమూ, పురుషున కవయవంబు
లున్న కార్యములు ఫలింపుచుండు నెట్టుల
నట్లుఁగా సమాధిస్థున కటనరమగు

శ్రద్ధయున్ సత్యమనునవి సాధనములు
పుచ్ఛమా మహత్తత్త్వంబు; భూమి యందు
శ్రద్ధయున్ భక్తియున్ గల సాధకుండె
యజ్ఞమును జేయు విజ్ఞాని యతఁడె చుమ్ము
కాన విజ్ఞానమే సర్వకార్యములను
జేయు, బ్రహ్మమనుచు దానిఁ జెప్పనగును
దేహమం దభిమానంబు తీరకుండు
కతమున సకలపాపముల్ గలుఁగుచుండు
నందు విజ్ఞాన బ్రహ్మము నెవ్వఁడు పొర
పాటొకింత లేకుండ నుపాసనమును
జేయుచుండునో వానికి జీవితమునఁ
జేయు పాపంబులన్ని నశించిపోవు
వాఁడె విజ్ఞాన బ్రహ్మను బడయఁగలఁడు
అట్టి విజ్ఞానమయమగు నాత్మపూర్ణ
మగునుగాదె యానందమయాత్మవలన
నట్టిదాని నుపాసింపు మిట్టివిధిని
ప్రియము శిరము, మోదముకుడి రెక్కయగును
ఎడమరెక్క ప్రమోదమం చెఱుఁగవలయు
నాత్మ యానందమాను బ్రహ్మంబు పుచ్ఛ
మవఁడు బ్రహ్మమే లేదని యెఱుఁగఁగలఁడో
వాఁడు లేనివాఁడే యౌను బ్రహ్మముండె
యని యెవఁడు దెలిసికొనునొ యతని బ్రహ్మ
వేత్తగాఁ దలంతురు వేదవేత్తలెల్ల
లెవఁడు బ్రహ్మమే లేదంచు నెంచువాఁడు
బ్రహ్మమును బడయు సాధనంబైన జాతి
మతము మొదలుగాఁ గలుఁగు సన్మార్గములను
గూడ సంగీకరింపనివాఁ డెయగును

(సశేషము)

మనపూర్వులు వ్రాసిన రాజనీతి గ్రంథములు

మామిడిపూడి వేంకటరంగయ్య గారు

1 కామందక నీతిసారము

రాజనీతినిగురించిన గ్రంథములు సంస్కృత భాషలో ననేకము లున్నవనుమాట పండితులకు తెలిసియున్నది. కానివాటిని విమర్శ పూర్వముగ పఠించుటలో మనవారు తగినంత పరిశ్రమ చేయలేదు. ఇటీవల మనదేశమందును పాశ్చాత్యదేశములందును ఈవిషయమై కొంత ప్రయత్నము జరుగుచున్నది. అయినను ఇందులో విశేషముగు పరిశోధన మింకను చేయవలసియున్నది. నేను వ్రాయదలచిన ఈ వ్యాసమందు సంక్షేపముగ పట్టివిమర్శ చేయ నుద్దేశించి యున్నాను. ఇందు కామందకనీతి సారము, సోమదేవసూరివిరచితనీతివాక్యామృతము, వైశంపాయనుని నీతిప్రకాశిక, శుక్రనీతి సారము, శాంతిపర్వములోని నీతిప్రసంగములు, కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రము లోనగు గ్రంథములను వేరువేరుగ విమర్శించి, ఒకగ్రంథకర్తయొక్కయు మరియొకనియొక్కయు, అభిప్రాయములకు గలభేదములను సూచించి, అట్టి భేదములకు హేతువు లేవియో పరిశీలించెదను. ఇట్టిపనికి వలయుసాధనసామగ్రి మనకు పూర్తిగ లభింపకపోయినను, ఉన్నదానిని తగురీతి నుపయోగించుట మనకు విధియై యున్నది.

ఒక విషయమునుగురించి ప్రారంభమున కొంతప్రశంస అవసరమని తోచుచున్నది. "సంస్కృతమందలి రాజనీతిగ్రంథములను విమర్శించుటవలన లాభ మేమి? ఇప్పటిపరిస్థితులకును పూర్వకాలమునాటి—అనగా సంస్కృత గ్రంథకర్తలు వ్రాసినకాలమునాటి—పరిస్థితులకును చాల భేద మగపడుచున్నది. అప్పటి వాంఛలకును వ్యవస్థలకును ఇప్పటివానికిని సంబంధమగుపడుట లేదు. రాజకీయవిషయములలో మనము ప్రధానముగ గణించువంటి ప్రజాప్రభుత్వము లోనగు విషయములు అప్పటివారి దృక్పథమున నుండినవి కావు. ఇట్టి సందర్భములో ప్రాచీనగ్రంథముల విమర్శ ప్రస్తుతకాలమున మనముపడుచుండుకష్టముల నివారించుటలో నెట్లుపకరించగలదు?" అను సందేహము పుట్టవచ్చును. అందుచే దీనికి సరియగుసమాధాన మియ్యవలసియున్నది. 1. పూర్వకాలమునాటికిని ఇప్పటికిని అవస్థాభేదము విశేషముగ గనుపడుచున్నను మనవారు వ్రాసిననీతిగ్రంథములలోని సిద్ధాంతములు కొన్ని సర్వకాలములం దనువర్తించునట్టివి. దీనికి కారణము మనుష్యస్వభావమందు విస్తారముగు మార్పులు లేకపోవుటయే. నీతిశాస్త్రముల నుండి తెలిసికొనవలసినట్టియు, అట్టి గ్రంథము

లందు చర్చింపవలసినట్టియు విషయము లనేకము లున్నను వాటిలో ప్రధానమైనది, "రాజ్యాధికార మెట్టిది? అధికారమందుండువాని ష్యుని ప్రవర్తన మెట్లుండును? అధికారులవలన ప్రజలకు నష్టము కలుగకుండుటకై చేయవలసినపని యెట్టిది?" అనువిషయము. అనగా అధికారమునకును మనుష్యస్వభావమునకును గల పరస్పరసంబంధమును వ్యక్తపరచుట రాజ్యాంగశాస్త్రముయొక్క ప్రధానోద్దేశము. ఈవిషయమై మనవారు కనిపెట్టినసూత్రము లిప్పటికే నాగరిక భూపికాలములందుగూడ గ్రాహ్యములైనవి. ఈయంశమును ముందుముందు స్పష్టపరచెదను. 2. నీతిగ్రంథముల విమర్శన దేశచరిత్రపరిజ్ఞానం బనేకవిధముల తోడ్పడుచున్నది. దేశచరిత్ర పఠన మత్యంతావశ్యకమని మన మెల్లరము నమ్ముచున్నాము. కాలానుసారముగ దేశములో గలుగుచుండిన మార్పులను పూర్వాపరముగ తెలియపరచుటయే చరిత్ర గ్రంథములవలని లాభము. ఈమార్పులు మన యాచారములు ప్రతిష్ఠాపనలు సాంఘిక వ్యవస్థలు లోనగు బాహ్యవిషయములందే కాక అంతరంగికములగు మనయభిప్రాయములందుకూడ కనబడుచున్నవి. ఇది గాక ఈరెండువిధములగు మార్పులకు కార్యకారణరూపమగు సంబంధ మున్నది. అభిప్రాయములు మారుటవలన ఆచారములు మారుటయు, ఆచారములు మారుటచే అభిప్రాయములు మారుటయు సంభవించుచున్నది. రాజ్యాంగ విషయములందును మనపూర్వుల అభిప్రాయములను తెలిసికొనుటకు రాజనీతిగ్రంథములే ముఖ్యాధారములు. 3. సంస్కృతమందలి కావ్యములు నాటకములు మొదలగు గ్రంథములపైని వ్యాఖ్యానములు మొదలుగువానిని వ్రాసినవారు రాజనీతిగ్రంథముల సాహాయ్యమును పొందియుండిరి. రఘువంశము, మాఘము, ముద్రారాక్షసము, మల్లినాథసూరిరచిత వ్యాఖ్యానములు ఇందుకు నిదర్శనము. ఉత్తమ రాజగుణము లెట్టి, శత్రువునెడ నుపయోగింపవలసిన యుపాయము లెట్టి, దిగ్విజయమునకు తగినకాలమెట్టి లోనగువాటి ప్రశంస కావ్యాదులందు కలదు. కావ్యములకు స్మృతులకు వ్యాఖ్యానముల రచించినవారు వారియభిప్రాయముల స్పష్టపరచుటకు నీతిగ్రంథములలోనివాక్యములను సాధారణముగ నుదహరించుచుందురు. ఈకారణమునుబట్టికూడ రాజనీతిగ్రంథముల విమర్శన చాల యుపయోగకరమని చెప్పవచ్చును.

మనపూర్వులు రచించిన నీతిగ్రంథము లన్నిటిలో *కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రము ముఖ్యమైనది. అది బహుప్రాచీనమైనది. అందు పరిపాలనమునకు సంబంధించినవిషయము లన్నియు సమగ్రముగ వర్ణింపబడి యున్నవి. తర్వాత వ్రాసినవారనేకు లీతనిగ్రంథము సాధారము చేసుకొనిరి. సంస్కృత రాజనీతి గ్రంథముల విమర్శకు బూనినపుడీగ్రంథముతో ప్రారంభించుట సమంజసమైనను రెండుకారణములచే దీనియొక్క విమర్శను ఆఖరున చేయదలచియున్నాను. నాచే నాంగ్రీకరింపబడిన కౌటిలీయార్థ

* దీనిని ఆమంచి వేంకటశాస్త్రిగారును నేను కలసి ఆంధ్రీకరించియున్నాము.

శాస్త్రమందిట్టి విమర్శ యుండుట మొదటి కారణము. దక్కిన గ్రంథములవిమర్శ జరిగిన తర్వాతగాని కౌటిల్యనీతిపుస్తక చక్కగ బోధపడకపోవుట రెండవకారణము. కావున నీవ్యాసము కామందక నీతిసార విమర్శకు పూనుచున్నాను.

కామందకు డెప్పటివాఁడో మనకు తెలియదు. క్రీస్తుశకము 300 నాటివానిని కొందఱును 700 నాటివానిని మఱికొందఱును చెప్పుచున్నారు. ఇం దేది నిశ్చయమో చెప్పుటకు వీలు లేకున్నది. 1. పూర్వకాలమున తూర్పుసముద్రద్వీప సముదాయములో (Eastern Archipelago) మననాగరికత విశేషముగ వ్యాపించియుండెను. ఆసముదాయములో బలిద్వీపమొకటి. అందు కామందక నీతిసారమనుపేరుతో నొక గ్రంథము వ్యవహారమం దుండినట్లు తెలియుచున్నది. నాలుగవ శతాబ్దమందుండి బలిద్వీపములో బౌద్ధమతము వ్యాప్తి గాంచసాగెను. కామందక నీతిసారము హైందవ గ్రంథము. కావున నిది నాలుగవశతాబ్దమునకు ముందే బలిద్వీపమును చేరియుండవలెను. ఈకారణముచే నిది 300 ప్రాంతమున రచింపబడెనని చెప్పవలసియున్నది. కాని, ఈవాదమును కొందరు ఖండించియున్నారు. బలిద్వీపమందలి కామందక నీతిసారమునకును మన దేశ్యము విమర్శింపబూనినదానికిని గలసంబంధము మనకు తెలియదు. దాని నింకను పరిశోధించినవా రెవ్వరు లేరు. అదియు ఇదియు నొక్కటియని అంగీకరించినను నాలుగవశతాబ్దమునకు ముందే ఇది ఆద్వీపములోనికి చేరియుండవలెనని నిర్ణయించుట కాధారము లేదు. బౌద్ధమతము వ్యాపించిన తర్వాత ఈగ్రంథమాద్వీపములోనికి తీసికొని పోబడకూడదా? మన దేశముతో నాద్వీపములకు గల సంబర్కము నాలుగవశతాబ్దము తర్వాత నధికమగుచు వచ్చెనే కాని తగ్గలేదు. ఇది గాక మతములకును నీతిశాస్త్ర సిద్ధాంతములకును విశేషసంబంధ ముండినది లేదు. గ్రంథకర్త హిందువువైనను బౌద్ధుడైనను జైనుడైనను[1] అతనిరాజనీతియందు మతము ననుసరించిన భేదము లేదియు గనుపడుట లేదు. హైందవ మతాధిక్యత యుండినపుడే ఈగ్రంథము బలిద్వీపమును చేరియుండవలెనని చెప్పుట యుక్తియుక్తముకాదు. 2. కావున కామందక నీతిసారము 300 సంవత్సర ప్రాంతమున వ్రాయబడినట్టిది కాదు. ఇది తర్వాత రెండుమూడువందల సంవత్సరములకు రచింపబడినది. దీనిప్రశంస దండియొక్క దశకుమారచరిత్రలోని ప్రథమాధ్యాయమున గనుపించుచున్నది. దండి ఆరవ శతాబ్దమునాటివాడు. అనగా ఆరవశతాబ్దమునాటికి కామందకము ప్రచారము గాంచి యుండవలెను కొందరు దశకుమారచరిత్రలోని ఈభాగము దండివిరచితము కాదనియు, ప్రక్షిప్తమనియు వాదించుచున్నారు. ఇది యే నిజమైనయెడల మననీతిసారము ఆరవ శతాబ్దమునాటిదని చెప్పుటకు వీలుండదు. ఏని మిదవశతాబ్దమందుండి కామందకమున కెక్కువ వ్యాప్తి కలుగుచువచ్చెను. ఆటుతర్వాత

1. సోమదేవసూరినీతివాక్యామృతమునందే ఈయంశము స్పష్టపడినది.

రచింపబడిన హితోపదేశాదులందు దానిలోని శ్లోకము లనేకములు కనబడుచున్నవి. కనుక కామందకనీతిసారము ఎనిమిదవశతాబ్దమున రచింపబడిన గ్రంథమని చెప్పవచ్చును; అనగా ఇప్పటికి సుమారు పండ్రెండువందల సంవత్సరముల క్రిందట వ్రాయబడినది.

దీనినిబట్టి కాలనిర్ణయము చేయుటకు గ్రంథమందు ఆధారము లేమియు లేవని తెలియుచున్నది. మన గ్రంథము లనేకములలో నిదియొక గొప్ప లోపము. స్వోత్కర్షయం దభిమానములేనివారగుటచే మనవారు వారి గ్రంథములలో స్వకీయవిషయములను చెప్పకొనినవారు కారు. కామందకుడుగూడ నట్టివాడే. నీతిసారముపై విపులమగువ్యాఖ్యానమును రచించినశంకరార్యుడుగూడ గ్రంథకర్తనుగురించి యేమియు చెప్పియుండలేదు. ఇది గాక, తనసిద్ధాంతములయొక్క నిశ్చితార్థమును తెలియపరచుటకై కామందకుడు కొందఱు రాజులయొక్కయు కులములయొక్కయు పేర్ల నుదాహరించియున్నాడు. ఇవి సమకాలీనుల యొక్కయో కొంచెము పూర్వులయొక్కయో నామములుగ నుండిన యెడల గ్రంథకర్త కాలనిర్ణయ సందర్భమున మన కెంతయో సహాయకారిగ నుండియుండును. కాని, దృష్టాంతములు చూపెట్టుటలో గ్రంథకర్త కొంచెముగూడ స్వతంత్రించినవాడు కాడు. పూర్వాచార్యు లేయే దృష్టాంతముల చూపిరో వాటినే తానుగూడ చూపెను. వైజవనుడు, నహుషుడు, దాండక్యుడు, జనమేజయుడు, ఐలుడు, వాతాపి, తాలజంఘుడు, దంభోద్భవుడు, పరశురాముడు, అంబరీషుడు, నాభాగుడు, నలుడు లోనగునామములు కామందకునియం దున్నవి. వీరు పురాణముల దు ప్రసిద్ధిగాంచినవారే గాని వీరినిబట్టి కామందకుని కాలము నిర్ణయించుటకు వీలులేదు.

విమర్శ చేయునపుడు గ్రంథకర్త కాలనిర్ణయ మెందుకు? గ్రంథముయొక్క గుణాగుణములు విమర్శయే మనకు కావలసియున్నదని కొందరు చెప్పవచ్చును. కాలనిర్ణయమువలన కొన్నిలాభములు కలుగుచున్నవి. నీతిశాస్త్రమును గురించిన గ్రంథములు సంస్కృతములో ననేకములున్నవి. వీటిలో నేదిముందు వ్రాయబడినదో, ఏది వెనుక వ్రాయబడినదో తెలిసిన గాని శాస్త్రకారుల యభిప్రాయములు ఏక్రమము ననుసరించి మారుచుండెనో, శాస్త్రము నానాటికి నెట్లు వృద్ధిచెందెనో విశదముగ [illegible]చుకో చెప్పలేకుందుము. గ్రంథకర్తలలో స్వతంత్రు లెవ్వరో, చర్వితచర్వణము గావించినవార లెవ్వరో నిర్ణయించుటకుగూడ వారి కాలము తెలియుట అవసరము కాని, ఇందుకు తగిన ఆధారములు మన గ్రంథములలో లేకపోవుటచేత సంపూర్ణముగ విమర్శ జరుగుటకు అవకాశము లేకున్నది.

నీతిసారమును వ్రాయుటలో తనకుగల యుద్దేశమును కామందకు డీక్రింది శ్లోకములలో తెలిపియున్నాడు.

"[illegible] విద్యావతాం పారదృశ్వనః,
[illegible] విద్యా[illegible] గ్రంథ [illegible].
[illegible] ప్రతి,
[illegible] రాజవిద్యావిదాం మతమ్.
(ప్రథమసర్గ, శ్లో. ౭. ౮.)

భూసంపాదన పరిపాలనముల గురించి రాజవిద్యావిదుల మతమును కౌటిల్యుని గ్రంథము ననుసరించి సంక్షిప్తముగ వ్రాయ దలచినట్లు పై శ్లోకమునుండి స్పష్టమగు చున్నది. ఇందు కౌటిల్యుని గ్రంథము నెంత వరకు కామందకు డనుసరించెనో యెంత వరకతడు స్వతంత్రించెనో తెలిసికొనవలసి యున్నది.

కౌటిల్యుని గ్రంథమందు సూత్రభాగములు గాక ఆరువేలశ్లోకము లున్నవి. కామందకుని గ్రంథ మంతయు శ్లోకరూపమందే యున్నది. వాని సంఖ్య వేయి రెండు వందల యేబది. ఈవిధముగ కౌటిల్యుని గ్రంథమును సంక్షిప్తపరచుటలో కామందకు డవలంబించిన మార్గ మెట్టిది? ఇందు రెండు ముఖ్యాంశములు మనకు ప్రధానములుగ నున్నవి. 1. కౌటిల్యుని గ్రంథమందలి ప్రధానభాగములలో కొన్నిటిని కామందకుడు పూర్తిగ వదలిపెట్టెను. కౌటిల్యుని గ్రంథములోని భాగములకు "అధికరణము" లని పేరు. అట్టివి దానియందు పదునేనున్నవి. వీటిలో 1. అధ్యక్షప్రచారము 2. ధర్మస్థీయము 3. కంటకశోధనము 4. యోగవృత్తము 5. సంఘవృత్తము 6. ఔపనిషదికము 7. తంత్రయుక్తి అను నేడధికరణములను సంబంధించిన విషయములను కామందకుడు తన గ్రంథమందు చేర్చియుండలేదు. కంటకశోధనప్రకరణ మొక్కటి కామందకునియందున్నది గాని, దానిలోని యంశముల నితడు 'యోగవృత్తా'ధికరణమునుండి గ్రహించిన ట్లున్నది. ఇదిగాక, రాజద్రోహులు ప్రజాద్రోహులుకూడ కంటకులనియు, ఇట్టివారినందరిని శిక్షించుట అవశ్యకమనియు కౌటిల్యునిమతము. కామందకు డీ సందర్భమున రాజద్రోహుల నొకరినే కంటకులుగ పరిగణించెను. ఇదిగాక యోగవృత్తము లోని అనుక్తవిన్యస్త ప్రకరణమును కామందకుడు కొంత విపులపరిచి తన గ్రంథమునందు చేర్చి యున్నాడు.

ఇన్ని యధికరణములను ప్రకటింపకయే తన గ్రంథమునందు వదలిపెట్టుటకు కామందకుని కేమైన కారణము లుండెనా? 1. వీటిలో రెండు అప్రధానములని అతడు గణించియుండవచ్చును. "తంత్రయుక్తి" అను అధికరణమందు తానుపయోగించిన పరిభాషను కౌటిల్యుడు వివరించియున్నాడు. కావున దానిని కామందకుడు వదలిపెట్టుట యుక్తమే. ఔపనిషదిక మను అధికరణమందు అధర్మిష్ఠులగు శత్రువులయెడ నుపయోగింపదగు క్షుద్రోపాయములు వర్ణింపబడియున్నవి. ఇవి సాధారణముగ నాచరణయందుంచదగినవి కావు. కావున సంక్షేపగ్రంథమందు వానిని చేర్పవలసిన యగత్యము లేదు. 2. కామందకునిచే వదలిపెట్టబడిన తక్కిన అధికరణము లప్రధానము లని చెప్పుటకు వీలు లేదు. కాని వానిలో "ధర్మస్థీయ" "కంటకశోధన" మను వాటిని తన గ్రంథములో చేర్చకుండుట కొక కారణ మగపడుచున్నది. ఈ రెండును న్యాయశాఖకు సంబంధించినవి. ఈవిషయములను స్మృతులందు విపులముగ వివరించుట ఆచార

మారుచున్నవి. ఇదిగాక కామందకునినాటికి స్మృతిగ్రంథములసంఖ్యకూడ అధికమయ్యెను. స్మృతిసూత్రములబట్టి వాద ప్రతివాదములను నిర్ణయించుట సర్వసాధారణమయ్యెను. కావున నీతిశాస్త్ర గ్రంథములలో వీటినిగురించి ప్రశంసించుట అక్కరలేదని కామందకుడు తలచెనని స్పష్టమగుచున్నది. సంఘవృత్తి మున్నగు అధికరణ గుంభితవిషయముల వదలిపెట్టుటకు కూడ ఇట్టికారణమే కనబడుచున్నది. రాను రాను కౌటిల్యుడు వర్ణించిన సంఘముల సంఖ్యయు బలమును తగ్గుచు వచ్చెను. వాటివలన రాజున కెట్టియపాయము సంభవించునది కాదు. కావున కామందకుని ఆకరించిన యుక్తి అనుచితమైనదికాదు. (3) అధ్యక్షప్రచారము యోగవృత్తము అను అధికరణములు రాజ్యాంగ చర్చయందు మిక్కిలి ప్రధానములైనవి. కాని వాటినికూడ కామందకుడు వదలిపెట్టి యున్నాడు. ఇందులో అతని యుద్దేశ మేమై యుండవచ్చును? ప్రభుత్వమందేయే శాఖ లుండవలెనో, శాఖాధ్యక్షులను లెవ్వరో, పరిపాలనక్రమ మెట్లుండవలెనో, ఉద్యోగుల వలన దేశమునకు నష్టములు కలుగకుండుటకై చేయవలసిన యేర్పాటు లేవియో, మొదలగు విషయములను కౌటిల్యు డీభాగములందు వివరించి యున్నాడు. "భూసంపాదనము భూపరిపాలనము" రాజధర్మములని శాస్త్రకారులందరు అంగీకరించియున్నారు. పైయంశములన్నియు పరిపాలనమును సంబంధించియున్నవి. కాని, కామందకుని గ్రంథమును శ్రద్ధతో చదివినపుడు పరిపాలనముకంటె సంపాదనమే ప్రధానముగ నతడు అభిప్రాయపడెనని తోచక మానదు. శత్రువులను వశపరచుకొని, రాజ్యమును విస్తరింపచేసుకొనుటకు వలయు మార్గము లుపదేశించుటయే శాస్త్రకారుల కర్తవ్యమని అతనియుద్దేశము. ఇదిగాక, పరిపాలనవిధాన మంతయు రాజుపై నాధారపడి యున్నది. రాజు యోగ్యుడైనయెడల అధ్యక్షుల వర్తన చక్కగనుండును. రాజు యోగ్యుడగుటకు తగినమార్గములను కామందకుడు వర్ణించెను. కావున అధ్యక్షులగురించి చెప్పవలసిన దేదియు లేదని అతనియుద్దేశము. ఈరెండుకారణములచే కౌటిల్యుడు ప్రధానములుగ గణించిన భాగములను కామందకుడు వదలిపెట్టెను. వీనిమూలమున కామందకనీతిసారమునందలి ప్రయోజనము కొంతవరకు తగ్గిపోయినదని చెప్పక తప్పదు.

పై సమాలోచించిన అధికరణములు తప్ప తక్కినవాటిలోని విషయములను ఏదో యొకరీతిని కామందకుడు సంక్షిప్తపరచియున్నాడు. కాని వీనిచేర్చుటలో నతడు ముఖ్యాంశములనుమాత్రము తన గ్రంథమున చేర్చెను. దీనినిబట్టి అతని గ్రంథము కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రమునకు సారమని చెప్పదగి యున్నది. కాని అతనికి ఇతర నీతిశాస్త్రజ్ఞుల గ్రంథములతో కూడ ఎక్కువ పరిచయముండెను. అందుచే వారి అభిప్రాయములను అక్కడక్కడ చెప్పియున్నాడు. మండలయోని ప్రకరణమున మండలవ్యవస్థాభేదమును సూచించుటకై పూర్వా

బాహ్యులమని ఖేదము తెలిపియున్నాడు.[1] ఇట్లే కౌటిల్యుని గ్రంథమందు లేనివిషయములను కొన్నిటి నతడు వివరించియున్నాడు. ఆచారవ్యవస్థా ప్రకరణము, సామ్యమునకువ్యక్తి ప్రకరణము, సంధివికల్ప ప్రకరణము, సప్తవ్యసనవర్గ ప్రకరణములలో ముఖ్యముగ నిది సూచనవగును. ఎవరితో సంధిచేసుకొనవలసినది, ఎవరితోకూడదది, విగ్రహమునకుగల కారణములు మొదలగువిషయములను ప్రకరణములలో వ్యక్తపరచియున్నాడు. కామందకుడు ఎంతవరకు స్వతంత్రించి తన గ్రంథమును వ్రాసెనో ఈభాగములనుండి తెలియుచున్నది. యానాసనద్వైధీభావ సంశ్రయ వికల్పము కామందకుడు స్పష్టపరిచినట్లు కౌటిల్యుడు స్పష్టపరచియుండలేదు.

మరియొకవిషయమందుకూడ కామందకుడు స్వాతంత్ర్యమును చూపెట్టియున్నాడు. ఇతడనుసరించిన విషయక్రమము కౌటిల్యుడనుసరించినది కాదు. ఇది వేరుగ నున్నది. వినయాధికారిక ప్రకరణమున కౌటిల్యుడు మంత్రాధికారము దూతప్రణిధి గూఢపురుషప్రణిధి మొదలగు విషయములను వివరించియున్నాడు. కామందకుడు వీటిని శత్రువునితో యుద్ధప్రయత్నము చేయు సందర్భమున వివరించెను. ఇదియే యుక్తియుక్తముగ నున్నది. మంత్రులతోడి ఆలోచన మొదలగునవి విగ్రహమునకు జయము సంపాదించుటలో లాభకారులని వీరిద్దరి అభిప్రాయము. ఈసంపాదనమే నీతివలని ప్రయోజనమని నీతిమతము. కావున విగ్రహమునకు సంబంధించినట్టి ఆ విషయముల వివరించునప్పుడే వీటినికూడ వివరించుట సముచితము. రాజులు నేర్చుకొనవలసినవిద్యలెట్టివి యనుసందర్భమందే విద్యావిభాగవివరణ మవసరము. అందుచేతనే విద్యావిభాగప్రకరణమును విషయసంయోగ ప్రకరణమునకు ముందు పెట్టక దానికి వెనుక పెట్టియున్నాడు.

ఇదివరకు నేనుదహరించిన శ్లోకములలో మొదటిభాగమందు 'అర్థవత్' అను ప్రయోగమున్నది. తాను గ్రంథమును సంక్షేపముగ చెప్పినను అర్థమును మాత్రము చెడగొట్టక వ్రాయగలవాడని కామందకుడు సూచించెను. కొత్తమవిరాద గ్రంథము సర్వసంతముగ వ్రాసినాడని చెప్పవచ్చును. కౌటిల్యుని గ్రంథము సూత్రరూపమందున్నది; అందుచే అర్థములిగూఢమై దుర్బోధకము గనున్నది. కామందకుని గ్రంథము చక్కని సులభమగు శైలియందు వ్రాయబడియున్నది. ఇదిగాక ఇతని కాలము నాటికి కావ్యము లనేకములు వ్యాప్తి గాంచి కావ్యరచన ప్రజానురంజకముగ నుండెను అందుచే నితడు తననీతిసారమును కావ్యరీతి ననుసరించి వ్రాసెను. గ్రంథమును సర్గలుగ విభజించుట; శ్లోకములలో ననేకవిధములగు వృత్తములను చేర్చుట; ఉపమ దృష్టాంతాది అలంకారములను విశేషముగ వాడుట; మొదలగులక్షణము లితని గ్రంథమందు కనబడుచున్నవి. విషయమే ప్రాధాన్యమగు నీతిశాస్త్రములం దిట్టివిశేషము లసంగతములైనను చదువరుల హృదయమున కాహ్లాదము కలిగించుటకై అతడీశైలిని వాడెను.

1. కామందక నీతిసారము. తిరువాన్కూరు ముద్రణము. పు. 108-113.

దండనాధికారమే ప్రభుత్వము. శిక్షింప వలసివచ్చినప్పుడు దానిని ప్రభువులు తప్ప మరి యొకరు చేయుట లేదు. ఇట్టి యధికారము వలన ప్రపంచమునకు లాభము కలుగుచుండుట చేతనే ప్రభుత్వ మావశ్యక మని ఏర్పడుచు న్నది. దండనాధికారము లేనియెడల దేశ మందు మాత్స్యన్యాయము ప్రబలి బలవం తులు బలహీనుల హింసించుట సంభవించును. తక్కిన నీతిశాస్త్రజ్ఞులవలె కామందకుడు కూడ ప్రభుత్వమువలన కలుగగల ప్రయోజన మిట్టిదనియే నిర్వచించియున్నాడు. బలవంతుల నిగ్రహించుటయు బలహీనుల రక్షించుటయు అత్యావశ్యకములగుటకు మనుష్యుని స్వలాభ ప్రియత్వమే కారణము. బలవంతులగువారు వారిబలమును బలహీనులవినాశమునకై యుప యోగించక పరరక్షణకై యుపయోగించు స్వభావముకలవారైనయెడల ప్రపంచమున ప్రభుత్వ ముండవలసినదే లేదు. కాని, మను ష్యులు దేవతలు కారు; దైవాంశము వారి యందున్నను మానవస్వభావము దానివృద్ధి కాటంకము కలిగించుచున్నది. ఈయంశమునే కామందకుడు, "నిత్యం స్వార్థపరో లోకః," "పితర్యపి న విశ్వసేత్" అనువాక్యములమూల మున తెలిపియున్నాడు. దుర్గుణబీజములు మను ష్యునియందుండుటయే ప్రభుత్వమునకు హే తువగుచున్నది.[1]

ప్రపంచమందు మానవకోటి ఎంతకాల ముండునో అంతవరకు ప్రభుత్వ ముండవలసి నదే. ఏమయుకరత్వము పరస్త్రీపరధనలోలు త్వము మనుష్యు నెన్నటికిని విడువజాలదు. కావున ప్రభుత్వము నిత్యము. మాత్స్యన్యా యమునకు విఘాతము కలిగించు ప్రభుత్వము ప్రజల సంరక్షించుటచేతనే మనుష్యకోటి సర్వానర్థములను తప్పించుకొని సుఖముల ననుభవింపగలిగి యున్నది. ఈ యభిప్రాయముల గల వాడగుటచేతనే అతడు ప్రభుత్వమునుగూర్చి ఈ క్రిందిరీతిగ నక్కడక్కడ చెప్పియున్నాడు.

యస్య ప్రభావాద్భువనం శాశ్వతే పథి తిష్ఠతి,
దేవః స జయతి శ్రీమాన్ దండధారో మహీపతిః.

ప్ర-1. శ్లో-1.

రాజాస్య జగతో హేతు ర్వృద్ధే ర్వృద్ధాభిసమ్మతః,
నయనానందజననః శశాంక ఇవ తోయధేః.

ప్ర-6. శ్లో-9,11.

యది న స్యాన్నరపతిః సమ్యఙ్నేతా తతః ప్రజాః,
అకర్ణధారా జలధౌ విప్లవేతేహ నౌరివ.

ప్ర-7. శ్లో-10.

పర్జన్య ఇవ భూతానా మాధారః పృథివీపతిః,
వికలేఽపి హి పర్జన్యే జీవ్యతే న తు భూపతౌ.

ప్ర-7. శ్లో-13.

ప్రపంచమునకు ప్రభుత్వమే మూలా ధారమను నంశమును కామందకుడు మరియొక విధముగకూడ సమర్థించియున్నాడు. లోక యాత్రలో మనుష్యునికి తోడ్పడుసాధన ములు నాలుగు. ఆన్వీక్షికీ, త్రయీ, వార్తా, దండనీతులను విద్యలే అవి. ఇవన్నియు ముఖ్య ములైనను వీటిలో దండనీతి ప్రధానతమమని చెప్పఁదగియున్నది. దండనీతి లేనిచో తక్కిన విద్య లుండియు లేనిదే. అది యున్నప్పుడే విద్యావంతులు తక్కిన వాటిని సేవించుట కవకాశము కలుగును." (ప్ర.1×. శ్లోకములు 8,9)

1. కామందకనీతిసారము ప్ర. 36-38.

పౌలోమపర్వము   అగ్నిహోత్రుఁడు శాపమును పొందుట

చిత్రకారుఁడు:— ఎ. రామమోహనరాయి గారు.   [illegible]

చ. అనఘచరిత్ర గర్భవతి సంబుజనేత్రఁ బులోమ నాశ్రమం
బున నిడి హోటికిన్ భృగువు వోయినయప్పుడు మూర్తనాగమం
బనఁ దగుదక్కసుం డొకరుఁ దక్కుడసం బఱితెంచి కాంచె న
మ్మునిసతి వానిపేరు పులు పొందఁ బులోముఁ డనా జగంబునన్. ౧౧౧

క. అతిథి యని తలఁచి వానికి, సతి యాతిథ్యం బొనంగఁ జనుదెంచుటయున్
మతిఁ గలఁగి వాఁడు మోహా, న్వితుఁడయి మగుబాఁ గికి తెక్కొనపడుచున్.

వ. అది మున్ను తనచే వరియింపఁబడి దానితండ్రిచే భృగున కీయఁబడిన పులోమ యగుట
వగచి మరలుకొని గదంగరంబున దాని హరింప నెంచి యించుఁబోఁడి నీకావింపనాతి
ధ్యంబు నాకు వచ్చునని యగ్నిశరణంబున వెలుంగుచున్న జాతవేదునిం జూచి.

మ. ఇది నే మున్ను వరించినట్టియది భృగుం డీనాతి కొన్నట్టియున్
సుదతీరత్నము నాదెదం బొడకుఁ నీ వుద్దం దిరంబయ్యె నే
నిదె బల్మిం గొనిపోదు సత్యమును నా కిమ్మెని చాల్గంటి చూ
పదనత్సాక్షి వసత్య మాడకుము విశ్వస్తుత్య వైశ్వానరా. ౧౧౪

వ. అని యడిగిన నగ్నిభట్టారకుండు నెట్టు దుఃఖించుచు. ౧౧౫

తే. మగువకొలరూపు సెప్పిన భృగుఁడు దిట్టు, జంకి చెప్పక యున్న నసత్యదోష
మొనరునిట ముందుఁ బోనయ్యె వెనుకఁ గొయ్య, యనెడుసామెత నిక్కమై హానివచ్చు.

క. అనృతంబు కన్న నెన్నఁగ, ఘనతరకల్బిషము లేదు కావున మనుజుం
డనృతంబు వలుకఁ జెల్లదు, తనకు స్మృతి నెంత లాపదలు రానున్నన్. ౧౧౬

ఆ. అనుచు నిశ్చయించుకొని యగ్ని యది సొల్లి, సీవరించినట్టి నెలఁత దీని
తండ్రి యొసఁగ భృగువు తగ విధివిధమునఁ, బెండ్లియాడె లోక విస్రుతముగ. ౧౧౭

క. వరలోభంబున నీ కీ, వరవర్ణినితండ్రి యుడమి వరియించియు నీ
వరయ న్నోదిద్దఫ్టవిధిన్, బరిణయమాడంగ లేదు పతి కాదిం దీనిన్. ౧౧౮

వ. కర్మసాక్షి నగునే నిది యంతయు నిక్కము బని చెప్పుచుంటి నని చెప్పిన నొప్పగింప
కచ్చులోముండు వరాహరూపంబున నత్తిలోదరి నెత్తికొని మహావేగంబునం బోవు

నంత నామె గర్భంబున నున్నయర్భకుండు గలిగి కుక్షిచ్యుతుండై చ్యవనుండు నాఁ
బరఁగె నప్పుడు. ౧.౨౦

క. బాలార్కసదృశతేజుని, బాలుం గనుఁగొన్న మాత్రఁ బ్రాణము విడలం
గూలఁబడి భస్మసాత్కృతుఁడై లక్షింపంగ నయ్యె నయ్యసుర వరుఁడున్. ౧.౨౧

ఉ. అంతఁ బులోమయుం గురరి యట్లట నేడ్చుచు బాలుఁ గొంచుఁ బో
నెంతయుఁ గాఱునశ్రుజలమే యయి పాఱె నదంతరంబునన్
స్వాంతముఁ దేర్చి బ్రహ్మ యటవచ్చి వధూమణి మెచ్చి యాశ్రమ
ప్రాంతమునందు నన్నదికి నాఁడె వధూవరనాఁగఁ బేరిడెన్. ౧.౨౨

* * * *

వ. అంతఁ గృతస్నానుం డయి వచ్చినభృగుం డా బాలార్కతేజుం డగు బాలుఁ నెత్తికొని
యున్నయుత్తమకాంతను నిరీక్షించి రాక్షసకృతాపరాధం బెఱింగి కరం బలిగి నిన్నువాఁ డప్పు
లోమున కెఱింగించెం జెప్పు మాతని నిప్పుడ శపియించెద ననిన నత్తన్వి యిట్లనియె.

చ. ఇది భృగుపత్ని యం చసుర కీదహనుం డెఱిఁగించెఁ గొంద కా
మదయుతుఁ డెంతయుం దెలివి మాలి తనింగొని నన్నుఁ బందియై
గొదుకక పాఱఁ బాలుఁ డనఁ గుఱ్ఱఁ డితం డుదరచ్యుతుండు నై
ప్రదుఁడయి క్రాల రాక్షసుఁడు భస్మమునొందెను నీవు వేఁడికిన్. ౧.౨౩

వ. అట్లు నీకొడుకుచే బరిమోక్షిత నై యిట్లు వచ్చితి ననిన నతం డతికోపించి హుంకా
రంబు సేయుచు నహంకారంబున నగ్నిదేవుం బిలికించి నీవు నాపాలఁ దప్పుచేసితి కా
వున నిప్పటినుండియు సర్వభక్షకుండవు గమ్మని శపియించిన నిరాకుల కపలి యతం
డతని కిట్లనియె. ౧.౨౪

చ. మునివర నన్ను శపించితి యిటు పోలనిసాహసము ప్రసక్తి నే
ననయము ధర్మమార్గమునయందు మెలంగెడు సత్యవాది నై
కని విని యున్నయర్థ మడుగంబడి చెప్పితి నట్టి యందు నా
కొకవరిచివట్టిదై తెలియనున్కిని తప్పిదమేమి చెప్పవే. ౧.౨౫

ఆ. కనినయర్థ మొట్లనిన యడిగినఁ జెప్ప, నట్టివాఁడు వ్యత్యయంబు చెప్పి
నట్టివాఁడు దుఃఖ మనుభవించెను నిజ, పితృగణంబుతో దురితము నొంది. ౧.౨౬

వ. సకలధర్మస్వరూపుండ ననియె రంటినసే నసత్యంబు చెప్పనేరక సత్యంబు చెప్పితి
నిందు నాతప్పు విచారింపక శాపం బిచ్చితివి నేను నీకుఁ బ్రతిశాపం బీ నోపనివాఁడఁ
గాను వినుము. ౧.౨౭

ఉ. కొట్టినఁ దిట్టిన స్మృతియుఁ గోపమునూపినఁ బాపకర్మముం
గట్టినఁ గల్లలాడినను గన్నము పెట్టినఁ జిత్తశుద్ధిఁ జా
పట్టి మహీసురవ్రజము మహామహుఁ దాలని శిక్ష చేసినం
జెట్టగు నిందు నందు నని చేయుదు రిష్టము వారి కెట్టిరా. ౧౩౦

వ. నీవు భూదేవుండవు గావున నీ కెట్లాడినం జెల్లె నదియు ట్లుండనిమ్ము వేదవిహిత నిత్యనైమిత్తికాదివివిధవిధానంబుల నాయందు వేల్వంబడినహవ్యకవ్యంబులు నా ముఖంబున దేవపితృగణంబు లనుభవించు చుండు నట్టి దేవముఖంబునైన నేను సర్వభక్షకుండనై యెట్లు ప్రవర్తింతు నని వీతిహోత్రుండు జగం బావరించిన తనమూర్తి నుపసంహరించె..... ౧౩౧

* * * *

వ. అట్టి మహోపప్లవంబున ఋషులు సమరులును గలసి బ్రహ్మదేవునికడకుం జని ప్రార్థించి మొఱ్ఱవెట్టుచు నిట్లనిరి. ౧౩౩

మ. భృగుశాపంబున సర్వభక్షకుఁ డగుటన్ జెం పేది వైశ్వానరుం
డాగి తేజం బుపసంహరించె నట నే నిక్కాలినత్కర్మ మేఁ
దగులం బోవదు హవ్యకవ్యములు భక్తంబుం గనన్ రావు మ
జ్జగమం దల్లకల్లడంబగు నహో స్వామీ! దయం బ్రోవవే. ౧౩౪

వ. అని ప్రార్థించినం బ్రసన్నుండై విశ్వస్రష్ట యగ్ని భట్టారకుం బిలువం బంచి మృదుమధురవచనరచనల నతని ననునయించుచు నిట్లనియె. ౧౩౫

* * * *

క. పరమపవిత్రుండవు నీ, వరుదారన్ సర్వభక్షకుఁ డయ్యును శుచివై
పరఁగెదవు సర్వపూజ్యుఁడ, వరయన్ దేవళ్ల ముఖము వగు మెప్పలరన్. ౧౩౬

తే. అరుణకిరణంబు సోఁకిన యట్టివస్తు, వెట్టులు పవిత్ర మగు నట్టు లీవుదాఁకి
నట్టివస్తువును బవిత్ర మగును గలఁకకు దేటి భువనప్రవృత్తికై తివురు మనఘ. ౧౩౭

తే. అనుచుఁ బరమేష్ఠి పలికిన నలరి వహ్ని, సదుశాసన మౌదల నిల్పుదు నని
తొంటియట్టులుదీపించె దొనఁగుసేఁగ, మునులునునరలునుజనిరిచ్చ ముదితులగుచు.

అనగా మనుష్యకోటియొక్క యోగక్షేమమం తయు దండధరుడగు ప్రభువుపై నాధారపడి యున్నది.

ఈసందర్భమున కొన్ని విషయములను మనము గమనింపవలయును. (1) ప్రపంచము నకు ప్రభుత్వ మొక్కటియే ఆధారమా? మనుష్యునిస్వలాభ ప్రియత్వమును కట్టిపెట్టి దానిచే నితరులకు బాధకలుగకుండ చేయ గలది ప్రభుత్వ మొక్కటేనా? మనుష్యుని యందు వివేకము భయము అను రెండు స్వభావగుణము లున్నవి. కొందరిలో వివేకము ప్రబలియుండును; అనేకులలో భయస్వభా వము మెండు. వివేకజ్ఞులగువారు పరహింసను బాహ్యనిర్బంధము లేకున్నను మానెదరు. భయపడువారెప్పుడు ఐహికకష్టములు వచ్చునని భయపడును; ధననష్టము ప్రాణన ష్టము శరీరనిర్బంధము లోనగువానిమూల మున కష్టములు సంభవించుననియే ఇట్టివాని భయము. అనేకులు పరలోకమందు కష్ట ములు సంభవించునేమో యని పాపము చేయ శంకించుచుందురు. ప్రభుత్వము ఐహికకష్టము లను బాహ్యనిర్బంధమును కలిగించునట్టిదియే కాని వివేకమును పరలోకభయమును పుట్టిం చునట్టిది కాదు. మతమునకును మతకర్తల కును ఈశక్తి యున్నది. మనలో ననేకులము ప్రభుత్వము లేకున్నను చౌర్యాదిదుష్కర్మల గావించుటకు భయపడుచుందుము. ఇవి యధ ర్మములను దృఢవిశ్వాసము మనయందున్నది. ఇట్టివిశ్వాసము ప్రజాబాహుళ్యమునకు లేని యెడల ప్రభుత్వము దుస్తరము. అందరిని శిక్షించుటయు అందరిని నిర్బంధించుటయు సులభసాధ్యము కాదు. ప్రభుత్వముతోపాటు మనమతధర్మములుకూడ ప్రపంచమున కాధా రములై యున్నవని చెప్పక తప్పదు.

కొన్ని దేశములందు ప్రభుత్వమువారే మతబోధ చేయుట కలదు. ప్రాచీనకాలమందు గ్రీసు రోము మొదలగు దేశములందును ప్రస్తు తకాలమున కొంతవరకు ఇంగ్లండులోను ఈప ద్ధతి యున్నది. కాని మనదేశమం దెన్నడు ఇది జరుగలేదు. ప్రభువులు మతమునుధర్మమును పోషించినవారు గాని క్రొత్తమతములను స్థాపించినవారు కారు. ఈపనిని ఋషులు బ్రాహ్మణులు స్మృతికర్తలు భక్తులు మొదల గువారు చేయుచుండిరి. వీరిట్లు చేయుటకు ప్రభుత్వము కారణము కాదు; ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రభుత్వమును ధిక్కరించికూడ వీరుమతోప దేశము గావించుచుండిరి. మహమ్మదీయులు మనదేశమునకు పరిపాలకులు గాక పూర్వము మతబోధకులకును ప్రభువులకును పరస్పర సంబంధ ముండెడిది; అటుతర్వాత ఇప్పటి వరకు ప్రజలమతమునకును ప్రభువులమత మునకును విస్తారభేద ముండుటచేత పూర్వ ముందుండిన సంబంధముకూడ తొలగిపోయెను. కావున ప్రపంచమును సంస్కరించి స్వార్థప రాయణత్వము మూలమున హానికలుగకుండ చేయుటలో మతమునకు స్వతంత్రశక్తియున్న దనియు, ప్రభుత్వమువలె మతముకూడ లో కాధారమైనదనియు స్పష్టమగుచున్నది. ప్ర పంచవృద్ధికి రాజొక్కడే హేతువని చెప్పు కా మందకునివాక్యము మన మీవిధముగ సవ రించవలసి యున్నది.

(2) ప్రభుత్వమును ధర్మమునకును ప్రభుత్వాధికారమును వహించువారగు కార్యాలీక ప్రభులకును గల భేదమును నీతిశాస్త్రజ్ఞులందరు గమనింపవలెను. ప్రభుత్వమువలన సర్వకాలసర్వావస్థలందును ప్రపంచమున కుపయోగమని మన మంగీకరించినను ప్రభువుల వలన నొక్కొకప్పుడు దేశోపద్రవము కలుగునని చెప్పక తప్పదు. ఏయుద్దేశముతో ప్రభుత్వము ప్రపంచమునకు మూలాధారమని చెప్పుచున్నామో ఆయుద్దేశము నెరవేర్పుటయందు ప్రభువులు బలహీనులై యుండిన చ్చును. ప్రభుత్వమునుండి మన మాశించు ప్రయోజన మొక్కొకప్పుడు ప్రభువులవలన కలుగకుండవచ్చును. అట్టి ప్రభువులు ప్రభుత్వస్థానము నలంకరించుట కర్హులుగారు. ప్రభువులుకూడ మనుష్యమాత్రులగుటచేత సామాన్యమనుష్యులందుండు దుర్గుణములు వారియందుకూడ కనబడుచున్నది. ఇదియే వారి యయోగ్యతకు కారణము. ప్రభువు లట్లుండినపుడు వారిని తొలగించి మరొక్కరిని ప్రభువులుగ జేసుకొనుటలో దోషముకలదా? ప్రభువులు మారినంతమాత్రమున ప్రభుత్వమునకు వినాశము కలిగెనని చెప్పుట యుక్తముకాదు. ప్రభుత్వమును శాశ్వతముగ నుంచుటకొరకే ఇట్టిమార్పులప్పుడప్పు డావశ్యకములగుచున్నవి.

కామందకు డీభేదమును స్పష్టముగ వివరించియుండకపోయినను ఎట్టిరాజులవలన ప్రజలకు మేలుకలుగునో అనువచ్చటచట వివరించి యుండుటచే దీనిని (ఈభేదమును) అతడు గ్రహించెనని చెప్పవలసి యున్నది. రాజు వృద్ధాభిసమ్మతుడుగను ధార్మికుడుగను న్యాయప్రవృత్తుడుగను శాస్త్రనిశ్చితమగు వినయము కలవాడుగను ఇంద్రియముల జయించినవాడుగను ఆచారసంపన్నుడుగనుండవలెను. అప్పుడే ప్రపంచమున కతడు యోగక్షేమసాధకు డగుచున్నాడు; లేనియెడల ప్రపంచమునకు ధ్వంసకారియగును. దండనాధికార మతనికున్నను యుక్తదండనమే ప్రశంసనీయముగాని అతితీక్ష్ణమును అతిమృదువును అగుదండనము గర్హితము. పైలక్షణము లున్నవాడే దండనమును యుక్తముగ ప్రయోగింపగలవాడగును.

నీతిసారములోని కొన్నిభాగముల ప్రస్తుత ప్రశంసలని ప్రస్తుతకాలపుపండితు లనుకొనవచ్చును. ఇంద్రియజయము, ఆచారవ్యవస్థాపనము స్వామ్యనుజీవివృత్తము లోనగునవి ఇట్టివనియే వారిఅభిప్రాయము కాని అధికారమునకును అధికారికిని గల భేదమును గ్రహించినవారిట్లూహించజాలరు అధికారితనయధికారమును దుర్వినియోగము చేయకుండుటకై మనవారు కల్పించిన సాధనములు ఇంద్రియజయాదులు. ఈవిషయముననే ఇప్పటికాలపు రాజ్యాంగ విధానములకును అప్పటివాటికిని వ్యత్యాసము కనుపించుచున్నది.

దీనాలాపము

పామర్తి సత్యనారాయణశాస్త్రిగారు

అంధప్రక్రియనుంటి నీభువి నవిద్యం జిక్కి నిన్గాంమది సం
బంధం బెట్టియుఁ దోఁచ దాత్మగతిఁ బోవం బాపరూపమ్ములన్
సంధించం గలనంచు భీతిలుదు భాస్వత్తేజ! దీనాళికిం
బంధుం డన్న యశంబు నిల్పుకొనవా? పాలింపవా? ఈశ్వరా!

మ. వెలుఁగు ల్జిమ్మెదు నీదురూపదియు దేవ్రా సర్వసర్వంసహా
తలమం దన్నిట నన్నిరూపుల ననంత ప్రజ్ఞవై వారు, కే
వలమోహేచ్ఛలు గాక దాఁగిన నెవ్వం డోపెడుం చిట్లు ప్రా
బలుకు ల్వల్కెడు నిన్నుఁ జూచు టెటులో! పాపుండ నే నీశ్వరా!

ఉ. పుట్టినదాది నిస్థలఁప బుద్ధి కొఱంతయుఁ గల్గకుండె నా
పుట్టుల పాపకార్యముల నీతను పూరక వ్యర్థపుద్బుతి
పుట్టున నీపదాంబురుహబంధరమానుఁష నొందు నన్న నా
పెట్టిధనంబు కాని మతి కేమియుఁ దోఁచక యుందు నీశ్వరా!

శా. మాయాబంధనిబద్ధమై పిదప విణ్మాంసాస్థిసంకీర్ణమౌ
కాయంబన్న తమోనికాయ్యమున దుష్కర్మాదులంజిక్కి ని
శ్శ్రేయఃపూరిత లోకనామనగరిం జేరైన నాయాత్మకో
నా! యేరీతిగనైనఁ గాంచఁగఁ దయాకార మోయీశ్వరా!

శా. చిత్తస్థైర్యములేక నెల్లపుడునుం జింతారతిం జిక్కుచు
న్మత్తుండై నిశఁ దన్న వాక్కులనె సంభావించి యాఁగొంటి నా
యత్తంబై తిని కష్టనష్టములకే నష్టుండనై పోతి సం
పత్తుల్గోర భవత్కృపామృతము నాపైఁ జల్లవే! యీశ్వరా!

శా. క్రోధం బెన్నఁ డొసర్చుచో పెంపుగ, సంతోషించగా భూతసం
దోహమ్ము ల్నను బోలె నెంచి తెద, నెందు న్మత్సరక్రోధమో
హాహంకారము లుజ్జగించితిని విద్యావాదులం గొల్చి దీ
నోద్ధారమ్ముం గని కావుమంటి నినుఁ గుర్యాలింపవే యీశ్వరా!

ఉ. కోటి ధనంబులెత్తి నినుఁ గొల్వఁగ నేరక మత్తవృత్తిలోఁ
గాటవిలోఁ జరించుదు మృగాదులకీలి నఘప్రచారము
ల్పాటిలఁ జేసి తన్మయత బాగును నోగు నెఱుంగలేని వా
చాటుల నే నేతువా! విశంకలనత్వ మశక్తి నీశ్వరా!

[illegible]

పామర్తి సత్యనారాయణశాస్త్రిగారు

ఆంధప్రక్రియ నుండి నీభువి నవిద్యం జిక్కి నిగ్గాంచు నం
బంధం బెట్టియుఁ దోఁచ దాత్మగతిఁ బోవం బాపరూపమ్ములన్
సంధించం గలనంచు భీతిలుదు ధాన్య ప్రేజ! దీనాళికిం
బంధుం డన్న యశంబు నిల్పుకొనవా? పాలింపవా? ఈశ్వరా!

మ. వెలుఁగుల్ జిమ్మెడు నీదు రూపదియు దీప్తిన్ సర్వసర్వంసహా
తలమం దన్నిట నన్నిరూపుల ననంత ప్రజ్ఞ దైవారు, కే
వలమోహాత్మకవృత్తులు గాక దానిఁగన నెవ్వం డోపెడుం బిట్లు ప్రాఁ
బలుకుల్ ల్కలెక్కఁడు నిన్నుఁ జూచు టెటులో! పాపుండ నే నీశ్వరా!

ఉ. పుట్టినదాది నిస్థలపు బుద్ధి యొకింతయుఁ గల్గకుండ నే
నెట్టులొ పాపకార్యముల నీతను పూరక వ్యర్థపుచ్చితి
పట్టిన నీపదాంబురుహబంధరమానుక నాదు నన్న నా
కెట్టిభవంబొకాని మఱి క్షేమము దోఁచక యుండు నీశ్వరా!

శా. మాయాబంధనిబద్ధమై పిదప విజ్ఞానంబు హాస్థిసంకీర్ణమౌ
కాయంబన్న తమోనికాయ్యమున దుష్కార్యాదులం జిక్కి ని
శ్రేయఃపూరిత లోకనామనగరిం జేరైన నా కూర్మికో
నా! యేరీతిగనైనఁ గాంచఁగ ద్వదీయాకార మోయీశ్వరా!

శా. చిత్తస్థైర్యములేక నెల్లపుడు నుంతారతిం జిక్కి చు
న్మత్తుండై నితఁ డన్న వాక్కులని సంభావించి యూఁకొంటి నా
యత్తంబై తిని కష్టనష్టములకే స్థానమ్మునై పోతి సం
పత్సుగ్గార భవత్కృపామృతము నాపైఁ జల్లవే యీశ్వరా!

శా. క్రోధం బెన్నఁ డొనర్పు చొప్పిలుఁగ, సంతోషించగా భూతసం
దోహమ్ము న్ననుఁ బోలె నెంచి పెద, నెందు న్మత్సరక్రోధమో
హాహంకారము లుజ్జగించితిని విద్యావాదులం గొల్చి దీ
నోపహామ్మంగని కావుమంటి నినుఁ గుయ్యాలింపవే యీశ్వరా!

ఉ. కోటి భవంబులెత్తి నినుఁ గొల్వఁగ నేరక మత్తవృత్తిలోఁ
గాటవిలోఁ జరించు మృగాదులకిఁ సమపచారము
ల్పాటిలఁ జేసి తన్మయత నాగును నోగు నెఱుంగలేని వా
చాటుల నే... నేతువా! విశంకలన త్త్వ నుత్ క్తి నీశ్వరా!

భూతత్త్వశాస్త్రము

ఆచార్య వస్సా పార్వతీశం గారు, యమ్. ఏ., బి. యస్. సి.

(గత సంచిక శేషము)

నిమ్నోన్నతభూముల మార్పులు

ప్రస్తుతము మనము చూచుచున్న శిలావరణ మెల్ల కాలములందు నొకే రీతి నుండక నిమ్నప్రదేశము లున్నతములుగను, ఉన్నతప్రదేశములు నిమ్నములుగను మారుచుండును. స్కాండినేవియా దేశములందు లోకపురాతనపు కొన్ని పట్టణములయొక్క శిథిలములు ప్రస్తుతము నీటిలో నుండుటయు; లోగా పూర్వము భూమిపైనుండిన యడవులు ప్రస్తుతము భూమిలో నిమగ్నముగా నేర్పడుటయు, నాటియుండెడి [illegible] లోతుకొలది [illegible] తీరములగల సముద్రప్రాంతములందు మాత్రమే నివసించు పగడపు పురుగులచే నేర్పడిన పగడపుదీవులు ప్రస్తుతము సముద్రమట్టమునకు 1800 అడుగుల లోతున గాన్పించుటయు భూమి క్రిందికి జరుగుటకు నిదర్శనములు. భూమి పైకి ఉబ్బుటకు దాఖలాలుగూడ కొన్ని గలవు. గ్రీసు దేశమునకు దక్షిణమునందు 'క్రీటు' అనుదీవి యొక్క పశ్చిమతీరపుపట్టణము ప్రస్తుతము సముద్రమట్టమునకు చాల యెత్తుననుండుటయు, [illegible] కట్టిన కట్టడములు ప్రస్తుత మెత్తుగా సముద్రమునకు దూరముగా నుండుటయు, సముద్రపునత్తల శిలాశ్మములు అమెరికా దేశమునందును నార్వే దేశమునందును కొన్ని వందల అడుగుల యెత్తైన పర్వతములందు గాన్పించుటయు జూచుచున్నాము.

జలము

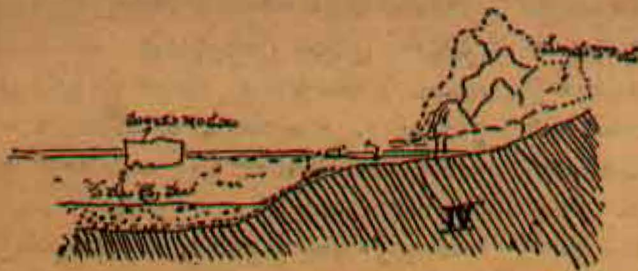
భూమియందుండు జలము కొంత ఘనపదార్థముగను, కొంత ద్రవపదార్థముగను, కొంత వాయుపదార్థముగను నున్నది. సముద్రములనుండియు, నదులనుండియు, [illegible] జలము సూర్యరశ్మిచే గాని [illegible] గాని యావిరిరూపమున ఆకాశమున కెగసి మేఘరూపమును దాల్చి, వాయుప్రేరితమై యచ్చటనుండి శీతలప్రదేశ భాగములందున్న శీతలవాయువులచే చల్లబడి భూమిపై వర్షముగాను మంచుగను కురియు చున్నది. ఒక్కొక్కచో మంచు యొక్క ఘనపదార్థముగ [illegible] సంపర్కమును పొందినపుడు ద్రవరూపమైన వర్షముగాక వడగండ్లుగా కురియును; ఇట్టి మంచు మిక్కిలి యెత్తైన పర్వతములందు [illegible] వసించుచుండును. ఐరోపాఖండమందు "ఆల్ప్సు" (Alps) పర్వతములయందును, మనదేశమందు హిమాలయపర్వతములందును కొండనెత్తుల ఎల్లప్పుడు మంచుపేరుకొనియుండును. ఎల్లకాలములందు మంచుపేరుకొనియుండు [illegible] హిమరేఖ యని వ్యవహరించుచున్నారు. ఈ యెత్తుపై కొన్ని పర్వతములమీద యెల్లప్పుడు మంచు గురియుచుండును. హిమపర్వతములయొక్క హిమరేఖ దక్షిణమున 16 వేలయడుగుల యెత్తుగా నున్నది. దీనిపైన యెల్లప్పుడు మంచు గురియుచుండును. ఇదివరలో నదులన్నియు వర్షజలముపైననే యాధారపడియున్నవని చెప్పియుంటిమి. కాని పర్వతశృంగముల యందు హిమరేఖపై నిలువనున్న మంచు సూర్యరశ్మిచే కరిగి నీరై వేసవికాలములందు నదుల ప్రాంతము పోషించుచున్నది.

నదులు

పర్వతములయొక్కయు ఉన్నతప్రదేశములయొక్కయు శిఖరములమీదనుండి బయలుదేరి ప్రక్కలనుండి పల్లమునకు చిన్నచిన్న ప్రవాహములుగా ప్రవహించి రాను రాను కలిసి పెద్దవై మరల వానికొన్ని కలిసికొని పెద్ద ప్రవాహములుగను నదులుగను ఏర్పడుచుండును. ఇట్టినదులు

పెక్కువేలమైళ్లు పల్లమునందుగల సముద్రప్రదేశములందుఁ బ్రవహించి మార్గమధ్యమున నేదేని కొండచేఁగాని లేక మిట్టప్రదేశముచేఁగాని నిరోధింపఁబడినప్పుడు పాయలై క్రొత్తలోయలు చేర్పఱుచుకొని పెక్కుశాఖలు గలదై యనేక వేల చదురపుమైళ్ల ప్రదేశమును నదిముఖ మనఁ బహుముఖమునై సముద్రమును బ్రవేశించును. సముద్రమునందుఁ బడుటకుఁ బూర్వము నదులు తమ ప్రవాహమునఁ బైనుండి తీసికొనివచ్చిన బురదను, ఇసుకను, గులకరాళ్లను, శిలాశకలములను, త్రిభుజాకార ప్రదేశముగ (డెల్టా) నదీముఖమున బడవేసి బహుముఖములుగాఁ జీలుచున్నవి. గోదావరి, కృష్ణా కావేరి డెల్టాలను జూచినవారి కిదియంత విదితమే. నదులు పర్వతప్రదేశములనుండియు, నవి ప్రవహించు ప్రదేశములనుండియు భూమిసారమును ద్రవ్వుకొనివచ్చి యతలవాసములగాఁ దిగువ భాగములందు మేటవేయుటచే సారవంతముగా నున్నది. నదులొకానొకప్పుడు వర్షాధిక్యముచేఁగాని మఱికొన్ని యితరకారణములచేఁగాని విశేషజలపూరితములై పొంగి పొరలి యమితభాగ్యములుగల తీరముల నతిక్రమించి పరిసరప్రదేశముల నన్నిటిని జలమయము చేయుటయుఁ గొన్నిట కొంతకాలమునకు పూర్వరీతినే జలము వాడించి వర్షిండుకొనుటకు పొలములుగా నాప్రదేశము నిండియు గన్నీ చేయుటయుఁ దటస్థించుచున్నది. ఇట్టుల భూమిపైఁ బడుచుండు నీరుజారుమార్గము లాయాప్రదేశములను మిక్కిలి ఫలవంతములుగాఁ జేయుచున్నవి. ఉత్తరహిందూస్థానమునందుఁ గల గంగా, సింధు, బ్రహ్మపుత్రా నదు లుత్తరహిందూస్థానప్రదేశములఁ గాలువలవలె నిటులఁ బైనుండి తెచ్చినమట్టిచేత నీ ఫలవంతముగాఁ జేయుచున్నవి. మఱియు నదులు మార్గమధ్యమునఁ బ్రక్కలనుండి వచ్చునట్టి ప్రదేశములనుండి యుపనదులచే చేర్పబడినట్టి నదులు తమలోఁ గలియుటచే వృద్ధిగాంచుచున్నవి. నదులు ప్రవహించుచోటులఁబట్టి యాయా దేశములయొక్క నిమ్నోన్నతముల సాధారణముగాఁ జెప్పవచ్చును. వేగముగాఁ బ్రవహించు నదులయందొకమహాశక్తి గలదు. నదీప్రవాహమునందుఁ గలరాళ్ల శకలములు ప్రవాహవేగమును బొంది మిక్కిలి లోతైన లోయలఁ ద్రవ్వఁగలశక్తిగలిగి యున్నవి. నదులు త్రవ్వఁగలిగినంతవఱకుఁ దమ లోయలలోతుగాఁ ద్రవ్వి పిమ్మట ప్రక్కలకుఁ ద్రవ్వుట ప్రారంభించును. అందుచే నదుల గమనము కొంతకాలమునకు మిక్కిలి వక్రముగా నుండునదియున్నది. నదులయొరయికచే పర్వతములు గూడ రెండుగాఁ జీల్చబడి యగాధములైన లోయలు గలవై యుండుట సంభవించుచున్నది. గంగా బ్రహ్మపుత్రా నదులు హిమవత్పర్వతములను నుత్తరమున జనించినను క్రమక్రమముగాఁ బైనుండి పెక్కుపాయలుగల హిమవత్పర్వతముల మధ్యనుండి లోయలు చేర్పఱచుకొని దక్షిణమునకు బ్రవహించుచున్నవి. నదులయొక్క శక్తి వర్ణనాతీతము గదా!

ప్రపంచమునందున్న మిక్కిలి యున్నతపర్వత శృంగములందు హిమశిఖరమై పెల్లుగాను మంచుపడియుండునని చెప్పుకొని యుంటిమి. శీతప్రదేశములందుఁ గూడ మంచు చెల్లకాలములందు విస్తారముగాఁ బడుటచేఁ బర్వతములు బోలునంత పెద్దరాశిగా చేర్పడుచున్నది. ఉష్ణదేశవాసులకు మంచుమిదియటయను దని యొరపోవచ్చును. మంచు తెల్లనిపిండివలెఁ గాని నురుగువలెఁ గాని యుండుపదార్థము. ఇట్టిపదార్థము భూమిపై నొత్తుగాఁబడి పలుకుగా మెత్తగా నుండును. చలిదేశములందు జను లిట్టిపలకలపై నడుచుచుండుట యాలపాటు. ఒకానొకప్పు డీ మెత్తనిమంచుపలకలు గట్టిగా గడ్డకట్టుటచే మిక్కిలి నున్నవై నడుచుటకుఁ బ్రమాదకరముగా నుండును. ఇట్టుల గడ్డకట్టినమంచు శృంగములందును నున్నతపర్వతశృంగములందును పెద్దరాసులుగా చేర్పడి తనభారముచే నైన యొత్తుడులకుఁ గ్రిందికి మెల్లమెల్లగాఁ బ్రాకుటయుఁ దటస్థించును. ఇట్టులనుండి కన్నులకు దృశ్యాదృశ్యముగ నత్యల్పగతితోఁ బ్రవహించు మంచుపలకలను మంచునదు లని శాస్త్రజ్ఞులు వ్యవహరించుచున్నారు. ఈ యుత్తరధ్రువ ప్రాంతములందును 'గ్రీను లండు'నందును (Green land) 'ఆల్ప్సు' పర్వత శృంగములందును నిట్టిమంచునదులు సేకెడిగాఁ గానబడును. జపానులందు, గ్రీసులందు, మొదలుగాఁగల ధ్రువప్రాంతప్రదేశములందుఁ గలమంచుకొండలు సముద్రతీరమున కంటియుండుటచే మిక్కిలి పెద్దవైన పెద్దకొండలోయనుమట్టుకు మంచుపర్వతములు సముద్రములోనికి జారిపడుచుండును.

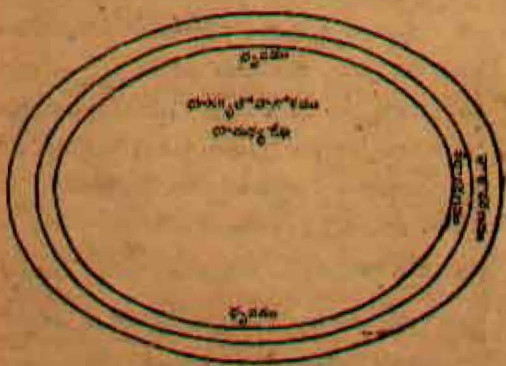

గోళముమ, శిలావరణముమ, వాతావరణ
ముమ జూడవగును. భూమధ్యరేఖ సమీ
పమున భూమి యుబ్బినట్లును, ధ్రువము
సమీపమున, గ్రుంగినట్లును గన్పించు
చున్నది. భూమి ననుసరించుకొని పై
నుండు వాతావరణము గూడ నదేరీతి భూ
మధ్యరేఖా ప్రాంతమున నుబ్బియు
ధ్రువప్రాంతమున లోనికి గ్రుంగియుఁ
నుంచుకొండనుండి ద్రవ్యమై విడబడి సముద్రమునఁ దేలు మంచుఖండములు గన్పించును.

అయ్యవి నీటికంటెఁ దేలికయగుటచే సముద్ర
మునబడి కొట్టుకొని పోవుటయు నప్పుడప్పుడు కొన్ని
టిని వాళవే తునుకలగుటయుఁ దటస్థించుచుండును.
ఇటులనుమ్ద్ర ప్రగామిస్థైగమునందు ఖండముయొక్క సంఘ
ర్షణముచేతనే కొంతకాలము క్రిందట టిటానికా అను
మహానౌక ప్రవ్వకై మునిగి జననష్టమునకుఁ గారణ
మయ్యెను.

వాతావరణము

వాతావరణము శిలావరణము నావరించి పైకి
నూరు మైళ్లవరకు వ్యాపించియుండును. వాతావరణము
గూడ భూమియొక్క భాగముగనే శాస్త్రజ్ఞులు పరిగ
ణించుచున్నారు. వాతావరణమునకు భూమికిని
మిక్కిలి దగ్గఱ సంబంధము కలదు. భూమినుండి పైకి
పోవుపోను గాలియొక్క సాంద్రత గ్రమక్రమముగా
తగ్గుచున్నది. భూమి తనచుట్టును దా నిరువదినా
లుగుగంటలలోఁ దిరుగుటయు గాక తేకీ తాత్రింటకట్టి
గలుగుటయు ఎల్లరకుఁ దెలిసినవిషయమే. భూమి

పై నున్న పటములో భూగర్భలోపా

ఈ స్థిరదక్షిణధ్రువముల మధ్యనుండు నిరుసుచుట్టును బరి
భ్రమించుచుండ భూమధ్యరేఖయొక్క యిరుపార్శ్వ
ములం దుండుప్రదేశము లుబుకుటయు ధ్రువప్రాంతప్రదే
శములలోనికి గ్రుంగుటయుఁ గలిగెనని బుద్ధిమంతు
లూహించుచున్నారు. అందులకే భూమధ్యరేఖమీద
నుండు కొకప్రదేశమునుండి కేంద్రమునకు పునకు భూమధ్య
బిందువునుండి యొకదవ్యమును గ్రుచ్చినయెడల నది
భూమియొక్క ధ్రువమధ్యములనున్న యిరుసుకంటె
26 మైళ్లు పెద్దదిగా నుండును. భూమికిని వాతావరణ
మునకును గలయన్నిటి సంబంధముచే వాతావరణము
గూడ భూమితోఁ బాటు యిరువదినాలుగు గంటలలో
నాత్మప్రదక్షిణము చేయుచుండును. ఈకారణమువలనే
భూమధ్యరేఖయొక్క ప్రాంతప్రదేశములందు వాయు
వాతపములోని సముపరితత్వము వ్యాపించుటయుఁ గ్రమ
క్రమముగా ధ్రువప్రాంతములఁ బోవుపోను గాలియొక్క
యూర్ధ్వవ్యాపనము దగ్గుటయుఁ గలుగుచున్నది. ఉన్న
తప్రదేశములనుండు నీరు పల్లమునకుఁ బారునట్లు భూమ
ధ్యరేఖాప్రాంతముల యూర్ధ్వమునయుండుగాలి మిక్కిలి
దట్టముగా వ్యాపించి యుండుటచే ధ్రువప్రాంతములకు
దిగుచుండును. వాయువు ఘనపదార్థముకంటెను, ద్రవ
పదార్థముకంటెను బల్చనై తేలికగా నుండుటచే సులభ
ముగా నిటునటు చెదరిపోవుస్వభావముగలదై యున్నది.
మఱియు భూమధ్యరేఖా పరిసరప్రదేశములందు సూర్యుని
వేడి మిక్కుటముగా నుండి ధ్రువముల పై భుననుఁ బోను
పోను దగ్గుచుండును. అధోభాగమునందుండుగాలి వేడిచే
పల్చనై తేలికయగుటచే నూర్ధ్వమునకు పోయి
చల్లబడి ధ్రువప్రాంతములనుండి సాంద్రమై దిగ

వాయువులు భూమధ్యరేఖపై ప్రతిసంవత్సరభాగములు, ప్రస రించుచుండును. వాయువులు పైనతెల్పినరీతిని భూమధ్యరే నుండి ధ్రువములపై ప్రసరింపవలయును, ధ్రువములనుండి భూమధ్యరేఖవద్దభాగమునకు వీ వ ల సి న ది, నిజరకారణ . లనే పీఠభూములు పర్వతశ్రేణులమాత్రమే కాక భిన్నములైనవిశేషము లీమార్గ మునకు అడ్డముగనున్నవి. భూమి యొక్క యాత్మప్రదక్షిణము వాయుప్రచారముయొక్క దిశలను, భూమధ్యరేఖకుండా ఆప్రదేశవాయువులకు గలయాకారము ననుసరించి మారుచుండును. వాయువు యొక్క మార్గమధ్యమున గలుగుపర్వతములు మున్నగు నిరోధములుగూడ వాయువులయొక్క దిశలను నిర్ణయించు చుండును. ఆయాప్రదేశములందు గలవాయుప్రచారము నకు 'వాణిజ్యవాయువు (Trade winds) లనియు,' 'మనసూను' (Monsoons) లనియు నామములిడి యున్నారు. వాయుప్రచారము అనేకవిధంబులు పొందుచుండు విధములను వాయుప్రదేశములకు గొంపోవును గాన వం దందు బరుచునట్టి ఫలితములు నవి యనియు పేరిడ యాడులు.

నూతులు

వర్షజలము భూమిపై వడినప్పుడు లభ్యమగు నూతుల కాధారమగుచున్నది. మఱియు కొంతనీరు మిక్కిలి లోతుప్రదేశములకు బోయి భూమియొక్క పొరలమధ్యమున ప్రవాహరూపమున వ్యాపించుచున్నది. భూశిలలు పొరలుపొరలుగా ఏర్పడియుండుట మన మెఱుంగుదుము. శిలలయొక్క ప్రకృతి ననుసరించి కొన్ని శిలలు నీరింకుట కవకాశమిచ్చునవియు, మఱికొన్ని అట్లు గాక నవియుగానివియు నై యున్నవి. తేగడినేలల పొరలలో నుండి నీరింకుట సాధ్యముగాదు. సున్నపురాళ్ళు, ఇసుక రాళ్ళు మొదలైనశిలలలో నీరింకుటకు సాధ్యమగును. వర్షజలము భూమిలోనికి నీరింకునట్టి శిలలపొరలలోనుండి ప్రవహించి నీరింకని శిలలపొరల జేరి యచటనిలుచును. ఇట్టినీరు వర్షకాలమునందు వృద్ధియై పైకి వచ్చును. మన ము సాధారణముగా త్రవ్వునూతులలో లభ్యమగునీ రిట్టిదియే. వర్షకాలమందు నీరునూతులందు వృద్ధియగు టయు గాంచుచున్నాము. నీరుపొరనిశిల లొక్క సారి భూప్రదేశము క్రింద సమీపమునకు వచ్చినచో

దూరమునకు నుండుట కేటువడును. ఇట్టిచోటుల నీ నూతులు కొన్నిసమయములో కొన్నిచోట్ల లో క ల వు ప్ర వ్వ డ ల పి యుం ం డు ను, ఇట్టినూతులు మామూలుగా మనకొంచెములో ప్రవృత్తిగా నుదయించియున్నవి. కొంతనీరు కొండమార్గములో భూమి క్రిందనుండు పొరలలోనికి ప్రవహించి వీటికి ఛేద్యము గాని శిలల, వీ రలమధ్యమున ప్రవేశించి నిలిచినచో నది యానీటివలన గొట్టముల దింపుటచే శాశ్వతమైన జలధా రగా లభించుచున్నది. ఇట్టివి సాధారణముగా పైలట్టి వనముల సమీపమునందు గలవు. ఇట్టి జలధారలకు నీరు చొరరానిశిలల పొరలమధ్యనుండుజల మాధారమై యున్నది. ఇట్టినీటికి భూప్రదేశముల బరువద్ద మాధారమని చెప్పకొని యుంటిమి. ఇట్టిజలమున కాధారమగునట్టి ము పనుభూప్రదేశముల యొక్క యెత్తు ననుసరించి మనము దింపు గొట్టములనుండి నీరు పైకెగయుటయు గటన్నిం చుచుండును. ఒక్కొకచో జలధారలయొక్క నీరు భూమి మట్టమునకు పైగా ప్రవహించుటగూడ నిట్టి ప్రవర్తనముచేత కలుగుచున్నది. ఇట్టిజలధారలు పాతాళ గంగయని కూడ వ్యవహరింతురు. ఒక్కొకచో మనము గొట్టముల దింపనక్కరలేకయే యిట్టి యఛేద్యశిలాంతర్గత జలము ప్రవాహధారలుగా భూమియొక్క శిలలనుండి ప్రవహించుటయు మనము గాంచుచున్నాము. ఇట్టివి పెంపోదలవంటు నింకనితర ప్రదేశములందును గాన వచ్చును.

జలపాతములు

కొన్ని నదులు కట్టి రాతి ప్రదేశముపై లోయల యేర్పరచుకొని కొంతదూరము ప్రవహించి యొకా నొకచో మార్గమధ్యమున నట్టిరాతిక్రిందనుగల మెత్తని రాళ్ళపై బడిపాతము జెంది వాటిని కాలక్రమమున కరి గించి మిక్కిలి లోతుగా జేసి మహాజలపాతముల నేర్ప ఱుచుచున్నవి. ఇట్టి జలసంపాతము లనేకము లాప్రికా దేశమునందును హిందూదేశమునందును గలవు. 'నయా గ్రా, గార్సొప్పా' మహాజలపాతముల నదియొకటి. ఈజలపాతములు మానవునకు గొప్పయంత్రముల సాధిం చుటకు సాధనభూతములై యొప్పుచున్నవి. మఱియు నిట్టివి ప్రకృతియొక్క సౌందర్యమును బయలుపఱచియు

క్కయమందలి ద్రవ్యము లేకుండుటచే, యిక్కడి సస్య తీయములు.

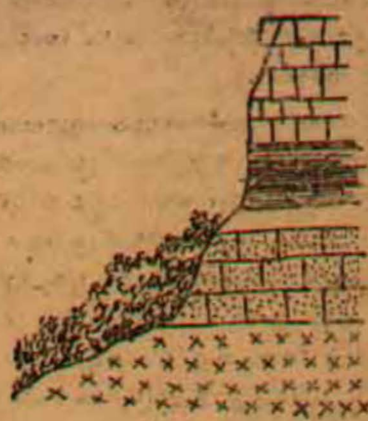
ఫలవంతమగు నేలలు

నట్టి ప్రాంతప్రదేశములుగాని, దట్టమైన యడవుల యందున్నవారలుగాని సద్వినియోగము తెలియని క్రమము గావు. భూమిపై మృత్తికపదార్థము కొంతవరకు బలసి యుండినదిగాని పశువుల కుపయుక్తములు గావు. భూమిక్రింద కొన్నియడుగుల లోతైన నట్టి మృత్తికపదార్థము వ్యాపించనుటకుగల కారణముల సూచించెదము. ఇట్టి కారణములలో నదు లగ్రగణ్యస్థానము నలంకరించుచున్నవి. పైనచెప్పబడిన నదీజలములు తమజన్మస్థానములైన యున్నతప్రదేశములయొక్క పదార్థములను సంగ్రహించి దిగువప్రదేశములందు ఒదుగుచున్నవి. మఱియు గాలి యందు గల ధూళికణములు తమయొక్క వేగముచేతను, సంఘట్టనముచేతను తాము సముద్రతీరములందు గల కొండలనుండియు నెత్తైనప్రదేశములనుండియు పదార్థ ములను తీసికొని యడుగుననున్న సస్యప్రదేశములకు దిగిపోయి నిలువబడుచుండును. మఱియు పగలు భూమియందు సూర్యరశ్మి సోకినప్పుడు పదార్థములు వ్యాప్తములగుటయు రాత్రులందు సూర్యరశ్మి లేక శైత్యమధికమగుటచే పదార్థములయొక్క సంకోచ మధికమగుటయు నిట్టిమార్పులు పరంపరగా జరుగు చుండుటచే భూమి బ్రద్దలగుటయు సంభవించు చున్నది. భూగోళము క్రమక్రమముగా చల్లారుచుండుట చే బీటలువారుటయుగూడ సంభవించుచున్నది. ఇట్టి బీటలందు నీరుప్రవేశించుటయు శీతకాలమందట్టినీరు ఘనీభవించి యుండుటయు, నట్టిమంచుయొక్క పరిమాణ ము హెచ్చుగానగుటచే బాహ్యపుబీటలు పెద్దవి యగుటయు సంభవించుచున్నది. దానంజేసి కఠినశిలలచే నేర్పడిన కొండప్రదేశములపై పదార్థము బీటలువారి శిథి లమై క్రమక్రమముగా మృత్తిక సస్యోపయోగమగును. గప్పఁజేయఁబడి కట్టిదైన నారవనోపరితలములపై వృక్ష జాలము పెంపఁబడుచుండుటయు కొంతకాలమునకు బీటలు వారి గప్పు శిథిలమై యుద్భవించిన మృత్తికపదార్థము చేరుటయు నట్టిస్థలములందు పక్షులచే వాయువుచే యు బడినబీజములు నాటుకొని వృక్షములగుటయు సంభవము పోవుచున్నవి. మఱియు 'కర్బనికామ్లము' (Carbonic Acid) 'గంధకికామ్లము' (Sulphuric Acid) మొదలైన రసాయనిక ద్రావకములుగల నీరు శిలోద్భవ పదార్థములతో నేర్పడు బీటలలోనికి జొచ్చి పదార్థ ములతోఁ గలిసి వానిఛేదించి శిథిలముచేసి భిన్నపదార్థ ములుగ బొర్లించును. ఇందుచేతగూడ భూమియొక్కయుపరి ప్రదేశములు మృత్తికసస్యోపయోగములగు నేలలుగా మారును. ఒక్కొకచో వృక్షపదార్థములు భూమిపై బడి క్రుళ్లి మృత్తికపదార్థముగా నేలను గప్పుచున్నవి. వృక్షము లొకింతయు మృత్తికపదార్థము మారకలేసి కొన్ని వృక్షవేరులయొక్క వ్రేళ్లే భూమిలోఁ బ్రవేశించి భూమిని గుల్లచేయుటయు దానంజేసి భూమియొక్కలోతు ప్రదే శములుగూడ శిథిలమై ఫలవతి (fertility) పొందుచుం డుటయు సంభవించుచున్నది. కొన్నిచోట్ల నదీప్రవాహ ములు తాంగినగిరి తీరముల నతిక్రమించి యిక్కడి వేగ ముతో నలుపైన ఫల వ్యాపించుటకుగల కారణములు నేలపై బడనుటయు సంభవించుచున్నది. అదియునుగాక శిథిల ములకలల ననుసరించి భూమిపై మారుచుండు పదార్థము నిర్ణయింపఁబడును. భూమిపై నున్న మృత్తికపదార్థము లయొక్క స్వభావము ననుసరించికూడ ఫలవతి యేర్పడు చున్నది. సులభరాళ్లుగల నేల లంతఫలవంతమైన ప్రదేశ ములు కావు. వీనియందు సస్యోపయోగమగు పదార్థ ములు సులభముగా లభ్యములు గాకేరవు. మఱియు నట్టి నేలల నున్నట్లు యిక్కడి కష్టము. ఇసుకరాళ్ళ శిథిలమై భూమి నిసుకచే గప్పినచో నేర్పడు నిసుకనేలలుగూడ నంతఫలవంతములు కాకేరవు. ఒక్కొకచో నిసుకరాళ్ళ నుండి వాయువులచేగాని సముద్రములనుండి తరంగ ములచేగాని భూమిపై వ్యాపించిన యిండ నిర్జలదేశము ఫలవంతముగా నుండఁజేయవచ్చును. ఇంకను కొన్ని నే లలు కేవలము గప్పబడియుండుటచే యిక్కడి ఫల వంతములయ్యు సస్యములు వేరులు నేలలోనికి దూర్చు టకు సులభసాధ్యములు గావు. ఇసుకనేలలం దున్నట్లు సులభసాధ్యములయ్యు ఆహారపదార్థములు సస్యముల కనువగునట్టి నేలలోఁ గలిసి యుండవు. కావున నంతగా సస్యోపయోగములు కావు. నేలల మాదిరి కొన్నిలు ముఖ్యముగా గల యొకవిధపదార్థములచే గప్పబడిన నేలలు

గూడ వంకరటింకరాయలుగ యుండుట గావు. మిక్కిలి శిలలందలి పైన శిలలయొక్క స్వభావ మెట్లుండినను దానిని గాంచి మిక కఠోరముగ నలిపివేసినందున ద్రవ పదార్థములను మిశ్రము చే యుండునట్టిది. కొన్ని శిలలందు మందమైనవి లోపల విరుగబడిన పై స్థితి చిన్న శిలారజము భూమిపై పట్టు ముగా వ్యాపించి దానిని పలకరాయిగముగా జేయు చున్నది.

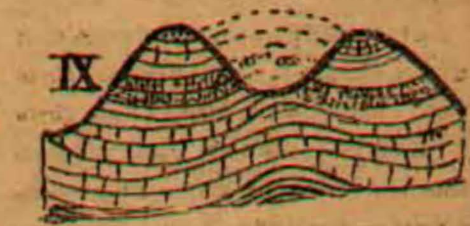
పొరలుగల శిలలు

మొట్టమొదట భూమి యుష్ణమై యుండి నేటి రూపమునకు రాను రాను ఘనీభవించినదనియు నట్టియుష్ణ పదార్థము మూలపదార్థమనియు నాపదార్థమునే చేర్పడిన శిలలు మూలశిలలనియు వ్యవహరించుచున్నారు. నేటికిని భూగర్భమునుండి యగ్నిపర్వతముల ద్వారమున వెలువడు మూలపదార్థము ఘనీభవించి యేర్పడినశిలలుగూడ 'మూలశిలలని' వ్యవహరించుచున్నారు. కొందరు వీనికి 'యాగ్నేయశిల'లనియు 'పొరలులేని శిల'లనియు వ్యవహరించుచున్నారు. ఈశిలలు భూమిపై పొరలుపొరలుగా నుండక ఏకరాశిగనే యేర్పడును. ఒక్కొకప్పుడు అగ్నిపర్వతమునుండి వెలువడిన ద్రవ పదార్థము భూమిపై కొంత పెద్దప్రవాహముగ వ్యాపించి పలకరాయి వలె యేర్పడుటయు గూడ గలదు. ఇట్టి మూలశిలలయొక్క స్వభావ మింతవరకు చెప్పిన యగ్నిపర్వతము నుండి వెలువడు వస్తుతత్త్వము ననుసరించియు వెలుల వెలువడిన ద్రవపదార్థము ఘనీభవించి స్ఫటికాకృతిని దాల్చుటయు గల యవకాశమును బట్టియు నిర్ణీతమగును. ఇట్టిమూలశిల లేకారణముచేతనైన శిథిలమై కొంత భూమిపై పొరలుపొరలుగా నేర్పడినశిలలుగా బరిణమించి నచో నవి 'పొరలుగలశిలలు'ని వ్యవహరింపబడుచున్నవి. వీనినిగూర్చి యుండును వివరముగా నాలోచింపవలసి యుండును. పొరలుగలశిలలు మూలపదార్థముల సముద్రముచేగాని నదులచేగాని వాయువుచేగాని మంచుచే గాని శిథిలమైనయెడల తద్వారలయందలి పదార్థమునే పైన జరుగుచుండు పరిణామము కొంత పొరలుగలశిలలుగా నేర్పడును. ఇట్టిశిలలు ప్రకృతి శిథిలములైన

ఇటు పొరలశిలలు గాలి, నీరు, మంచుచే శిథిలమై భూమిపై శిలగా నేర్పడుట. ఇట్లనే సముద్రముచే గూడ ప్రబద్ధమై శిథిలమగును.

పదార్థముల పరిస్థితుల ననుసరించి వేరువేరుగా నుండును. మూలశిలలు పెద్దపెద్ద గుండ్రనిగుళ్ళరాళ్ళుగా వేగముగాను ప్రవహించునట్టి ప్రవాహములచేగాని సముద్ర

లోయచే బయలుపడిన అడుగుపొర శిలలు

తరంగములచేగాని ఛేదింపబడి పొరలుపొరలుగా గ్రిందు బయలుపడినయెడల గొంతకాలమునకు దద్పదార్థము నీటిలో కలిసి ఇసుకగ నేర్పడి యాగ లోతుకల్ల ప్రవేశమును జేసి పెద్దశిలలుగా నేర్పడుచును. నీటిలో కలసియుండు పదార్థము ఇసుకగా నేర్పడి యుండి శిలలపై పెద్దపెద్దయుగ పలకములుగా నేర్పడుచున్నవి. నేడు మెత్తనిరేగడిమన్ను గట్టిపడినయెడల రేగడిశిలలుగా నేర్పడుచున్నవి. రేగడిగాని యిసుకగాని శిలలుగా మారుట కొంతకాలపర్యంతము పట్టును. కొంతవఱకు పైనుండుశిలాద్రవ్యముయొక్క భారమును భూమియొక్క యుష్ణతయు, శిలారజమును గట్టిశిలలుగా

ఘనీభవింపజేయుటకుఁ దోడ్పడును. ఇంతవఱకు శిథిలమగు శిలాద్రవ్యముచే నేర్పడినపొరలు గల శిలలఁ గూర్చి చెప్పకొని యుంటిమి.

ప్రస్తుతము మఱియొకవిధమగుపొరలుగలశిలలఁ గూర్చి విచారింతము. కొన్ని శిలలు ప్రాణులయొక్క శల్యములతో నేర్పడుటయుఁ గలదు. ఇట్టివి పసిఫిక్ మహాసముద్రమునందును హిందూమహాసముద్రమునందును గలవు. కొన్ని సముద్రప్రదేశములందు పెక్కు జీవరాసులోతును జేరి తావులందు పగడపుపురుగులు పెక్కుయభివృద్ధి జెంది తమశల్యములచేఁ బగడపు దీవుల నేర్పఱచుచున్నవి. మఱికొన్ని సముద్రప్రదేశములందు జలచరములయొక్క గుల్లలు తరంగములచేఁ గొట్టబడి పిండిగాఁ జేయఁబడి సముద్రతీరములందు బురదతోఁ గలిసి గుల్లయిసుకగా నేర్పడుచుండును. ఒక్కొకచో సముద్రపు నీటియందున్నలవణపదార్థము కాలాంతరములో నీరు హరించుటవలన క్రమక్రమముగా నాపదార్థములు భూమిపైఁ బొరలుగ నేర్పడి "సైంధవ లవణశిలలు" గా నేర్పడుచున్నవి. సింధుదేశమునం దిట్టి శిలాలవణము విస్తారముగ దొరకుటచే దీనికి 'సైంధవలవణము'అని పేరు వచ్చినది. మఱికొన్నిప్రదేశములందు సురేకారముగూడ యిట్టి విధముగ లభించుచున్నది. ఆదేశమునందు భూమిలో నుండు సురేకారము నీటితో గలిసి భూమియొక్క సూక్ష్మరంధ్రములనుండి యుపరిభాగమునకు వచ్చుటయు దానితో గలసివచ్చిన నీరావిరియగుటయు నంత సురేకారము భూప్రదేశముపై పల్చనిపొరగా వ్యాపించియుండుటయుమన కనుభవైకవేద్యమే. సురేకారము దక్షిణఅమెరికాయందు'పెరూ' రాష్ట్రమందుమిక్కుటముగాఁ బొరలుగలశిలలుగా దొరకుచున్నది. ఇయ్యది సముద్రపుగాలినుండి యేర్పడినపదార్థమని రసాయనశాస్త్రజ్ఞులు కొందఱు తలంచుచున్నారు. ప్రకృతము యంత్రసాధనముల కత్యావశ్యకమైన నేల బొగ్గుకూడఁ బొరలు పొరలుగా భూమిలో దొరకుచున్నది. తరులతాగుల్మములొకరాశిగా నేర్పడి సరస్సులందుఁ గాని లేక సముద్రపు పాయలందుఁగాని మునిగి తీరములనుండి కొట్టుకొని రాబడినభూపదార్థములచే గప్పబడి కొంతకాలమునకు పొరలుగల నేలబొగ్గుగా బరిణమించున్నది. ఇదియే 'రాక్షసిబొగ్గు' అని వ్యవహరింపబడుచున్నది. ఇట్టి సాంప్రదాయముగలబొగ్గు బ్రిటిషుదీవులందు సమృద్ధిగాఁ గలదు. బొగ్గుయొక్క పరిణామమైన 'పెట్రోలియ' మను నూనెకూడ నప్పుడప్పుడు బావులనుండియు లోనికి దింపబడిన గొట్టములనుండియు నీటివలె పైకి వేగముతో వెడలుటయు సంభవించుచున్నది. ఇయ్యది అమెరికా ప్రదేశమునందును 'పెన్సిల్వేనియా' ప్రదేశమునందును 'పర్షియా' దేశమునందును 'బార్నియో' దీవులందును ముఖ్యముగా గలవు, 'స్కాట్లండు' దేశమునం దొకతరగతిబొగ్గు శిలల (Oil-Shale) నుండి పెట్రోలియమును చిన్నచిన్నటిగనులఁ దీయుచుండెదివారు. మఱికొన్ని ప్రదేశములందు నీటిపై నూనెలు త్రిప్ప పెట్రోలియముయొక్క ప్రకృతిగలవాయువులు (Gases) వెడలుటయు నయ్యవి వెలిగించిన దీపములవలె వెలుగుటయు సంభవించుచున్నది. ఈ వాయువులు బొగ్గుయొక్క పరిణామమని కొందఱును, భూగర్భస్థమైన లోహములయొక్క 'కర్బనిదములు(Metalic Carbide) లోనికి జొచ్చిన నీటియొక్క సంబంధముచే నేర్పడిన వాయువులని మఱికొందఱును చెప్పుచున్నారు. మఱియు 'ట్రినిడాడ్' అనుపట్టణమునందు చిక్కని ద్రవపదార్థముగల సరస్సొకటికలదు. అందుండుపదార్థము బొగ్గుకు మిక్కిలి సంబంధించియున్నది. దానిని జనులు'అస్ ఫాల్టు' (Asphalt) అని వ్యవహరించుచున్నారు.

పరిణామశిలలు

ఇంతవఱకు పొరలులేనిమూలశిలలనుగూర్చియు, పొరలుగలశిలలగూర్చియు కొంతవఱకు వ్రాసియుంటిమి. ఈ రెండువిధములశిలలును భూమియొక్కచలనముచే కలిగినయొత్తుడువలనగాని లేక భూగర్భమునందుండి వెలువడు యత్యుష్ణమైనకరగినపదార్థరాశియొక్క సాంగత్యమువలనగాని మాఱి విజాతీయమైనశిలలుగా నేర్పడుటకూడ తటస్థించుచుండును. ఇట్టిశిలలయందు ముఖ్యముగా క్రొత్తగా కాన్పించునట్టి విశేషమనిన, పటికమైధాతువులు (ఖనిజములు) జనించుటయు శిలలందుండు అణువులు పూర్వపుక్రమమువిడిచి వేఱొకక్రమము ననుసరించి యపూర్వమైనపొరలు దాల్చి యుండుటయు లేక శిలలందుండు ఖనిజములు మాఱినరుగ స్ఫటికా

క్రియలు పొల్పుటయు లేక సందులవలె స్తంభగా గాని ప్రస్తరంగులు పొల్పుటయు సంభవించుచుండును. ఒకా నొకప్పుడగ్ని పర్వతము లందుండి బయలువెడలి కరగిన పదార్థములతోఁ బాటు కొన్నియున్నవాయువులు వెలు వడుటయు వద్య్వి వాటిమార్గమునందు గల శిలలయొక్క పదార్థములతోఁ గలసి నూతనపదార్థముల జనింప జేయు టయు సంభవించుచుండును.

జంతు శిలారూపములు (Fossils)

పొరలుగలశిలలు మూలశిలలయొక్క శిథిలములైన పదార్థశకలములచే యేర్పడినట్లు చెప్పుకొనియుంటిమి. ఈశకలములు నీటిచేగాని వాయువుచేగాని యాయా ప్రదేశములందు బలుపబలుపమయయున సేవ్యగని కొన్ని జంతువులు, వాటియందుఁ బ్రమాదవశమున బాధ్యపడిన యాజంతువులయొక్క శరీరములు, శిలలమధ్య

'గేనోయిడ్' అను చిప్పలుగల చేపయొక్క శిలావిగ్రహము. ఇది మిక్కిలి ప్రాచీనమైన పొరల రాలలో దొరకినది. ఇప్పటి చేపలమీదవలె దీనిమీద పొలుసు (స్కేల్సు) లేక కొమ్ముసంబంధమైన చిప్పలచే గప్పబడియున్నది. ఈ జాతి చేప లిప్పుడు లేవు.

మున దట్టిలాద్రవ్యములచే గప్పబడి, మూసగట్టినట్లు బంధింపబడియుండును. అట్టిశిలలు కాలక్రమమున ఘనీభ వించుటయు లోనుండు జంతుపదార్థము నశించు టయు వంత నీటితో గలసిపరిసరశిలాద్రవ్యముగాని లేక యితరలోహద్రవ్యముగాని యట్టిమూసలోనికి జొచ్చి రన్నదము పూరించునపుడ జంతు మూస లో నుండుశిలాద్రవ్యముగాని లేక లోహద్రవ్యముగాని గట్టి పడి యాజంతువుయొక్క యాకృతిని బోలియుండుట తటస్థించుచున్నది. ఇట్టిజంతు శిలావిగ్రహములయొక్క

ఇది మంచుప్రదేశములలోనుండిన లేడికొమ్మయొక్క శిలావిగ్రహము.

చరిత్రమునుబట్టి పొరలుగల శిలలక్రమమును చెప్పవచ్చును. శాస్త్రజ్ఞులు ప్రాణులు పుట్టినపుడు అల్పజంతువు లుగా బుట్టి క్రమముగా కోట్లకొలది సంవత్సరములలో పెద్దజంతువులుగా పరిణామమొందినవనియు చెప్పుదురు. అల్పజంతు శిలావిగ్రహములు గలరాళ్లు మిక్కిలిప్రాచీ

ఇది కొంతకాలముక్రిందట నున్న ఆకుయొక్క శిలావిగ్రహము. ఇదికూడ రాలలోనే దొరకినది.

నము లైనవనియు, వంతకంటె గొప్పవైనజంతువుల శిలావిగ్రహములు గలరాళ్లు పిమ్మట యేర్పడినవనియు మిక్కిలి గొప్పజంతువుల శిలావిగ్రహములుగల శిలలు కొలదికాలము క్రిందటనే యేర్పడినవనియు సిద్ధాంతీక రించి శిలలయొక్క పూర్వాపరసందర్భములను జక్కగా నిర్ణయింపగల్గుచున్నారు. ఇట్టిశిలావిగ్రహములు పొర లుగలరాలయందు మాత్రమే లభ్యమగును. మూలశిల

ఇట్టి పర్వతశిలములందుండి కొందరు కృష్ణ వేదార్థ
ములే నేర్పరులుంచేసి జంతువులందు శక్యమగునియు,
[illegible] లెక్కించినను దగ్గరుగాని [illegible] సహజాకృతిని
గలిగియుండదుయును సందేహము. అట్టివో పక్కి శిలలందు
శిలావిగ్రహము లేర్పడుట [illegible] మెంతయుగ్రమును
లేదు. [illegible] శిలలు [illegible] మైక్లదూరమునను
[illegible] శిలలయందు [illegible] క్రమ
ముండుటచేతను [illegible] బరీక్షించి వాటిక్రమ
[illegible]

[illegible] సాధారణముగా [illegible]
[illegible] గృహాని [illegible]
[illegible]
[illegible] సాధారణముగ [illegible]
[illegible] గ్రహింపవచ్చును. [illegible]
[illegible] పదార్థములు [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

పిలుపు

ముక్కపాటి వెంకటరత్నము గారు

కమ్మని పూలతావులు సుఖమ్ముగ నానఁగవచ్చు నిందు రా
ర మ్మని నవ్యపల్లవకరమ్ముల నెల్లరఁ బిల్చు తీవఁబో
వమ్ముల నవ్యభూములఁ గుమారయశస్వి! మనోజ్ఞ వేణుగా
న మ్మొనరింపవోయి! భువనమ్ము విమగ్నఁగఁ జాయవెన్నెలన్.

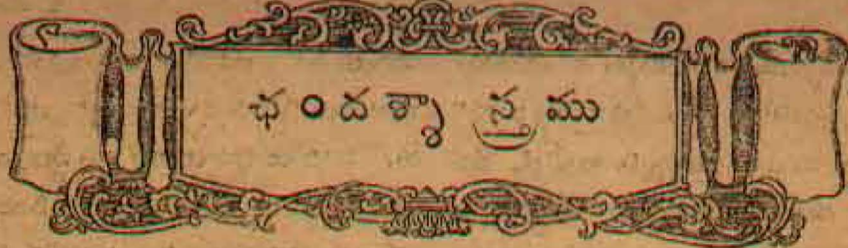
గీ. శ్యామసుందర! రాగరసంపుఁ గవి, నీదు కెమ్మోవి వేణువు నూదికొనుచుఁ
బ్రణయమంత్రాక్షరముల దివ్యస్వనమ్ము, లింపుగా హృదయసీమఁ జిత్రింపవోయి!

ఉ. హాయిగ వేచియుంటి కబయుల్లఁ బ్రభాతపు గమ్మగాడ్పు స్వే
చ్ఛాయుతి వేమొసిందఁ బ్రణయార్ద్ర మొనర్చఁగ వేణుగానమున్
జేయఁగ రాఁ గదోయి! వడఁ జెందిన విశ్వము సేదఁదీర రా
ధా యువిలవేలి ప్రమదంబునఁ బొందఁగ నందనందనా!

గీ. చిరమనోజ్ఞ శరత్తమస్వినులయందు, విమల యమునాదరీ నికుంజములలోన
విశ్వవినూత ప్రశస్తంబు వేణుగాన, మొకట పెండియుఁ జెవివేయుమోయి కృష్ణ!

గీ. విలసితమధుద్రవంబు చిప్పిలెడు నట్టి, యలరుఁదీగెల తూఁగుటుయ్యాల లెక్కి
మురళివాయించి జగము సమ్మోహనిద్ర, జోఁగఁ జేయఁగ వేగమ రాఁగదోయి!

గీ. ధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠ రాధావధూటి, యట మొగిడ్చిన కన్నుల కలవు దీర
చెవులఁ జవులూరఁ జిత్తంపుఁ జింతదీరఁ, గలని కేలెంచి మురళిఁ బల్కింపవోయి!

ఛందశ్శాస్త్రము

పారనంది రామశాస్త్రి గారు

ఇది "శిక్షా వ్యాకరణం ఛందో నిరుక్తం జ్యోతిషం తథా, కల్ప శ్చేతే షడంగాని వేద స్యాహు ర్మనీషిణః." అనువచన ప్రకారమున వేదాంగములారింటిలో నొకటి. అంగము లంగికి సహాయభూతములు. ఈ శిక్షాదులు వేదమునకుఁ జేసిన సాహాయ్య మెద్దియన వేదమంత్రములలోని, వర్ణ, స్వర, సంధి, వర్ణసంఖ్య, అర్థవివరణ, శ్రౌతాది కర్మకాల, మంత్ర క్రియావినియోగములు మున్నగువానిని దెలుపుచు వేదమునకు పుష్కలత్వమును సంపాదించుచున్నవి. ఈయంగము లన్నిటితో గూడిన వేదము గాని సంపూర్ణ మనఁబడదు. పూర్వ మనగా నిప్పటికి ముందటి రెండుమూడు శతాబ్దములకు పూర్వము సాంగ వేద ప్రచార ముండెనేమో కాని పిమ్మట నది క్రమమున క్షీణించి తుద కంగము లెవ్వియు లేని కేవల వేదభాగాధ్యయనము మాత్రమే సంపూర్ణ మనుకొనవలసినట్లున్నది. ఇట్లు ప్రాయికముగానున్నను గొందఱు వేదపాఠకులు శిక్షా వ్యాకరణముల నధ్యయనముఁ జేసినవారు గానవచ్చుచున్నారు. కాలత్రయజ్ఞాని యగు వ్యాసమహర్షి లోకమునకు, కాలవశమునఁ గానున్న క్షీణదశను దెలిసి కొని యేకీభూతముగానుండు వేదమును "ఋక్కు, యజుస్సు, సామ, అథర్వ" అని నాల్గుభాగములుగా విభజించి దాని సంపూర్ణాధ్యయనముగాని, లేక ప్రత్యేకశాఖాధ్యయనముగాని చేయవచ్చునని నదుపాయ మొనర్చి యనుగ్రహించియున్నాఁడు. ప్రత్యేక శాఖావలంబు లాశాఖవారుగాఁ జెప్పఁబడుదురు. మీఁదఁ జెప్పిన యంగము, లన్ని వేదములకును గాని యేదో యొక్కదానికనియే కాదు. ఇట్లుండఁ దక్కిన యంగములలోఁ గొన్నిటికి మాత్రము ప్రచారమున్నను, ఛందస్సుయొక్క ప్రచారము గానరాదు. వైదిక చ్ఛందస్సులు గాయత్రి, ఉష్ణిక్, అనుష్టుప్, మొదలగునవి వేదములలోనే చెప్పఁబడియున్నవి. కాని యవి యెన్నియో? యెవ్వియో? ఏయేమంత్ర[illegible]మే ఛందస్సును జెందినదియో? తెలుపునట్టి శాస్త్రముయొక్క ప్రచారము లేకపోవుటచేత నది తెలియఁబడదు. ఇప్పుడు ఋగ్వేదమంత్రములకుఁ గొన్నిటికిమాత్రము క్రియావినియోగ కాలమందు ఛందస్సును యాజ్ఞికులు చెప్పుదురు. యజుర్వేదమం దట్లు లేకుండుటచేత దానికి ఛందస్సున్నదనియే యెఱుఁగనిపాఠకులు గలరు. ఉన్నదని యెఱిగినను నది యేదో? యెట్లో? యెఱుఁగనివారందఱు నైయున్నారు. వేదమంత్రములకు ఛంద

శాస్త్ర మేర్పడియుండఁ బిమ్మట లోకమందుఁ గూడ పద్యరచనలకుఁ గాను "ఉక్తాత్యుక్తాదు" లిరువదారు చెప్పఁబడియున్నవి. వాల్మీకి, వేదవ్యాసులు మున్నగు మహర్షులు పద్యరచనల నారంభించి యనుష్టుభాదిచ్ఛందస్సుల ననుసరించియేయున్నారు. ఈ మహర్షు లనుసరించినవి లౌకికచ్ఛందస్సులే. వైదికచ్ఛందస్సులతో వీనికిఁ గొన్నిటికి నామసామ్యముమాత్రమున్నను లక్షణము వేఱుగా నున్నది. అదియెట్లన వైదికగాయత్రీ ఛందస్సు పాదమునకెనిమిదక్షరములు గలిగియున్నది. గాయత్రీ మంత్రము మూఁడు వేదములనుండియు నొక్కొక్కపాదముగా బ్రహ్మచేతఁ బితుకఁబడినట్లు "శ్లో. త్రిభ్య ఏవ హి వేదేభ్యః పాదం పాదమదూదుహత్, తదిత్యృచోఽస్యాః సావిత్ర్యాః పరమేష్ఠీ ప్రజాపతిః." ఇత్యాది మన్వాదివచనములు చెప్పుచున్నవి. ఇది పాదమున కెనిమిదేసి యక్షరములు గలిగియున్నది. మూఁడు వేదములనుండియుఁ బిదుకఁబడిన సారాంశమయి మూఁడుపాదములు గలది యగుటచేసి "గాయత్రీ" "త్రిపదా గాయత్రీ" అనియు, "అష్టాక్షరాగాయత్రీ" అని వ్యష్టిగాను "చతుర్వింశత్యక్షరా గాయత్రీ" అని సమష్టిగాను దీనిస్వరూపమును బ్రాహ్మణములు మొదలయినవి చెప్పుచున్నవి. పూర్వము దేవతలిరువది నాల్గునాళ్లు ప్రవర్గ్యములఁ జేసి యాగాయత్రిని బొందినట్లు, యజురారణ్యకములోని గాథవలన నొక్కొక్క ప్రవర్గ్యముచే నొక్కొక యక్షరమునుగా వారీమంత్రమును బొందినట్లును స్పష్టమగుచున్నది. దీని ఛందస్సు "గాయత్రి" అనియే చెప్పఁబడినది. దీనిని పూర్వులు "త్రిపాచ్ఛంద" స్సని యనియున్నారు. దాని యభిప్రాయము "త్రిపాన్మంత్రమునకైనఛంద" స్సని కానోపును. పిమ్మటివారు "మూఁడు పాదములు గల ఛంద"స్సని దీనినే త్రిపాదిగా దలంచుచున్నారు. ఛందస్సునకు పాదనియమము గలదా? అది పద్యరూపముగానే యుండవలయునా? పింగళ నాగాచార్యాదుల ఛందస్సులు సూత్రరూపమున లేవా? పిమ్మటివారివి పద్యరూపముగా నున్నను నవి సమవృత్తములలో నొక్క పాదమునకును విషమవృత్తములలో రెంటికిని మాత్రమే లక్షణమును జెప్పుచున్నవి. "ఉక్తా వసంతతిలకా తభజాజగౌగః" ఇత్యాదు లేకపాదులు. "అయుజి నయుగ రేఫతో యకారః, యుజి చ నజౌ జరగాశ్చ పుష్పితాగ్రా." ఇత్యాదులు ద్విపాదులు. ఇట్లుండ వీని ఛందస్సులు "ఏకపాది" "ద్విపాది" యనవలయునా? లక్షణమే వాక్యరూపమున నుండరాదా? ఉన్నప్పుడు దానికి పాదనిర్ణయమెట్లు? "ఉక్తాత్యుక్తాది లౌకికచ్ఛందస్సులలోఁ గూడ గాయత్రీచ్ఛందస్సు గాన్పించుచున్నది. అది యారక్షరములు గలదిగాని యెనిమిదక్షరములు గలదిగాదు. ఇది యిట్లుండ వేదముల విభజించిన వ్యాసమహర్షి ద్వాపరమునం దప్పటి ద్విజుల మేధాశక్తిహీనతను జూచి యట్టివారికిని ద్విజేతరులకునుగూడ సంతరణార్థముగా వేదార్థమును సంగ్రహించుచు నష్టాదశపురాణములను రచియించి తనశిష్యులద్వారమున

లోకమందు వ్యాపింపజేసినట్లు ప్రమాణ
ములుగానవచ్చుచున్నవి పురాణములు "మద్వ
యం భద్వయం చైవ బ్రత్రయం వచతు
ష్టయమ్, అలింపాగ్నిపురాణాని కూస్కాంగాని
పృథక్ పృథక్." మత్స్య, మార్కండేయ, భవి
ష్యత్, భాగవతాదులు. ఈ పదునెనిమి
దియు వ్యాసప్రోక్తమహాపురాణములు. ఈపేర్ల
తోనే యింక మఱికొన్ని పురాణములు వినఁ
బడుచున్నవి. వాని నుపపురాణములనియు,
వ్యాసప్రోక్తములు గావనియు చెప్పుదురు. భాగ
వతములు "విష్ణుభాగవతము, దేవీభాగవతము"
అని రెండుగలవు. వీనిలో విష్ణుభాగవతమే
వ్యాసప్రోక్తము. సప్తాదశపురాణాన్తర్గతమ
హాపురాణమని కొందఱు, దేవీభాగవతమే అట్టి
దని కొందఱును చెప్పుచు వాని నుపోద్ఘాత
ములను దమపక్షమునకు సాధకములుగా పురా
ణాన్తరవచనములను వ్రాసియున్నారు.

ఈ రెంటిని జూచి విచక్షణులు నిష్పక్ష
పాతబుద్ధితో నిరూపింపవలసియున్నది. "భాగ
వత" నామమాత్రము "భగవత ఇదం" లేక
"భగవత్యా ఇదం" అను వ్యుత్పత్తులచే దేని
కిని సిద్ధింపవచ్చునుగాని వ్యాసప్రోక్తమే మహా
పురాణము "మహాపురాణమునకే గౌరవాతి
శయ" మని తలంచిన యుపోద్ఘాతకారులు
వ్యాఖ్యాతలును దామవలంబించిన దానికే
గౌరవాతిశయముఁ గట్టువ్రాయుట యాచా
రమే. వారుచూపిన ప్రమాణము లెవ్వి
యనగాఁ దేవీ భాగవతోపోద్ఘాతమందు
"మాత్స్యే". యత్రాధికృత్య గాయత్రీం వర్ణ్యతే
ధర్మవిస్తరః; వృత్రాసురవధోపేతం తద్భాగ
వత మిష్యతే." "వేదే త్రిపదా గాయత్రీ త్రిగాయ
త్రీలక్షణం శ్రూయతే, తేన త్రిపాదచ్ఛందశ్చ.
దేవీభాగవతే ప్రథమశ్లోకే" సర్వచైతన్యరూ
పాంతా మాద్యాం విద్యాంచ ధీమహి; బుద్ధిం
యానః ప్రచోదయాత్." ఇతి. న విష్ణుభా
గవతే తచ్ఛందో౽స్తి. "గాయత్ర్యాచ సమా
రంభ స్తద్వై భాగవతం విదు" రితి.
"మంత్రాః పుం దేవతాః ప్రోక్తా విద్యాస్త్రీ
దేవతా స్మృతా" యద్యప్యాధునికపుస్తకేషు
క్వచిచ్చతుశ్చరణశ్లోకో౽పి దృశ్యతే" తథా
౽పిన ప్రకృత్యానుపపత్తిః టీకాకారాదిభిస్త్రిపా
చ్ఛ్లోకస్యైవ వ్యాఖ్యాతత్వాత్స ఏవ సాంప్ర
దాయికః పాఠ ఇతి బోధ్యమ్" అని వ్రాసియు
న్నారు. వీరెల్లవ్రాసినను దేవీభాగవతగ్రంథ
కర్త యభిప్రాయము "సర్వచైతన్య" అను
శ్లోకము గాయత్రీ మంత్రపరమనియా?
దేవతా పరమనియా? అనునది మనకు విచా
రణీయము. ఆశ్లోకములో "ధీమహి" "నః
ప్రచోదయాత్" అను నీమూఁడుపదములు
మాత్రము వేదగాయత్రీ మంత్రస్థములుగా
న్పించుచున్నవి. తక్కినవెవ్వియును లేవు.
లేకున్న నామమాత్రముచేతనే యాశ్లోకము
గాయత్రీమంత్రముగా గ్రంథకర్త యభిప్రాయ
మయినచో "దేవీ భా. స్కం. ౧౨, అధ్యా.
౧., శ్లో. ౬., యే గాయత్రీ గతా వర్ణా
స్తత్వసంఖ్యా స్త్వయేరితాః; తేషాం కే
ఋషయః ప్రోక్తాః కాని ఛందాంసి వై మునే!
తేషాం కా దేవతాః ప్రోక్తాః సర్వం కథయ
మే ప్రభో!....అథాతశ్శ్రూయతాం బ్రహ్మన్
వర్ణఋష్యాదికం తథా; ఛందాంసి దేవతా

స్తద్వ త్త్ర్యమా త్తత్స్వాని స్తైవహి.... గాయత్ర్యుష్ణి గనుష్టుప్చబృహతీ పఙ్త్తిరేవచ; త్రిష్టుభం జగతీచైవ తథాఽతి జగతీమతా. శక్వర్యతిశక్వరీచ ధృతి శ్చాతిధృతి స్తథా, విరాట్ప్రస్తారపఙ్త్తిః కృతి ప్రకృతి రా కృతిః, వికృతిస్సంకృతి శ్చై వాక్షరపఙ్త్తి-స్తథైవచ; భూర్భువస్స్వరితిచ్ఛంద స్తథా జ్యోతిష్మతీ స్మృతా. ఇత్యేతాని ఛందాసి కీర్తితానిమహామునే"...8 అధ్యా; "గాయత్రీకవచమ్."తత్పదం పాతు మే పాదా జంఘే మే సవితుఃపదమ్; వరేణ్యం కటిదేశంతు నాభిం భర్గ స్తథైవచ. దేవ స్యేతి మే హృదయం ధీమహీంతిచ గల్లయోః; ధియఃపదం, మే నేత్రేయః పదం మే లలాటకమ్. నః పాతు మే పదం మూర్ధ్నిశిఖాయాం మే ప్రచోదయాత్; ఇంకను..."తత్పదం పాతు మూర్ధానం...తకారవ్యంజనం చైవ సర్వాంగం మే సదాఽవతు." ఇట్లు చెప్పుచున్న గ్రంథకర్త "సర్వచైతన్య" అను శ్లోకమును గాయత్రీమంత్రముగా నెట్లు చెప్పెను? గాయత్రీమంత్రము సకారముతో నారబ్ధమని గ్రంథకర్త యభిప్రాయపడియుండునా? ఉపోద్ఘాతకారులు తాము పొందిన విభ్రాంతి పాఠకులకును గలుగునట్లు వ్రాసియుండిరి. వారి విభ్రాంతికి కారణము భాగవత లక్షణ ప్రసంగములో మాత్స్యపురాణమందలి. "శ్లో. యత్రాధికృత్య గాయత్రీం-త ద్భాగవత ముచ్యతే." అనుదానిలో "అధికృత్య గాయత్రీం" అను దానికి గాయత్రి నధికరించుట యారంభమనుకొని "గాయత్ర్యాచ సమారంభః" అనుదానికి గాయత్రీమంత్రముతో నారంభమని యర్థము చేసికొనుట యే యాయియుండును. ఒకభ్రాంతి మఱియొకభ్రాంతిని బుట్టించును. వీరి పట్టియర్థ మెట్లు సిద్ధించునో తెలియరాకున్నది. "గాయత్ర్యా" అను తృతీయ కర్థమేమి? కర్తృకరణార్థములు వారి కభీష్టములు గావు. ఇక సహార్థము చెప్పవలయును. "శ్లో. హయగ్రీవ బ్రహ్మవిద్యా యత్ర వృత్రవధ స్తథా; గాయత్ర్యాచ సమారంభ స్తద్వై భాగవతం విదుః" అనియున్నది. గాయత్రితో నారంభము దేనికి? రెంటికి నేక కాలారంభమని కదా సిద్ధించును? ఆ రెంటివి మొద్ది? మఱియొద్దియు లేదు. "సర్వచైతన్య" అనునది గాయత్రి కాదు. "గాయత్ర్యాచసమారంభః" అను దానికి గాయత్రీ దేవిచే "నారంభము గలది భాగవతమని వ్యుత్పత్తియు కర్త్రర్థకమయి పట్టును దే. పురాణమే"స్కం. ౧ శ్లో. ౩౯, శ్లోకాస్త్రేశతయా ప్రోక్తం తద్వై భాగవతం కిల; విస్తారో భవితా తస్య ద్వాపరాన్తా యుగేతథా. వ్యాసః బ్రహ్మణా సంగృహీతంను విష్ణో స్తన్నాభి పంకజే; నారదాయచ తేనోక్తంపుత్రా యామితబుద్ధయే. నారదేన తథా మహ్యం దత్తం హి మునినా పురా; మయా కృత మిదం పూర్వం ద్వాదశ స్కంధవిస్తరమ్. తత్వ్రసన్న మహాభాగ! పురాణం బ్రహ్మ సమ్మితమ్...అష్టాదశ సహస్రాణాం శ్లోకానాం కురు సంగ్రహమ్."అను నీగ్రంథము చేత మొట్టమొదట గాయత్రీదేవిచే శ్రీభాగవతము సంక్షిప్తముగా నారంభింపబడినదయునట్లు స్పష్టపడుచున్నది. కావున "గాయత్ర్యాచ సమారంభః" అను దానికి గాయత్రీ

దేవిచేత నారంభ మని కాని గాయత్రీమంత్రముతో నారంభమని యర్థము కాదు. అట్టి యర్థవిభ్రాంతియే నాల్గుపాదములు గలిగి యనుష్టుప్ ఛందస్సుగల 'సర్వచైతన్య' అనుశ్లోకము త్రిపాదిగా జేసి నాల్గవపాదమును మూడవదానిగా 'జెట్టి' అనుష్టుప్ ఛందస్సును 'గాయత్రి' యని చెప్పి పాదనిర్ణయములేని ఛందస్సు త్రిపాదిఅని చెప్పి ఛందోభంగమునైన గానలేనంతటి వ్యామోహమునకు మూల మగుచున్నది. దే. భా. ౧౨ స్కం. ౨౭ శ్లో. "సచ్చిదానంద రూపాం తాం గాయత్రీప్రతిపాదితామ్; నమామి హ్రీంమయీం దేవీం ధియో యో నః ప్రచోదయాత్" అని యున్నదికదా. ఇదియు గాయత్రీ మంత్రమే యగునా? కాదా? అయినచో గాయత్రితో నారంభ మను నర్థ మెట్లు సిద్ధించును? కాదన్నచో నేల కాదు? ఇదికానిచో "సర్వచైతన్య" అనునది మాత్ర మెట్లగును?

లోకమం దొకరు కాము పొందిన భ్రాంతిని నంతతోనుంచక లోకమునుగూడఁ బొందించుటయే కాక తుదకు గ్రంథకర్తలకుఁ గూడ నాభ్రాంతి చెందునట్లు చేయుచున్నారు. ఇట్లు వారి విజృంభణమునకు విమర్శకుల యుపేక్షయే మూలమగుచున్నది.

ఆరోగ్యసూత్రములు

విద్వాన్ గరిమెళ్ళ సోమన్నగారు, ఎం. ఏ; యల్. టి.

(పద్యపాదము లగుటచే బాలురు వల్లించుట సుకరము.)

౧

మంచిగాలి మొదటిమందు జెట్టివ్యాధికిఁ ౧
విడిచినట్టిగాలి పీల్చరాదు ౨
చెట్లు శుభ్రపఱుచుఁ జెడినగాలి ౩
వృక్షములగాలి యారోగ్యవృద్ధిఁ జేయు ౪
ఎండ గాలి వెలుఁగు నింటి శుభ్రపఱచు ౫
లోతు లేనినీరు హితముగాదు ౬
ఇంట నీటి నింక నీయరాదు ౭
మురుగు నీట విషపు పురుగులు పుట్టును ౮
మురికి రోగములకుఁ బుట్టినిల్లు ౯
శుచిగ నుండుచోటఁ జొరదు వ్యాధి ౧౦
పాటుపడనివాని బ్రతుకు రోత ౧౧
ఆఁకలిలేనట్టితిండి హానిని జేయుగా ౧౨
తిన్న వెంటనె స్నానంబు తెగులుఁ దెచ్చు ౧౩
తిన్న వెంటనె నిద్రింపఁ దిండి యరుగదు ౧౪
తిన్న వెంటనె చదివినఁ దేహము చెడు ౧౫
వేళ గాని తినుచుంట వ్యాధికొఱకె ౧౬
వ్యాయామమువలన వ్యాధినశించు ౧౭
కడుపులోనిమురికి యొడలెల్లఁ జెఱచును ౧౮
నములని తిండిచే నలిపడుఁ గడుపు ౧౯

వ్యాయామ భోగొట్టు బలము వాయువుల్ ౨౦
ప్రాగునరోతు పచ్చుఁ దరుణమున నె ౨౧
మత్తుపదార్థము ల్యానంబు చెఱుచు
సత్తువఁ బోఁగొట్టు చావు దరిఁ జేర్చు ౨౨
ఎక్కువ ఆహారము పులుసులుఁ
జిహ్వను దేహము బలంబు క్షీణించు శక్తి
చాలని తెలిఁగొనఁ జిమ్మటు దుగ్గ ౨౪
నస్యచూర్ణాలను జారి తెలిఁగు
కన్నులఁ జెలువును గలకాలమెల్ల ౨౫
అవివేక ద్రవ్యంబులని తీఁట నెందు ౨౬
మలమూత్రముల నాఁపఁ దలపోటు పుట్టు ౨౭
రక్తము చెడిపోవు మలమూత్రముల నాఁప
కన్నులఁ దుడువఁగఁ జన్నీళ్ళఁ గడుగు ౨౯
చన్నీళ్ళస్నానంబు సత్తువ నిచ్చు ౩౦
ఉత్తమాహారము ముదకమ్ము సుమ్ము ౩౧
ఉత్తరదిక్కు శిర సుంచి పండుము ౩౨
సూర్యాంశుకము వాలుకుర్చిపై నెపుడు ౩౩
నోళ్ళఁ బండ్లు మురికిఁ గూడనీకు ౩౪
ఫలభక్షణంబుచే వ్యాధులు తగ్గు ౩౫
పచ్చికవానంబు వ్యాధుల మాన్పు ౩౬
అభ్యంజనస్నాన మారోగ్యకరము ౩౭
బాలకులకుఁ దగవు పఱుపులు మెత్తలు ౩౮
బాలకులకుఁ జాంబాలము బాధ దెచ్చు ౩౯
పెందలకడ లేచి విహరింపు మెపుడు ౪౦
మితము దప్పిన హితము దప్పును ౪౧

ఈఁగలు క్రిములు జగ్గు పుట్టించు ౪౨
వ్యాధు లీఁగల క్రిముల వ్యాప్తిఁ జెందు ౪౩
చెమ్మయుంట మనికి చేటుఁ దెచ్చు ౪౪
దుశ్చింత తప్పక దుఃఖముం దెచ్చు ౪౫

౨

చెమ్మయుంటఁ జేర రాదు ౧
విడువుగాలి పీల్చరాదు ౨
ఇంటను జల మింకరాదు ౩
మురికినీరు ముట్టరాదు ౪
ఇఱుకుసందుల నిముడరాదు ౫
పాటుపడక బ్రతుకరాదు ౬
మితముమీఱి మెక్కరాదు ౭
రోగియొద్ద మూగరాదు ౮
పాచిపళ్ళ నుంచరాదు ౯
రాత్రి నిద్ర మానరాదు ౧౦
వసలు తడిగ నుంచరాదు ౧౧
వసల మురికి నుంచరాదు ౧౨
తేమచోట తిరుగరాదు ౧౩
చెమ్మనేల నిలువరాదు ౧౪
ఊబి చాల తినఁగ రాదు ౧౫
దోమ లింట దూరరాదు ౧౬
ఈఁగ లింట మూఁగరాదు ౧౭
పొగాకెపుడు ముట్టరాదు ౧౮
కారమెచ్చుగ తినరాదు ౧౯
వములకను తినంగరాదు ౨౦

వేరులేని పాప

అడివి బాపిరాజు గారు, బి. ఏ.

భావానందము

నేనొకనాడు వాహ్యాళికిం బోయితిని. సూర్యుడు పశ్చిమదిక్కాంతకు నగుటు ఉదయమునుండి కిరణ తూలికలచే నీల సప్త వర్ణముల లిఖించిన ప్రకృతి చిత్రముల గమనించుకొనుచు సముద్రగృహము చేరెను. అయ్యది బహుళపక్షమగుటచే త్వరత్వరగ చీకట్లు అపారములు నాక్రమించినవి. నేను కాల్వగట్టున విహారమునకు నిరు చుట్టముల గిలిపచ్చు దుక్కులను జూచుచు ఆనందించుచు చేతికర్ర త్రిప్పికొనుచు పోవుచుంటిని. కీచురాయిలు పొలము కాపుల కేకలు, గూండ్ల చేరిన పిట్టల పెనపుకబురులు, నాహృదయమునకు చెప్పగారాని భావముల పొరలు వేసినవి. నేనొకక్రోశము ఆ కాలిబాట్ల పంక్తుల నడుమ "ఈ గట్టున కేవలావల వేసిన యీ వృక్షముల వలన లాభమేమి?" యని వితర్కించుకొనుచు పోవుచుంటిని.

తారకలు, మిణుగురుపురుగులు, పొలముల కుప్పకసవుమంటలు, కాపుల చుట్టలవెలుగులు, నీట ప్రతిఫలింపులు, ఆకాశమున మహామాయాపథంబులను తెలిసికొనిపోవుచుంటినా యని నన్ను భ్రమింపచేసినవి, ఇంతలో చటుక్కున చంటిపిల్లవాడు సంతోషమున చేయు కేకలు పిల్లంగ్రోవి పాటలవలె నాకు వినబడినవి. నిశ్శబ్దుడనై ఆగిపోతిని. ఏమి ఇది అని పాటకుమునుపు కనుకను చీకట్లలో తీక్ష్ణదృష్టుల పరకాయించి చూచితిని. బండ్లు లేవు; చంటిపిల్లల నెత్తుకొని మనుష్యులెవ్వరు నడుచుటలేదు. ఇరుప్రక్కల పొలములలో నెవ్వరూ నాకు కనబడలేదు. మరల మరల నాపాపని అర్థవిహీనమగు పలుకులు స్పష్టముగ నాకుప్రక్క కాల్వ నీటినుండి వినిపించినవి. నేను గట్టుదిగి జలమార్గమున నీటను చూచుచు నడువ నారంభించితిని. నెనుగు పాటలమాటలు చుక్కల మినుకులవలె గాలి తునకలవలె నాకు స్పష్టమై దగ్గరదగ్గర వినవచ్చుచుండెను.

నేనాగితిని. నా ఎదుట నీటిలో సుమారొక గజము దూరమున ఒకబాలుడు ఆరునెలల వాడు కాళ్లు చేతుల నాడించుచు నక్షత్రములతో నాడుకొనుచు కొంత వెలిగ్గి పరచియున్న నక్కమీద శయనించియున్నాడు. ఇది యేమని యనుకొంటిని. నీటిలో పడిపోయినదేమో కొంచెమయినదని తెలిసితిని. నలు దిక్కులపార

చూచితిని. ఆపిల్లవానికడ కూర్చుండి పరికించి చూడ నాబిడు కృష్ణరూపియై నవ్వు మొలకలెత్తుచుండ చిరిజుట్టు చెదరియుండ మొలతాడులేక నగలులేక పాత్తిగుడ్డలులేక అగడ్తపై శయనించియున్నాడు. అగడ్త శేషతల్పమైనది. రిక్కలు పాముపడగలమణులైనవి. ఆశిశువు ఆదిమ బాలునివలె నాపులకరింపులబుద్ధికి గోచరించినాడు. లేచి "యెవ్వరు యెవ్వరు? ఇక్కడ మాట్లాడరే? ఈపిల్లవాడెవరు?" అని ఎలుగెత్తి కేకలు వేసినాను.

జవాబులేదు. తారకలు కనురెప్పల మిటుకరించినవి; ప్రవాహము హాసమున బుడబుడలాడినది; చీకట్లు నిరసనమున సన్నని తిలకించినవి. ఇంక నొకమారు పిలిచితిని. ప్రవాహము విసుగుచే పెదలిపోయినది; రిక్కలు ఆశ్చర్యముతో తళుకులాడ మానినవి; చీకటి మాత్రమప్పుడు పక్కున నవ్వినది. అప్పుడు నాయూహాలకు మేరలేదు. దుర్మార్గస్త్రీ యెవ్వతెయైన శిశువు నిక్కడ వదలినదేమో? దొంగలు నగలకై బాలునొకని తస్కరించి చంపచేతులురాక నిటవదలి పోయిరేమో? ఆ పాపని తడవితిని. ఎక్కడను అప్పుడు ప్రసవించిన నిసుగు చిహ్నాలు లేవు. పుట్టికొన్ని నెలలైనట్టు సాకుతోచినది. నాకు భయము వేసినది. పిశాచముల పన్నిదేమో? ఒడలు జలదరించి ఇటునటు చూచితిని. పాదములు చేతులు సరిగానేయున్నవి. కావలెనని పక్కవేసి పండుకొనబెట్టినారు. ధైర్యము కలిగి చిటికెల వేయుచు నోట "చ్" "చ్" అనిచప్పుడు చేయుచు నాబాలుని ఆడింపుచుంటిని. ఆతడు మొదట ఏడ్చినను తర్వాత కిలకిల నవ్వనారంభించె.

"ఏటోండి బాబయ్యగారూ!" అని నావెనుకధ్వనిరా ఉలిక్కిపడి గుండెకొట్ట వెనుకకు చూచినాను. ఒకయువతి చిరుగుల మోపా కటితలపై నిడుకొని కాలువదాటివచ్చుచుండెను. ఆమె వస్త్రము సరిచేసికొని నాకడకు వచ్చినది. పేనాదిచిన్నది. చిరిగినబట్ట సాధ్యమయినంతవరకు సర్దుకొని కట్టమోపచటదించి నవ్వుచు ఆపడతుక నాకడనున్న శిశువు నెత్తికొని అటు తిరిగి నిలుచుండియే పాలిచ్చినది. చింపిరిజుట్టు నల్లని శరీరము చిరిగిన గుడ్డ ఆమెను వికృతరూపినిగా చేసినను మోమున కళ సౌభాగ్యము అంగసౌష్ఠవము నామెను పేనాదివారలలో అందగత్తెయగా చాటినవి. అంత నాబాలుని వీపునకు చేరాకగుడ్డతో గట్టిగా కట్టుకొని, "ఏమండి బాబయ్యగారూ!" అని నన్ను పలకరించినది.

నిలుచుండి, యింతవరకును మాట్లాడక వింతపడి చూచు నాకు కోపము వచ్చి "నీకు బుద్ధిలేదకే. పిల్లవానిని నీటికడ వదలి వెళ్లినావు. దొర్లిపోతే! నక్కలు తిరుగుచుండును కర్చుకొనిపోతే! పాములు తేళ్లు చంపివేస్తే! ఇంక ఏమనుకున్న ఏముంది." అని చీవాట్లుపెట్ట నారంభించితి. ఆమె నవ్వుచు నావంకజూచి "ఏటోనండి! మీాకేముండి ఇల్లు వాకిళ్లు. మాకు పొలాలు బయళ్లే గాదండి! అని పలికి "ఎక్కడున్నావురో!" అని కేకవేసినది. "ఆ!" అని కాల్వగట్టు వెనుక పొలములోనుండి ఒక ద్రవిడకాయుడు నల్లని పింఛోతు

వాడు ఏనాది నొకడు ఎరుకలబుట్ట బాజానవే సికొని గోచియు చినిగిన నెత్తి తలపాగ గుడ్డయు చీకటితో వియ్యమందు గట్టుదిగి మాకడకు వచ్చెను.

"ఎన్నెలకలట్టావురా" అని ఆమెయన్నది. "ఇరవై మూడే" అని వాడన్నాడు. పాలము కాపులు ఎలుకకు అణాయిచ్చెదరు.

వారి కన్నులు సంతోషమున తేజరిల్లుట నా చీకటిలో నే కనుగొంటిని, "మోపు నెత్తి మీరెత్తావేమో అనిపిల్చా, ఈ బాబయ్యగారు కేకలేస్తుంటారు" అని నవ్వుచు చెప్పినది. "ఏ" అని వాడన, ఆమె పిల్లవానియుదంతము నాకేకలసంగతి వానితో చెప్పినది. అంత నాతడు నావంక తిరిగి నవ్వుచు, "బాబయ్య గోరు! మా కేటండి మేడలా మిద్దెలా? మామూ చెట్టుకింద దాచుకుంటాం, చెట్టు కింద ఉంటాం. బగమంతుడే మన్ని చూస్తాడండి. నక్కలు గిక్కలు పీర్లుమంటలు అన్ని మా చుట్టాలోండి" అనియనెను. భార్యనెత్తిపై పుల్లలమోపెత్తిన తర్వాత నాదంపతులు నడువసాగిరి. నేనుకూడపోతిని. వారు ప్రకృతి మాత శిశువులు. ప్రకృతియందు వారికి భయమేమి?

నక్షత్రములు 'వారుమాకు చుట్టములోయి' అన్నవి. కాల్వనీరు 'తన బంధుగుల గూర్చి ఏమి చెప్పితివి' అని అడిగినది. చీకటి ఎకసక్కెముగా 'నీకు దీపముకావలెనా' అని పలికినది. గాలి 'వింటివా' యునినాపైపు చుర చురవచ్చినది. ఆ యేనాదిదంపతులు వారి విచిత్రపు ప్రేమవాక్యముల నానందించుకొనుచు పిల్లవాని పలుకరించుచు నన్నుమరచి నడుచుచుండిరి. వారి జీవిత మహానందమునకు నా నెవ్వడను లాతివాడనయుదే యుండవలయును గదా యని నిట్టూర్పు పుచ్చినాను.

ప్రేమత్రయమూర్తి

దామరాజు పుండరీకాక్షుడుగారు బి. ఏ.

ఒకసారి నిను జూడ నెడదలు ఝల్లనగ
రాధ కన్నుల నిన్ను ప్రాణవల్లభుని
గాంచినట్లుగ దోచి గలుగు తన్మయత
ఒకసారి నినుగాంచ నుల్లాసమొదవ
చిన్నికృష్ణు యశోద చేర్చి ముద్దిడిన
పుత్రవాత్సల్యంబు పొడము నామదిని

ఒకసారి నినుజూడ నకలంకమైన
లోకసౌఖ్యములెల్ల నేకమై నీలో
మూర్తీభవించి సమ్మదముం జేకూర్చు
మనసార స్మరయించి భ్రమసి నిన్ జూడ
మూడుప్రేమ లొకట్టి మూర్తిలో దోచి
ఒక్కసారిగ స్వర్గ మెక్కించు దేవ!

శాలంకాయన నందివర్మ పెదవేఁగి శాసనము

మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ గారు

ఈ తామ్రశాసనము క్రొత్తగ ఏలూరుదగ్గర నున్న పెదవేఁగి యను గ్రామమునఁ గొంతకాలము క్రిందట బయలుపడినది. ఇది యిటీవల నా మిత్రులైన శ్రీయుత వేమూరి విశ్వనాథశర్మగారి యొద్దకు రాగా వారు దీనిని ప్రకటనార్థము దయతో నాకొసంగియున్నారు.

ఆకారాదికములు

ఈ శాసనమున నైదు రాగిరేకులు కలవు. ఒక్కొకరేకు $6\frac{4}{5}$" అంగుళముల పొడవును, $2\frac{1}{10}$" అంగుళముల వెడల్పును నున్నది. మొదటిరేకు పైభాగమున నేదియు వ్రాయకుండ విడిచిపెట్టఁబడినది. అయిదవరేకు రెండవపక్క ఒక్కపంక్తిమాత్రము కలదు. రేకుమీఁద నొక్కొకపక్కకు మూఁడేసిపంక్తుల వ్రాఁతగలవు. ఈ యైదురేకులు నొక్కకడియములోఁ దగిలించియున్నవి. ఈ కడియపు చివరలొక ముద్రలోఁ దూర్చి తాఁకటము చేయఁబడియున్నది. ఈ కడియముయొక్క వ్యాసము $2\frac{1}{2}$" అంగుళములు. ముద్రయొక్క వ్యాసము $1\frac{4}{5}$" అంగుళములు. ముద్రమీఁద నేదియో విగ్రహ ముండియున్నది కాని యది గుర్తింప వీలులేనంతగఁ జెడిపోయినది.

అక్షరాదుల స్వరూపము

ఈ శాసనమునందలి యక్షరములు విజయనందివర్మ కొల్లేరు శాసనము[1]నందలి యక్షరములను, నందివర్మ కంతేరు శాసనము[2]నందలి యక్షరములను బోలి యున్నవి. కాని యివి పైని నుడివిన రెండుశాసనములలోని యక్షరములకంటె చాల పొంకముగను, రమ్యముగను నుండి చూచుటకుఁ జాల ముచ్చటగ నున్నవి. శాసనము చెక్కినవాఁడు చాల శ్రద్ధవహించి చెక్కినట్లున్నది. తప్పులుకూడ లేవు. ఈ శాసనపులిపికి బర్నెలుపండితుఁడు 'వేంగిలిపి' అని పేరిడెను. బూలరుగారు "ఇది 'తెలుఁగు కన్నడ' అక్షరములనఁబడు లిపియొక్క పురాతనస్వరూప మనిరి." ఇందు 'స','త' లకును, 'లొ','ణ'లకును, భేద మంతగఁ గానరాదు. 'త'కు క్రిందుగఁ గుడిచేతివైపు కొంచెము వంపుండును. 'స'కట్టి వంపుండదు. 'ణ'కు కుడిచేతివైపు నిలువుగీటు కొంచెము క్రిందికి వచ్చును. 'లొ' అను నక్షరమున కట్లు రాదు. ఇంతే భేదము. కంతేరు శాసనమునందువలెనే యిందుకూడ సంధ్యాసియమునకు రస్తు బంధీ'ఇ'వలనఁ జూపఁబడినది.

1. Ind. Ant. Vol V p. 175; 2. ఆం. సా. ప. ప. సం. ౧౧ పుట ౧౧౨ ఈశాసనమునకు రేకుల ఛాయా పోటోలు నేను ప్రకటింపఁబడలేదు కాని నే వానిమాతృకలను జూచితిని.

అయినను పది పదునొకండు పంక్తులలో ను శ్లోకము బదిలీజాలును గలవు. దీని ననుసరించినచో నుపధ్మానీయమునకు బదులు 'ఱ' గుర్తు వాడునాఁటికే బదులు 'ఱ' బాగుగ వాడుకలో నుండినట్లు తెలియఁగలదు.

ప్రాచీన తామ్రశాసనములమీఁద పుస్తకమునందలి పుటలకువలెనే రేకులమీఁద సంఖ్యలు వేయు నాచార మున్నట్లు కాన్పించదు. ప్రాచీనపల్లవ, బృహత్ఫలాయన, శాలంకాయన శాసనములలో నిట్టిపద్ధతి కానవచ్చును. మొదటిచాళుక్యరాజులశాసనములు[1]లోఁగూడ నీయాచారముండెను కాని కాలక్రమమున నిది వదలివేయఁబడెను. ఈశాసనమునఁ బై పద్ధతి ననుసరించి రేకు కొలఁదిసంఖ్యలు వేయఁబడినవి. అట్టి వైదుపలకలుఁ గలవు. పటమునం దివి స్పష్టముగఁ గానవచ్చుచున్నవి.

శాసన భాష.

శాసనభాష యంతయు సంస్కృతము; గద్యమయము. శాసనమునకు చిట్టచివర మామూలుగ వ్రాయఁబడు 'బహుభి ర్వసుధా దత్తా' అనుశ్లోకములు రెండు మాత్రము కలవు. కంతేరు, కొల్లేరు శాసనము లందువలెనే 'మునుద' అనుపదము ౮వ పంక్తిలో నిందును గానవచ్చుచున్నది. దీనిని 'మున్యద' అని బర్నెలుగారు చదివిరి[2]. కాని యది పొరపాటు. అది 'మునుద' అనియే యున్నది. కాని 'మున్యద'గ లేదు. కావుననే, మున్యమునకుఁ గల భేదము పైనిచెప్పిన శాసనములందును గమనింపవచ్చును ఈశాసనమున ౧౩వ పంక్తిలోని 'ప్రధానస్య' 'రాజస్య' అనుపదములను ౧౨, ౧౩, ౧౪వ పంక్తులలోని 'భూమి' అనుపదమును, ౧౯వ పంక్తిలోని 'శుక్ల' అనుపదమును జూచినయెడల నీభేదము తెలియఁగలదు కాని 'విజయదేవవర్మ' ఏలూరుప్రాకృతశాసనము[3]న నిది 'ముణుద'గ వ్రాయఁబడినది. రెంటికి నర్థ మొకటియే యై యుండును. 'తెలుఁగు', 'తెనుఁగు' అనునట్లు 'ముణుద', 'మునుద' అనియు నుండవచ్చునేమో!

శాసనవిషయములు.

అనేక సమరములందు విజయము నొందిన హస్తివర్మ మహారాజుయొక్క ప్రపౌత్రుఁడును, వివిధధర్మప్రధానుఁడైన నందివర్మమహారాజుయొక్క పౌత్రుఁడును, ప్రతాపముచేత సామంతులను బరిపిన చండవర్మ మహారాజుయొక్క జ్యేష్ఠపుత్రుఁడును, భగవంతుఁడైన చిత్రరథస్వామి పాదములను ధ్యానించువాఁడును, బప్పభట్టారకపాద భక్తుఁడును, పరమభాగవతుఁడు నైన శాలంకాయనమహారాజ శ్రీ నందివర్మ త్రిలోకనాథుఁడైన 'విష్ణుగృహస్వామి' యొక్క 'అలురొజ' వ్రజపాలకులకు సేద్యముచేయుటకై 'ప్రాలూర' గ్రామమున పది నివర్తనముల భూమియు, 'ముండూర' గ్రామమున పదినివర్తనముల భూమియు 'జెంచెరువ' గ్రామమున ఆఱునివర్తనముల భూమియు, 'కంబురాంచెరువు'లో ఆఱునివర్తనముల భూమియు 'దేవహాలము' చేసి విజయవేంగీపురమునుండి యొసంగెను.

---

1. C. P. No 5 of 1913-14; 2. Burnell's Paleography, pages 135-136; 3. Ep.Ind. Vol. IX, p 56.

శాసనయోగ్యత.

శాలంకాయనచారిత్రము మనకుఁ దెలియుట కాధారభూతములైన శాసనములు ఈమన పెదవేఁగిశాసనముతో నాలుగు దొరకినవి (౧) విజయదేవవర్మ ఏలూరు ప్రాకృతశాసనము[1], (౨) చండవర్మయొక్క జ్యేష్ఠపుత్రుఁడైన విజయనందివర్మ కొల్లేరుశాసనము[2], (౩) ఇంతవఱకుఁ బ్రకటింపఁబడనట్టియు, ఇలియటు గారు సంపాదించినశాసనప్రతిమలలో నున్నట్టియు విజయనందివర్మకుమారుఁడైన యువరాజవిజయబుద్ధవర్మయొక్క ప్రాకృతశాసనము[3] (౪) నందివర్మయొక్క కంతేరుశాసనము[4] (౫) స్కందవర్మయొక్క కంతేరుశాసనము[5] (౬) ఈ మన పెదవేఁగిశాసనము. నాలుగైదు శాసనములను కీర్తిశేషులైన శ్రీ కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావుపంతులుగారు ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్రికలో సటిసమర్థతతోఁ జర్చించి ప్రకటించి యున్నారు. ఒకటి, మూఁడు శాసనములు ప్రాకృతభాషలో నున్నవి. మిగిలినవి సంస్కృతమున నున్నవి. ఈపైనిచెప్పినయన్ని శాసనములలో మన పెదవేఁగిశాసనమునకుఁ గొంచెము మిక్కుటపుయోగ్యత కలదు. ఏలయన యితరశాసనములలో లేనిశాలంకాయనవంశానుక్రమ మిందుఁ గలదు. ఈవంశానుక్రమ మిచ్చుట యందే మన యీపెదవేఁగి శాసనముయొక్క యోగ్యత కలదు.

శాలంకాయనవంశావళి.

ఈశాసనమువలన నీక్రిందివిధమున శాలంకాయనవంశానుక్రమము తెలియవచ్చుచున్నది.

హస్తివర్మ
|
నందివర్మ
|
చండవర్మ
|
నందివర్మ (జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు)

ఈకడపటి నందివర్మయే మన శాసనము నందలిదాత. ఇంతవఱకు బయలుపడిన శాలంకాయనశాసనములలో హస్తివర్మను పేర్కొనిన శాసన మిదియొక్కటియే. కంతేరుశాసనములను బ్రకటించిన శ్రీలక్ష్మణరావుపంతులుగారు, ఈవఱకే హస్తివర్మను శాలంకాయనులకు మూలపురుషునిఁగఁ జేయుట కాధారభూతమైనది సముద్రగుప్తుని అలహాబాదు జయస్తంభశాసనము. ఆశాసనమునసముద్రగుప్తుఁడు వేంగిదేశపుహస్తివర్మనోడించినట్లు చెప్పఁ

1. Ep. Ind. Vol IX, p 56. 2 Ind Ant Vol. V, p 175. 3. Ibid.
4. ఆం. సా. ప. ప. సం ౧౧. పుటలు ౧౧౩-౧౨౩. 5. Ibid

6. శ్రీయుత సత్యంపల్లి జగన్నాథరావుపంతులుగారు సముద్రగుప్తుఁ డాంధ్రదేశమును జయించియుండలేదని 'శారదా' గతజ్యేష్ఠమాససంచికలో (పుటలు ౪౦౩-౪౧౧) దీర్ఘవ్యాసము వ్రాసియున్నారు. అందు విష్ణుగోపుని సామ్రాజ్యము పిష్టపురము, కొత్తూరులవఱకు వ్యాపించియుండెననియు, సముద్రగుప్తుఁడు పిష్టపురమును దాటి దక్షిణమునకు రాలేదనియు, వేంగి హస్తివర్మ మొదలగు దక్షిణాపథపురాజులను జయించి వారిని మెల్లగాని తిరిగి విడిచి పెట్టినట్లు చెప్పుట [illegible] గాథామాత్రమని వ్రాసియున్నారు. కాని యది నమ్మఁదగి యుండదు. దక్షిణాపథమున సముద్రగుప్తునిశాసనములు లేనంతమాత్రమున వలదు దక్షిణాపథమును జయింపలేదనుటకు వీలులేదు. చంద్రగుప్తసమాప్తుని శాసనము లేవి దొరకి [illegible] దొరకనంతమాత్రమున వలదు రాజ్యమే

సత్యవతీ పరాశర సమాగమము

[illegible] [illegible]

క. పరమతపోధనుఁడు పరాశరుఁ డనుముని తీర్థయాత్ర సనువాఁ డచ్చో
టరుదెంచి యోడరేవునఁ, బరికించెన్ మత్స్యగంధి బరగంగాకంధిన్. ౨౩

సీ. తొగలరాయనిఁ గేరు నగుమోమునిద్దంపు, ముద్దుగుల్కెడు నగు మోముదానిఁ
జిగురుఁగైదువు జోడు సిరి మేడుపడి నూఁగి, నాగసు లీనెడు వాలుఁ జూపుదానిఁ
దొలుకారుమెఱుఁగుఁడీఁ గలసారు నగఁ జాలు, మిసిమిసిగ్గులు దేరు మేనిదానిఁ
బలుకులఁగమిఁ దోలి పలపులఁ దమి నేలు, బిలిబిలిపలుకుల కులుకుదానిఁ

తే. కలుఁగుఁబుట్టంబు గట్టిన పొలుపుదాని, నడుము వసియాడ గడపేయు నడపుదాని
సత్యవతిఁ గాంచి మోహించి సంభ్రమించి, పూవిలుతుబారి కగ్గమై మునివరుండు. ౨౪

వ. ఆమెతోడ నయ్యోడ నెక్కి పోవుచు. ౨౫

* * * *

చ. అని యిటు లమ్మునీశ్వరకులాభరణంబు పరాశరుండు న
మ్మనమున శంకయుం ద్రపయు మాని మనోజజలేజసాయక
ప్రణిహతచిత్తుఁడై తలఁచి భామినికిం గలమాట చెప్పి నా
గవఁబడుచుం దనంబడి వికారరసంబునఁ దెల్పెఁ దెల్పినన్. ౨౯

వ. మత్స్యగంధియు నమ్మహాత్మునికామవికారం బెఱింగి యిట్లనియె: ౩౦

ఉ. జాలరిదానఁ బుట్టి పెలుచం బలిదంపుల దాటుకొన్నదానై
మీలవలం గడు స్వలచు మేనున మానతి యిట్టు లుంటి నీ
కేల వికారి నగ గడియ నిందలు చూతువు కన్యకాత్వమున్
బ్రేలెడు నింద వచ్చు జననీజనకుల్ వెసలింతు రిట్లు గోన్. ౩౧

వ. అనినం బరాశరుం డామె కిట్లనియె. ౩౨

క. జాలరిదానవు గావు నీ, వోలలితాంగీ! యెఱుంగవో నీజన్మం
బే లలి నెఱుఁగఁ జాలితిఁ, బోలిచి వసురాజకన్య పుత్త్రివి గదనే. ౩౩

* * * *

క. నే నా పరాశరుండను, మానవతీ! నన్నుఁ బొందుమా నీకు శుభం
బౌ నెమ్మదిఁ గులవర్ధనుఁ, డైన సుతుం గోరుచుంటి నని పలుకుటయున్. ౩౪

* * * *

క. అదె చూడు మోమునీశ్వర! పొదలుచు నున్నారు జనులు మునువెనుకల ని
ప్పుడు మునఁ గదియం గూడున, కడు సిగ్గగును గాదె కనుఁగొనినచోన్. ౩౫

వ. అనిన నమ్మహాత్ముండు తనమాహాత్మ్యంబున. ౩౬

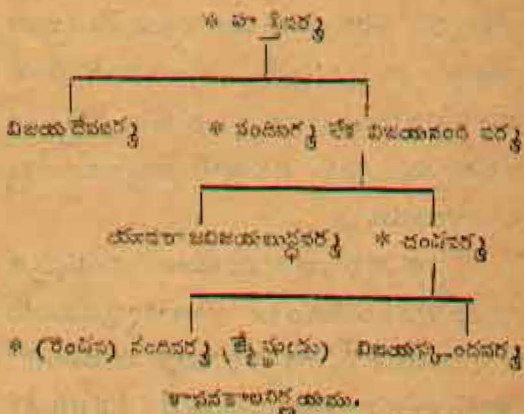
శా. యాతాయాతజనావరోధముగ నీహారంబుఁ గల్పించి దృ
ష్టాతాసాధ్యతమంబునం జెలి స్పృశింపం దానిమేనన్ సము
ద్భూతం బయ్యె సుగంధ మల్లుకొని గవ్యూతిద్వయంబున్ బుధ
ఖ్యాతిన్ యోజనగంధ గంధవతి నాఁ దన్వంగి పొంగారుచున్, ౩౭

బడియుండుటవలనను శాలంకాయనులకు వేంగీపురము రాజధానియగుట వలనను సముద్రగుప్తునికి సమకాలికుఁడై వేంగీపురము రాజధానిగఁ బరిపాలించుచుండిన శాలంకాయన రాజు హస్తివర్మయే యని నిర్ధారింపఁబడియుండెను. ఈ పెదవేఁగిశాసన మాసిద్ధాంతమును బలపఱుచుచున్నది. అందువలన మనకిప్పుడు తెలిసినంతవఱకు హస్తివర్మయే శాలంకాయనులకు మూలపురుషుఁడని నిస్సంశయముగ నిశ్చయింపవచ్చును. ఇఁక దరువాతి రాజులనుగూర్చి విచారింతము.

ప్రాకృతభాషాశాసనములు సంస్కృతభాషాశాసనములకంటెఁ బూర్వపువనుటకు సందియములేదు. ప్రాకృతభాషాశాసనములలో శాలంకాయనరాజులు విజయదేవవర్మయొకఁడును, విజయనందివర్మ కుమారుఁడైన యువరాజబుద్ధవర్మ యొకఁడును గాన్పించుచున్నారు. మనకుఁ దెలియవచ్చిన శాలంకాయన వంశానుక్రమమున నందివర్మ కలఁడు కాని విజయదేవవర్మ కానరాఁడు. అటుతరువాత నందివర్మకు చండవర్మయను కుమారుఁడేకాని యువరాజ బుద్ధవర్మయను మఱియొక పుత్త్రుఁ డున్నట్లు మనకుఁ దెలియరాదు. బుద్ధవర్మయు, దేవవర్మయు ప్రాకృతశాసనములందుఁ గానవచ్చుచుండుటచేత వారు సంస్కృతశాసనములందుఁ జేర్పఁబడిన వంశవర్మ జ్యేష్ఠపుత్త్రుఁడగు నందివర్మకుఁ బూర్వులనియు, హస్తివర్మ తరువాతివా రనియు నిశ్చయింపవచ్చును. ప్రాకృతశాసనములందుఁ గానవచ్చు నందివర్మ మనశాసనమునందలి మొదటి నందివర్మగ నేను భావింతును. మనశాసనమును బట్టి మొదటి నందివర్మకుఁ జండవర్మ యనుకొడుకు కలఁడని మనకుఁ దెలియును. ఈప్రాకృతశాసనము ననుసరించి మొదటినందివర్మకు బుద్ధవర్మ

చేయలేదనియందుమా! శాసనము లేనియెడ లేనివానిని రాజ్యముచేసిన ట్లొప్పుకొనుచుండినప్పుడు జయించినట్లు చెప్పకొని శాసనము వేయించినవానినిగూర్చి అతఁడు జయింపలేదనుట యుక్తముకాదు. ఆదిగాక దక్షిణాపథమును జయింపఁ బోయినప్పుడు యుక్తశాసనమును వేయించినచో విష్ణుగోపుని రాజధానియగు కాంచీపురమునే పట్టుకొనెనని యేల చెప్పరాదు? కదంబులను గాంగులనుగూడ జయించెనని యేల చేర్పఁబడరాదు? హస్తివర్మ మున్నగురాజుల చెప్పితినో అయినాలుగురితో యేల చేర్పఁబడలేదు? విష్ణుగోపుని సామ్రాజ్యము పిష్టపురమువఱకు వ్యాపింపలేదని నా నమ్మకము. ఏలయన ప్రాచీన పల్లవశాసనములన్నియు కృష్ణానదికి దక్షిణముననే బయలుపడినవి కాని ఉత్తరమున కొకటి లేదు. అటులయుండ కృష్ణా గోదావరీనదుల మధ్యనుండిన వేంగి శాలంకాయన రాజ్య మేలాగైనది? శాలంకాయనులు పల్లవవిష్ణుగోపునికి సామంతులుగనుండి రందురా? ఆసిద్ధాంతమును తెప్పఁబడినయుండలేదు. ఉన్న దనుటకట్టి యాధారములుకలవో లేవనుటకు నట్టియాధారములే కలవు. అయినను ప్రాచీనపల్లవశాసనముల ననుసరించి పల్లవరాజ్యము కృష్ణ దాటి వ్యాపించియుండలేదని తెలియఁగలదు. ఏలయన వేంగిని శాలంకాయనులు, పిష్టపురమునందిరాజులు, నాగవంశ్యులు వరుసగా పాలించియున్నారు. ఇంతవఱకు బయలుపడిన పిరికాశాసనముల ననుసరించి ఈ శత్రువు పల్లవులను సామంతులుగ నున్నట్లు కప్పట్టదు. అందువలన వీరు స్వతంత్రులుగ రాజ్యము చేసిరనుటయే యొప్పినము. పంతులుగారు చెప్పిన మిగిలిన యుక్తులన్నియు నే నంగీకరింతును. సముద్రగుప్తుఁడు హస్తివర్మను వేంగిని జయించుట నిజమనియే నానమ్మకము. కాని ఆంధ్ర, కళింగ దేశములందలి రాజులందఱు చేరి తిరుగఁబడుటవలన వదలిపెట్టవలె పోయియుండునవనుటకు సందియములేదు. పంతులుగారు చెప్పిన మిగిలిన విషయముల నన్నిటినిగూర్చి

యను కుమారుఁడు గూడఁ గలఁడనియు, అతఁడే యువరాజనియు, నతఁ డేకారణముననో యిందుఁ జేర్కొనఁబడలేదనియు నాయూహ. ఇట్లు చేర్కొనఁబడనివాఁడు మనశాసనమున మఱియొకఁడు కలఁడు. మనశాసనమునుబట్టి చూతమేని నందివర్మ చండవర్మయొక్క జ్యేష్ఠపుత్త్రుఁడని తెలియుచున్నది. కాని బాలనందివర్మ సోదరుఁడుమాత్రము మనశాసనమున చేర్కొనఁబడియుండలేదు. ఈ చేర్కొనఁబడనిసోదరుఁడు కంతేరుశాసనపు స్కందవర్మయనియు, కంతేరుశాసనపు నందివర్మయు మననందివర్మయు, కొల్లేరుశాసనపు విజయనందివర్మయు నొక్కరే యనియు నా యభిప్రాయము. ఈ స్కందవర్మ నందివర్మ లిద్దఱు రాజ్యము చేసియుందురు. నందివర్మ, స్కందవర్మలశాసనములు రెండును కంతేరులో నొకచోటనే దొరకుటయు, రెండు శాసనములందును ప్రతిగ్రహీతలు మాద్గల్యసగోత్రులే యగుటయు నాయూహను బలపఱచుచున్నవి. అంతియకాక కంతేరుశాసనములందలి లిపికిని మనశాసనమునందలిలిపికిని భేదముగూడ నంతగఁ గానరాదు. ఇఁక దేవవర్మ యొకఁడు మిగిలియున్నాఁడు. అతఁడు మొదటినందివర్మకు గాని, విజయబుద్ధవర్మకు గాని సోదరుఁడై యుండవచ్చును. లిపినిబట్టి యాతఁడు బుద్ధవర్మకు ముందువాఁడో, తరువాతివాఁడో యూహింతమన్న బుద్ధవర్మ శాసన మింతవఱకుఁ బ్రకటింపఁబడియుండలేదు. అది ప్రకటింపఁబడునంతవఱకు అతనిని మొదటినందివర్మ సోదరునిగ భావింతము. ఇంకను శాలంకాయనశాసనములు దొరకినగాని నేనుచేసిన యీ యూహలందలి సత్యాసత్యములు బయలుపడవు. నేనుచేసిన యూహల ప్రకారము శాలంకాయనవంశావళి యీరీతి నుండఁగలదు.

శాసనకాలనిర్ణయము.

ఇందు శకవర్ష సంఖ్య నిచ్చియుండలేదు; కాని దాతయొక్క విజయరాజ్య సంవత్సరములు తెలుపఁబడినవి. ఇది నందివర్మ పరిపాలనకాలము పదవయేట నిచ్చినశాసనము. కొల్లేరు శాసనమునందలి నందివర్మయు నితఁడు నొక్కరే యని యిదివఱలోఁ దెలియఁజేసియున్నాను. ఆశాసన మాతని విజయరాజ్య సప్తమసంవత్సరమునాఁటిది, అనఁగా కొల్లేరు శాసనమిచ్చిన మూఁడేండ్లకు నందివర్మ యీ పెదవేఁగిశాసనము నిచ్చియున్నాఁడు. శ్రావణమాస శుక్లపక్ష ప్రతిపత్తిథిని ఈపట్టిక యొసంగఁబడినది. ఫలానసంవత్సరమునాఁటిదని నిశ్చయముగఁ జెప్పుట కీశాసనమున నింకెక్కడ యాధారము లేవియులేవు. అయినను ఒక

విధముగ నీశాసనకాలమును నిర్ణయింప వచ్చును. శాలంకాయనులతరువాత వేంగి దేశము నేలినవారు విష్ణుకుండివంశజులైనట్లు శాసనములవలన మనకు దెలియవచ్చుచున్నది. ఈవిష్ణుకుండివంశజులను చాళుక్యులోడించి వేంగివిషయమును స్వాధీనముచేసికొనినట్లును మనకు దెలియును. చాళుక్యులు విష్ణుకుండిరాజులను క్రీ. శ. ౬౧౦ వ ప్రాంతమున జయించినట్లు శ్రీ కొమర్రాజు లక్ష్మణరావు పంతులుగారు నిర్ధారణచేసియున్నారు.[1] వారి కాలనిర్ణయము ప్రకారము[2] విష్ణుకుండి రెండవమాధవవర్మ క్రీ. శ. ౪౦౭ మొదలు ౪౪౪ వఱకును, మొదటి విక్రమేంద్రవర్మ ౪౪౪ మొదలు ౪౭౫ వఱకును, ఇంద్రభట్టారకవర్మ ౪౭౫ మొదలు ౪౯౬ వఱకును, రెండవవిక్రమేంద్రవర్మ ౪౯౬ మొదలు ౬౧౦ వఱకును బరిపాలించిరి. వీరిలో రెండవ మాధవవర్మ 'త్రికూటమలయాధిపతి'[3] యని చెప్పబడియుండుటచేత విష్ణుకుండివంశజులప్పటికి వేంగిదేశమును జయింపలేదనుట స్పష్టము. కాని ఇంద్రభట్టారకవర్మనాటికి విశాఖపట్టణమండలములో గొంతభాగము వీరికి స్వాధీనమయ్యెననుటను అతని రామతీర్థము తామ్రశాసనము[1] రుజువుచేయుచున్నది. ఇతని తనయుడైన రెండవ విక్రమేంద్రవర్మ నాటికి వేంగిదేశము విష్ణుకుండి ప్రభువులకు బూర్తిగ స్వాధీనమయ్యెనని వేఱుచెప్పనక్కఱలేదు. ఏలయన నాతని కాలమున వేంగి దేశమునకు చెందులూరు రాజధానిగ నుండెనని అతని చిక్కుళ్ళ శాసనము[1] వలననే తెలియుచున్నది. అందువలన వేంగిని మొదటజయించిన విష్ణుకుండిరాజులు మొదటి విక్రమేంద్రవర్మయో లేక ఇంద్రభట్టారకవర్మయో అయియుండవలెను: అందు ముఖ్యముగ నింద్రభట్టారకవర్మ కావచ్చునని నానమ్మకము. మనమీవఱకు చేసినవంశానుక్రమము ప్రకారము శాలంకాయనులలో రెండవనందివర్మ, అతనిసోదరుడు విజయస్కందవర్మ అనువారు కడపటివారు. వీరితో శాలంకాయన పరిపాలనము వేంగిలో నంతమగుచుండుటచేత విష్ణుకుండి విక్రమేంద్రవర్మ, ఇంద్రభట్టారక వర్మలకు శాలంకాయన రెండవనందివర్మ, స్కందవర్మలు సమకాలికులు కావలసియుండును. అందువలన మననందివర్మకూడ నాటివాడగుటచేత మన పెదవేగిశాసనము క్రీ. శ. అయిదవశతాబ్దికడపటి దగును. ఇట్లు చూచిన నిదివఱలో కంతేరుశాసనము ననుసరించి లక్ష్మణరావుపంతులుగారు రెండవనందివర్మకు చేసిన కాలమునకుగూడ సరిపోవుచున్నది. మనము నిర్ణయించినకాలము సరియైనదగునో కాదో చూచుటకు మఱియొకమార్గముగలదు. ఎట్లన, హస్తివర్మనుండి రెండవ నందివర్మవఱకు మధ్య నైదుగురురాజులు కలరు. హస్తివర్మ సముద్రగుప్తునిదండయాత్ర నాటివాడని మనకు దెలియును. ఆదండయాత్ర క్రీ. శ. ౩౫౦ లో జరిగెను. అప్పటినుండి రెండవ

1. Journal of Letters, p. 43; 2. శ్రీ పంతులుగారు విష్ణుకుండిరాజులవంశమునకు జేసిన కాలనిర్ణయము సరిగానున్నదని నాయభిప్రాయముగాన విష్ణుకుండిరాజుల రాజ్యకాలనిర్ణయమును వారినిర్ణయించినకాలమునే గ్రహించితిని; 3. C.P. No.

నందివర్మ మహారాజునకుఁ గల నైదుగురు రాజులకు నొక్కొకరికి నిరువదియైదు సంవత్సరముల చొప్పున లెక్కచూచినచో నందివర్మనాటికి ౪౭౫ రాఁగలదు. అనగా రెండవ నందివర్మ ౪౭౫ నాటివాఁడని తేలుచున్నది. ఇతఁడు విష్ణుకుండి ఇంద్రభట్టారక వర్మకు సమకాలికుఁడు. ఈయింద్రభట్టారకుఁడే వేంగిని జయించి యుండునని యిదివరకుఁ జేసిన యూహ కదిసరిపోయినది. అందువలన విష్ణుకుండి ఇంద్రభట్టారకుఁడు రెండవ నందివర్మను గాక శాలంకాయనులలోఁ గడపటి వాఁడైన విజయస్కంధవర్మను జయించి యుండుననుట నిస్సంశయము.

స్థలనిర్దేశము.

ఇందు నాలుగుగ్రామములు కలవు (౧) *ప్రాలూరు (౨) ముంజూరు (౩) చెంచెరువు (౪) కంబురాంచెరువు. వీటిలో ముంజూరు మాత్రము ఏలూరుతాలూకాలో నేలూరు నుండి జంగారెడ్డిగూడెమునకుఁ బోవుబాట మీఁద పెదవేగికి ఆగ్నేయదిక్కున నున్నది. కంబురాం చెరువు కమ్మరచెరువు కావచ్చును కాని ఆపేరుగలగ్రామ మేదియుఁ గానరాదు. ఉత్తరకొమ్మర, దక్షిణకొమ్మర యని ఏలూరు తాలూకాలో రెండుగ్రామములు కలవు. మన శాసనమునందలి కంబురాంచెరువు (కమ్మరచెరువు)నకును ఈ కొమ్మరగ్రామములకు నేమైన సంబంధముండునేమో.

టాలెమీయను భూగోళశాస్త్రజ్ఞుఁడు పాలూరను గ్రామమును పేర్కొని యది గొప్ప రేవుపట్టణమని తెలిపియున్నాఁడు. అతఁడు తెలిపిన 'కంటకోస్సైలు (ఘంటశాల,) కొడ్డూర (కోడూరు) అనునవి రెండును శాలంకాయన రాజ్యములోని సుప్రసిద్ధములైన రేవుపట్టణములు. టాలెమీ తెలిపిన పాలూర రేవుపట్టణము మన యీ పెదవేగి శాసనమున పేర్కొనఁబడిన ప్రాలూరయై యుండునా? కాని యీ గ్రామముకాని చెంచెరువుగాని ఏలూరుతాలూకాలో నిపు డెచ్చటను గానరాదు.

దానవిషయము.

ఇచ్చినదానము భూమి: ఇది నివర్తనము[1]లలోఁ దెలుపఁబడినది. దీనిని 'దేవహలము' చేసి యిచ్చినట్లు కలదు. 'దేవహల' మన నేమి? నందివర్మయొక్క ఉదయేందిరము శాసనమునను[2], సింహవర్మ మంగడూరు శాసనమునను[3], రెండవకుమార విష్ణువు చెందలూరు శాసనమునను[4], సింహవర్మయొక్క పికిర శాసనమునను 'దేవభోగహలము' కాన్పించుచున్నది. కాని 'దేవహలము' కాన్పించుట లేదు. 'దేవభోగ

---

* ఈ గ్రామముల పేళ్లన్నియు శాసనమున అకారాంతములుగనే వ్రాయఁబడినవి. ఇప్పటి వర్ణక్రమము ననుసరించి వాటిని ఉకారాంతములుగ వ్రాసియున్నాను.

1. శ్లో. చతుర్హస్తో భవేద్దండో లఘు పఞ్చశతాత్మకః, తద్దణ్డం పఞ్చయుక్తై ర్నివర్తనం మానమేవ తత్. అ ౧. ౧౭. పఞ్చవింశతిభి ర్దండైః ... నివర్తనమ్. అ ౧. ౨౦౦—శుక్రనీతిసారము.

2. Ep. Ind. Vol. III, p 146; 3. Ind. Ant. Vol. V p. 154; 4. Ep. Ind. Vol. VIII, p 235;

హాలమన 'దేవదాయము' చేసిన భూమి యని యర్థము చెప్పఁబడినది. హాలమున కనేకార్థములు కలవు. (౧) సేద్యముచేయఁబడుభూమి[1] (౨) ఇన్ని హాలముల భూమి యని హాలమునకు భూమికొలత ప్రమాణము[2] గూడ నర్థము కలదు. (౩) హాలమునకు భూమి[3] యనునర్థము కూడ గలదు. ఈకడపటియర్థమే మన శాసనమునందలి హాలమనుపదమునకు సరిపోవుచున్నది. దేవహాలమన దేవభూమి లేక దేవునిమాన్యము అని చెప్పఁదగును. దేవభోగహాలమనినను దేవహాలమనినను ఒక్కటే. 'విష్ణుగృహస్వామి'[4] యను దేవునికి అయాయి గ్రామములలో నంతంత భూమి దేవమాన్యము (దేవదాయము) చేసి సేద్యము చేయునిమిత్తము 'అటుతొఱె' ప్రజపాలకులకు నొసంగెనని యర్థము. 'దేవహాలము' వలెనే 'భిక్షుహాలము' అనుపదముకూడ[5] కలదు. 'భిక్షుహాల'మన భిక్షువులకిచ్చినమాన్యము. ఈపదము శాల్లెంకా శాసనములలో గాన్పించుచున్నది.

ప్రజపాలకులన గోవులమందలకు గాచువారు. దేవునికి క్షీరారాధననిమిత్త మొసంగిన గోవులను గాచువారు. వీరు 'అటుతొఱె' ప్రజపాలకులని తెలుపఁబడినది. 'అటుతొఱె'[6] యనునది ఒకగ్రామముపేరై యుండనచ్చును. ఆగ్రామమునందలి ప్రజపాలకులు అని యర్థము. ఇట్టిపేళ్లుగల గ్రామములు కన్నడదేశమునఁ జాలగలవని వినుదుము.

ఆజ్ఞప్తి : తెల్పుఁడు.

విజయనందివర్మ కొల్లేరుశాసనమునను, ఈశాసనమునను ఆజ్ఞప్తి ఒకఁడే: అతని పేరు మూలకురభోజకుఁడు. పల్లవశివస్కందవర్మశాసనము[7]నను, కళింగాధిపతి అనంతశక్తివర్మశాసనము[8]నను భోజకులే 'ఆజ్ఞప్తి'గ నుండిరి. ఈ భోజకు లెవరు? వీరు సూర్యారాధకులైన ఒకతెగఅర్చకులు (Priests) అని

---

1. Ind. Ant. Vol. V, p 52; 2. Kullukabhatta's commentary on Manusmriti, Ch VII. sl.119; C P. No. 3 of 1919-20; Ep. Ind. III. p 127; 3. Monier William's Sanskrit Dictionary 4. విష్ణ్వాలయమునకు విష్ణుగృహ (విష్ణుగర) మని ఈ దక్షిణ శిథిల శాసనములవలనఁ దెలియుచున్నది. Ep. Rep. 1923, Ins 178 & 186 Ecl; 5. Ep Ind. Vol. VII. p 66. Karle cave Ins. No 19. 6. ఇది కన్నడపదముగఁ గన్పట్టుచున్నది. కన్నడమున అటు అనఁ బుగ్గ యనియు, తొఱె యనఁ నదియనియు నర్థము కలదు. అందువలన అటుతొఱె యనగా వేడిబుగ్గ నదియనియు నర్థము చేయనవచ్చును. శాలంకాయన రాజ్యము కృష్ణాతీరమువఱకు వ్యాపించియుండుటచేత ఈ 'అటుతొఱె' యనునది కృష్ణకు వాడఁబడిన పేరని యూహించిన నూహింపవచ్చును. అప్పుడు పుణ్యనదీ (కృష్ణానదీ) తీరమున నున్న గ్రామపాలకులని యర్థమగును. అదియటుండ ప్రాచీనకన్నడశాసనములందు 'పెటుతొఱె', 'పెద్దొఱె', 'కిఱుతొఱె' యనుపదములు గాన్పించుచున్నవి. పెటుతొఱె యనఁ పెద్దనదియనియు, కిఱుతొఱె యన చిన్ననదియనియు నర్థము. పెటుతొఱె యనునది కృష్ణానదికిని, కిఱుతొఱె యనునది తుంగభద్రకు వాడఁబడినది. (Ep. Ind Vol. VI. p 251; Ep. Carn. Vol. III-M1 122 and Intro 19; Ep. Ind Vol. XII; p 293. Geographical notes by Dr. Fleet-Ind. Ant. Vol XXX p 106 and Ep. Ind. Vol XII p 273) కన్నడోచ్చారణప్రకారము పెటుతొఱె పొటుతొఱె కావచ్చును. ఈ పొటుతొఱె అటుతొఱె యగునా? 7. Ep. Ind. Vol I. p 1. 8. ఇది వాడుకలో నున్నది. త్వరలోఁ బ్రకటింపఁగలను.

మానియరు విలియమ్సు సంస్కృతనిఘంటువునఁ గలదు. భోజకపదమునకు 'ఊరిపెద్ద' (Village Headman) యని క్లెర్కుసాలీనిఘంటువులోఁ గలదు. బూలరు భోజకపదమునకు ఈనాందారు[1] (Freeholder) అని యర్థము చెప్పుచున్నాఁడు. అందువలన నిచట ఊరిపెద్ద యని కాని ఈనాందారని కాని గ్రహించుటయే యుక్తమని నాయభిప్రాయము. భోజ, భోజకపదములు రెండు నొక్కటియే; ఇట్లే (శ్రీకంఠ-శ్రీకంఠక; రాష్ట్ర-రాష్ట్రక) ఈ భోజపదమే బోయగ మారియుండును (ఇట్లే రాజ—రాయ, సూర్య-సూరయ). ఇట్టిబోయ పదములు బ్రాహ్మణ ప్రతిగ్రహీతలకు విశేషణములుగ వాడఁబడియుండుటను సర్వలోకాశ్రయుని చందలూరుశాసనము[2] నను, రెండవ విష్ణువర్ధనుని చేయూరుశాసనము[3] నను, పూర్వచాళుక్య ఇంద్రభట్టారకవర్మ శాసనము[4] నను జూడఁగలము.

ఇంద్రభట్టారకవర్మ శాసనము	విష్ణువర్ధనుని శాసనము	సర్వలోకాశ్రయు శాసనము
ఇత్తినూర్బోయ మొదలగునవి. (శాసనము ప్రకటింపఁబడిన పోటుచే నింతకంటె యెక్కువ తెలియ వచ్చుటలేదు.)	కొండమూర్బోయ చంద్రమూర్బోయ చేయూర్బోయ ముద్దమూర్బోయ కోయిలబోయ ఈత్పిగొలంబోయ పుంగొలూర్బోయ మాదబోయ మొదలగునవి పదములు గలవు.	వంగ్రిబోయ కొల్లిపునోబోయ సిదేనబోయ సరియుడిబోయ కొండెంకిబోయ కాళ్ళబబోయ

పై మూఁడు శాసనములందలి విశేషణపదములను జూచిన నిట్లని యూహింపవచ్చును. ఈపైపదములలో 'బోయ' అనునది చాల భాగము గ్రామనామములని యూహింపఁ దగినపదములతోఁ గలిసియున్నదని స్పష్టపడఁగలదు. అందువలన బోయయనఁగా నా పదమునకు వెనుకనున్న యూరికి పెద్దయని గాని లేక యాయూరియీనాందారని గాని యూహించుటయే సమంజసముగఁ గన్పట్టుచున్నది.

శేఖఁకుడు 'కాటికాఁడు' అనువాఁడు. ఇతఁడు 'రహస్యాధికృతుఁ'డని తెలుపఁబడినది. అనఁగా నిప్పటి ప్రైవేట్ సెక్రటరీకి సరి పోలినవాఁడని చెప్పఁదగును.

1. Ep. Ind. Vol 1, Translation: Line 50 in Sivaskanda Varma's grant; 2. Ep. Ind. Vol

మూలము[1]

మొదటి రేకు : రెండవ పక్క

౧. స్వస్తి విజయవేఙ్గీపురాత్ నైకసమరావాప్తవిజయినో

౨. హస్తివర్మ్మమహారాజస్య ప్రపౌత్రః వివిధధర్మ్మ

3. ప్రధానస్య నన్దివర్మ్మమహారాజస్య పౌత్రః

రెండవ రేకు : మొదటి పక్క

౪. ప్రతాపోపనతసామన్తస్య చణ్డవర్మ్మమహారాజ

౫. స్య పుత్రో జ్యేష్ఠః భగవచ్చిత్రరథస్వామి

౬. పాదానుధ్యాతో బప్పభట్టారకపాదభక్తః

1. నాదగ్గరనున్న రేకుల ననుసరించి.

రెండవరేకు : రెండవపేజి

౭. పరమభాగవత శాలఙ్కాయనో మహారాజ శ్రీనన్ది

౮. వర్మ్మా ప్రాలు(లూ)రగ్రామే మునుదనహితా గ్రామేయ

౯. కా న్సమాజ్ఞాపయతి [।*] అస్తి అస్మద్ధర్మ్మాయశో౽భి

మూడవరేకు : ఒకటవపేజి

౧౦. వృద్ధ్యర్థ[మ] త్రిలోకనాథస్య విష్ణుగృహస్వామినః [illegible]

౧౧. తౌఖి ప్రజపాలకానాం క్షేత్రం దేవహాల మ్మాత్వా

౧౨. అస్మాభి భూమినివర్త్తనాని దశ ౧౦ తత్రైవ

మూడవరేకు : రెండవప్రక్క

౧౩. ముద్గారగ్రామే భూమినివర్త్తనాని దశ ౧౦ చెఱ్ఱు

౧౪. వగ్రామే భూమీ(మి) నివర్త్తనాని షట్ ౬ తత్రై

౧౫. వ కమ్మురాఞ్చురువే భూమినివర్తనాని షడ్ ౬

నాలుగవరేకు : మొదటిప్రక్క

౧౬. దత్తాని తదవగమ్య దేశాధిపత్యాయుక్తక వల్ల

౧౭. భ రాజపురుషాదిభి [స్సర్వపరిహారై *] ప్పరిహర్త్తవ్యాని॥

౧౮. ప్రవర్ద్ధమానవిజయరాజ్యసంవత్సరస్య దశ

నాలుగవరేకు : రెండవవైపు

౧౯. మస్య ౧౦ శ్రావణమాసశుక్లపక్షస్య ప్రతిప
౨౦. ది పట్టికా దత్తా [॥*] ఆజ్ఞప్తి మహాబలకురభోజక [।]
౨౧. విశాఖం రహస్యాధికృతేన కాటికుటినా [॥]

ఐదవరేకు : మొదటివైపు

౨౨. బహుభి ర్వసుధా దత్తా బహుభి శ్చానుపాలితా [।] ...
౨౩. యస్య యస్య యదా భూమి త(స్త)స్య తస్య తదా ఫలమ్ [॥*]
౨౪. షష్టివర్షసహస్రాణి స్వర్గే క్రీడతి భూమిదః [।]

ఐదవరేకు : రెండవవైపు

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారు

కృష్ణాజిల్లాలో మొవ్వ అని ఒకగ్రామము న్నది. ఆంధ్రదేశమందు వేణుగోపాలపదాలు వినని, విని ఆనందించని, రసికులు అరుదుగా ఉంటారు. ఆపదములను రచించిన కవి ఆవూరివాడే నంటారు. సంగీతసాహిత్యములు ఆవూరినీరు తాగితే పట్టుపడునని పూర్వము పెద్దలు చెప్పుకొనేవారు. ఇప్పుడట్టి దేమీ కానరాదు. కృష్ణకాలువ వచ్చి ఆభూమి మాగాణి కావడముచేత నీటి గుణము మారినదని అక్కడివా రంటారు. కాలోలును! పూర్వకాల మక్కడ సంగీత విద్వాంసు లనేకులు ఉండేవారట!

ఆవూరికి చేరువనే కూచిపూడి అని ఒక గ్రామమున్నది. ఆవూరివారందరు భాగవతము లాడుదురు. వీథినాటకాలలో వారిది పెట్టినపేరు. సిద్ధేంద్రులని యోగీంద్రు లొకరు ఆవూరివారికి ఆవిద్య నేర్పినారట! పారంపర్యముగా ఆవిద్యనే వా రభ్యసించవలసినట్లు కూడా విధించినారట! ఇప్పటికీ అక్కడ అట్లే జరుగుతున్నది. ఈ యీ రెండుగ్రామములు చేరువగా ఉండడముచేత, ఆవూరివారివిద్య ఈవూరివారికి, ఈవూరివారివిద్య ఆవూరివారికి అంటుకొనికూడా ఉండేవట పూర్వకాలమున?

నేనిప్పుడు చెప్పబోయేకథలోని రామయ్యగారొక్కరు తప్ప ఈమ... ములో మొవ్వలో సంగీతవిద్వాంసులు ...వ్వరూ లేరు. వారి రామయ్యగారని అక్కడ ఒక రున్నారన్న సంగతి, ఆయన గొప్పసంగీతవిద్వాంసు డన్న సంగతి, ఈకథ ముగిసినతర్వాతనే ఇప్పటి వారికయినా తెలుస్తుంది.

రామయ్యగారు 1860 ఆప్రాంతముల జన్మించియుండును. ఆయన పసితనమునాటికి తెలుగుదేశమున త్యాగరాజకృతు లంతగా వ్యాపించలేదట! అప్పుడు అష్టపదులు, తరంగాలు, తాళ్లపాకవారి పదాలు, తంజావూరి పదాలు మొదలయినవి హెచ్చుగా పాడేవారట! మనము విని యెరుగముగాని వారి రామయ్యగారు బాల్యములో బహుళఖ్యాతిగా వీణవాయించేవారనీ, పాడేవారనీ, ఎరిగినవారివల్ల విన్నాను. దీనికి నమ్మకముగా ఈక్రింది కథకూడా విన్నాను. మైసూరునుంచి వీణసాంబన్నగారని ఆకాలములో ఒక మహావిద్వాంసుడు ఆంధ్రదేశమునకు వచ్చి బందరుమొదలయిన చోట్ల శిష్యబృందముతో కొన్నిమాసము లుండి, అనేక గానసభలు జరిపి బహుకీర్తిని

...మన
...ట్టికలెక్టరు
...ము అందుకొని
...వాయించండి" అని
...పద్ధ మన్నట్టు నే నీరా
...వాయిస్తూ ఉంటె అనుభ
...ంచి చలేక ఇంకేదో రాగము
...ంచుమంటా డేమి అజ్ఞుడు అని కోపించు
...ని వీణశ్రుతి తప్పించి క్రిందపెట్టి "ఈసాంబ
శివాట ఆసాంబడు వినవలెగాని నీవు వినే
దేమిటి, పో, పొమ్మన్నాడట ఆసాంబన్న
గారు అటువంటిసాంబన్నగారు మన మారిరామ
య్యగారి వీణాగానము విని ఆనందపరవశుడై
కౌగిలించుకొని "అసాధారణమైనది నాయనా
నీపాండిత్యము" అని అభినుతించినాడట! ఆసాంబ
న్నగారప్పుడు రామయ్యగారిని మైసూరికి పిలు
చుకొనిపోయి మహారాజాగారి దర్బారులో
పాటకచ్చేరిపెట్టించి గొప్పసత్కారము జరిపించి
నాడట! మహారాజాగారప్పుడు మహానందము
చెంది రామయ్యగారికి రెండునూటపదహార్లు,
రెండుచేతులకు రత్నాంకితములైన కడియము
లు, దుశ్శాలువులు, జలుగుబంగారుసరిగెపనిగల
తలగుడ్డ, అంగీ, వస్త్రాలు ఇచ్చి సమ్మానించి
నారట! ఇది మనపుట్టుకకు పూర్వపు ముచ్చట

ఇటీవల దారిద్ర్యముచేత మురుగులజత
కరిగించుకొన్నారట కాని పెట్టె చీకుళ్లయి
చిమటపోట్లతూట్లతో ఉన్న శాలువులను,
అంచుతలగుడ్డలను, అప్పుడప్పుడు రామయ్య
గారు ఎంతో ...

ఉండడము అనేకు లెరుగుదురు. ఇంత ప్రఖ్యాత
విద్వాంసుడయిన రామయ్యగారికిట్టి యిక్కట్ల
స్థితి యెందునుండి రావాల్సివచ్చినది.

ఆయన కొక్కతే కుమార్తె. మంచి
గారాబముతో కూతుర్ని పెంచినాడు. తన
పాండిత్యగౌరవమునకు తగినట్లు ఉండవలెనని
తాహతుకుమించి కట్నమిచ్చి గొప్పసం
బంధము కుదిర్చినాడు. పెద్ద వైభవముతో
పెండ్లి చేసినాడు. ఆపెండ్లికి చెన్నపట్టణమునుంచి
గొప్ప సన్నాయిపాటగాళ్లు వచ్చినారు. ఇంకా
సంగీతవిద్వాంసు లనేకులు వచ్చినారు. వారి
వారికి ఆయన గొప్పసమ్మానములు జరిపినాడు.
ఇంతమొత్తుతో వివాహము జరుపడమునకు తగి
నంత ద్రవ్యము ఆయనచేతిలో లేదు. మూడె
కరాలమాగాణే ఆయనకున్న భూవసతి. తన
పాండిత్యవైభవమును విశ్వసించి, అప్పుచేసి
ఆయన అంత గొప్పగా పెండ్లిచేసెను. పెద్ద
పెద్దచోట్ల నాల్గు కచేరీలు జరిపి అవలీలగా
అప్పుతీర్చగల్గుతానని అనుకొన్నాడు. ఆయన
తలపు అట్లాఉంటె దైవము తలపు అన్యథాగా
ఉండెను. పెళ్లి అయి నెలతిరగకముందే ఆ
అల్లుడు అంతరించినాడు. అయ్యో! ఆయనకథ
అష్టముతిరగానికిదే ఆరంభము! కూతుర
దుఃఖము పెద్దకడుపుకోతగా ఆయన కేర్పడ్డది.
ఆకష్టముతో మనస్సు చీకాకై చెడగా
ఆయన రెండుమూడేళ్లు ఇల్లు విడిచి పదచల
నముచేయలేదు. చింతతో చిక్కిపోయినాడు.
అప్పు పెరిగినది. పొలముమీది రాబడి బువ్వకు
అటే అటకుంటా ఉన్నది. చిక్కులలో చిక్కు-

గినవారు సంగీతసారస్యము బాగా తెలిసిన వారు పలువురు ఉండేవారు. ఆయనకు కలిగిన ఆపదనుగూర్చి చింతిస్తూ తగినతోడ్పాటు జరుపుటకు యత్నిస్తూ ఉండేవారు. ఇట్లా ఉండగా ఆ కాలమున బందరులో ఒక గొప్ప షాహుకారింట్లో వివాహము వచ్చినది. జమీందారీ యెత్తున ఆ వివాహపు యేర్పాట్లు జరిగినవి. పెద్దలందరు ఆలోచించి ఆ పెండ్లికి హరి రామయ్యగారి పాట కచ్చేరీ నిర్ణయించినారు. అప్పలవాళ్ల తల్లిచేత రామయ్యగారందుకు ఒప్పుకొన్నారు. మూడు నాటకదహార్లు ఇచ్చేటట్లు ఏర్పాటు జరిగినది. అప్పటికింకా గ్యాసులైట్లు ఆప్రాంతముల వ్యాపించలేదు. మదరాసునుండి అప్పుడే ఆ పెండ్లికే తొలిసారి వాటిని తెప్పించినారు. పెండ్లినాటి సాయంకాలము హరి రామయ్యగారిపాటకచ్చేరికి అనేకులు వచ్చిరి. గ్యాసులైట్లను వెలిగించిరి. రామయ్యగారు వీణ శ్రుతి దిద్ది వాయింప నారంభించినారో లేదో వెలిగించడములో ఏదో అసందర్భము జరిగి అంతలో గ్యాసులైటు ఒకటి పగిలినది. పందిలికి మంటలు అంటుకొన్నవి. పెండ్లికుమార్తెకు మరికొందరికి ఒళ్లు కాలి అమంగళము జరిగినది. దానితో రామయ్యగారిపాట అమంగళపుపాట అని దుష్ప్రతీతి పుట్టినది. రామయ్యగారి ప్రఖ్యాతిముందర పేరెత్తజాలని వారెవరో సంగీత విద్వాంసులు యీదుష్ప్రతీతిని చాటించినారని కొందరంటారు. ఎవరు చాటించినా అప్రతీతి మాత్రము ఆవైపుల బాగా అల్లుకొన్నది. నాటినుండి సంగీతకచ్చేరీలకు ఆయన మాట తలపెట్టేవారు తక్కువయినారు. ఈదుష్ప్రతీతిచేతనే కాక కాలప్రమాణపాటుచేత కూడా ఆయనకు సమ్మానము సన్నగిల్లినది. ఇప్పుడు నేను చెప్పేది పదిహేనేండ్ల కిందటి మాట. పారసీ ఖత్తు పాటలుగల నాటకరంగాలు, జావళీలు, టప్పాలు మొదలయిన క్రొత్తరకపు సంగీతము, ఫిడేలు, హార్మోనియము మొదలయిన క్రొత్తరకపు యంత్రములు వెలసినవి. వాటిమీద మోజు యెక్కువయి ప్రాచీనపు యంత్రముల మీద ప్రాచీనగానఘనులమీద ఆదరము బీదపడినది. 'క్రొత్తవింత పాతరోత' అన్న మాట ఉన్నదిగదా! రామయ్యగారు ఇది, పిదపకాలపు సంగీతమని చాటుచేయక చాటి చెప్పుతూ ఉండేవారు. సంగీతసారస్య మెరిగినవారు ఆయనమిత్రులు ప్రాచీనులు పలువురు అంతరించిరి. క్రొత్తవారు క్షుద్రరకములకు ఆయనమాటలు హేయములుగా తోచుచుండెను. అందుచేతకూడా ఆయన గౌరవము కొంత అంతరించినదని చెప్పవచ్చును. ఏది యెట్లున్నా ఆయన తనపాండిత్యవిశ్వాసమును కోల్పోలేదు. వయసు మీరినవాడయినా తాను ప్రతిదినము సాయంప్రాతస్సమయములందు సంగీతసాధన మానేవాడు కాడు. ఊరిబయటకి పోయి వృక్షాలకు పక్షులకు, పుట్టలకు గట్టులకు, శిశువులకు పశువులకు, దినదినము తనపాటవినిపిస్తూ ఉండేవాడు. అప్పటికే యాభై, యాభై యయిదేండ్ల వాడయినా ఆయనకు పలువరుస చెరువాయక గొగ్గి లేక తీరుగా ఉండేది.

దైవము ప్రతికూలముగ ఉంటే బంగారముకూడా మట్టవుతుం దంటారు. ఒకనాటి తెల్లవారుజామున వీణాసాధనకు [illegible]

దీనస్థ ఉండగా ఆయన కడచేతిమాప్రసూత్రే టికి, నడిమిత్రోటికి, మంద్రగబ్బ ఘట్టమ. ఆయన వారముకోజులు దానితో అవస్థ పడ్డాడు ఆకరొడుపుత్రిగా చివరకు బండబారి వంకరపోయినవి. ఆయనవీణావాదనశక్తి అంతటితో అంతరించినది. ఆయనకు దురదృష్టపరంపర మిక్కిలి దుర్భరముగా సాగుచున్నదిగదా! అప్పుల కింద ఇల్లూ వాకిలి, భూమి పుట్ర, చెల్లిపోయినవి. ఆలు మగడు కూతురు ఈముగ్గురికి, మెతుకులో బువ్వకు గడవడమే కష్టసాధ్యమైనది. దారిద్ర్యదేవతపూనినదంటే అన్ని యోగ్యతలును మన్నయి పోతవిగదా! ఆయనసంగీతమన్నా ఆయనమాటలన్నా, ఆచుట్టుపట్టుల వారందరికి వేళాకోళము క్రిందికివచ్చినది. ఆయన చేత మైసూరు ప్రయాణపు కథలు అప్పటిపాట కచ్చేరీకథలు పనిపాటలులేని సమయములందు ఎప్పుడయినా చెప్పిస్తూ వారు వారు వేళాకోళపు పొగడ్తలు పొగడుతూ ఉండేవారు. అత్యన్నై మమ్యమందు అతివిశ్వాసము గల ఆ అమాయకుడు, నిజముగానే తనను సంభావిస్తున్నారని సంతోషిస్తూ ఉండేవాడు. పదిహేనండేళ్ళ క్రిందటిమాట చెప్పుతున్నాను. ఆంధ్రదేశమందు నాటకసమాజములు పెరిగినవి. నాటకులలో అభినయమునుగురించి, గానమునుగురించి, స్పర్ధలు, పోటీపోటీలు జరుగుచున్నవి. టాలాటోలీ అభినయములు టప్పాపాటలు, సంకరసంగీతములు, రూపుమాపి శాస్త్రీయపద్ధతులమీద సంగీతకళను నాటకకళను సాగించవలెనని కొందరు గందరగోళము చేసున్నారు. పత్రికలలో వారు వీరు ఈవిషయములమీద వ్యాసములు వ్రాయనారంభించినారు. ఈవార్తలు మువ్వరీడింగు రూములో కుఱ్ఱవాళ్లు చదువుతూ ఉండగా రామయ్యగారు వింటూఉండేవారు. నిజముగా అటువంటివిమర్శనము పుట్టితే తనపాండిత్యము ప్రఖ్యాతికి రాగలదని ఆయన బల పాటపడుతూ ఉండేవాడు. బెజవాడలో నూజవీటి రామనారాయణంగారు క్రొత్తగా ఒకసంగీతసభ నెలకొల్పినారనిన్నీ అందులో శాస్త్రీయమైన కర్ణాటగానమే గాని పార్సీ పాటలు మొదలయిన సంకర సంగీతములు ఉండవనిన్నీ అట్టిది నేర్పడముకు తగిన సంగీత విద్వాంసులు కావలసి ఉన్నారనిన్నీ, వారు నాటకకళకూడా పెంపొందింపచేటందుకు యత్నిస్తున్నారనిన్నీ, ఆసంగీతవిద్వాంసులు అభినయవిద్యకూడా ఎరిగినవారై ఉంటే మరీ మంచిదనిన్నీ అట్టివారు బెజవాడలో శ్రీరాజాగారిని దర్శింపదగుననిన్నీ ఒకనాడు పత్రికలో ప్రకటన ఉండగా రీడింగురూములోని కుఱ్ఱలు రామయ్యగారికి తెలిపిరి. సంగీతమందు అభినయమందు తనకింక సమర్థుడు గరోకడు లేడనిన్నీ తాను వెళ్లితే తప్పక గౌరవిస్తారనిన్నీ ఆయనతలచెను. మర్నాడే సకుటుంబముగా బెజవాడకు ప్రయాణమయి వెళ్లెను. సంసారసామగ్రి వారికి అట్టేలేదు. వండుకొనేగిన్నె, త్రాగే చెంబు మొదలయినవి నాల్గయిదుపాత్రలు; మైసూరులో ఇచ్చినతలగుడ్డ, అంగీశాలువలు; ఇదే సామాను. ముఖ్య మెరుగగల ఒక పేదరాలు పెద్దమ్మాయింట్లో వారు బస చేసిరి. మంచిరోజు చూచుకొనే వచ్చినాడుగనుక

రామయ్యగారు బెజవాడ చేరినమర్నాడే ప్రొద్దుటిపూట శ్రీరాజాగారిదర్శనము చేయుకోసమునకు ముస్తాబు అయినారు. ఆయన కొన్నాళ్లో ఇరవై యేళ్ల ప్రాయమప్పుడు మైసూరుసంస్థానమున ఇచ్చినదుస్తులు అప్పటి ఆయన ఆకారపుష్టికి సరిపడే యుండునుగాని అరవైయేళ్ల ప్రాయమప్పుడు ధరించబోతే ఎవరివో పాతవి యెరువు తెచ్చుకొన్నాడు కాబోలును అనిపించేటట్టు ఉన్నవి. వదులైయి వ్రేలాడుతున్న ఆదుస్తులలో ఆయన మునిగి పోయినాడు. అందులో బహువత్సరములనుంచి పెట్టెచీకుళ్లయి చిమటపోట్లుపడి రంగువెలిసి ఉండడముచేత మరీ వికారముగా ఉండెను. ఈసంగతి ఆయనకు తోచలేదు. ఆయన దృష్టికి అవి ఆనాటి మైసూరుసమ్మాననమును స్మరింపజేస్తూ ఉత్సాహజనకముగానే యుండెను. మైసూరికి వెళ్లినప్పటివలెనే ఒక సిద్ధాంతిని, ముహూర్తాదులు పుచ్చుకొని శకునపరీక్ష చేసి ఎంతసేపటికీ మంచిశకునము కుదరకపోగా, పట్నవాసాలలో శకునాల పాటింపు పనిలేదనుకొని ఆలస్యమైతే వర్జ్యము వస్తుందన్న తొందరచేత సాహసించి ఆయన బైలుదేరెను. శ్రీరాజాగారిబంగాళా చేరిబంట్రౌతులను బతిమాలుకొని లోనికి పోయి రాజాగారిని దర్శించి తన కథ విన్నవించుకొనెను. రాజాగారు మంచిరసికులు, సరసులు; అయినా, ఆబ్రాహ్మణుని వయస్సు వేషము ప్రథమదర్శనమందే వారికి పరిహాస్యతను కూర్చెను. అపైని ఆయన చెప్పినమాటలున్నూ అందుకు తగి

సంగీతమని అప్పటి గాయకుల సంగీతము నాయనగిర్చించెను. ఫిడేలు, హార్మోనియము, మొదలయిన యంత్రములు చెడనాడెను. తాను ప్రాచీనమైన శుద్ధకర్ణాటకమును పాడగలవనిన్నీ తనతోనిప్పుడుచేత శ్రీవారు స్థాపించినగాయకసంఘము నాటకసంఘము ప్రఖ్యాతికి రాగల వనిన్నీ అమాయికముగా చెప్పెను. రాజాగారది విని చిరునవ్వు నవ్వేరి. 'సరే సెలవో మీరు మాసంగీతశాలకు పోయి అక్కడి గాయకులు నటులు ఉంటారు వారిని కలుసుకొని మాటాడండి. తర్వాత మీవిషయము ఆలోచించి చెప్పుతాము' అని చెప్పిరి. వృద్ధబ్రాహ్మణుడు వచ్చినాడుగదా అని మామూలు పాయలు తెచ్చి యిమ్మన్లేదు. దారిద్ర్యపు బరువు తలమీద ఉన్నప్పటికీ, ఒక్కపూట పస్తయినా ఉండుకొన్నాడుగాని ఆయనయింతవరకూ బిగలాపడి యెవ్వరినీ యాచించి యెరుగడు. అయితే పెద్దసభ కావలెను, పెద్దసమ్మానము జరుగవలెను, అనిదే ఆయన తలపోత; కాని చిల్లిపిచూచుల కాయన చేయి ఒగ్గేవాడు కాడు. అవసరముమాత్రము అర్థగా యిచ్చినా అదే పదివేలని పుచ్చుకొదగినదిగానే ఉన్నది. అపూట భుక్తికి ఉన్నదో లేదో! "సంగీతశాలలోనివారిని కలుసుకొంటానుగదా! తమరువారితో సంప్రతించి సంగీతపండితస్థానము దయచేయిస్తామన్నారుగదా! ఇంతలో ఇదిమెందుకులెండి? నే నిందుకోసం వచ్చినవాణ్ణిగాను." అని విన్నవించి లేచివచ్చి

యాశీర్వచనము నవ్వుతూ చెప్పి అక్కడివారిని నవ్వించిరి.

మర్నాడు రామయ్యగారు ఆవేశము తోనే సంగీతశాలకు వెళ్లిరి. అక్కడివారు తనకు పూర్వమివారు చేసినఆదరము నిశ్చయముగా తనగౌరవము గుర్తించి చేసినదిగానే ఆయన తలచుకొన్నాడు.

"అయ్యా మీరు మైసూరుమహారాజుగారిచ్చేటప్పుడే ఉన్నయ్యా దుస్తుల కేచిమటపో ట్లని—వారు,కుట్టించేటప్పుడు మీశరీరముకొల్తలు తీసుకోలేదు కాబోలునని— పెద్దలైనారు గనుక శరీరము కృశించినదిరా అని—అయితే అప్పటిపాటకు కూడా కృశించే ఉంటుందే మోనని—కొంచెము పాడించిచూస్తే తెలుస్తుం దని—తలకొకమాట చొప్పున పలుకుతూ పగల బడి మాటాడిరి. ఒకడు "చిత్తము మైసూరు విద్వాంసులు! ఒకకీర్తనపాడండి బాబూ!" అంటూ హార్మోనియము శ్రుతి సాగించెను. 'ఇస్సి! నేను పాడను. తంబురాశ్రుతి ఉంచినచెనుగాని పాడుకొన్నాక హార్మోని యముశ్రుతి పనికిరాదని ఆయన గర్జించెను. వారందరు ఆయనచే పాడించి తాళం పట్టం దలచుకొన్నారుగాని తంబూరా లేకపో వడముచేత అది సాగలేదు. "తాతగారు! మరొకనాడు దయచేయండి. తంబూరా తెప్పించి పెట్టుతాము" అనిరి. "మోటుశ్రుతి హార్మనీ సన్నవడిగాత్రపాటకు పనికిరాదు నాయనలారా! ఆశ్రుతి మానివేయండి. మీకు దివ్యమైన కర్ణాటగానము నేర్పుతాను. మీరు యువకులు, బాలలు, నేను పెద్దవా డ్నయినాను. నావిద్య మీదగ్గర నాటిపోవల నని ఆశగున్నది. శ్రీరాజాగారితో మనవి చేస్తే మీరు ఆలోచించి సెలవిస్తామన్నారు. నావల్ల మీకు ప్రఖ్యాతి వస్తుంది. అనుకూ లంగా చెప్పండి. నాసంగతి నాపాట ఒకసారి వింటే మీకే తెలుస్తుంది." అని చెప్పి రామయ్య గారు మరొకనాడు తంబురాశ్రుతిమీద పాడు టకు నిశ్చయించుకొని యింటికి వచ్చిరి. తర్వాత రెండుమూడుసార్లు రాజాగారిదగ్గరకు, సంగీతశాలకు, తిరిగినారు. కాని రామలక్ష్మ ణులు శూర్పణఖను త్రిప్పినట్లు అక్కడనుండి యిక్కడికి యిక్కడినుండి అక్కడికి త్రిప్పుటే గాని పాటవినే యేర్పాటు వారు చేయలేదు.

బెజవాడ తూర్పువైపున బందరుకాలు వ దరిప్రక్కనున్న పెద్దపువ్వుతోటలో ఒక నాడు సాయంకాలము నాలుగు గంటలవేళ పది పన్నెండేళ్ల ప్రాయముగల బాలిక లిద్దరు పూలుకోస్తూ చెండ్లు కట్టుకొంటూ ఉం డిరి. ఆ తోటలో పెద్దసంపెంగపొద ఏపుగా అల్లుకొని ఉన్నది. సన్ననిత్రోవ ఒక్కటే దానిదగ్గరకు ఇరుకుగా ఉన్నది. దూరానికి కూడా గుమగుమలాడుతూ వెలగపళ్లవాసన పోలికగలిగి ఆసంపెంగపువ్వుల సుగంధము ముసురుకొని ఉన్నది. ఆచెట్టునే కొందరు మనో రంజితమనీ సకలఫలసంపెంగ అనీ, పొదసంపెంగ అనీ పేర్కొంటారు. ఏపండుతలపుకువస్తుందో ఆపండువాసన ఆపువ్వుకు ఉంటుందంటారు. కవులు నాసికోపమానముగా వర్ణించేచంపక పుష్పము అదికాదు. ఆపువ్వుచెట్టు పెద్దవృక్ష ముగా పెరుగ... విశాఖపట్టణముజిల్లాలో అది

వ్యాసమహర్షి

తల్లియనుజ్ఞ వడయుట — తపశ్చర్య

చిత్రకారుడు : శ్రీయుత ఎ. రామమోహన రాయిగారు

క. విద్యాధికుఁడు పరాశరుఁ, డుద్యన్మతి నట్లు వలచి యోజనగంధిన్
మాద్యద్గతిఁ గలసికొనన్, సద్యోగర్భము జనించె సాధ్వీమణికిన్. ౯౪

వ. అంత నాసద్యోగర్భంబున. ౯౫

మ. ఉదితుం డయ్యె సుతుండు లోకవినుతుం డుద్యద్వివస్వత్ప్రభా
భ్యుదయుం డంబుదనీలదేహుఁడు జటాభూషావిశేషుండు కాం
తిదకృష్ణాజినవాసుఁ డున్నతతపోనిష్ఠాగరిష్ఠుం డఘా
ఘుదహద్దండకమండలుప్రథితుఁ డా కంజోద్భవాంశంబునన్. ౯౬

క. యమునాద్వీపంబున న, ట్లమరన్ శ్రీవ్యాససూర్యుఁ డభ్యుదితుం డై
సుమహితతేజంబున ది, క్సముదయము వెలుఁగఁ జేసె జగ మగ్గింపన్. ౯౭

వ. ఇట్లుదితుండై కనుచుండునంతలోనం బెరిఁగి పెద్దవాఁడై తల్లికిం దండప్రణామంబు గావించి పనివడి నీతలంచినప్పు డెల్ల వత్తు నని చెప్పి యనుజ్ఞం గొని తండ్రితోఁ దపోవనంబునకుం జని యాజ్ఞవల్క్యునిచే నుపనీతుండై పరమతపం బొనరించి మొదల నొక్కటి గాఁ గలసి యున్న వేదంబులు విభాగించి పురాణంబులు వినిర్మించి భారతార్థంబులం బ్రబలించి వాని నెల్ల శిష్యు లగు సుమంతు జైమిని పైల శుక వైశంపాయనులకుం బ్రబోధించి కృష్ణాంగుఁ డగుటం జేసి కృష్ణుం డనియు యమునా ద్వీపంబున న్యస్తుఁ డగుటం జేసి ద్వైపాయనుం డనియు వేదంబులకు వ్యాసం బొన ర్చుటం జేసి వ్యాసుం డనియు బదరీవననివాసుం డగుటం జేసి బాదరాయణుం డనియు జన్మంబునం జేసి సాత్యవతేయుండుఁ బారాశర్యుండు ననియుఁ బ్రసిద్ధిం గాంచి భారత వంశవివర్ధనుండై ప్రవృద్ధిం గొనియె.. ౯౮

హెచ్చుగా ఉన్నది. వాల్తేరుస్టేషనులో దాని పూవులు అనటిపొత్తులలో పెట్టి కట్టి అమ్ముతారు. ఈపరిశీలనమికవిడుస్తాను. ఆకన్య లిద్దరు పువ్వులోభముచేత ఆపొదదగ్గరకు వెళ్లిరి. ఒక పూవురెమ్మ కదల్చినారో లేదో రెండు త్రాచుపాములు పొదక్రిందనుండి ఆకన్యల కిరుపక్కలా ఎదుర్కొని పడగలెత్తిబుసకొట్టసాగించెను. వాటిని చూచి ఆకన్యలు గగ్గోలుపడి అరచిరి. సంగీతసాధనకు రామయ్యగా రప్పు డా ప్రక్కకే వచ్చి ఉండిరి. అరపువిని ఆయనచేరబోయి భయపడవద్దని వారికి చెప్పుతూ అక్కట కూర్చుండి పున్నాగరాగము ఆలాపనచేయ నారంభించెను. బుసకొట్టుతూ ఆకన్యలమీదికి దుముకుతూ ఉన్నత్రాచులు రెండూ పడిగలార్చి హాయిగా ఆడుతూ రామయ్యగారిని చేరబోయెను. అపాయము తప్పి ఆకన్యలిద్దరూ అటునుండి తొలగిపోయి దూరాన రామయ్యగారి నేర్పుతిలకిస్తూ ఉండిరి. ఆనందపరవశుడై రామయ్యగారు అరగంటసేపు నాగరాజుల యెదుట రాగాలాపన చేసిరి. ఆకన్యలునూ సంగీతము నేర్చుకొంటున్నవారే గనుక ఆయన గానమాధుర్యమును ఆప్యాయముగా ఆస్వాదించిరి. రామయ్యగారు నాడు మైసూరుమహారాజుగారిదగ్గర పాడి ఎంత ఆనందించిరో నేడు నాగరాజులదగ్గరపాడి అంత ఆనందించిరి. అటుతర్వాత షడ్జశ్రుతిమీద ఏదో ఆలాపనచేయనారంభించగా సర్పములు సరసర దూరముగా పారిపోయెను. ఆకన్యలు చేరవచ్చి "తాతగారూ! మీరు మహానుభావులు! మీపాట అద్భుతమైనది! కాటువేయనున్న పాములను పాటచేత మెప్పించి మా ఆపదతప్పించినారు." అనిమెచ్చుకొని తా మంతకుముందు కట్టిన పెద్ద పూవులచెండును ఆయనకు బహుమానముగా ఇచ్చి నమస్కరించి ఇంటికికొనిపోవుటకు మరికొన్ని పూవులను కోసుకోబోయిరి.

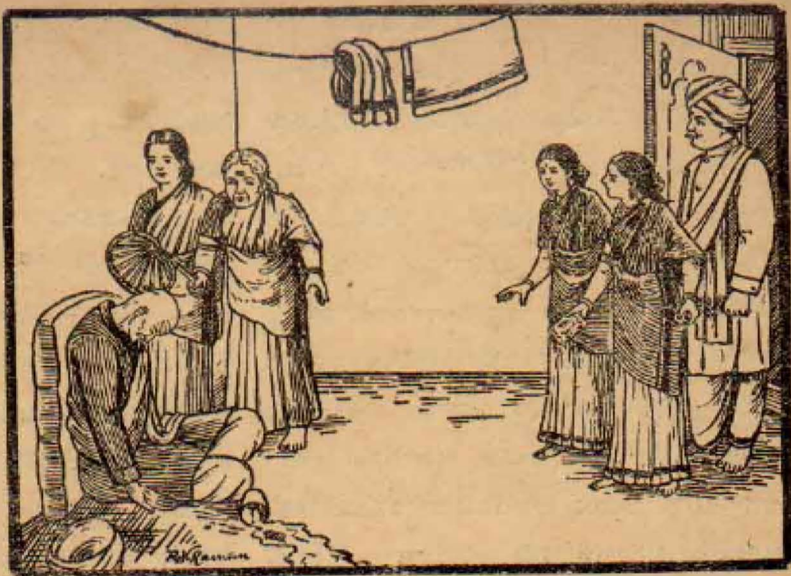
"నేడు నాకు శుభదినము. జమీందారుగారు నా కీవేళ ఉద్యోగము ఏర్పాటుచేస్తారు. ఇప్పటికథ దానికి సూచకమే" అని ఆనందించి తాను బహుమానముగా పడసిన పూవుల చెండును జమీందారుగారికి కానికగా అర్పించుట కాయన వడివడిగా బయలుదేరెను. వారు వెళ్లేసరికి జమీం

దారుగారు ఎవ్వరితోనో మాట్లాడుతూ ఉండిరి. రామయ్యగారిచ్చిన పూవ్వులచెండును పుచ్చుకొని "సరే! సంగీతశాలకు పొండి. మీ విషయము నేడు ఫయిసలవుతుంది. అక్కడి సభికులు తెలుపుతారు." అనిరి. మరి మాటాడుటకు ఎడమియ్యలేదు. "మరొక పెద్దమనిషితో మాట్లాడుతున్నారు గనుక అవకాశము లేదు అధికము ప్రస్తాపించడానికి" అనుకొని రామయ్యగారు బైటికివచ్చిరి. లేకుంటేతోటలోజరిగిననాటికథను చెప్పేఉండేవారు. జమీందారుగారన్నమాటను బట్టి తనకు జీతమువగైరాలవిషయము సంగీతశాలకు వెళ్లి తెలుసుకొమ్మన్నారని అనుకొని కాలాచకుండా ఆదరాబీదరా ఆయన అక్కడికి వెళ్లెను. సభికులను సందర్శించెను. అక్కడివారానాడు వ్యంగ్యపువెళాకోళమును విడిచి బాహాటపుపరిహాసములే ఆరంభించిరి. "వెఱ్ఱి బ్రాహ్మడా! నీవువచ్చి మాకిక్కడ గురుత్వము నెరపుతావుగా! తాతవు! నీపాట ఎవరికి కావలెను! నీకు హార్మోనియము పనికిరాదుగద! ఎవళ్లయిళ్లలోనయినా అటకలమీద పాత తంబురాలు ప్రేళ్లాడగట్టి ఉంటవి. అలాగంటిదేదో ఒకటిన్నీదానితోపాటు పెద్దది అక్షయపాత్ర ఒకటిన్నీ సంపాదించుకొంటివా క్షేమయిన పుద్యోగమవుతుంది నీది. నీకిక్కడ ఉద్యోగమేమిటికి గనుక! చక్కగా మేము చెప్పినది సాగించుకో, పో. పాపము, చాలాసార్లు తిరిగినావు." అని అందులో ఒక్కమొనగాడనెను. అందరు అట్టె అవహేళనము చేసిరి. రామయ్యగారు అల్లుడు అంతరించినప్పటికంటె వేయిరెట్లు హెచ్చుగా విరిగిపోయినారు. నోరు తడబడెను. కాళ్లు గడగడలాడెను. కన్నులనీరు క్రమ్మెను. అడుగానలేదు. మొగాన ముసుగు వేసుకొని కాళ్లీడ్చుకుంటూ ఇంటికి కదలినారు. తోటనుండి జమీందారుగారింటికి, అక్కడనుండి సంగీతశాలకు, సరసరనడిచివచ్చినరామయ్యగారిప్పుడు ఇల్లుచేరుకొనేది యేలాగో దైవమా అని తల్లడిల్లుతూ తప్పటడుగులు వేస్తూ నడుస్తున్నారు.

ఇంతకు ముందు పూలతోటలో త్రాచుపాముల బారినుండి రామయ్యగారు సంగీతము పాడి సంరక్షించినకన్యలు మనజమీందారుగారి కుమార్తెలే. ఆతోటలో వారు మరికొన్నిపూలు కోసుకొని చెల్లాట్టుకొని ఇంటికి వచ్చిరి. తోటలోజరిగిన ఆపదకథను వారు తండ్రిగారితో చెప్పిరి. జమీందారుగారాశ్చర్యము చెంది అట్టిగట్టివిద్వాంసుడు ఉంటే మన సంగీతసభలో ఉద్యోగమిత్తునుగదా! అని ఉప్పొంగిరి. ఆయనను విచారించి తప్పక సత్కరించవలసినదని ఆకన్యలు తండ్రిగారిని వేడుకొనిరి మరిన్ని ఆయనపున్నాగరాగపు పోకడలు అద్భుతముగా ఉన్నవని తామూ సంగీతముచేర్చుకొంటున్నవారే గనుక వివరించి చెప్పిరి. జమీందారుగారు వారినిగూర్చి విచారించి సత్కరిస్తానని చెప్పి ఆపదతప్పివచ్చిన కుమార్తెలను ఆదరముతో ఒడిలోనికి చేరదీసుకొనిరి. చేరబోయి ఆబాలికలు టేబిలుమీద పెట్టివున్నపూలచెండునుజూచి యిదియెట్లువచ్చినదని అబ్బురముతో అడిగిరి. ఒక వెఱ్ఱి బ్రాహ్మడు తాను పెద్దసంగీత విద్వాంసుడనని తనకు

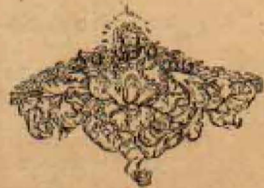
ఉద్యోగమిప్పించ వలసినదని వారమురోజుల నుండివచ్చి చెప్పుకొంటున్నాడు. నేడీపూల చెండును కొనుక్కువచ్చినాడు గాబోలును కానిక తెచ్చినాడు. సంగీతశాలకు పొమ్మన్నాను. అక్కడసాంఘికులతో ఆశపెట్టకోవద్దని చెప్పవలసినదని చెప్పినాను. చేదస్తపు బ్రాహ్మణు."అని జమీందారుగారనిరి."నాన్నగారూ! ఈచెండు మీకు తెచ్చిచ్చినవారే మమ్మిమ్మవేళ సంరక్షించినవారు. ఈచెండు వారికి మేమే యిచ్చినాము. ఆకారము అట్లా ఉన్నదిగాని ఆయన అఖండవిద్వాంసుడు."అని ఆకన్యలు సర్వము సవిస్తరముగా తెలిపిరి. జమీందారుగారు నాలుక కొరుక్కున్నారు. అయ్యో! వేషము చూచి వేళాకోళము చేసినాము గాని పాటతీరు ఒకతూరి అయినా పరికింపకపోతిమే అనుకొన్నారు. కుమార్తెలు తొందరపరచగా "కోచిబండిమీద సంగీతశాలకువెళ్లి ఇన్నూరురూపాయ లిప్పుడు బసకర్చుకింద వారికి ఇచ్చి రేపటెల్లుంట పాటకచ్చేరీ పెట్టిస్తున్నామనిన్నీ నెలకు యాభైరూపాయలకు తక్కువకాని జీతము వెంటనే ఏర్పాటు చేస్తున్నామనిన్నీ చెప్పిరావలసిన"దని కుమార్తెలతో ననిరి. నూరురూపాయలనోట్లు రెండు వారిచేతి కిచ్చిరి. వెంటనే కోచికట్టించి ఆకన్యలు సంగీతశాలకు వచ్చినారు గాని అప్పటికే జరుగవలసినమర్యాదలు జరగడము, కాళ్లీడ్చుకొంటూ ఆయన అక్కడనుండి కదలివెళ్లడము ఆయెను. సంగీతసభికుల కాకన్యలు యావద్వృత్తాంతము చెప్పిరి. ఎల్లరు తెల్లమొగాలు పెట్టిరి రామయ్యగారిబస యెరిగినవాడుండులో ఒకడు మనసునీరై ఆకన్యలతో కోచిబండిమీద బయలుదేరెను. వడివడిగా వచ్చి గడవేసిఉన్న రామయ్యగారి బసతలుపును వారు తట్టిరి.

గుండెదడ, దప్పి, కడుపులోమంట, నాలుక పొడారిపోవడము, కళ్లు చీకట్లుకమ్మడము మొదలయిన వికారములతో అతి కష్టపడుతూ అప్పటికి నాలుగుమూడు నిముషముల క్రిందనే ఆయన యిల్లుచేరెను. "అమ్మా! నాలుక ఈడ్చుకొని పోతున్నది. సత్తుగిన్నెడు తేటమజ్జిగ దాహానికిస్తావా!" అని గోడకు చేరగిలబడి కూర్చుండి కుమార్తెను పిలిచి రామయ్యగా రడిగిరి. ఆమె ఆయన అలసటనుచూచి తొందరతో తేటమజ్జిగ తేబోయెను. పాపము! పండుముత్తైదువ ఆయనభార్య చింపివిసనకర్ర చేతపుచ్చుకొని చెమటలు కక్కుతూ ఉన్న ఆయనశరీరమును సేదదేరేటందుకు విసరుతూ ఉండెను. తొందరపాటుతో తలుపుతట్టుతూ "రామయ్యగారు! రామయ్యగారు!" అని పిలుస్తూఉన్న బైటివారిపిలుపును విని ఆయన భార్య "యెవరువా"రని అడిగెను. "సంగీతసభనుండి జమీందారుగారు పంపితే వచ్చినామండీ"అని బైటివారు చెప్పిన బదులునువిని ఇస్సీఅని రామయ్యగారు విసుగుకొనిరి. అంతలో, లోనుండి తేటమజ్జిగ తెచ్చి తండ్రిదగ్గరపెట్టి బైటయెవరో పిలుస్తున్నట్టు విని కుమార్తె తలుపు తెరచి వెలుపలనున్నవారిని పలుకరించెను. ఆకన్యలతో వచ్చిన సంగీతసభ్యుడు "అమ్మా ! మీరు జమీందారువారి కుమార్తెలు. జమీందారుగారు రామయ్య

గారికి ఇప్పటికర్చుక్రింద ఇన్నూరు రూపాయ లిచ్చి రమ్మన్నారు. వెంటనే ఉద్యోగము ఏర్పరుస్తా మన్నారు. ఇది విన్నవించి పోవచ్చి నాము!" అని చెప్పెను. పాపమామె తనతండ్రికి కష్టకాలములో భగవంతుడు కన్ను తెరచినా డని సంతోషించి లోపలికి రండని వారినిపిలిచి తలుపు బార్లగా తెరచెను. అప్పుడు రామయ్యగారు మజ్జిగ త్రాగుటకు సత్తుగిన్నె ఎత్తిపట్టుకొనిఉన్నారు. ఇంకా త్రాగలేదు. అంతలో ఆకన్యలు చేరబోయి నమస్కరించి "అయ్యా! పూలతోటలో మీరు రక్షించినది మమ్మే. మేము జమీందారుగారి కుమార్తెలము. ఆకథంతా విని వారు నొచ్చుకొన్నారు. మీకు ఇప్పటికర్చుక్రింద ఇన్నూరు రూపాయలు ఇచ్చిరమ్మన్నారు. పాటకచ్చేరీ పెట్టించి వెంటనే ఉద్యోగం ఏర్పాటుచేస్తామన్నారు." అంటూ ఆనోట్లు, తాముతర్వాత కట్టుకుతెచ్చుకొన్న పూలచెండు, రామయ్యగారి ఒడియందుంచిరి. రామయ్యగారది తీర విన్నారో లేదోగాని "ఆఁ ఆఁ" అని నోరు తెరచి అట్టె తేరజూచి కన్నులు తేలవేసిరి. సత్తుగిన్నె చేతినుండిజారి నేలబడెను. గోడకు చేరగిలబడి ఉన్న శరీరము నేలకు జారగిలబడెను. తల్లికూతుళ్ళు కంగారుపడి మళ్ళీమజ్జిగ తెచ్చి తెరచుకొనిఉన్న నోటిలోపోసిచూచినారుగాని గుటకపడలేదు. ఒళ్లుపట్టిచూచి సంగీతసభ్యుడు కళ్లనీళ్లువిడిచెను. "అయినదమ్మా రామయ్యగారి కథ అయిన"దనెను. అంతలో అవురుమనుచున్న రాజకన్యల నాదుకొని అతడు బైటికి తెచ్చెను.

ఆయిన్నూరు రూపాయలు రామయ్యగారికి అపరకర్మమున కయిపోయెను.

*లేబరు మంత్రివర్గము

ఆంధ్ర శేషగిరిరావు గారు

లండను మహానగరములో డవునింగువీధియందలి కాబినేటుసభాభవనమున సుఖాసీనులై అనస్తమిత భాస్కరమగు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమును నేడు పరిపాలన మొనర్చువారు కార్మికులు. ప్రాచీనసాంప్రదాయములకు పట్టుకొమ్మయైన దేశమునందు, జీవనాధారములకు తడుముకొనుటయందే సామాన్యజీవులకు శక్తి, ఉత్సాహము, ప్రజ్ఞ చిట్లముకట్టిపోవు దేశమునందు, పుట్టుదరిద్రులగు కార్మికులు కొందఱు రాజ్యాంగరంగమున ప్రవేశించి తమధైర్యోత్సాహములచే ప్రజ్ఞాపాండిత్యములచే సామ్రాజ్యశకటమును భుజాస్కంధముల వహించి హేమాహేమీలకు ఆహా పుట్టునట్లు నడిపించుచున్నారనిన హో ఎట్టివానిహృదయము సంభ్రమాశ్చర్యనిమగ్నము కాకుండును? ఈకార్మికనాయకులందు పెక్కురు పాఠశాల మొగమైన జన్మమధ్యమునందు చూచియెఱుగనివా రని నచో చదువరులకు సంభ్రమాశ్చర్యము లినుమడించును. ప్రస్తుతకార్మికమంత్రులలో పెక్కురు పదియేండ్ల పసితనమునుండియే పాలములందును గనులయందును కాయకష్టము పడినవారు. అట్టివారు మన కిప్పుడు పరిపాలకులు.

రాజ్యాంగమంతయును కార్మికులచేతులలో నున్నను ప్రస్తుతమంత్రివర్గమునందు ప్రతిపక్షమువారును ప్రాతినిధ్యము వహించి రనవచ్చును. కాబినేటుసభ్యుల తిరువది మందిలో ఆఱుగురు ట్రేడుయూనియను నాయకులు; అయిదుగురు ప్రభువులు (Peers). ఈప్రభుపంచకములో హిందూదేశపు వెనుకటివైస్రాయియగు లార్డుఛెల్మ్సుఫర్డుగా రొకరు. విక్టోరియామహారాజ్ఞి ఆంతరంగిక కార్యదర్శి తనయుడు లార్డు పారమూరుగా రొకరు. వీరుభయులును లేబరుపార్టీకి చెందినవారే కారు. లేబరలుమంత్రాంగమున సాంగ్రామికమంత్రిపదవి నధిష్ఠించిన లార్డుహాల్డేను మొన్నమొన్ననే లేబరుపార్టీలో చేరి ప్రస్తుతమంత్రివర్గమున లార్డుచాన్సిలరుగా నున్నారు. ఈముప్వురును గాక, ఇండియాకార్యదర్శియగు ఆలివరును, థామ్సనుకూడ ప్రభువర్గీయులే. మిగిలిన తొమ్మిండుగురు కాబినేటుసభ్యులలో రామ్సేమేక్డొనాల్డు తత్వజ్ఞుడు. ఛార్లసు ట్రెవిలియను, కర్నల్ వెజ్జివుడ్డు, నీలుబక్స్టను, వీరుముప్వురును పూర్వము లిబరలుపక్షమునకు చెందినవారు. హెండర్సను, సిడ్నివెబ్బు ఫిలుప్స్నోడను వీరు సాంఘికవాదులు. కాలనీలమంత్రియగు థామసు మొదలగ్గాని ఆరోగ్యశాఖమంత్రియగు వీట్లేవరకు కార్మికోద్యమమందలి ప్రతిశాఖయు ప్రాతినిధ్యము వహించినది.

ఈమంత్రివర్గమున వివిధపక్షములవా రున్నట్లే వివిధవృత్తులవా రున్నారు. లాయర్లు, ఉపాధ్యాయులు, రాజ్యాంగపరిజ్ఞాతలు, సివిలుఉద్యోగులు, గ్రంథకర్తలు, ఇతరవృత్తులవారును ఉన్నారు.

ట్రెవిలియను, లార్డుఛెల్మ్సుఫర్డు వంటి పరిపాలనాపరిజ్ఞానము కల్గినవా రుండబట్టియే లేబరుమంత్రివర్గమునకు చెల్లుబడి కల్గుచున్నదని కువాదులు కొంద అనుచున్నారు. ఇది పరిత్యాజ్యము. ఏమందురా? కార్మికనాయకులు పెక్కురు ట్రేడుయూనియనులందు, ప్రామికసంఘములందు, మునిసిపల్ కవున్సిళ్లందు కార్యనిర్వాహణము చాకచక్యముగ నొనర్చినవారేకాక రాజ

---

* ఈవ్యాసరచనకాధారములు.

I. The American Review of Reviews (March) 'Britain's Labor Ministers,' by Frank Dilnot
II. Contemporary Review (February) 'The Labour Out look,' by Masterman.
III. The Round Table (March.)
IV. The Indian Review (May) 'A Cabinet of Authors'

కీయబాహ్యతను తలదాల్చి పరిపాలనావిధానము నెఱిగినప్రాజ్ఞులు. ప్రస్తుతము లేబరుపార్టీకి చెందిన లార్డు హాల్డేను లేబరుమంత్రివర్గమున సాంగ్రామికమంత్రి. క్లిన్సు హెండరుసనులుకూడ పూర్వమొకప్పుడు కాబినేటుసభికులే. నేటిమంత్రివర్గమున సాంగ్రామికమంత్రిగా నుండిన స్టీఫెనువాల్షు కొయలిషనుప్రభుత్వమునందు మంత్రిపదవుల నలంకరించెను. కాలనీలమంత్రియగు థామసు రెండుమూడుసారులు రాజకీయోద్యోగము స్వీకరింపవలసినదని కోరబడియు త్రోసిపుచ్చెను. పైసంగతులు పర్యాలోచించినచో కార్మికనాయకులకు పరిపాలనాపరిజ్ఞానము లేదనుటకు కువాదులైనను సాహసింపరు.

సరే! పరిపాలనావిధానమునందు వీరు ప్రజ్ఞావంతులే. ప్రజ్ఞకుతోడు పాండిత్యమేమైన కలదా, అని యీ మీప్రశ్న? ఈమంత్రివర్గమునం దొకరిద్దఱుతప్ప మిగిలినవారెల్లరు విద్యావాచస్పతులు; వశ్యవాక్కులు! బహుగ్రంథకర్తలు. తామ్రపర్ణిలో పుట్టినవెల్ల ముత్తెములే అనునట్లు వీరిలో అందఱును కొద్దియో గొప్పయో గ్రంథరచనయందు వ్రేలు పెట్టినవారే. ప్రధానామాత్యుడగు రామ్సేమేక్డొనాల్డు ముప్పదిగ్రంథములకు కర్త. ఇందు పెక్కుపుస్తకములు సాంఘికవాదమును గూర్చి. పండితప్రకాండుడగు సిడ్నీ వెబ్బుపారిశ్రామిక చరిత్రమును గూర్చిఇరువదియొకసంపుటములు రచియించియున్నాడు. స్నోడను వ్రాసినవి ఆరుపొత్తములు. వేదాంతగ్రంథపుస్తకమునకు లార్డుహాల్డేను రచయిత. న్యాయశాస్త్రమును గూర్చి లార్డుపారమూరు రెండుపుస్తకములు వ్రాసియున్నాడు. సిడ్నీఆలివరు 1880 సంవత్సరప్రాంతమునందే తానింకను బి. ఏ. ప్యాసుకాకపూర్వము గ్రంథరచనకు విఘ్నేశ్వరపూజ చేసినాడు. బహుళగ్రంథరచనచే ట్రెవీలియను వృద్ధాచారమును నిలువబెట్టెను. హిందూదేశపు సమస్యలనుగూర్చి స్టాఫర్డుక్రైరు చరిత్రమునుగూర్చి వెజ్జివుడ్డు మోపెడు గ్రంథములు వ్రాసెను. ఇట్లగుటనే ప్రస్తుతలేబరుకాబినెట్టును గ్రంథకర్తలకాబినెట్టని పిలుచుచున్నారు. మన మీవిషయము నింతటితో కట్టిపెట్టి లేబరుమంత్రులలో ముఖ్యులగువారి కొందఱి జీవితవిశేషముల తెలిసికొందము.

రామ్సేమేక్డొనాల్డు - ప్రధానమంత్రి

సన్ననియున్నతకాయుడు. వయస్సు యేబదియెనిమిదిసంవత్సరములు. సమభారమైన శిరమును, గంభీరమైనకంఠధ్వనియు జనుల కాతనియం దొకవిధమైన పూజ్యభావమును, ఆతనివాక్యములందు గాఢనమ్మకమును కల్గించును. తొలుత ఈతఁడొకపల్లెటూరి పేదకుఱ్ఱవాడు. మర్యాదాజీవనమునం దీతనికిసహజముగానున్న ఆసక్తియు కార్యనిర్వహణ చాకచక్యమును కుగ్రామము వీడి నగరరాజమగు లండను ప్రవేశింప నీతనిని పురికొల్పినవి. అనస్తమితభాస్కరమగు ఆంగ్లసామ్రాజ్య పరిపాలనమున కిప్పుడు మూలస్కంధమైన రామ్సేమేక్డొనాల్డు ఆదినములలో వారమునకు ముప్పదిషిల్లింగులు వేతనముగల చిన్నిగుమాస్తా. అనంతరము పత్రికానిర్వాహకుడుగా కొంతకాల ముండి రాజకీయరంగమున ప్రవేశించి అచిరకాలములోనే తనకుశాగ్రబుద్ధిచే కార్మికోద్యమమునకు నాయకశిఖామణి యయ్యెను.

మేక్డొనాల్డుభార్య డాక్టరుగ్లాడుస్టనుతనయ. ఈ డాక్టరు శాస్త్రజ్ఞుడగు లార్డుకెల్వినుకు దగ్గఱచుట్టము. ఇట్టి గొప్పవారితో సంబంధబాంధవ్యములు నెఱపఁబట్టిరే రాజ్యాంగక్షేత్రమున మేక్డొనాల్డుపలుకుబడి విశేషించినది.

ఈతనికి ధనతృష్ణ లేదు. కాని దేశసేవారాధనాతత్పరుడై కార్మికోద్యమపురోభివృద్ధికి భాగ్యాభ్యుదయమునకు తనదేహమును ధారవోసె కీర్తిధనమును గడింపవలెనను కుతూహలము మెండు. ఈకుతూహలమే ఈతని నింతవఱకు తీసికొనివచ్చినది. వాక్చాకచక్యము, రహస్యరాజకీయము (Secret Planning) ఆకుతూహలాంకురములు కారణాంతరములచే కుమిలి, క్రుళ్లి నశింపకుండ కాపాడి, పెంచి, పెద్దవానిని జేసి వానిసాయమున రామ్సేమేక్డొనాల్డు నిపుడు రాజ్యాంగరథమున గూర్చుండబెట్టినవి. ఈతనికి కార్యనిర్వహణకౌశల్యము కావలసినంత. ఇతడు దీర్ఘముగ ఆలోచించి, వెనుకముందు లరసి పదములను అతిజాగ్రత్తగ ఉపయోగించు మాటకారి. వెనుకటిమంత్రియగు లాయడుజార్జివలె నోటికెంతవచ్చిన అంతయు అనివేయని గంభీరుడు. గోల్ఫు (Golf) అను కఱ్ఱబంతియాట ఒక్కటియే ఈతడు తఱచుగ ఆడుచుండును.

రామ్సే మేక్డొనాల్డు—ప్రధానమంత్రి

జే. ఆర్. క్లిన్సు—కామన్సు సభోపనాయకుడు

రామ్సేమేక్డొనాల్డువలె నీతడు స్ఫురద్రూపి కాడు; అనాకారి. పొట్టివాడు. వర్చస్సులేక ఈతని మొగము వెలవెలపోవుచుండును. చిన్నిముక్కు, ముబ్బకనులును ఈతనియందు చూపఱకు అలక్ష్యభావ ముదయింపజేయును. ఈగిడసమనిషి యేకార్యాచరణమునకు గడంగినప్పుడుకాని, ఉపన్యాసవేదిక నెక్కినప్పుడుకాని మిద్దెమీదిదివ్వెవలె ప్రకాశించును. ఆధునికాంగ్లరాజ్యాంగపరిజ్ఞాతలలో నీత డొకగొప్పవక్త. పట్టుదల, కార్యదీక్ష, కలవాడు. దీర్ఘదర్శి. సామాన్య కార్మికుల శ్రేడుయూనియనునాయకుడై దాని నసదృశముగ నాశ్చర్యకరముగ నభివృద్ధిలోనికి దెచ్చి పార్లమెంటు మెంబరైనాడు. కార్మికోద్యమ ముఖ్యనాయకు లందఱిలో, పార్లమెంటు ప్రధానసభ్యు లందఱిలో శ్రేష్ఠవాగీశుడని కొండాడబడుచున్న ఈతడు వట్టిమాటలపోగుకాడు. ఇతనిది కార్యశూరత్వము లేని వ్యర్థవాగాడంబరము కాదు. జానుబ్రైటు ఉపన్యాసములవలె క్లిన్సు ఉపన్యాసములు ఆత్మవిశ్వాసపూరితములు. ఆత్మజ్ఞానప్రేరితములు. సుసంగతములు.

జే. ఆర్. క్లిన్సు

కాని వాక్చాతుర్యమున్నంతమాత్రముననే గొప్పవారు కారు. వాక్చాతుర్యమునకుతోడు కార్యనిర్వహణ చాకచక్యముకూడ నుండవలయును. ఐరోపామహాసంగ్రామసమయమున ఆంగ్లదేశపు ఆహారపదార్థముల కంట్రోలుపని ఈతనినెత్తిపై బడెను. ఆపనియం దీతడు ప్రవేశించి జయప్రదముగ జనరంజకముగ నిర్వహించి కృతార్థుడయ్యెను. తోడనే ఆతనికీర్తి ఆంగ్లావనియందు నలుమూలల అల్లుకొనిపోయెను. ప్రస్తుత మంత్రాంగమునందు క్లిన్సు కామన్సుసభోపనాయకపదవి నలంకరించియున్నాడు.

జె. హెచ్. థామసు — కాలనీలమంత్రి

థామసునకింకను రేంబదిరెండేండ్లైననునిండిరా లేదు. ఇప్పుడు కాలనీలమంత్రి పదవినొందిన ఈథామసు ముప్పదిసంవత్సరముల ప్రాయమువఱకు ఇంజెను డ్రైవరుగా పనిచేసియున్నాడు. ఈతడు కాలుసాడుగు మనిషి. చులుకనడక. రూపసి కాడు. కురూపి అనియే చెప్పవచ్చును. ముఖమును చూచి అంతస్సారమును హృదయభావములను గ్రహించుట కష్టము. ట్రేడుయూనియను లన్నిటిలో రైల్వేవారియూనియను చాలపెద్దది. ఆసంఘమున కీతడు అధ్యక్షుడు, గురువు. పార్లమెంటులో నీతనికి మాటచెల్లుబడి విశేషము. తన అసాధారణోపన్యాసకౌశలముచే కామన్సుసభికులను కొయ్యవాలినట్లు చేయగలశక్తిమంతుడు. సమ్మెకట్లసమయములో యజమానులకును పనివారలకును నడుమ రాయబారములు నెఱపి సొగసగపట్టి రాజీ కుదిర్చిన నిర్వాహకుడు. ఐరోపా మహాసంగ్రామావసరమున కార్మికుల హృదయకుహరములందు భక్త్యుత్సాహములు నూరిపోసి, వారిధనములు జయలక్ష్మీసంపాదనమునందు లగ్నమొనర్చి, దేశక్షేమంకరముగు సేవ యొనర్చిన దేశానురాగతత్పరుడు.

జె. హెచ్. థామసు

థామసు ఉపన్యాసములు విన్నవారెల్ల నీతడు బాగుగా చదువుకొన్నవాడని భావించెదరు. కాని ఈతనికి పుస్తకపరిచయము తక్కువ. తక్కువేమి? బొత్తిగా లేదనియే చెప్పవచ్చును. అట్లయినను ఈతని ఉపన్యాసములు భావభరితములు. గంభీరములు. వివేకవంతములు. అవి ఉద్రేకమును కల్గించుటకంటె ఉద్దీపకములనుట సత్యసమీపము. యథార్థవాది యగుటచే నీతనివాక్యములం దెల్ల నొక గతి. నేరేల? ఇతడు బహిరంగసభలందును పార్లమెంటునందును చక్కగ చమత్కారముగ నుపన్యసింపగల వాగ్మి.

ఉద్యానవనవృత్తియం దితనికి సరదా మెండు. గోల్ఫుఅను కఱ్ఱబంతియాట తఱుచుగా నాడుచుండును. భరతశాస్త్రమునందు ప్రవేశము కలదు. పేకాటయందు బ్రిడ్జి (Bridge) అనుదానిని ఆడుటలో మిక్కిలిచతురుడు. ఆత్మవిశ్వాసము మెండు. లేబరుమంత్రులందఱిలో రహస్యరాజకీయము (Secret Organisation) నందు రామ్సేమెక్డొనాల్డుతరువాత ఇతడే మేటియని రాజకీయ తంత్రజ్ఞుల అభిప్రాయము.

ఆర్థరు హెండరుసను - హోంసెక్రటరీ

ప్రస్తుతమంత్రివర్గమున ఈతడు హోంసెక్రటరీ. సాంగ్రామికకొయలీషనుకాబినెటులో సభ్యుడై పరిపాలనావిధానముతో పరిచయముకలవాడు. చిన్నప్పుడీతడు డర్హాములో ఇనుపపనివాడుగానుండి స్థానిక రాజకీయ విషయములందును సాంఘిక విషయములందును చక్కని అభినివేశమును చూపువాడు. స్థానిక ట్రేడుయూనియను నాయకుడుగా కొన్నినాళ్లు పనిచేసితదనంతరము రాజకీయరంగమున ప్రవేశించి సహజవివేకముచే సత్యసంధతచేతనున్నతరాజకీయోద్యోగముల నెగబ్రాకెను.

ఆర్థరు హెండరుసను

కార్మికోద్యమపు నేటిఅభ్యుదయస్థితికి కారకులైన మహానుభావులలో హెండరుసను ముఖ్యుడు. ప్రసన్న వదనము, విశాలనేత్రములు, ధారాళమైన యంతఃకరణము కలవాడు. మతసాంప్రదాయములు గలజీవి. భామసువలె నాట్యమునందు గాని పేకాటయందు గాని యభిరుచి లేనివాడు. చక్కగ, సరళముగ, సంభాషణముగ మాటలాడగల్గినవాడయ్యు తానొకగొప్ప ఉపన్యాసకుడనను తలంపును ఈతనికి లేదు. అపకారికైనను ఉపకారమే చేయవలయునను ధారాళమైన యంతఃకరణము కలవాడు. 'డెయిలీ సిటిజను' పత్రికాధిపతితో అభిప్రాయభేదములు కల్గి తానాపత్రికా డైరక్టరేటునుండి చీలిపోయెను. అట్లయ్యు కష్టకాలమునందు 'డెయిలీ సిటిజను' సంపాదకున కఖిలసాహాయ్యమొనర్చిన పరోపకారి. డేవిడ్డు హెండరుసను అను ఈతనికొమారుడొకడు యుద్ధమునందు దేశక్షేమమునకై రుధిరముధారవోసెను. మఱియిద్దఱుకొమారులు పార్లమెంటుమెంబర్లై వెలుగుచున్నారు. హెండరుసను నెల్లరును చనువుబలిమిని 'ఆర్థరుమామా' అని పిలుతురు. కార్యదీక్షలో పట్టుదలలో గౌరవభాజనజీవనములో ఈతడు జనుల కాదర్శప్రాయుడు.

అవి లాయడుజార్జిమంత్రాంగము చెలాయించుచున్న దివసములు. ఐరోపామహాసంగ్రామము హోరెత్తుచున్న సమయము. అప్పటి కాబినేటులో హెండరుసను లేబరుప్రతినిధి. కార్యసమాలోచనమునకు కాబినేటుసభ కాహ్వానింపబడి ఈలేబరుప్రతినిధి యొకనాడు వెళ్లెను. ఇతనుపోవుసరికే సభ సాగుచుండెను. సభాభవనద్వారము లోపల వేసియుండెను. డవునింగువీథిలో కాబినేటు సభాభవనపు తలవాకిటనే ప్రస్తుతలేబరుమంత్రివర్గమున హోంసెక్రటరీపదవి నధిష్ఠించిన ఆర్థరుహెండరుసను నిలువబడవలసివచ్చెను. లేబరుప్రతినిధి రాకుండగనే కొన్నిసంగతులు రహస్యముగ సమాలోచించి చక్కబెట్టవలయునను ఆత్యాతురతయే లాయడుజార్జివంటి అమాత్యశేఖరుని అశాస్త్రీయమైన యిట్టి అకార్యకరణమునకు పురికొల్పినది. కాబినేటు సభికులు తమయిచ్చవచ్చినప్పుడు సభలో ప్రవేశింపవచ్చును. అది వారిహక్కు. అట్టిహక్కుకు అడ్డుతగులుటకు లాయడుజార్జికికాదుగదా అంతకంటె గొప్పవారికికూడ అధికారము లేదు. ఈ 'తలుపుబిడాయింపే' (Door-mat incedent) హెండరుసను సాంగ్రామిక మంత్రాంగమునుండి నిష్క్రమించుటకు కారణము.

ఫిలిపుస్నోడను - ప్రభుత్వకోశాధికారి

ఫిలిపుస్నోడను సూక్ష్మబుద్ధిగలవాడు. మాటకారి. సాంఘికవాది. ఈతనిది కోలమొగము. నయనాబ్జములు విస్ఫారములు; దుర్బలశరీరుడు; కాని, ఉద్వేగము ఉద్రేకము హెచ్చు. ఎంతటిక్లిష్టవిషయమునైనను విడమర్చి విశదపరుపగల్గిన ప్రజ్ఞాశాలి. ఈతని ఉపన్యాసములు భావభరితములు. ఉద్రేకజనకములు. మాటలు కటువుగా చురుకుగా నుండును. ఎదుటివా రేమనుకొందురో అనుకొనుట లేదు. తోడివా రెట్లు తలంతురో అనుజంకు లేదు. ప్రతిపక్షు లేమనిభావింతురో యనుభయము లేదు. తన కెంతతోచిన అంత నిష్కర్షగాకుండ బ్రద్దలుకొట్టినట్లు చప్పు తెగవేసి చెప్పివేయు దిట్టవాడు. అట్టియెడ దయాదాక్షిణ్యముల గూర్చి చింతింపడు. అట్లగుటనే ఈతడు క్రిందటి రివల్యూషనుకాలములో జనింపవలసివచ్చెనని యని జనులనుకొందురు. అర్థశాస్త్రవిషయమున ఈతనిని మించువారుకాని ఈతనితో సాటివచ్చువారుకాని లేబరుమంత్రివర్గమున లేరు. అర్థశాస్త్ర మీతని అభిమానశాస్త్రము. పండితశిఖామణియగు సిడ్నీవెబ్బుకూడ నీశాస్త్రమున ఫిల్లిపుస్నోడనుగారికి తీసినట్టే. కావుననే ఈతడీమంత్రివర్గమున ప్రభుత్వకోశాధిపతిపదవి నలంకరించుచున్నాడు. ఒకఅంశమును ప్రతిపాదించుటగాని, వాదించుటగాని, వివరించుటగాని, ఖండించుటగాని నెమ్మదిగా వినిపించీవినిపించని వచనములతో ప్రారంభించును. పోనుపోను ఉద్రేకము హెచ్చి ఉపన్యాసమధ్యమునకు పోవుసరికి కామన్సుసభ స్తంభీభూతము కావలసినదే!

ఫిలిపు స్నోడను

మంత్రికొందఱు.

సిడ్నీ వెబ్బు

సిడ్నీ వెబ్బు:—వర్తకసంఘాధ్యక్షుఁడు (President of the Board of Trade). విద్యాసంపన్నులచే పండితులచే అలంకృతమగు ఈ లేబరుమంత్రివర్గమునందు వెబ్బు పండితశిఖామణి. ఈతఁడు బహుగ్రంథకర్త. కార్మికోద్యమమును, సాంఘికవాదమును ఇతని గ్రంథములందు విశేషముగ ప్రస్తావము కావింపఁబడినవి. కార్మికోద్యమమునకు సిడ్నీవెబ్బు తండ్రి. సరళస్వభావముకలవాఁడు. సరసుఁడు.

ఫ్రాంకుహోడ్జెసు:—వయసుమల్లినవాఁడు కాఁడు. యువకుఁడే యనవచ్చును. మంత్రివర్గమునందు కళాశాలా విద్యాభ్యాసలాభముకలవారిలో ఈతఁ డొకఁడు. మొన్న మొన్నటివఱకు హోడ్జెసు గనులపనివారల సంఘమునకు కార్యదర్శి. సరళసంభాషణము, ఉదారాశయములు, ప్రసన్నవదనము, ప్రసాదలోచనములు ఈతనికి సహజాలంకారములు.

ప్యాట్రికు హేస్టింగ్సు:— అటార్నీ జనరలు. న్యాయశాస్త్రవివిధశాఖలందు కుశలప్రవేశము కలవాఁడు.

ఛార్లసు ట్రెవీలియను:—ఈతఁ డొక జమీందారి (Baronetcy)కి వారసుఁడు. ప్రస్తుత మంత్రివర్గమున విద్యాశాఖాధ్యక్షుఁడుగా నున్నాఁడు. ఈతని తండ్రి గొప్ప చరిత్రకారుఁడు.

పాట్రికు హేస్టింగ్సు

గోతమీపుత్ర శాతకర్ణి శాతవాహనుడు

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారు

(నాసికపట్టణములోని కొండచివర నొకగుహాలో నొకశాసనములో నితనిగుఱించియున్నది. "ఇతనితల్లి గోతమి. ఇతడు రాజాధిరాజు. ధాన్యకటకము రాజధాని. మహేంద్ర వింధ్యావలపారియాత్ర సహ్యకృష్ణగిరిచకోరాదిపర్వతము లితనిరాజ్యములోనివి. విద్యానిధి. ఇతడొక్కడే ప్రజ్ఞావంతుడు. ధనుర్విద్యావిశారదుడు. ఇతనిపరాక్రమము నాభాగనహుషజనమేజయ సగర యయాతి రామాంబరీషాదులను మించియుండెను." ఇవి శాసనములోని కొన్ని మాటలు.

శకయవనహూణులు పరదేశీయులు వచ్చి భారతదేశ మాక్రమించుకొనిరి. వారిలో క్షాత్రపు లనువా రొకతెగ. నహపానుడనువాడు మహాక్షాత్రపుడనుబిరుదుతో సౌరాష్ట్రము (Guzerat) ఆక్రమించుకొని కొంతవఱ కాంధ్రరాజ్యవిజృంభణ మాపినాడు. ఇతడు మహాక్షాత్రపునివంశనిర్మూలనముచేసి మరల నారోజులలో నాంధ్రసామ్రాజ్యము చిగుర్చచేసినాడు. ఇతనికాలము. క్రీ. శ ౧౩౩ మొ॥ ౧౫౮ వఱకు.)

"మునుముందు రణనిస్సహాణభేరికాశంఖ, సకలవాద్యము లుష్ట్రసమితి మోయ
నావెన్క వారకాంతాలి నాట్యమ్ములు, గీతికామాధుర్యరీతి జూప
పైన మేల్సరదార్లు బారులు తీరిచి ఘనజవాశ్వంబుల ఖదనుపోవ
వెనుక ధానుష్కులో వీరులు తెనుగురాజ్యపుబొడ్డు లీధాత్రి యద్రువ నడువ
నచట తురగపదాతులు నచటి వెనుక సమదగజయూధికాసహస్రములమీఁద
బల్లెపుంబోటుతో రిపుప్రాణహరు లుక్కుతున్క లాంధ్ర భటాళి యొత్తిపోవ."

"ఆపై కంచురథాలిపై తెనుగుఁ వారన్నన్న యొక్కొక్కడే
మాపం గల్గును ముష్టిఘాతముల దిఙ్మత్తద్విపేందంబులన్
చాపాచార్యులు వారిదోః కలిత రక్షాశక్తి దుర్భేద్యులై
వే పోవం దొడఁగెన్ తెలుంగుపతి పృథ్వీచక్ర మల్లాడఁగన్."

"జయజయ! గౌతమీ సాధ్వీమహాగర్భ, జనితముక్తాఫల! జయముజయము
జయజయ! ఆంధ్రభూచక్రరక్షాదక్ష, సవ్యబాహాదండ! జయముజయము

జయజయ! పార్థైక సామాన్యఘనధను, శ్శాస్త్రధిక్కృతరిపు! జయముజయము.
జయజయ! నలహరిశ్చంద్రపురూరవ, శ్చక్రవర్తిసమాన! జయముజయము
జయముజయ మాంధ్రనాయక! జయముజయము, బహుపరాకంచు వెనువెంటపైడిపొన్ను
వెండికఱ్ఱల నెత్తి దీవెనల జేసి, బట్టువారు కైవారముల్ పట్టుచుండ."

"లలితామోదభర ప్రసూననవమాలాభూషితుం జేసి రు
జ్జ్వలసౌధాగ్రము లెక్కి కుంకుమము లాజల్ చల్లి రంభోజ నే
త్రలు క్రొంజీరచెఱంగుమాటుబడి యర్ధవ్యక్తహా నాననం
బుల శృంగారపుఁగోరచూపుల సుధాపూరంబు లూరించుచున్."

"కాళ్లకు పారాణి కన్నుల కాటుక, చెలువొప్పు ముత్తైదువలు మునళ్లు
పసుపుపూసిన మేలినెనలులపై వెడ,ల్పైనకుంకుమబొట్టు లంద మెసగ
ముడుతలువడి కొంచెముగ వంగినయొడళ్లు, కనకాంబరమ్ముల కాంతితరుమ
లలితమంజీరమంజులనాదములతోడ, పుంజీభవన్మహాపుణ్యరాసు
లట్లు కదుముగ త్రిపురసంహారకేళి, పాటపాడుచు నెదురుగా వచ్చినారు
ఆంధ్రధారుణీధవుని సైన్యములకెల్ల విజయలక్ష్మీప్రసాదాంకవిధమువోలె."

"అతడు కాదటవె వెంకాంబ మాలవనాథు, కుత్తుక బల్లెమ్ము గ్రుచ్చినతడు
అంతవినమ్రుడమ్మా వంగి మనకు న,మస్కార మొనరించు మధురరీతి
చూచితే! తండ్రి! నీశూరతాశేఖాప్ర,ధాన బాహువులు యుద్ధమునయందు
శత్రునక్షోభాగజనితాసృగుదితవీ,రావతారమ్ములై యమరుగాత
మనుచు దీవించె ముసలిముత్తైదు వోర్తు, గడచిపోవుసైన్యాగ్రభాగమునయందు
నుత్తమాశ్వంబుపై బోవు నొక్కయాంధ్ర, తరుణతాసీము! వీరావతారు జూచి."

"తనయురదంబునుండి పతి ధాత్రికి డిగ్గి కృతప్రణాము డ
య్యెను! తల నేలదాకుగతి వృద్ధసువాసిను లిచ్చుకుంకుమం
బును ప్రసవంబులున్ గొని, నమోనమ యంచు రథంబు నెక్కినం
తన జయ మంత సిద్ధమ యనన్ దనసైన్యములెల్ల నార్వగన్."

"కాఱియు లేక ధాన్యకటకంబున రక్ష్యలు వెన్కగా బహి
ర్ద్వారము దాటి యాంధ్రవసుధాపతి యాపురివంక జూచినన్
క్రూరత శత్రురక్తములు గ్రోలగ జాచిన నాల్కలాపతా
కారభనంబు ధాన్యకటకంబు వెలార్చెను రాజుకంటికిన్."

" వేలయు లేని యంబునిధి వేగమునన్ జను నాంధ్రసైన్యజం
ఘాలత మందగించె క్షణకాలముమాత్రమ యాంధ్రవిశ్వవి
ద్యాలయ మిచ్చుస్వాగతము నందుటకై యమరావతీపురిన్
బాలకవుల్ పఠించు జయపద్యములన్ విని మెచ్చుకొంటకున్."

" మానితగౌతమీసుతకుమారునిసైన్యము లెల్ల దాటి కృ
ష్ణానది, పశ్చిమోత్తరదిశాముఖమై చనుచున్ తెలుంగుమా
గాణపుటెల్ల దాటి చనగా నెదురయ్యెను వచ్చుచున్ ప్రతి
ష్ఠానపురంబునుండి దనసైన్యముతో పులమావి దంశగా"

" గౌతమీసుత శాతకర్ణి యీ శాతవా, హనుడు తా ననలు దావాగ్నికీల
శ్రీపులమావి వాసిష్ఠీకుమారకుం, డాయువరాజు ఝంఝానిలంబు
ఇంక నేమయ్యె సుమిస్మా నహపానుడు, సౌరాష్ట్ర మింక భూస్థాపితంబ
క్షాత్రపు డేటికి గడియించుకొన్నాడు, శత్రుత గౌతమీపుత్రుతోడ
అనుచు గుసగుసలాడినా రాంధ్రభటులు, కొండ రవిజయారావములందు మునిగె
రెండుసైన్యంబులును ధరిత్రీతలంబు, పగిలిపోవగ సౌరాష్ట్రపథము నడచె"

" తెనుగు పొలాల జేని గడిదేలిన బంటుల కాలిదుమ్ము న
ల్లని పెనుభూతమై గగనలంబినియై పెనుగాలి రేగి ముం
దునకు పెలార్చగా బడుటతో నహపానుని రాజ్యలక్ష్మి తే
జను దొలగెన్ పయిన్ తెనుగుశూరులు రాజ్యముజొచ్చినంతలో

" మూలచ్ఛిన్నము లయ్యె దుర్గములు క్రమ్మన్ సైన్యముల్ పేర్చి కు
ద్దాళింపంబడె నశ్వసైన్యగజయూథంబుల్ హరింపంబడెన్
గాలింపంబడి యెల్లమూలబల ముగ్రం బాంధ్రసైన్యానల
జ్వాలాదగ్ధమయైన క్షాత్రపునివంశజ్యోతి చల్లారగన్."

" సౌరాష్ట్రేశ్వరు శేషదుర్గశిఖరాంచన్మౌళిభాగంబుపై
తారామార్గ మలంకరింపబడియెన్ త్రైలింగరాజ్యధ్వజ
స్ఫారోదంచితలోహితచ్ఛటల నాసాయంసమారంభవే
ళారోచిస్సుల మందవాయుమృదులీలావీచికాశ్రేణులన్."

వఱ్ఱకొండ నరసింహారావు గారు

అమెరికా ఖండములో నిది యొకగొప్పపట్టణము. అమెరికా వాస్తవ్యులు న్యూయార్కుపట్టణమును ప్రపంచమునకంతకును వాణిజ్యము ననుసరించి ముఖ్యపట్టణము (రాజధాని)గ భావించెదరు. ఈపట్టణమునకు సంబంధించిన కొన్నివిశేషాంశముల నిందు పొందుపఱచెదను.

౧. ప్రపంచమునం దద్వితీయమై యొప్పారుచున్నట్టి అఱువదియంతస్తుల భవన మిచ్చట కలదు. రెండు మూడు అణాలు విలువగల వస్తువుల నమ్మి యార్జించిన ద్రవ్యముతో "ఉల్వొర్త్" అనువతడు దీనిని గట్టించెను.

౨. దీని జనసంఖ్య ౫౮ లక్షలు.

౩. ఐర్లండు ఇటలీయొక్క ముఖ్యపట్టణములగు డబ్లిను రోమువాస్తవ్యులు ఇచ్చట విశేషసంఖ్యాకులు గలరు.

౪. ముప్పదిమైళ్ల వైశాల్యమున ఎనిమిదికోట్ల ప్రజలు నివసింతురు.

౫. సంవత్సరమొక్కటికి రెండున్నర లక్షల చొప్పున క్రొత్తమనుష్యు లిచ్చటికి వచ్చుచుందురు.

౬. ఇచ్చటి రక్షకశాఖ (పోలీసు) యందు పంద్రెండువేలమంది పనిచేయుదురు.

౭. ఇచ్చటి పాఠశాలలయందు ౧౭౨౦౦ మంది ఉపాధ్యాయు లున్నారు. విద్యార్థులసంఖ్య తొమ్మిది లక్షలు.

౮. ఇచ్చటిభూమివెల పదిఅరబుల డాలర్లు (ఒక డాలరునకు నాలుగురూపాయలు.)

౯. ఇచ్చటి ప్రసిద్ధమైన ఉద్యానవనము మూడు అరబులరూప్యములు వెలచేయును.

౧౦. న్యూయార్కుపట్టణములో నొక రాచబాట నిర్మించుటకు అయిదుకోట్ల రూపాయలువ్యయము చేయబడెను.

౧౧. ౨౫ సెకన్డుల కొక రైలుబండి వచ్చుచుండును. నిర్ణీతకాలమునందు జరిగిన సంగతులను బట్టి లెక్కవేసి చూడగా నిచ్చట ప్రతి ౧౩౭ నిమిషముల కొకవివాహమును ప్రతిగంట కొకనూతనగృహము కట్టబడుటయును, ప్రతిపదినిముషముల కొక క్రొత్తకంపెని స్థాపనయును ప్రతిసెకన్డులో ౪ గురు క్రొత్తమనుష్యుల రాకయు, ప్రతి ఆరునిమిషములలో ఒకశిశువు జన్మించుటయు, ప్రతి ౪౮ నిమిషముల కొక్కొకయోడ పోవుచుండుటయు వచ్చుచుండుటయు గమనింపవగును.

౧౨. ఇచ్చటి హోటేలులలోను ఆహారవస్తువుల నమ్ముదుకాణములయందును ప్రతిదినము ౫౦ లక్షల రూపాయలు భోజనవిషయమున ఖర్చు అగును. మందుతో గూడినమీగడ యిచ్చట మూడున్నరలక్షల రూపాయల వెలగలది ప్రతిదినము వాడబడుచున్నది.

౧౩. ఇచ్చటి ట్రాముబండ్లలో ౩౪ కోట్ల జనము ప్రతిసంవత్సరము ప్రయాణము చేయుదురు.

౧౪. ఇచ్చటి పురపారిశుధ్యసంఘమువారి భవనమునందు ప్రతిదినము ౭,౫౦౦ గురు పనిచేయుదురు.

పూర్వము ప్రపంచమునందు లండను, పారిసునగరములు ప్రసిద్ధికెక్కియుండెను. వాణిజ్యమునకు లండను నగరము ప్రాముఖ్యము వహించియుండెను. పారిసు ఫ్రాన్సుదేశములోని ముఖ్యపట్టణము. రాజధాని శృంగారమునకు మిన్నయని పేరుపడసెను. ప్రస్తుతము న్యూయార్కు జనసంఖ్యయందేమి శిల్పకళావైపుణ్యమునందేమి, ధనసంపత్తునందేమి వేయేల ఏవిషయమునందును లండనునగరమునకు తీసిపోదు. కొన్నివిషయములయందు లండనుకంటె అధికముగ నున్నది. ఉల్వొర్త్ వంటిభవనమును బోలు ఎత్తైనమందిరము లండనులో లేకపోవుట యొక్కలోపమని పరిగణింపబడును. మొంగలాయి చక్రవర్తులభవనము

లకంటె పెద్దవగా శృంగారమైనట్టి న్యూయార్కు రైలుస్టేషనునకును లండను రైలుస్టేషనునకును హస్తిమశకాంతర భేదము గలదనుట యతిశయోక్తి గాదు.

రెండువేల రెండువందలకొట్లుగల హోటలునిర్మాణము న్యూయార్కునందు పూర్తియగుటకు పూర్వమే ౨౫౦౦ గదు లుండునది మరియొకటి కట్టుట కారంభమయినది.

లండనులో వేలకొలది బీద లున్నారుగాని న్యూయార్కునందు గంటలకొలది తిరిగినతర్వాత ఒకరిద్దరు బిచ్చగాండ్రు కనబడుదురు.

లండనయొక్క జనసంఖ్య న్యూయార్కుతో ప్రస్తుతము సమానముగనున్నను న్యూయార్కు జనసంఖ్యయందు క్రమముగా తీవ్రమైనఅభివృద్ధి కానవచ్చుచున్నది.

న్యూయార్కులో భూమివెల లండనుకంటె మించియున్నది. వ్యాపారమునకు ప్రాముఖ్యమువహించిన వీధులలో న్యూయార్కునందు ఎకరముభూమి వెల ఏడు కోట్లరూపాయలకు మించియున్నది.

'ఉల్వార్తు' అనుభవనము న్యూయార్కునందేకాక ప్రపంచమునందంతటను మిక్కిలిఎత్తైనది. ౭౯౨ అడుగులు ఒకయంగుళము దీనియెత్తు. అగ్నిభయము లేకుండునట్లు భవనమంతయు ఇనుముతోను రాతితోను గట్టబడినది. కఱ్ఱ పొత్తిగా వాడబడలేదు. దీనిఅంతస్తులపైకి ఎక్కుటకును దిగుటకును విద్యుచ్ఛక్తితో నిర్మింపబడినబండ్లు గలవు. ప్రతిదినము ఎక్కిదిగువారిసంఖ్య ముప్పదివేలు. ప్రపంచములోని గొప్పవర్తకుల కార్యస్థానము లిందు విశేషముగనున్నవి. వర్తకులును వారిసేవకులును సుమారు పండ్రెండువేలమంది దీనియందుండెదరు. ప్రతిదినమిచ్చటికి డెబ్బదివేల యుత్తరములు వచ్చును. వీనిని భవనమునందు బంచుటకై రాత్రింబవళ్లు పదిమంది తపాలాజవానులు పనిచేయుటకు నియమింపబడియున్నారు. ఈభవనమునందుండువారిసౌకర్యార్థము వైద్యశాల, క్షౌరశాల, ఈదుటకొఱకొకయినుపచెఱువు మున్నగునవి గలవు. రాత్రులయందు ౮౦ వేల విద్యుద్దీపములు వెలిగింపబడును. అన్నిటికంటె పై అంతస్తునుండి పట్టణముయొక్క సౌభాగ్యము పెక్కుమైళ్లవరకు చూడనగును.

న్యూయార్కులోని హోటలుమందిరములు ౨౦ నుండి ౩౦ అంతస్తులవరకు నుండును. వీనియందు ౫౦౦ మొదలు ౨౦౦౦ వరకు గదు లుండును. ప్రతిగదిలో స్నానపుకొట్టు ఉండును. తరుచుగ ప్రతిహోటలునందు ఈతకొఱకు ఇనుపచెఱువుగూడ నుండును. వీనియందలి నీరు దినమున కొకటిరెండు పర్యాయములు మార్చబడును. ప్రతిగదియందు శరీరము, ముఖము, చేతులు తుడుచుకొనుటకు వేర్వేఱుగుడ్డలు ప్రత్యేకముగ నమర్చబడియుండును. ప్రతిరోజు వార్తాపత్రిక యొకటి ప్రతిగదిలో నుండువారికి అందజేయబడును. మొదటి రెండంతస్తులయందు ఉపన్యాసములు నాట్యములు జరుపుట కేర్పాటు చేయబడియుండును.

నాటకశాల, సంగీతమందిరము, భోజనశాల, తంతిస్థానము (వైరులెస్ టెలిగ్రాఫు) తీగలేని తంతిశాల, గ్రంథాలయముకూడ నుండును. వైద్యుడు, (దాయి) నర్సు నియమింపబడియుండును. చల్లగాలికై విహరించుటకిది యుపయోగకరముగ నుండును. రైలు, నాటకశాల, టిక్కెట్ల అమ్మకమునకును బట్టల నుదుకుటకును ఏర్పాట్లు గలవు. ఐదారుగంటలలో బట్టల నుదికి తెచ్చెదరు.

గదిలోనుండియంత్రముయొక్క గుండీ నణచినచో తత్క్షణమే సేవకురాలు ఆజ్ఞకై వేచియుండును. మోటారుబండ్లు కావలసినచో టెలిఫోనుద్వారా క్రిందియంతస్తునయున్న కార్యస్థానమునకు దెలిపిన రెండుమూడు నిమిషములలో సిద్ధముగ నుండును. సిగరెట్లు మున్నగు వస్తువు లేవి కావలసినను టెలిఫోనుద్వారా తెలిపినచో గదిలోనికి అందజేయబడును. పెందలకడ ఉదయమున లేవవలసియున్నచో రాత్రి తెలిపినట్టులయిన నిర్ణీతకాలమున మేలుకొలుపుట కేర్పాటుచేయుదురు. ప్రయాణికులసంతకముతో విలాసము ఒకరిజష్టరులో వ్రాయించుకొనబడును. వేడినీరు, చల్లనినీరు నల్లాలు నుండును. విద్యుద్దీపములు ఉండును. గదియందు వ్రాతపరికరములు మేజాలు కుర్చీలు మొదలగునవి కూడ నుండును. కిరాయి దినమొక్కంటికి మూడుడాలర్లు. అమెరికాదేశముయొక్క భాగ్యసంపద అచటిసౌకర్యములు ప్రజలనుభవించునట్టి సుఖమును న్యూయార్కునుగురించి పైన వ్రాయబడినయంశములు సూచించును. పూట కారణాలు గైకొని భోజనమునందు చారునకుబదులు వేడినీరు నుపయోగించుహోటలు యజమానులకును, ఎట్టిసౌఖ్యమునుగాని సౌకర్యమునుగాని పాటింపక నాలుగణాలభోజనమెచ్చట దొరకునా, యని తిరుగు మనదేశపుప్రయాణికులకును పైసంగతులు వింతగా గనుపట్టును. దేశము దరిద్రస్థితియందుండునంతవఱకు మన కివి కలలోనివార్తలు గదా!

నేదుల సత్యనారాయణశాస్త్రి

(శతావధాని : సాహితీసమితి)

3

శ్రీ మనయోదనూ క్షితిహృదయంబున విచ్చిన సంజరేకులన్
యామిని రాల్చివైచె, ప్రణయాతిథికంతముచుండి యీ వనా
శామృదుపుష్పమాలికలు జారిపడెన్ భవదంఘ్రులందు, నో
స్వామి, వడించు టెందు కిక శ్రావణమానసభోవిపంచికన్ !

నీయనురాగమున్ దెలియ జేరని యీహృదయంబు సంశయ
చ్ఛాయల నూగుచున్నది, విషాదపు చీకటి రేకు రేకులన్
తీయనివెన్నెలల్ వలచు నీకడకన్నుల నవ్వులందె, స్వా
మీ, యిట లెంతకాల ముడికింతువొ రెక్కలులేని యాశలన్ !

౪

ఏల నిశీథమందు ధ్వనియించెదు నీమృదు వేణుగానప
త్త్రాల పదేపదే హృదయసాధకవాటము నిట్లు, చాలియున్
చాలని పూలసంకెలల నన్ బిగగట్టెదు శాసనంబు నీ
వే లిఖయించి వర్తి నెగయించెద వారెను దీపికన్, ప్రభూ!

ఈవిషమంపుగాడ్పు టలంయిపుల గ్రుచ్చిన మాల ఛిన్నమై
పూవులు రేకులూడి పడిపోయె, మిగిల్చితి ప్రేమవాసనా
ప్లావితతంతు, వద్ది యురినైతువొ నామెడ, నీమృణాలపే
శావరహా స్తమందభయకంకణ మట్లు ధరింతువో, ప్రభూ!

హిందూదేశమందలి కాగితపు పరిశ్రమ

దాని స్థితిపరిస్థితి

వి. యస్. చిన్నస్వామి గారు బి., ఏ.

హిందూ దేశమునందలి పారిశ్రామికాభివృద్ధి చరిత్రలో మహాసంగ్రామమునకు విశేష సంబంధము కలదు. అనుదినమును మన ముపయోగించు వస్తువులు సంగ్రామమున కెంత యవసరమో అప్పుడు తెలిసెను. ముడిపదార్థములు హిందూదేశములో దొరకుచున్నను జర్మనీ, ఆస్ట్రియా, దేశములు మాత్రమే ఏకాధికారమును అనుభవించుచున్నటువంటి పెక్కు పరిశ్రమలను ప్రారంభించి అభివృద్ధి చేయుట కవకాశము అప్పుడే కలిగెను. ఇపుడున్నటువంటియు నింకను రొక్కనయగుచున్నటువంటియు పరిశ్రమలన్నియు యుద్ధమే కారణముగా గలవి. నిశ్చయముగా దేశమునందుగల పారిశ్రామికాభివృద్ధిని మహాసంగ్రామము ఉద్ధరించినది.

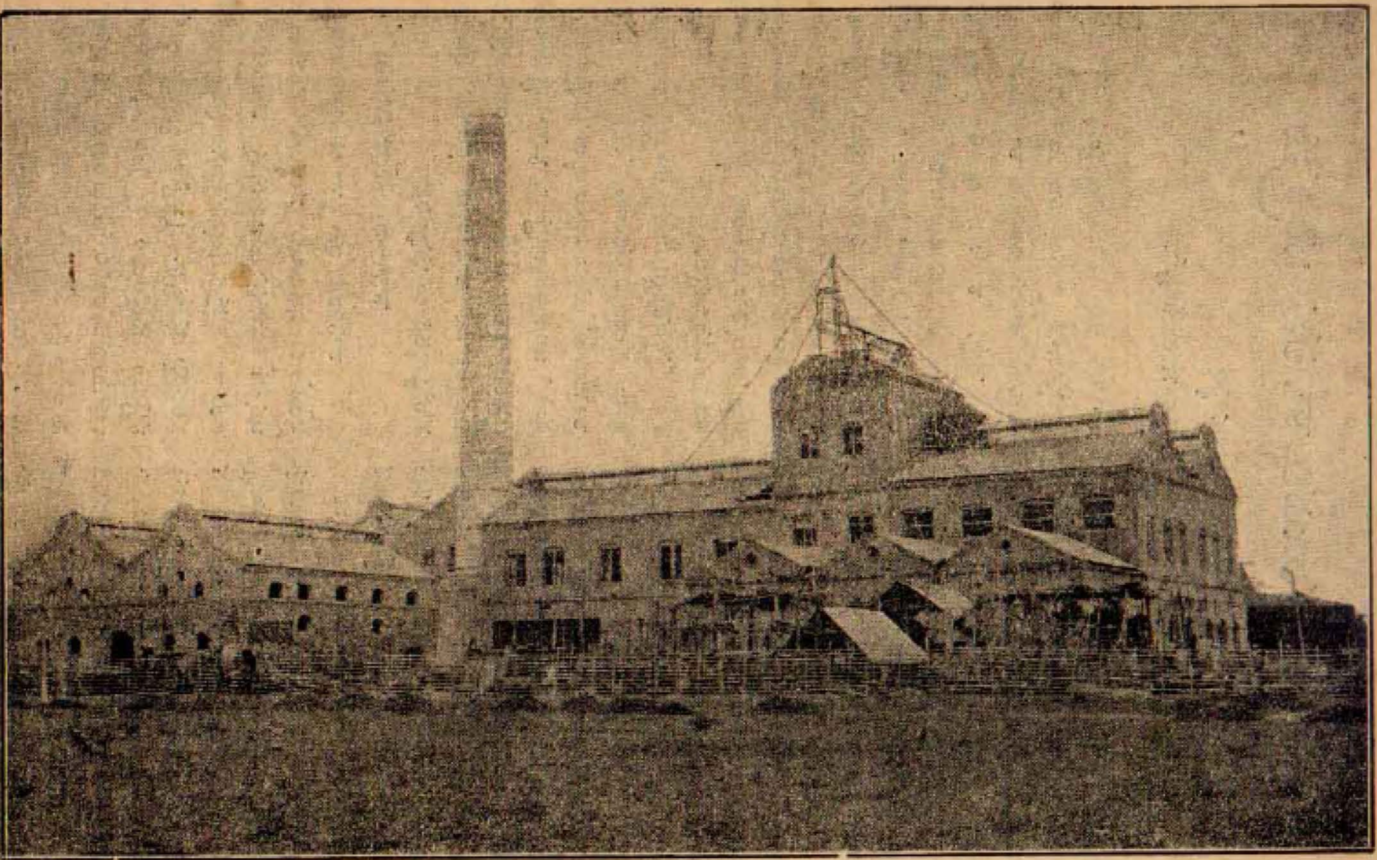
యుద్ధమునకు పూర్వము కాగితపుపరిశ్రమయునిన నెవ్వరును లక్ష్యపెట్టలేదు. పరిశ్రమలలో నుత్సాహము గలవారు సయితము విదేశపు పనివాండ్రతో పోటీపడ గలమని కలలోనైన తలంపలేదు; కాని మహాసంగ్రామముయొక్క విపరీతపరిస్థితులఫలము ఈపరిశ్రమ మీద కూడ కనబడియుండుటచే కాగితపుపరిశ్రమ యెంత ముఖ్యమో ప్రజలకిప్పుడు తెలిసెను.

ఇప్పుడుహిందూదేశమున తొమ్మిది కాగితపు యంత్రాలయములు కలవు. అందు తిరువాన్కూరునందున్న ఒక్క యంత్రాలయముతప్ప తక్కినవన్నియు ఉత్తర హిందూస్థానమునందే యున్నవి. తెల్లకాగితములు చేయుటలో ఈయంత్రాలయము లింకను దిగుమతిచేయబడు చున్న వెదురుగుజ్జుమీదనే చాలవరకాధారపడి యున్నవి. క్రొత్తలెక్కలప్రకారము యీవెదురుగుజ్జు సంవత్సరమునకు 15,000 టన్నులు దిగుమతి చేయబడు చున్నది. హిందూదేశములో 80,000 టన్నులకు పైగా కాగితము ఖర్చు అగుచుండుటవలన, ఈపరిశ్రమ మిగుల గొప్పదిగానే ప్రారంభింపబడుట కవకాశము కలదనుట స్పష్టము. యుద్ధసమయమున కాగితమునకు చాలగిరాకి యుండెను. కావలసిన ముడిపదార్థము లెక్కువగా నుండెను. అందువలన హిందూదేశములో నుత్పత్తి యగు పదార్థములలో కీలైనవాని నన్నింటిని ముడిపదార్థములుగా నుపయోగించుట కవసరము కల్గెను. కాగితమునకు వలసిన వస్తువులవిషయమై నూతనముగా జేసిన విచారణవలన దక్షిణహిందూదేశమునగూడ కాగితపు యంత్రాలయములను స్థాపించుటకు సాధ్యమగు నని కనబడుచున్నది.

పైనచెప్పిన వివరములనుబట్టి చదువరులు కాగితమును చేయు విధములను తెలిసికొన గోరవచ్చును. కాగితమును చేయుట మిగుల వ్యయకరమైనపని. ఇంగ్లాండులో జలపాతములొద్ద చక్కగా స్థాపింపబడియున్న ప్రాతయంత్రాలయములు పోయి యిప్పుడు దినమునకు టన్నులకొలది కాగితమును తయారుచేయు ఆధునిక కర్మాగారములు వచ్చినవి.

కాగితము చేయు విధము

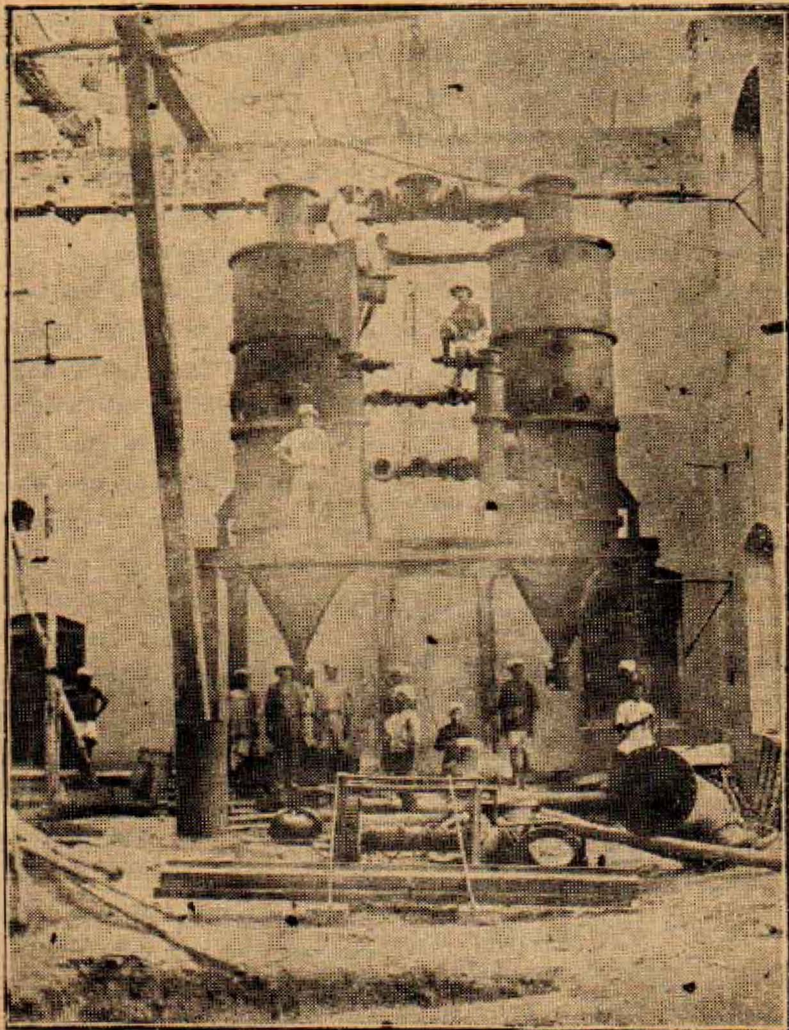
కాగితము పూర్తిగా తయారగుటకు పూర్వము అయిదారు విధములగు సంస్కారములను జెందవలసియున్నది. ఇప్పుడు దిగుమతిచేయబడుచున్న వెదురుగుజ్జు సాధారణముగా ఎక్కువ రంధ్రములుగల (సెల్యులోజు) అడవి కలపదై యున్నది. బ్రద్దలుకొట్టునట్టియు పొడిచేయునట్టియు యంత్రముల (గ్రైండర్సు, డిసింటెగ్రేటర్సు) సహాయమున దానిని 'యంత్రముల వెదురుగుజ్జు' (మెకానికల్ ఉడ్డు పల్పు) అను ఒక మెత్తనిపిండిగా చేయుదురు. తరువాత దీనిని సోడా మొదలగు కారమైనపదార్థములలో కరిగిపోవునట్లు చేయుదురు. అప్పుడది కమి

కాగితపు పరిశ్రమాలయము — రాజమహేంద్రవరము

కల్ పల్పు అను పేరుగలదిఅగును. గడ్డి, ఎస్పార్టో గ్రాసు, గుడ్డపేలికలుగా నున్నదూది, జనపనార, అగిసెనార మొదలగు నితరము డిపదార్థములను కాగితముచేయుట కుపయోగింపబడును. వీని నన్నిటినికూడ పైవిధముగానే కెమికల్ పల్పుగా తయారుచేయుదురు. కాని వేరువేరు పనులకై యుపయోగింపబడు వేరువేరురకముల కాగితములను చేయుటకు సాధారణముగా ఈగుజ్జులను ఒక దానితో మఱియొకదానిని కలుపుచుందురు.

'సోడా రికవరీ ప్రోసెసు' అను నొకపద్ధతివలన చెరుకుగుజ్జునుమాత్రమే తయారుచేయు ప్రదేశములలో కెమికల్ పల్పుచేయుటకై అధికముగానుపయోగింపబడిన కారపుసోడాను స్పెషల్ ఎవాపరేటరులద్వారా రాబట్టు

టిటఘరిగఢిలోని ఎవాపరేటరులు

దురు. ఇట్లు తయారుచేయబడిన కెమికల్ పల్పులో చొక్కాలులేని పదార్థము (నాన్ సెల్లులోజు మెటీరియల్)

ఉండును. దీనిని తిరిగి హాలండరులు అను ఒకవిధమైన మర్దనయంత్రముచే మర్దనచేయుదురు. కొయ్యమీద చెక్కబడిన హాలండరుయొక్కయు, హాలండరు సంబంధమైనబీటరుగోలు, బెడ్డుప్లేటుయొక్కయు పటములను చూచినట్లయిన హాలండరుచేయుపని మనకు స్పష్టమగును. ఈ కెమికల్ పల్పు హాలండరు హాఫ్‌స్టఫ్ (half-stuff) అను మరియొక మెత్తని పదార్థముగా తయారగును. ఈపదార్థ మిప్పుడు తెలుపు చేయబడి యితరపదార్థములతోను రంగును బలుపును ఇచ్చుగల యితర పదార్థములతోను (సైజింగు లోడింగు మెటీరియల్) కలుపబడును. తెల్లకాగితములను చేయునప్పుడు సాధారణముగా రంగునిచ్చుటకును బలుపునిచ్చుటకును చీనాదేశపు బంకమన్ను (చైనాక్లే) నుపయోగింతురు. రంగు కాగితములకును తక్కువ సామాన్యమైన కాగితములకును కావిరాయి మొదలగు సాధారణరకముల మంటిని (న్యాచురల్ ఆర్త్సు) నుపయోగింతురు. ఈవరకే నుపయోగింపబడు రసాయనములు పటికయు గుగ్గిలము నై యున్నవి.

ఇప్పుడు, గుజ్జు కాగితముచేయుటకు వీలుగ నుండును. ఇప్పు డీగుజ్జు నీటితో కలుపబడి ఒక్కటే విధమువనున్నపదార్థమై కాగితము తయారుచేయు అనునిక యంత్రముమీదుగా నడచిపోవునట్లు చేయబడును. ఎడతెగకుండ కాగితమును తయారుచేయుటలో ప్రసిద్ధి చెందిన యంత్రములలో 'ఫోర్‌డ్రైనరు' అను మెషీను అను యంత్రము ఒకటి. ఒకవైపున తడి గుజ్జు యంత్రములో సమముగా ప్రవేశపెట్టబడుచుండ వేఱొకవైపున పొడికాగితము చుట్టలుచుట్టలుగా తయారై వచ్చుచుండును. ప్రథమమున తడిగుజ్జు తీగెలతో నల్లబడిన వలవంటి యంత్రభాగముపై పడబడును. అచ్చట తడి యాఱిపోవును. ఇంకను పొడిగానుండుటకు దీని నొక పెట్టె (సక్షన్ పెట్టె) గుండా పోవును. ఆపెట్టె లోనుండి బయటికి రాగానే దానిని తడిగానున్న ఒక కోకగుడ్డ (ఫెల్టు) పై వేయుదురు. ఆకోకగుడ్డపై రోలర్లు తిరుగుచుండుటవలన గుజ్జు ఒత్తబడి కాగిత రూపముగా మాఱును. ఇచ్చటనుండి ఒకపొడికోకగుడ్డమీదికి వచ్చును. పిమ్మట తడి యాఱిపోవునట్లుచేయు సిలెండరులగుండను గదులగుండను పోయి, నునుపుగా నుండుటకు మఱికొన్ని యంత్రములగుండా పోయి తుదకు కాగితము చుట్టలుచుట్టలుగా చుట్టబడును.

కాగితమును చేయువిధము పైన బహుక్లిష్టముగా చెప్పబడినది. కాని చేయవలసిన పనినిగూర్చి సంక్షేపముగా వివరించినది.

కాగితములపరిశ్రమ ఆర్థికాభివృద్ధిని చేకూర్చు పరిశ్రమలలో నొకటి. ఇటువంటిపరిశ్రమ దేశమునకొకవిధమైన ఆస్తి కావున కాగితపు పరిశ్రమ మున్ముందు చాల నభివృద్ధిలోనికి వచ్చునట్లు కనబడుచున్నది.

కాగితపు పరిశ్రమయందు మిగుల ప్రమాణమైన వ్యక్తియు. రెయిట్టు (ఇండియా ప్రభుత్వమునకు సెల్లులోజు ఎక్స్పర్టు) గారి యీ క్రిందివాక్యములు కాగితమును తయారుచేయుటయందు ప్రమాణముగా గ్రహింపదగినవి. చూడుడు.

"ఈపరిశ్రమలో గుజ్జును తయారుచేయు యంత్రాలయములు సాధ్యమైనంతవఱకు ముడిపదార్థములు దొరకు ప్రదేశములకు చేరువలో నుండవలెను. కాగితపు యంత్రాలయములు చాలవఱకు కాగితము లమ్ముడుపోవు బజారులకు దగ్గఱగా నుండవలెను. గుజ్జు దొరకినట్లయిన హిందూదేశములో కాగితపు యంత్రాలయములు తప్పక వృద్ధిజెందును. ఏలయన, హిందూదేశములో నిదివరకే కాగితమునకు గిరాకియున్నది. అది యిప్పుడు ప్రతిసంవత్సరమును కొన్నివేలటన్నులచొప్పున హెచ్చగుచున్నది."

యుద్ధసమయమున వెదురుగుజ్జును కాగితమును తగ్గిపోవుటవలన అకస్మాత్తుగా కాగితములకు కఱవు సంభవించెను. అప్పుడు ప్రభుత్వమువారు ఈపరిశ్రమయొక్క ప్రాముఖ్యమును గుర్తించిరి. కాగితమును చేయుటకు వలసిన పదార్థములను గుఱించియు, పరిశ్రమను స్థాపించుటకు తగిన ప్రదేశములనుగుఱించియు విచారణలు చేసిరి. రాజమహేంద్రవరమున కొన్ని స్వాభావికములగు అనుకూల స్థితులున్నవనియు, కొన్నివిషయముల కాగితమును తయారుచేయుటకు దక్షిణ హిందూదేశమున ఆపట్టణమే తగియున్నదనియు చూపబడినది. కాగితపుపరిశ్రమకు వలసిన నీళ్ళు ముఖ్యమైన నీటిసదుపాయము గోదావరినుండి నిరంతరముగా కలుగగలదు. కలపతో నిండియున్న మద్రిగూడెము, పలుసుమామిడి అడవులు చేరువలో నున్నవి. నది, కాలు

కీ. శే. సర్. అశుతోషు ముఖర్జీ

అశుతోషు అనునది వంగరాష్ట్రమున సామాన్య నామము. ప్రతిగ్రామమునందును ప్రతిపట్టణమునందును కొంతమంది అశుతోషు లుందురు. అశుతోషు ముఖర్జీ అను పేరుగలవారుకూడ నెందరో కలరు. కాని అశుబాబునెరుంగనివా రొక్కరైన నుండరు. ఇందరి హృదయంబుల నాకర్షించు ఆమహామహు డెవ్వడో, ఆతని గనిన పుణ్యమూర్తు లెవ్వరో ఆతని దెట్టి స్వరూపము గలవాడో ఆతనిగుణగణంబు లెవ్వియో ఆతని దెట్టిమహాశ్చర్యము లొనర్చెనో చదువరులు తెలిసికొన గుతూహలులగుదురు. అశుతోషు ముఖర్జీ యొక్క మరణమువలన వంగరాష్ట్రమునకేకాదు, హిందూదేశమునకును తీరరాని కొరంత వాటిల్లినదనియు ఆకొరంత స్వల్పకాలములో తీరునది కాదనియు చెప్పుట సాహసము కానేరదు. ఆతని సమకాలికులలో ఆయునస్థానమునకు దగిన సమర్థు లెవ్వరును లేరు. ఈతరమువారిలో కొన్ని సంవత్సరములు కష్టించి పనిచేసినమీదకూడ అశుతోషువలె ఎల్లవిషయముల ప్రకాశింపగలవారిని చూడజాలము. ఎచ్చటనైన ఏదోవృత్తియందు ప్రవీణులగువారు కలరు. శాస్త్రపాండిత్యము సంపాదించినవారు గలరు. కళానైపుణ్యమును బొందినవారు గలరు. దేశసేవ నొనర్చినవారు గలరు. కాని అన్నిటియందును సమానప్రతిభను సంపాదించి మిక్కిలి గణనకెక్కిన యాతడు ఉత్తమ న్యాయస్థానమున న్యాయమూర్తి పదమునకు పెక్కు సంవత్సరము లలంకారముగా నుండిన సర్ అశుతోషు ముఖర్జీ యొక్కడే.

సర్ అశుతోషుముఖర్జీ 1864 సంవత్సరము జూను 29 వ తేదీన భవానీపురమున జన్మించెను. ఇతనితండ్రి గంగాప్రసాదముఖర్జీ. కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయమునందే యం. బి. పట్టమును పొంది భవానీ పురముననే వైద్యవృత్తి నవలంబించి పనిసేయుచుండెను. పూవు పుట్టగనే పరిమళించుననురీతి అశుతోషు 12 సంవత్సరముల ప్రాయముననే విద్యయం దెనలేని యభిలాషను గనుపరచెను. 14-వ యేట సౌతు సుబర్బన్ స్కూలునందు ప్రవేశించి విద్యాభ్యాసము జేయుచున్న సమయమున నీతనికి గణితశాస్త్రమునందు ప్రత్యేకాభిమాన మేర్పడెను. ఈ సమయముననే అశుతోషు, బర్నార్డుస్మిత్తు అరిత్ మెటిక్కునందలి కొన్నిలోపములను కనుగొని గ్రంథకర్త వ్రాసిపంప, నాతడు తనతప్పులను ఒప్పుకొని షేక్స్పియరు మొదలగుకొన్ని గ్రంథములను బహుమతిగా పంపెను. అప్పటిదినములలో ఉత్తరహిందూస్థానమున కంతటికిని చెందియున్న కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయము 1879 ప్రవేశ పరీక్షలో అశుతోషు కృతార్థుడై అగ్రస్థానము నలంకరించెను.

రాజధానికళాశాలలో విద్య నభ్యసించుచుండినసమయమున గొప్పవక్తగా పేరొందెను. ముఖ్యముగా గణితశాస్త్రములో కొన్నిశాఖలయందు కొంతమంది యుపాధ్యాయులకంటె గూడ తెలిసినవాడని అశుతోషు కీర్తి వహించెను. 1884 సంవత్సరములో పట్టపరీక్షయందు తిరిగి విశ్వవిద్యాలయములోకెల్ల ప్రథమముగా ఉత్తీర్ణుడయ్యెను. గణితశాస్త్రమునను ప్రకృతిశాస్త్రమందును యం. ఏ. పట్టములను పొందెను. ఇతడు పట్టపరీక్షకు వెళ్లక పూర్వమే గణితశాస్త్రములోని కొన్ని కఠినసమస్యలను పరిష్కరించి యింగ్లాండులోనిపత్రికలకు పంపుచుండెడివాడు. ఈతనిపరిష్కారములను పండితులు చూచి మెచ్చుకొని యీతడు కళాశాలను విడువక పూర్వమే 'లండన్ మాథమాటికల్ సొసైటీ' లోనికిని, 'రాయల్

ఆస్ట్రానామికల్ సొసైటీ'లోనికిని, 'రాయల్ సొసైటీ'లోనికిని ఈతని సభ్యునిగా తీసికొనిరి.

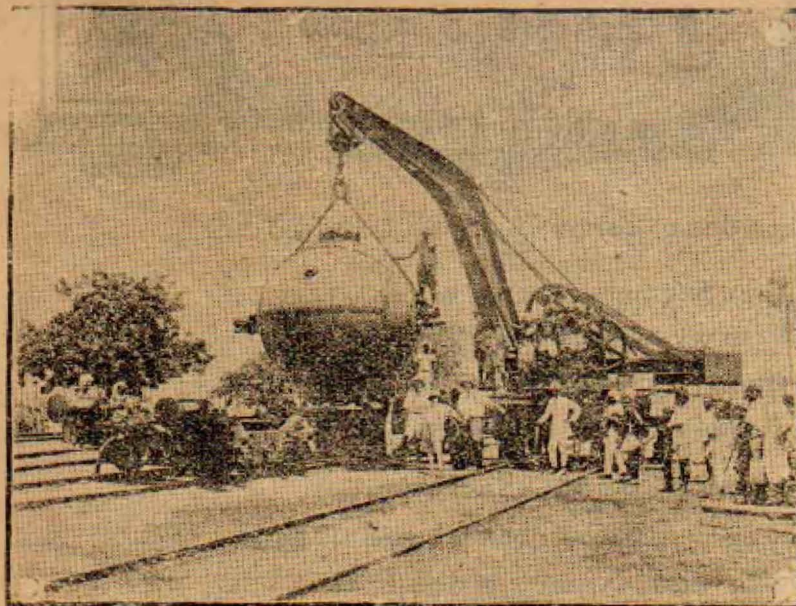
అశుతోషు 1888 సంవత్సరమందు బి. యల్. పట్టమును పొంది న్యాయవాదిగా ప్రవేశించెను. ఇచ్చట నయితము ఆతని భావియౌన్నత్యము కనబడునుమనే యుండెను. రాష్‌బిహారిఘోష్ గారివద్ద పని నేర్చుకొనుచున్న కాలమందే రాష్‌బిహారిఘోషుగారు 'లా ఆఫ్ మార్టుగేజెస్' అను పుస్తకముయొక్క రెండవకూర్పును ప్రకటించునప్పుడు అశుతోషు ఎంతయో సాయముజేసెను. ఆసహాయమును న్యాయశాస్త్రవేత్త తనపీఠికయం దంగీకరించియుండెను. న్యాయవాదివృత్తి ప్రథమమున అనుకూలముగా లేకపోయినను డాక్టరుడిగ్రీని పొందినపిదప అశుతోషు 1894-1904 వరకు గల పదిసంవత్సరములలో తన వృత్తియందు పేరుపొంది బ్రిటీషుయిండియాలో 'లా ఆఫ్ పర్‌పెట్యుయిటీస్' అను విషయమునుగురించి కొన్ని యుపన్యాసములను గూడ ఇచ్చియుండెను.

1904 సంవత్సరములో అశుతోషు హైకోర్టు న్యాయమూర్తి యయ్యెను. వీరివద్ద పనినేర్చుకొనిన సర్ నళినీరంజనచటర్జీ, సర్ చారుచందర్ ఘోషుగార్లు కూడ తరువాత న్యాయమూర్తులైరి. సమయస్ఫూర్తిగా మాటలాడునట్టియు, క్రాసుపరీక్షను నేర్పుగా చేయునట్టియు, మాటలలో మోసముచేయునట్టియు సమర్థుడు కాడు అశుతోషు కాని న్యాయశాస్త్రమును ఆమూలాగ్రముగ నెరింగినవాడు. ఇతడు సర్ రాష్‌బిహారిఘోషు సర్ వి. భాష్యంఅయ్యంగార్ల తరగతిలోనివాడు అనగా యీతరగతివారు 'లా' రిపోర్టులు చదివి తెలిసికొని అంతటితో సంతృప్తిచెందియుండువారు కారు. వీరు ఒక్కొక్క ప్రశ్నను తీసికొని వేలువేలుగా విభజించి, దాని యుత్పత్తిస్థానమును గ్రహించి, అది యెట్లభివృద్ధిగాంచెనో తెలిసికొని అందే మహానందము ననుభవించువారు. ఈతరగతిలో చేరినవారే యూరపియనులగు సర్ బార్న్సు పీకాకు, సర్ లేమాండుజస్టు గార్లు. భారతీయులలో నిట్టివారు జస్టిసు ద్వారకానాథమిత్ర, జస్టిసు మహమూద్, జస్టిసు తెలాంగ్, జస్టిసు ముత్తుస్వామి అయ్యర్‌గార్లు. సర్ అశుతోషుగారు 1920 సంవత్సరములో జనేవరినుండి మార్చివరకు హైకోర్టునందు ప్రధాన న్యాయమూర్తిగా నుండిరి.

తనన్యాయశాస్త్రపాండిత్యముచేత న్యాయమూర్తిస్థాన మొసంగబడి గౌరవింపబడినను, కిరీటములోని మణివలె న్యాయస్థానమునకు తా నొకఅలంకారభూషణ మయ్యెను, అశుతోషు న్యాయస్థానమునే తనపరమావధిగా నెంచుకొనలేదు. జీవనోపాధికొరకే పని చేయుచున్నను ప్రతిమనుజునకును ప్రత్యేకాభిమానవిషయ మొకొక్కటి యుండును. అద్దానికొరకు కాతడహోరాత్రములు వెచ్చించి ప్రాణమునైనను ధారవోయును. అట్టి యభిమానవిషయము అశుతోషునకు కలకత్తావిశ్వవిద్యాలయము.

వంగదేశమున కాదర్శముగానున్న బాబుసురేంద్రనాథబెనర్జీపై 1883 సంవత్సరములో తీర్పుచెప్పబడినప్పుడు, వంగదేశము పొందినయుద్రేకములో తానును సమానముగా పాల్గొని సర్ అశుతోషు అసమ్మతిని దెలుపుచు సభలలో నుపన్యసించెను. కొన్నిదినములు కలకత్తా నగరపాలకసంఘములోను, రాష్ట్రీయ, యింపీరియల్ శాసనసభలలోను సభ్యుడుగా పనిజేసెను. వీటి యన్నిటిలోను కొలదికాలముమాత్రమే పనిజేసినను, ఆ స్వల్పకాలములోనే తనవిమర్శశక్తులను, సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యముతో అభిప్రాయభేదమును తెలియజేయుటలోను పేరుగాంచెను. నగరపాలకవిషయములలోగాని శాసనసభలలోగాని అభిమానముండి పట్టుదలతో పని చేసియుండినయెడల, అశుతోషు, తనకుగల మేధాశక్తికిని వాక్పటిమకును, మనోధైర్యమునకును, దేశభక్తికిని, అసాధారణప్రజ్ఞకును సర్ ఫిరోజిషామెహితానుగాని, గోపాలకృష్ణగోఖలేనుగాని మించియుండవలసినది.

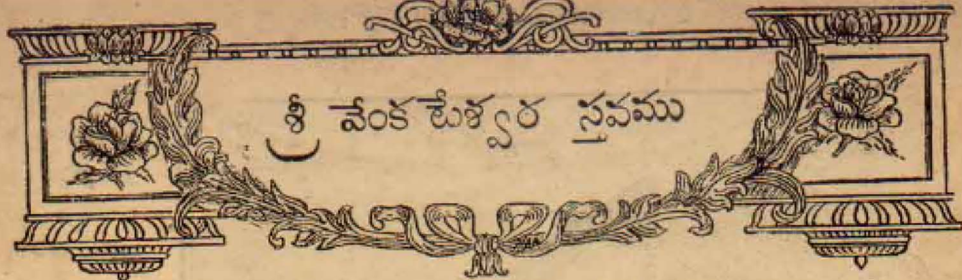
కాని నగరపాలకవిషయములందు బుద్ధిపోలేదు. రాజకీయములు నచ్చలేదు. చిన్ననాటనుండియు అశుతోషును బాధించుచున్నవి విద్యావిషయములు. పండితులను ఏర్పాటుచేయువిషయమున జాతిమతభేదములు తలంపరాదని వీరిమతము. యూరపియను ప్రొఫెసరుల కాలము గతించినదని సర్ రమేశమిత్రగారు పలికినప్పుడు అశుతోషు, విజ్ఞానవిషయము జాతివిషయములకంటె నుత్తమమైనదని 'స్టేట్స్‌మన్' పత్రికకు వ్రాసెను. మరియు కలకత్తావిశ్వవిద్యాలయ సెనేటుసిండికేటులలో నిజమైనజ్ఞానముగలవారుగాని సానుభూతిగలవారుగాని అప్పుడు లేరు. విశ్వవిద్యాలయములో క్రొత్తగా

గోళాకారమైన ఎగ్గ డైజెస్టరును క్రేనుతో ఎత్తుట

వలు, వీనిద్వారా సరకుల రాకపోకలకు వీలగును. నూతనముగా మనరాష్ట్రములో బయలుదేరిన కర్ణాటిక్ పేపరు మిల్సు కంపెనీవారు ఈ సదుపాయముల నన్నింటిని పూర్తిగా వినియోగించియున్నారు. మేనేజింగు డైరక్టరులలో నొకరును రిటైర్డు ఫారెస్టు కాన్సర్వేటరును నగు రావుబహద్దూర్ వి. ఆగ్వారుశెట్టిగారి ముఖ్య ప్రోత్సాహమువలననే యీ వ్యాపారము స్థాపింపబడినది. రాజమహేంద్రవరములో గోదావరీనదియొడ్డున ఈ కర్మాగారము స్థాపింపబడియున్నది. విదేశపు కాగితముతో జయప్రదముగా పోటీసల్పుటకు ఈ కంపెనీవారు ఆధునిక యంత్రములను సంపాదించిరి. సమర్థులగు ఐరోపీయులచే పనిచేయించుటకు వారేమియు వెనుదీయలేదు. ఇప్పుడు కాగితపు రసాయన వేత్త (పేపరుకెమిస్టు) ఇ. పి. ఉడ్డుగారును, మెకానికల్ అండు ఎలెక్ట్రికల్ యింజనీరు స్టూవినరుగారును, మెషీను ఎరెక్టరు బ్యానరుగారును ముగ్గురు ప్రజ్ఞావంతులున్నారు. కర్మాగారము తెలుపుచేయబడిన గుజ్జును దినమునకు 10 టన్నులు తయారుచేయగలదు. దినమునకు 5 టన్నుల కాగితమును మాత్రమే తయారుచేయుట

కంపెనీవారి యుద్దేశ్యమై యున్నది. ఏలయన, అప్పుడు మిగిలిన గడ్డిని హిందూదేశములోనున్న యితర కాగితపు మిల్లుల కుపయోగింప వచ్చును. మరియొక విశేష మేమన, ఈకంపెనీకి కావలసిన కారపు సోడా తెలుపుచేయు ద్రవపదార్థము మొదలగు రసాయనములీ మిల్లులలోనే తయారుచేయబడును. వేఱు శ్రమ లేకయే కొన్ని యితర పదార్థములను కూడ (బై-ప్రాడక్ట్సు) తయారుచేయుట వీరి యుద్దేశ్యమై యున్నది. అట్టివానిలో చమురులను జలవాయువుతో మిళితముచేసి క్రొవ్వుకట్టులుగా నొక పదార్థమును తయారుచేయుటయు, గ్లిసరీనును తయారుచేయుటయు ఎన్నదగియుండును. అట్టి ప్రశస్తములగు పద్ధతులున్నప్పుడు 30 లక్షల నిర్ణీతమూలధనము చాలును. యంత్రాలయములు తగిన పరిశ్రమగా నుండును. సరియైన మేనేజిమెంటుక్రింద లాభకారిగా నుండవచ్చును. కర్మాగారనిర్మాణముతయు పూర్తియైనది. కొన్ని నెలలలో పని ప్రారంభింపబడును. అటువంటి శుభపరిస్థితులలో ప్రజ్ఞావంతులగు అధికారుల యాజ్ఞక్రింద కర్ణాటిక్ పేపరు మిల్సు స్థాపింపబడుట దక్షిణయిండియాలో గొప్పవిషయము. దురదృష్టవశమున క్రొత్త మార్గముల అభివృద్ధిపొందుటకు దృష్టియు ప్రారంభోత్సాహమును లేనటువంటి దక్షిణహిందూదేశముయొక్క పారిశ్రామికాభివృద్ధి కిది తోడ్పడగలదు. కంపెనీ వృద్ధిలోనికి రావలెనని కోరుచున్నాము. త్వరలో మలబారు మొదలగు తగిన ప్రదేశములలోగూడ కాగితపు యంత్రాలయములు స్థాపింపబడవలె నని యాశించుచున్నాము.

శ్రీ వేంకటేశ్వర స్తవము

మండలేముల వెంకటశాస్త్రి గారు, బి. ఏ., ఎల్. టి.

శ్రీ రమణీయమై, సుజనసేవ్యమునై, యకలంకమై, జగ
ద్భారమునెల్ల మోవ నవతారము లెత్తిన యాదిశక్తియై
కారణకారణంబయి ప్రకాశమునొందు భవద్విలాసముల్
జేరి నుతింతు గీతములఁ జేసి, పరాత్పర! వేంకటేశ్వరా!

చ. కలుషహరంబు, పావనసుఖప్రతతిన్ గనుసాధనంబు, భ
క్తుల కభయప్రదంబుఁ, గుమతుల్ వెరగొంది తపించుశిక్ష, యా
ర్తుల కెన లేనిరక్ష, భవరోగగణంబున కౌషధంబు, నీ
యలఘుతరప్రభావమెకదా పరికింపఁగ; వేంకటేశ్వరా!

చ. ప్రవిమలనీతిశాలురగు ప్రాజ్ఞులు యోగులు నీమహాత్మ్యవై
భవమును శుద్ధచిత్తులయి భక్తిమెయిన్ వినుతింతు; రార్తులై
యెవని భజింప భక్తుల కహీనసుఖమ్ము లభించు; నట్టిప్రో
డవు పరమేశ! నిన్దలుచుటన్ దెగుఁ బాపము! వేంకటేశ్వరా!

చ. అనితరలభ్యమై పరమమై సుగుణోన్నతమై ప్రశస్తమై
మునిజనవంద్యమై సుజనమున్ గని ప్రోచెడిదివ్యశక్తిఁ బా
వనమయి భక్తకోటిభవబంధవిమోచనకారణంబునై
తనరు భవత్కృపారస ముదారగుణాలయ! వేంకటేశ్వరా!

ఉ. ఓపరమాత్మ! నీదగుమహోజ్జ్వలతేజమె సాధనంబగున్
బాపమహాటవిన్ బడినవారికి ముక్తిపథంబుఁ దెల్పి ని
ష్పాపులఁ జేయఁ; బావకశుభప్రదతారకనామమంత్రమే
ప్రాపయి యుద్ధరించుఁగద! భక్తజనాళిని, వేంకటేశ్వరా!

[సశేషము]

మురళీగాన సుధాకర!

ముద్దుకృష్ణ!

గోటేటి జోగిరాజు గారు

రమణీయకమగు శరద్రాత్రులందు
ఒక్కతెను యమునానదియొడ్డుపైని
చల్లనౌ స్నిగ్ధసైకతస్థలమునందు
కాంత! నిన్నుఁ దలఁచుచుఁ దిరుగాడునపుడు
ఈవు సుమనోజ్ఞమూర్తివై యెదుట నిలిచి
గాన మొనరించుచున్నట్లు గానఁబడుదు
మురళిగానసుధాకర! ముద్దుకృష్ణ!

కీర్తిశేషులగు సర్ అశుతోష్ ముఖర్జీ గారు

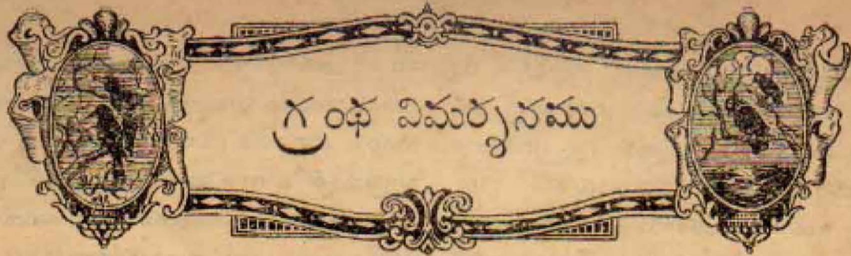
తయారై వచ్చువారికి విశ్వవిద్యాలయపరిపాలనావిషయ ములలో కొంత యధికారముండవలయును నని పోరాడి, అశుతోషు 24 వ యేట నే యం. ఏ. విద్యార్థులకు పరీక్షక పదవిని సంపాదించెను. ఈయనసామర్థ్యమునకు గ్రహించిన సర్ కోర్ట్నయిల్ బట్లరుగారు వీరియభిప్రాయములనుత్సా హముతోచూచి మెచ్చుకొని 1889 సంవత్సరములో సెనే టుసభ్యునిగా చేసిరి. సెనేటుసభ్యుడుగా నున్న కాలము ననే దేశభాషలు అధోగతియందున్న స్థితికి వగచి వానికి విశ్వవిద్యాలయములో తగినస్థానము నిప్పుటకై పలు మారులు ప్రయత్నించిఅశుతోషు విఫలమనోరథుడయ్యెను. అందుచే అశుతోషు విశ్వవిద్యాలయమునకు తనచేతనైనం తయు చేయవలెనని చిన్నతనమందే ప్రతిన బూనెను.

"విశ్వవిద్యాలయముకొరకు నాచదువును నాసరి శోధనను త్యజించినాను. స్నేహితులను కుటుంబమును కూడ వదలివేసినాను. తుదకు నా ఆరోగ్యమును శక్తిని కూడ ధారవోసినానని చెప్పుటకు చింతిల్లుచున్నాను" అని అశుతోషుముఖర్జీ తన్నుగూర్చి చెప్పుకొనెను. సాను భూతినిజూపక ప్రభుత్వమువారొకవైపున పనిసేయు చుండ, వేరొకప్రక్క విశ్వవిద్యాలయశాసనము మేరను మీరరాదని హద్దులనేర్పఱచుచుండ, కలకత్తా విశ్వవిద్యాల యమును హిందూదేశములో నొకప్పు డున్న పవిత్రవంత మైన విద్యాలయములతో సమానమైనదానినిగా చేయ వలెనని తలపోసినట్లుగానే అశుతోషు 1906-1914 సంవ త్సరములలో తాను వైసుచాన్సలరుగా నున్న సమయమున తనకోర్కెను నెరవేర్చుకొనగలిగెను.

ఇంతవరకును కేవలముపరీక్షలను సల్పుసంఘము హిందూదేశములో విద్యానగరపు విశ్వవిద్యాలయము అగ్రస్థానము వహించెను. కలకత్తాలో బోధింపబడు నన్ని విషయములు మరియొకచోట బోధింపబడవు. అం దఱు విద్యార్థులును మరియొకచోట కనబడరు. సర్ అశుతోషుముఖర్జీ గారి మేధాసంపన్నతవలనను శక్తిసామ ర్థ్యములవలనను, విక్రమాదిత్యునిచే పాలింపబడిన ఉజ్జ యినియందుగాని నలంద తక్షశిలలందుగాని కనబడనటు వంటి బుద్ధిశాలులను పరిశోధనమీమాంసను కలకత్తా విశ్వ విద్యాలయములో సేవజేయుటకు సమకూర్చబడిరని పి.సి. రేగారు సంభావించుచున్నారు. వంగరాష్ట్రములోని దేశభాషలు వానికి తగినస్థానమునకు తీసికొని రాబడినవి. కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయము హిందూదేశమునకే కాక ప్రపంచమునకంతకును మార్గదర్శకముగా నుండునట్లు చేయవలయునని అశుతోషునికోరిక. మరియు నితనిజూచి యే కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయమున కందరును పాటుపడిరి. "విశ్వవిద్యాలయమున నితడు చేసినపనివల్లనే కే. శే. సర్ తారకానాథ్ పాలితే, సర్ రాష్ బిహారీఘోషు గార్ల ప్రకృతిశాస్త్ర కళాశాలకు అట్టి గొప్పవిరాళముల నొ సంగె" నని ముఖర్జీగారు గణించినవెనుక వారినిగురించి అడ్వకేటు జెనరలు యస్. ఆర్. దాసుగారు హైకో ర్టులో ప్రశంసించియుండిరి.

సర్ అశుతోషు సర్ హర్ కోర్ట్బట్లరుగారిస్థానము న ఏకగ్రీవముగా విద్యాసభ్యుడు చేయబడెను. కలకత్తా యూనివర్సిటీకమీషను ఏర్పాటుచేయబడినప్పుడు అశు తోషు సభ్యుడుగా నియమింపబడెను. ఏషియాటిక్ సొసైటీలో సభ్యుడుగానుండి అశుతోషు 1907-1909లో ఆసంఘమునకు అధ్యక్షుడుగా పనిచేసెను. ఇచ్చట నీ రొసంగినయుపన్యాసములు వీరిపాండిత్యవిశేషమును దెలుపును. హైందవశాస్త్రసారస్వతములలో నవము మఱచిపోయినదాని నంతయు పైకి తీసికొని వచ్చుటకు టిబెటుదేశభాషను చదువు టవసర మని అతడు చెప్పె ను. హైందవన్యాయశాస్త్రమును వృద్ధిజేసి మహమ్మ దీయ న్యాయశాస్త్రముయొక్క మూలమును కనుగొను టకు అరబ్బీభాషను చదువవలెననెను. మొత్తముమీద కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయములో నేర్పబడుచున్న భాష లెచ్చోటను నేర్పబడుటలేదు. అశుతోషు కలకత్తా మ్యూ జియమునకు ప్రెసిడెంటు. ప్రకృతిశాస్త్ర ప్రథమమహా సభ కలకత్తాలో జరిగినప్పుడు దానిని ప్రారంభించు గౌరవము అశుతోషునకే కలిగెను. సంస్కృతపట్టప్ర దానసమయమున వీ రిచ్చినయుపన్యాసములు సంస్కృత భాషయందు వీరికిగల అభిలాష పాశ్చాత్యవిజ్ఞానాభిలాష కొంతమాత్రమును తీసిపోవదని తెలుపును.

అశుతోషు చిన్నతనమునుండియు నిరాడంబర మైన జీవనము గలవాడు. పాఠశాలలో చదువుకొనుకాల మునందైనను సొగసునకు లక్ష్యపెట్టెడివాడుకాడు. పొగ పీల్చుట మొదలగు దురభ్యాసములు లేనివాడు. చీలమం

శతకకవుల చరిత్రము

గ్రంథకర్త. పండిత వంగూరి సుబ్బారావు గారు

ఆంధ్రవాఙ్మయ ప్రపంచమున నిట్టి నూతనచారిత్రక గ్రంథమొకటి సృష్టింపఁబడు టాంధ్రపండిత విమర్శక మహాజనుల భాగ్యమేయను టతిశయోక్తి కాదు. ఈ నాఁటివఱకును చరిత్రకారులెవ్వరుఁ దమదృష్టిని శతకముల వంకకుఁ ద్రిప్పక తిరస్కారభావమును జూపి యాంధ్ర వాణికొక లోటును గలిగించియుండిరి. కీర్తిశేషులగు నీ సుబ్బారావుగారట్టి కొఱంతను దీర్చి యాంధ్రమహాశయుల కృతజ్ఞతకుఁ బాత్రులయిరి. ఈ గ్రంథవిషయమున వీరు గైకొనిన పరిశ్రమము పాఠకులకు విదితము కాకపోదు. పాపము! ఇట్టి వింకెన్నియో గ్రంథముల రచియించి మనకందఁజేయఁదగిన వీరు పిట్టపిడుగున నల్పవయస్కులై యిహలోకమును వీడుట కడుంగడు శోచనీయము.

శతకవాఙ్మయము పద్యవాఙ్మయమున నుత్తమ భాగము నలంకరించుచున్నది. ఇట్టి శతకము లాంధ్ర భాషయందేకాక సంస్కృత ప్రాకృతభాషలయందును గలవు. వైదికవాఙ్మయమందును, పాశ్చాత్యవాఙ్మయములందుఁ గొన్నిటను, ఇట్టిశతకములు గలవని గ్రంథకర్త నుడువుచున్నారు. ఇది యెంతవఱకు సత్యమో యూహింపవలసియున్నది.

శతకములు సామాన్యముగ నీతి, శృంగార, భక్తి వైరాగ్య, హాస్యభరితములు. విశేషించి భక్తిరస భరితములుగనే యుండును. వీనియందుఁ గథాక్రమముండదు. ఏపద్యమున కాపద్యము సంపూర్ణభావముకలదై చవులూరించుచుండును. ఏకముగ కారసము పొంగిపొరలి ధారావాహినిగాఁ బ్రవహించుచుండును. ఈగుణమే శతకములయందెన్నఁదగినది. కొన్ని ప్రాచీన శతకములు సమస్తరసభావభరితములై యొప్పుచున్న ప్రబంధములకన్న రసవంతములుగనుండి పాఠకుల తన్మయత్వముఁ జెందించును. శతకములయందు భాషాంతరీకరణములు కొన్నిమాత్రమే కలవు. ప్రాయికముగ నన్నియు స్వతంత్ర రచనములే. కవికిఁ దనమానసిక భావములను గొంతు చంపలేక వెలువరించుటకు ననుకూలముగనుండునవి శతకములే. వీనియందితివృత్తము ననుసరింపవలసిన నిర్బంధము లేదు కావున. వేయేల? ఆబాలవృద్ధము నాంధ్రలోకమంతటను గ్రుడ్డిపాటగా శతకములయందలి పద్యములను జదువుచుండుటయే వీని యౌత్కృష్ట్యమునకుఁ బ్రమాణము.

ఇంచుమించుగఁ బద్యవాఙ్మయ రచనముతోడనే శతకవాఙ్మయ రచనము ప్రారంభింపఁబడెననుట వృషాధిపశతకము మొదలగువానివలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. కాని పదునేడవశతాబ్దివఱకు గల శతకములసంఖ్య మిగుల స్వల్పము. దీనికిఁ గారణమరయఁబూను టనావశ్యకము. కొన్ని యైనను 'నాహ' వట్టించు రచనముతో లలిత లలితములై రసభావమిళితములై విలసిల్లియున్నవి. తరువాత వేలకొలఁది శతకములు వెలువడినవి. వీనిలో రసవత్తరములైనవి కొన్నిమాత్రమే కలవు.

కొందఱు పూర్వలక్షణగ్రంథకారులు శతకములను క్షుద్రములని నిరసించినారు. లక్షణవిరుద్ధప్రయోగములు వానియందు విరళముగాఁ గాన్పించుటచేఁ గాఁబోలు వారట్లు నిరసించిరి. ఇతివృత్తమును యోజించుకొని యీ సందర్భమున నీ పద్యము వల్లనలయు, నీయర్థమున నీశబ్దమును నూర్పవలయు నని ప్రయత్నపూర్వకముగ సావకాశముగ రచియించిన ప్రబంధరాజములకు

గూడ లక్షణవిరుద్ధప్రయోగము లుండు టెల్లరకును విదితము. ఇట్టి కవులు రసోద్రేకమునఁ దన్మయులై యాశుధారగా ముందువెనుక లరయక వృత్తమునకుఁ గాది నియమబద్ధములగు శతకముల రచియించునెడఁ గొన్ని దోషములు గలుగుట వింతకాదు. ఇంతమాత్రముననే వానిని తిరస్కరించు టొప్పుననుట సాహసముకాదు. కొందఱు లాక్షణికులు గొన్ని శతకములను ప్రామాణికములుగా నంగీకరించియున్నారు. ఆధునిక చరిత్రకారుల కిట్టి శతకముల విషయ మింతవఱకు విస్మృతిప్రాయమై యుండు టాశ్చర్యముగఁ జూపట్టుచున్నది.

శ్రీ వంగూరి సుబ్బారావుగారు వలసినంత ప్రయాసముఁ గైకొని శతకములయొక్కయుఁ దత్కర్తలయొక్కయు చరిత్రములను సర్వతోముఖముగ నీ గ్రంథమునఁ జర్చించియున్నారు. వీరీగ్రంథమును కవుల కాలముననుసరించి నాల్గుభాగములుగ విభజించినారు. పండ్రెండవ శతాబ్ది యుత్తరార్ధముమొదలు పదునైదవ శతాబ్ది అంతము వఱకు మొదటి భాగము. అదిమొదలు పదునేడవ శతాబ్ది అంతమువఱకు రెండవ భాగము. అటుపయిఁ బదునెనిమిదవ శతాబ్ద్యంతము వఱకును, అప్పటినుండి పందొమ్మిదవ శతాబ్ద్యంతము వఱకును దక్కిన రెండుభాగములు. వీరు 600 శతకములను బరిశీలించిరట. ఇందు రెండువందలశతకకర్తల చరిత్రములను మాత్రమే వివరించిరి. శతకకవుల కాలదేశములను నిశ్చయించుటయందు వీరు చాల శ్రమపడిరి. పెక్కుముద్రిత గ్రంథములనుండి యితర చరిత్రకారులు కావించిన సిద్ధాంతములను సైతము స్వీకరించి యిందుఁ బొందుపఱిచిరి. కొంచెమును గొప్పగాఁజేసి చెప్పుటయందు వీరి సామర్థ్యము నిరుపమానము. ఇతరులయెడ నల్పదోషమున్నను వానినధికముగా వెల్లడిచేయుచుందురు. తమ సిద్ధాంతములను స్థిరముగ నెలకొల్పు విషయమున నితరులు కావించిన సిద్ధాంతములను బూర్వపక్షము చేయుటో, ప్రతిసిద్ధాంతమును జేయుటోకాని చూపట్టునుండును. ఒక్కొక్కచో లేనిపోని యత్యూహలను పన్ని యస్థిరములగు సిద్ధాంతములను జేయుచుందురు. శివతత్త్వసారమును శతకమనుట, వెన్నెలకంటి జన్నయ్యను దేవకీనందన శతకకర్తృత్వమును గట్టిపెట్టుట మొదలయి నవి వీరి యత్యూహలకుఁ దార్కాణము. ఇట్టివిషయము లింకను గ్రంథము నామూలాగ్రము పఠించువార లెఱుఁగఁగలరు. వీరు తమ కనుకూలములగు సిద్ధాంతములను మాత్రము త్రోసిరాజు చెప్పక యాదరముతో గ్రహించి పుటలుపుటలుగ నిందునింపియున్నారు. ఇవియన్నియుఁ బరికించిచూడ గ్రంథ ముండఁదగినదానికన్న రెండింత లధికముగఁ బెరిగినదని చెప్పక తప్పదు.

వీరికిఁ గావలసినది శతకముల విషయము. అంతటితోఁ బోవక యాయాశతకకర్తల యితర కృతులనుగూర్చియుఁ దీవ్రముగ నిందుఁ జర్చించియున్నారు. ఇందుకు "బమ్మెరపోతన్న" "తాళ్లపాకచిన్నన్న" మొదలగు కొందఱు కవులచరిత్రములు చూడఁదగును.

వీరు కవులకాలదేశనిర్ణయములను జేయుటకయి పడిన పరిశ్రమ యింతింతయని చెప్పనలవికాదు. అందుకుఁ దార్కాణగా "రావిపాటి త్రిపురాంతకుఁడు" "అయ్యలరాజు త్రిపురాంతకుఁడు" "వేమన" "తాళ్లపాకచిన్నన్న" "వెన్నెలకంటి జన్నయ" మొదలగువారల చరిత్రములఁ గైకొనఁదగును. వీ రేదేనొక సిద్ధాంతమును జేయఁబూనినప్పుడు దాని నింతెంతల నవలకు నలసిన యుపపత్తులనన్నిటిని జేకూర్చుకొని స్థిరముగ నిలువఁబెట్టఁ జూచుచుందురు. వీరీగ్రంథముననే కాదు; తమ పూర్వరచితములగు కవులచరిత్ర వేమన చరిత్రాదులయందును నిట్టే. ఈకారణములచేతనే గ్రంథ మనావశ్యకముగాఁ జాలఁ బెరిగినది.

వీరికిఁ బరిశోధనాసక్తి యధికము. అట్టి పరిశోధనావసరమున వాఙ్మయచారిత్రమునందుఁ దమకు నూత్నముగ లభించిన యల్పాల్ప విషయములను సైతము పాఠకలోకమునకుఁ దెలుపఱచి వారికృతజ్ఞతకుఁ బాత్రులయి కృతార్థులు కావలయునన్న యభిలాష వీరికి మెండుగానున్నట్లు వీరిచరిత్ర విమర్శనలు సూచించుచున్నవి.

ఈగ్రంథమునఁ జరిత్రభాగము లేకాక యాయా శతకములనుండి మచ్చుకై రసవత్తరములగు పద్యములను గూడ నుదాహరించి యున్నారు. సర్వవిధముల నీగ్రంథము సక్షరాస్యులగు నాంధ్రసోదరు లందఱును బఠించి యానందింపవలసినదని నాయాశయము. వీరిసిద్ధాంతముల

యందలి సత్యాసత్యములను బరిశీలింపవలసిన భారమును బండితచారిత్రకోవిదులపైనుంచి యిఁక విరమించెదను.

శాసనములపుట్టుక, ఔచిత్యము, ఔత్కృష్ట్యము మున్నగు విషయములను వివరించు నలువదినాల్గు పుటల "గ్రంథప్రవేశము"ను రచియించి గ్రంథకర్తగారీగ్రంథముతో జతచేసియున్నారు. శ్రీయుత కాశీనాధుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు గ్రంథప్రాశస్త్యమును గ్రంథకర్తగారి పరిశ్రమమును జాటుచు వ్రాసిన పీఠిక యీగ్రంథమున కలంకారమై యొప్పియున్నది. గ్రంథము డిమ్మీసైజు రమారమి 500 పేజీలు గలిగియున్నది. కాగితము మేలైనది. క్యాలికోబైండు. వెల రు. 3-0-0 మాత్రము. మదరాసు, రంబుశెట్టివీథి 7 వ నంబరు "ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము"న లభింపఁగలదు.

ఈగ్రంథకర్తగారికిఁ దమగ్రంథము నాంధ్రలోకము పఠించి సంతోషించుచుండఁగాంచి యానందించు భాగ్యము లభింపదయ్యెను. ఇట్టిదియే దైవదుర్విపాకము. కల్యాణసంధాయకుఁడగు సర్వేశ్వరుఁడు శ్రీసుబ్బారావుగారి యాత్మకు శాశ్వతానందము ననుగ్రహించును గాక! వీరి యాకృతి చిరస్థాయినియై వెలయుఁగాక !!

గ. సు.

గర్వార్పణము

నోరి నరసింహశాస్త్రి, బి. ఏ. సాహితీసమితి

శ్రీలలితపాశబంధాన నేల, నాథ,
కట్టి దయలేక నను బాధపరతు విటుల?
ముగ్ధకన్యాహృదంభోజపుటము లందు
అగ్నిరగిలించి చనుట నీ యాట యేమొ!

నిన్ను గని నీ సుధాబిందు నిభృతవాక్యు-
లీ చెవుల భాగ్యవశత నాలించుటాది
త్వత్ప్రదము తప్ప నన్య చింతల నెఱుంగ;
నీవో, మరపించి యిటులె యదృశ్యమైతి.

బాహ్యజగమున నా ప్రేమపాత్రులైన
బంధుమిత్త్రజనంబు సర్వము త్యజించి
నిన్ను జేరితి ప్రేమ చెందెదు నెడంద;
తృప్తి నొందదో నీ ప్రేమతృష్ణ యింక?

హృదయపేటి నెన్నడు వీడి యెరుగ నట్టి
మృదుమధురలజ్జ నీ కయి వదలినాను
నా యమూల్యధనంబు, శీలాయమాన,
దోచుకొని కూడ నొక్కింత తుష్టి గనవు.

గాఢచిరసంగతిని మమైక్యంబు గన్న
విపుల గర్వము కూడ నర్పింపవలెనె,
హృదయవేదన గన్నీరు వదలవలెనె,
ప్రేమకఠినాంతరంగ నా హృదయనాథ!

సాభిప్రాయ విశేషములు

వేదాధ్యయనమును 'హరిః ఓమ్' అని మంగళాచరణముతో నారంభముచేసి 'ఓమ్ శాంతి శ్శాంతిః' అని శాంతివాచకములతో ముగించుట శిష్టాచారము. సకలకార్యములకు శాంతి యాధారము. శాంతి ఫలము. ఉద్యోగములు యజ్ఞములు యాగములు సంగ్రామములు శాంతియందు పరిసమాప్తి నొందుచున్నవి. మహర్షులు సకలారంభములయందును ప్రపంచస్థితికి మూలమైన శాంతి నుపాసించుచుండిరి. వర్తమానయుగమునందు సర్వమును విపర్యస్తముగనున్నది. ప్రపంచమునందంతటను అశాంతి తాండవమాడుచున్నది. అశాంతియే ప్రవృద్ధిచిహ్నముగను పూజ్యతను గాంచుచున్నది. మహాసంహారమును జేసిన మహాసంగ్రామము మరపునకు రాకపూర్వమే యుద్ధప్రయత్నములుజరుగుచున్నవి. మారణసాధనము లపారముగ నిర్మితములగుచున్నవి. అస్త్రియానసంపదలను సంగ్రామసామగ్రులను నిర్మించుటకై ఫ్రాన్సు వినియోగపఱచుచున్నది. పరాజితమై పడియున్నను జర్మనుభయము ఫ్రాన్సును బాధించుచున్నది. పాయిన్కారిగారు నిర్గమించి హెరియటుగారు మంత్రిపదవి నాక్రమించినను ఫ్రాన్సురాజ్యనీతి మాత్రము మారకున్నది. రుష్యాదేశము దారిద్ర్యము ననుభవించుచున్నను యుద్ధసన్నాహముల నపారముగ జేయుచున్నది. యూరపు రాజ్యములన్నియును పూర్వమువలెనే యుద్ధప్రయత్నములందు నిమగ్నము లగుచున్నవి. బలీయమైన సంగ్రామ సంస్కారమునకు దగిన ఫలము గలుగుట సహజము. భావిసంగ్రామము సకలవిధముల ఘోరాకృతిని దాల్చుననుటకు శాస్త్రపరిశోధనలు నిదర్శనములుగ నున్నవి. నూతనవినిర్మితములైన విమానములకు దోడుగను మహాసంహారమునకు విద్యున్మారణకిరణములు స్తంభనకిరణములు శక్తిపాతము మొదలగు మహాస్త్రములు దోడ్పడగలవు. శాస్త్రపరిశోధనల కిదియొకదా పరమఫలము !!

*　　*　　*　　*

చెక్కొస్సుపురమునందు నష్టపూరణసమస్యను తద్ద్వారా యూరపుశాంతిసమస్యను నిర్ణయించుటకు నానారాజ్యముల ప్రతినిధుల సభ గూడినది. రామ్సేమేక్డొనాల్డుగారు సభాధిపత్యమును వహించి కార్యక్రమమును నిపుణముగను నడుపుచున్నారు. ఫ్రాన్సు కొంతబిగింపును సడలించినటులు వార్తలు తెలియుచున్నవి. రూరుఆక్రమణమునందు ఫ్రాన్సు చేసినతప్పు నిప్పటికైనను సవరించుకొనుటకు మనఃపూర్తిగ నంగీకరించినటులు సూచనలు గనుపించవు. ఇతరరాజ్యములు ఫ్రాన్సుసూచనల నంగీకరించినటులు వార్తలు వ్యాపించు

చున్నవి. మెయిమూప్రాంతమునకు నష్టపూరణమునకు జర్మని 4580 లక్షల నవరనులను చెల్లించినను ఫ్రాన్సునకు సంతృప్తి గలుగలేదు. జర్మనులసంప్రతింపు లేక చేసిననిర్ణయములు నిరుపయోగములు గాన జర్మను ప్రతినిధుల నిపుడైనను సభకుబిలుచుట సంతృప్తికరముగ నున్నది. ఈ సభకు అమెరికా ప్రతినిధి హాజరగుట కొంతవరకు శుభసూచకముగ నున్నది.

కార్మికమంత్రివర్గ మనుభవశాలు లైన కార్యపరాయణులతో నిండియున్నను ప్రాతవాసనలనే యవలంబించుచున్నది. అధికారపీఠము భావపరివర్తనమునకువలె కర్మపరివర్తనమునకు గారణంబగుచున్నది. పూర్వపు మేక్డొనాల్డుగా రిప్పటివారు కారు కదా! మంత్రిపీఠముతో నంతయును మారినది. ప్రధానమంత్రితోపా టితరమంత్రులును మారుట సహజము. థామసుగారు ఇరాకునందు బాంబులను ప్రయోగించుటను సమర్థించుటయును ఓలివియరు, వెడ్జివుడ్ బెన్ ప్రభువులు నిరంకుశవిధానమును సమర్థించుటయును అధికారదశకు సహజమైనవిషయములు. లేబరుప్రభుత్వము నిర్బంధవిధాన ప్రయోగమునందు కన్సర్వేటివు ప్రభుత్వమును మించినను విచిత్రముండదు. ప్రభువులసభయందు ముదుసలిప్రభువు లందరును భారతరాజ్యాంగవిషయమునందును నిక్కలను గురిపించిరి. వెడ్జివుడ్ బెన్ ప్రభువు నిర్బంధవిధానము నవలంబించుటకు భారతప్రభుత్వమునకు సంపూర్ణాధికార మొసంగబడు ననియు తెలియ బల్కి ప్రతిఘటకుల కానందమును గలుగజేసెను. అచిరకాలముననే దేశమునం దంతటను నిర్బంధవిధాన మవలంబింపబడు ననుటకు సూచనలు గలవు. సర్ మాల్కము హెయిలీ, సర్ ఫ్రాంకుస్లయి యవలంబింపదలచిన రాజ్యాంగవిధానమునకు ఛాయ లప్పుడే కనుపట్టుచున్నవి. దేశమునందు తిరిగి 1921వ సంవత్సరపు నిర్బంధప్రహసనము ప్రదర్శింపబడుట తథ్యమైనను వర్తమాన దేశపరిస్థితులు విషాదమును గలుగజేయుచున్నవి.

*   *   *   *

మూడేండ్ల క్రితము దేశమంతయును నేకముఖమునను నడచుచు నిరంకుశవర్గమునకు భయకంపములను గలుగజేసినది. అధికారు లెపుడేమిమూడునో యని వెలవెలబోవుచుండిరి. ఇపుడు నిర్బంధములును దండనములును అంతశ్ఛేదములును ఆస్థితినంతయును మార్చినవి. స్వరాజ్యపక్షము కాంగ్రెసుబలమును క్షీణింపజేసినది. శాసనసభలయందు జేరిననాయకులకు సహకారముగాని నిశ్చలత్వముగాని శరణ్యములైనవి. ఇదివరకు రెండువిధములైన యనుభవములఫలమునుగలిగినవి. సహకారము నిర్బంధమునకు దోడ్పడినది. ప్రతిష్టంభనము కంపమును గలుగజేసినను నిశ్చలత్వమునకు మూలమై నిర్బంధములకు సాధనముగాగలదని వెడ్జివుడ్ బెన్ ప్రభువర్యుని ప్రసంగము విశదము చేసినది. నిర్బంధములకు స్వరాజ్యపక్షపుసహకారముతోడ్పడిన సంస్కరణముల నాటకము సంపూర్ణ మగును. సంస్కరణముల విమర్శనోపసంఘము నాటకములో పిల్లనాటకము. ఈ పిల్లనాటకము నిరంకుశవర్గ

బలమును సంరక్షించుటకు వినియోగపడును గాని సంస్కరణముల ప్రయోజనమునకు వినియోగపడజాలదని ఓలివియరు ప్రభువు భావములు విశదముచేసినవి. పర్యవసానములీకమిషను ఎత్తిన పెద్దబరువుమాత్రము తప్పనిసరి యగును. శేషము మామూలాట మిగులును. అధికారవర్గము క్రమముగ బలమును బొందుచున్నను ప్రజాబలము చీలిపోవుచున్నది.

* * * *

స్వరాజ్య పక్షముతోపాటు కాంగ్రెసు సభ్యులం దంతర్భేదము లేర్పడుచున్నవి. మూడేండ్ల సంరంభము దుఃఖానుభవము అలసటను కలుగజేసినవి. చిరకాలదుఃఖానుభవము మానవులకు సహ్యము గాజాలదు. మానవులు సౌఖ్యమునకు మార్గాన్వేషణమును జేయుట కనవరతము ప్రయత్నించుచుందురు. గాంధి మహాత్ముడు బోధించిన త్యాగము సన్న్యాసము మానవులకు చిరకాలము దురారాధ్యములు. భోగావృతమైన ప్రపంచమునందు త్యాగము లక్ష్యమగుట దుర్లభము. ఇదియె స్వరాజ్యపక్ష ప్రతిఘటనమునకును రాటపు నిరసనమునకును మూలకారణము. త్యాగప్రభావమును గ్రహించుట మహానుభావులకు సాధ్యము గాని సామాన్యులకు సాధ్యము గాదు. అహమదాబాదు తీర్మానములును త్యాగాంశమునె వ్యక్తముచేయుచున్నవి. ఇట్టిసందర్భములందు కాంగ్రెసుసంఘములం దేర్పడిన యంతర్భేదములును భిన్నాదర్శములకు సహజములైనను కలహకారణంబులు గలుగుట సంతాపకరము. వర్తమానసంవత్సరమునం దంతర్భేదములును నిర్బంధములును గలుగజేయనున్న ఫలమును కాలగర్భము విశదము చేయగలదు.

రక్తాక్షిసంవత్సరఫలము భయంకరముగ నుండుననుటకు సూచనలు గనిపించుచున్నవి. నిర్బంధములకు దోడుగ నీతిబాధలును ప్రబలుచున్నవి. దక్షిణదేశమునందు నీటివరదలు మహోపద్రవమును గలుగజేసినవి. అతివృష్టి నీటివెల్లువలకు గారణమై సంక్షోభమును గలుగజేసినది. వంతెనలు కూలినవి. ఇండ్లు పడినవి. పంటచేలు పాడైనవి. పసువులు మడిసినవి. జనులు చనిపోయిరి. మలయాళము తిరువాన్కూరు మైసూరు తంజావూరు తిరుచునాపల్లి మొదలగు ప్రాంతములయందు విశేషమైననష్టముగలిగినది. ప్రజ లన్నవస్త్రములకై పరితపించుచున్నారు. కలరా మొదలగు వ్యాధులును చెలరేగుచున్నవి. ఆపన్నులైన ప్రజల నుద్ధరించుటకు సకలజనులును యథాశక్తిని సహాయమును జేసి భగవదనుగ్రహమునకు బాత్రు లగుదురుగాక! రక్తాక్షి సంవత్సరమునందలి శేషించిన మాసములందైనను పరమేశ్వరుడు లోకమునకు శాంతిని ప్రసాదించి రక్షించుగాక!

Edited and Published by K. NAGESWARA RAO, at the Andhra Patrika Press, No. 7 Thumbu Chetty Street, G. T. Madras